Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : [ ]

PE3550

[Total No. of Pages : 3

[6529]-144

First Year M.Com.

MA501MJ : MANAGEMENT ACCOUNTING

(2023 Credit Pattern) (Semester- I) (60101)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 & Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 questions from questions Nos. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***
4) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) Fill in the blanks by choosing the correct alternative. **[6]**

a) _____ is Management Accounting primarily concerned?

i) Historical financial data

ii) Future planning and control

iii) External reporting

iv) Tax preparation

b) _____ is a feature of Budgetary Control

i) It ignores past performance

ii) It helps in setting financial goals

iii) It focuses only on fixed costs

iv) It has no relation to sales

c) The contribution margin is calculated by subtracting _____ from sales revenue.

i) Fixed costs

ii) Semi-variable costs

iii) Direct costs

iv) Variable costs

d) Penetration pricing principle starts with _____ .

i) Setting a high initial price to maximize early profits

ii) Entering the market with a high-quality product

iii) Setting a low initial price to attract customers and gain market share

iv) Avoiding competitors by offering niche products

P.T.O.

e) _____ budgets shows a complete summary of all operating and financial budgets.

i) Fixed Budget
ii) Cash Budget
iii) Flexible Budget
iv) Master Budget

f) The main goal of management accounting is to _____

i) Prepare financial reports for external stakeholders
ii) Provide information for internal decision-making
iii) Ensure compliance with accounting standards
iv) Calculate taxes for the government

Q2) Define 'Management Accounting. State Function and Advantages of Management Accounting. **[18]**

Q3) Prathamesh Ltd., Pune The Sales and profit during the two period are as follows **[18]**

Period	Sales	Profit
I	40,00,000	4,00,000
II	60,00,000	8,00,000

You are required to calculate:

a) P/V Ratio,
b) BEP (Sales),
c) The sales required to earn a profit of ₹ 10,00,000.
d) Margin of safety in period II,
e) Profit when Sales are ₹ 50,00,000.

Q4) From the following budgeted data relating to Anand Ltd., Pune, Prepare a Cash Budget as per Receipts and payments method for three months from Feb. to Apr. 2024 **[18]**

2024 Months	Sales ₹	Purchases ₹	Wages ₹	Overheads ₹
January, 2024	85,000	48,000	10,000	12,500
February, 2024	90,000	52,000	11,000	13,500
March, 2024	1,20,000	60,000	14,000	15,000
April, 2024	1,30,000	62,000	14,000	16,000

Additional information :

a) Cash at Bank on 1st February, estimated Rs. 5,000.

b) Plant costing Rs. 80,000 is due to be installed in February. The part of the bill be paid in March amounting to Rs. 18,500.

c) Suppliers supply raw materials at one-month credit.

d) Wage bill is paid in the first week of next month.

e) Overheads are paid in cash in the same month.

f) Monthly rent payment is Rs. 1,000.

g) Advance Income Tax of Rs. 15,000 is payable in April.

h) Bonus of Rs. 10,000 is payable to workers in February.

i) 20% sales is for cash and the remaining amount is realized in the month following that of sales.

j) Half year interest on 12% Rs. 50,000 debentures is to be received in February and August every year.

Q5) Ram Ltd., Pune is earning a profit of Rs. 4,00,000 at a sale of 30,000 units. Other unit cost details are as under. **[18]**

Direct Material	Rs. 38
Production Expenses	Rs. 04
Selling Expenses	Rs. 120
Direct Labour	Rs. 16

Variable Overheads (75%) of Direct Labour.

Calculate the total turnover at which the company will earn the same amount of profit if fixed costs increases to Rs. 4,00,000

Q6) Write a short notes on (Any Two) **[10]**

a) Types of Pricing

b) Scope of Management Accounting.

c) Difference between Flexible Budget and Fixed Budget.

d) Evolution of Management Accounting.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3551

[Total No. of Pages : 4

[6529]-145
M.Com. - I
IE 502 MJ : INDUSTRIAL ECONOMICS
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Students can attempt any three questions from Q.No.2 to Q.No.5.***

Q1) Fill in the Blanks (Any Five). **[5]**

a) Industrial economics is closely related to the _____ sector.

(agricultural, industrial, educational, forest)

b) The industrial sector is included in the _____ sector.

(secondary, primary, tertiary, quadrant)

c) The theory of industrial location was proposed by _____

(Sergeant Florence, Irwin Fisher, Warren Buffett, Jeff Bezos)

d) Regional imbalances in industrialization are addressed through _____ policy.

(government, foreign, private, local)

e) Foreign financial institutions are an _____ source of industrial finance.

(external, internal, permanent, uncertain)

f) Public sources include _____ that provide financing to the industrial sector.

(commercial bank, foreign bank, private bank, cooperative bank)

g) The ____ complex in Maharashtra is one of the largest and most integrated petrochemicals hubs in the country.

(Tata Motors, Jamshedji tata Memorial hospital, Reliance Industries, Bhabha Atomic Research Centre)

P.T.O.

Q2) State the meaning of industrial economics. Explain the nature and scope of industrial economics. **[15]**

Q3) Analyze the factors that affect the location of an industry. **[15]**

Q4) Explain the importance of foreign capital in industrial development. **[15]**

Q5) Write the problems of the electronics industry in Maharashtra. **[15]**

Q6) Write short notes (any 4). **[20]**

a) Productivity and Efficiency.

b) Industrial development

c) Agro industry

d) Foreign capital

e) International Financial Corporation

f) Food Processing Industry

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

PE3551

[6529]-145

M.Com. - I

IE 502 MJ : INDUSTRIAL ECONOMICS

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* ***[*एकूण गुण : *70***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 आणि प्रश्न क्रमांक 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही पाच) **[5]**

अ) औद्योगिक अर्थशास्त्राचा जवळचा संबंध …… असतो.

(शेतीशी, उद्योगधंद्यांशी, शिक्षणासाठी, जंगलाशी)

ब) औद्योगिक क्षेत्राचा समावेश …… क्षेत्रात केला जातो.

(दुय्यम, प्राथमिक, तृतीय, चतुर्थ)

क) औद्योगिक स्थान निश्चितीचा सिद्धांत …… यांनी मांडला आहे.

(सार्जंट फ्लोरेन्स, इर्विन फिशर, वॉरेन बफेट, जेफ बेझोस)

ड) औद्योगिकीकरणातील प्रादेशिक असमतोल …… धोरणाद्वारे दूर केला जातो.

(सरकारी, परराष्ट्र, खाजगी, स्थानिक)

इ) विदेशी वित्तीय संस्था हा औद्योगिक वित्त पुरवठ्याचा …… स्त्रोत आहे.

(बाह्य, अंतर्गत, नियमित, अनिश्चित)

फ) सार्वजनिक स्त्रोतांमध्ये औद्योगिक क्षेत्राला वित्तपुरवठा करणाऱ्या …… चा समावेश होतो.

(व्यापारी बँक, विदेशी बँक, खाजगी बँक, सहकारी बँक)

य) महाराष्ट्रातील …… कॉम्प्लेक्स हे देशातील सर्वात मोठे आणि एकात्मिक पेट्रोकेमिकल केंद्रापैकी एक आहे.

(टाटा मोटर्स, जमशेदजी टाटा मेमोरियल हॉस्पिटल, रिलायन्स इंडस्ट्रीज, भाभा अणुसंशोधन केंद्र)

प्र.2) औद्योगिक अर्थशास्त्राचा अर्थ सांगून औद्योगिक अर्थशास्त्राची स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.3) उद्योगाच्या स्थान निश्चिती वर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे विश्लेषण करा. **[15]**

प्र.4) औद्योगिक विकासात परकीय भांडवलाचे महत्त्व स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.5) महाराष्ट्रातील इलेक्ट्रॉनिक्स उद्योगांच्या समस्या लिहा. **[15]**

प्र.6) टीपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) उत्पादकता आणि कार्यक्षमता

ब) औद्योगिक विकास

क) कृषी उद्योग

ड) परकीय भांडवल

इ) आंतरराष्ट्रीय वित्तीय महामंडळ

फ) अन्न प्रक्रिया उद्योग

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-5638

[Total No. of Pages : 3

[6529]-146
M.Com. (Part - I)
BS 503 MJ : BUSINESS STATISTICS
(2023 Pattern) (Semester - I) (4 Credits)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***Question no. 1 and no. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from remaining question numbers 2,3,4 and 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***
4) ***Use of calculator and statistical table is allowed.***
5) ***Symbols have thier usual meaning.***

Q1) **Fill in the blanks (Any five) :** **[5 × 1 = 5]**

a) Sampling errors can, at best, be minimized by increasing the _____

b) Simple random sampling _____ means that each unit selected at random in the sample is returned to the population before next is drawn.

c) In paired t-test observations in two samples are _____ of each other.

d) The critical region in chi-square test of goodness of fit is always _____

e) Index number of base year is _____

f) Index number measure the average _____

g) To find arithmatic mean of the individual observations the Ms-Excel command is _____

Q2) **Solve any three of the following :** **[3 × 5 = 15]**

a) Describe different types of sampling with illustration.

b) What are the errors in sampling and the steps for minimizing the errors with illustration.

c) Distinguish between sampling and non-sampling with illustration.

d) Describe simple random sampling with and without replacement.

P.T.O.

Q3) **Solve any three out of the following :** **[3 × 5 = 15]**

a) Distinguish between two sample t-test for testing equality of two population means and paired t-test.

b) Explain in detail chi-square test of goodness of fit.

c) A die when rolled 300 times, gave the following results :

Score	1	2	3	4	5	6
Frequency	43	49	56	45	66	41

Test at 5% level of significance whether die is unbaised?

d) The time taken by workers in performing a job by method I and method II is given below :

By method I	20	16	26	27	23	22	
By method II	27	33	42	35	32	34	38

Test at 10% level of significance whether variances of time distribution of populations from which these samples are drawn do not differ significantly.

Q4) **Solve any three out of the following :** **[3 × 5 = 15]**

a) Define index numbers, explain why index numbers are called as economic barometers.

b) Discuss the methods of constructing index numbers and problems in the construction of index numbers.

c) Find the value of constant K if Laspeyre's and Paasche's price index numbers are equal.

Commodity	p_0	q_0	p_1	q_1
A	20	80	22	K
B	14	64	18	80

d) A family enquiry of middle class families in a certain city gave the following data :

Commodity	A	B	C	D	E
Price in 2018	250	150	100	120	160
Price in 2019	274	160	125	125	190
Expenditure in percentage	35	15	20	10	20

What changes in the cost of living index number of 2019 have taken place as compared to 2018?

Q5) **Solve any three out of the following :** **[3 × 5 = 15]**

a) Write the Ms-Excel commands to find standard deviation for the following data :

3, 12, 9, 7, 5

b) For the following frequency distribution, write Ms-Excel commands to find arithmatic mean, median & mode.

X	1	3	5	7	9
f	2	7	12	9	3

c) For the following data, write Ms-Excel commands to find pie-diagram.

Item	Cement	Steel	Bricks	Timber	Labour	Miscellaneous
Expenditure	20%	18%	10%	15%	25%	12%

d) A die is rolled 120 times and the following results are obtained.

Number turned Up	1	2	3	4	5	6
Frequency	30	25	18	10	22	15

Write Ms-Excel commands to test the hypothesis that die is unbiased at 5% level of significance.

Q6) **Write short notes on (Any Four) :** **[4 × 5 = 20]**

a) Define : Statistic, sampling distribution of a statistic, standard error of a statistic

b) Discuss non-sampling errors with illustration.

c) Describe F-test for testing the equality of two population variance.

d) Define and describe Analysis of variance table.

e) Define the terms : base year, current year, weight.

f) Describe application of index numbers.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PE3552

[Total No. of Pages : 6

[6529]-147
M.Com. - I
QA 504 MJ : QUANTITATIVE APPLICATIONS
(2023 Credit Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of nonprogrammable scientific calculator and statistical table is allowed.***

Q1) Attempt any six of the following. **[6×1=6]**

a) The ranking of a company in the Fortune 500 is an example of _____ data.

i) Nominal ii) Ordinal

iii) Interval iv) Ratio

b) A _____ is constructed by separating the digits for each number of the data into two groups.

i) stem and leaf plot ii) frequency polygon

iii) frequency curve iv) histogram

c) Which of the following is not a measure of central tendency?

i) Mean ii) Standard Deviation

iii) Median iv) Mode

d) Which of the following is affected most by extreme values?

i) Variance ii) Quartile

iii) Range iv) Mode

e) What does C_p (Process Capability Index) measure?

i) The actual performance of the process

ii) The process mean

iii) The potential capability of a process

iv) The variation in data collection

P.T.O.

f) The term 'Assignable Cause' in control charts refers to:

i) Natural process variation

ii) Common causes of variation

iii) Variation due to external or identifiable factors

iv) Measurement errors

g) The criterion that assumes all states of nature are equally likely is:

i) EMV ii) Maximin

iii) Laplace iv) Hurwicz

h) The difference between the expected profit under conditions of risk and the expected profit with perfect information is called

i) Expected value of perfect information

ii) Expected marginal loss

iii) Expected opportunity loss

iv) None of these

Q2) A) Attempt all of the following. **[4×5=20]**

a) Define the following terms:

i) Population

ii) Mid-value

iii) Parameter

iv) Skewness

v) Variance

b) Construct a box-and-whisker plot on the following data.

540, 690, 503, 558, 490, 609, 379, 601, 559, 495, 562, 580, 510, 623, 477, 574, 588, 497, 527, 570, 495, 590, 602, 541.

c) Write a short note on 7 Wastes of Lean.

d) Managers of a manufacturing firm decided to add Christmas tree ornaments to their list of production items. However, they have not decided how many to produce because they are uncertain about the level of demand. Shown here is a decision table that has been constructed to help the managers in their decision situation.

		State of Demand		
		Small	Moderate	Large
Decision Alternative	Small Number	Rs.2,000	Rs.2,500	Rs.3,000
	Modest Number	Rs.1,000	Rs.3,000	Rs.6,000
	Large Number	- Rs.3,000	Rs.4,000	Rs.2,000

Construct an opportunity loss table and use minimax regret to select a decision alternative.

OR

B) Attempt all of the following. **[4×5=20]**

a) The owner of a fast-food restaurant ascertains the ages of a sample of customers. From these data, the owner constructs the frequency distribution shown. For each class interval of the frequency distribution, determine the class midpoint, the relative frequency, and the cumulative frequency.

Class Interval	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35
Frequency	6	8	17	23	18	10	4

b) Shown here is a list of the industries with the largest total toxic releases in a recent year according to the EPA. Construct both a pie chart to depict this information.

Industry	Total Releases (billions of pounds)
Metal mining	1.514
Chemicals	0.430
Electric utilities	0.306
Primary metals	0.199
Paper	0.158
Food	0.114
Hazardous waste	0.105
All others	0.254

c) Ten samples each of size 5 are drawn at regular intervals from a manufacturing process. The sample means and their ranges are given below:

Sample No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mean	49	45	48	53	39	47	46	39	51	45
Range	7	5	7	9	5	8	8	6	7	6

Calculate control limits for Range chart and comment on state of control.

[For $n = 5$, $A_2 = 0.58$, $D_3 = 0$, $D_4 = 2.115$]

d) Explain the Hurwitz criterion.

Q3) A) Attempt all of the following. **[4×5=20]**

a) Draw Ogive curves for the following data.

Number of mistakes per job	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70
No. of jobs	16	31	22	7	3

b) According to the Bureau of Labor Statistics, the average annual salary of a worker in Mumbai is Rs. 4,45,140. Suppose the median annual salary for a worker in this group is Rs. 4,41,369 and the mode is Rs. 4,39,500. Is the distribution of salaries for this group skewed? If so, how and why?

c) A plastics company makes thousands of plastic bottles for another company that manufactures saline solution for users of soft contact lenses. The plastics company randomly inspects a sample of its bottles as part of its quality control program. Inspectors look for blemishes on the bottle, size and thickness, ability to close, leaks, labeling problems, and so on. Shown here are the results of tests completed on 25 bottles. Use these data to find control limits for a C-chart. Observe the results and comment.

1,0, 1,0,0,2, 1, 1,0, 1,0,2, 1,0,0,0, 1,0,0, 1,0, 1,2,0, 1.

d) Write a note on different types of decision-making environment.

OR

B) Attempt all of the following. **[4×5=20]**

a) An airline company uses a central telephone bank and a semiautomated telephone process to take reservations. It has been receiving an unusually high number of customer complaints about its reservation system. The company conducted a survey of customers, asking them whether they had encountered any of the following problems in making reservations: busy signal, disconnection, poor connection, too long a wait to talk to someone, could not get through to an agent, connected with the wrong person. Suppose a survey of 744 complaining customers resulted in the following frequency tally.

Number of Complaints	Complaint
184	Too long a wait
10	Transferred to the wrong person
85	Could not get through to an agent
37	Got disconnected
420	Busy signal
8	Poor connection

Construct a Pareto diagram from this information to display the various problems encountered in making reservations.

b) The 2010 U.S. Census asked every household to report information on each person living there. Suppose for a sample of 30 households selected, the number of persons living in each was reported as follows.

2,3,1,2,6,4,2,1,5,3,2,3,1,2,2,1,3,1,2,2,4,2,1,2,8,3,2,1,1,3.

Compute the mode, range, lower and upper quartiles, and interquartile range.

c) Write a short note on Six-Sigma.

d) From the following payoff table determine optimal strategy using maximin, maximax, and Hurwicz criterion (Take $\alpha = 0.5$).

		Demand			
		A_1	A_2	A_3	A_4
Stock	S_1	5	8	21	30
	S_2	10	7	18	22
	S_3	18	8	12	19
	S_3	25	23	21	15

Q4) Attempt any four of the following. **[4×6=24]**

a) What do you mean by central tendency? Which are the different measures of central tendency? Explain any one of them.

b) Write a short note on Business Analytics.

c) Explain the types of cumulative frequencies with illustration.

d) Consider the following statement : "After settlement the average weekly wage in a factory had increased from Rs.8,000 to Rs.12,000 and the standard deviation had increased from Rs.100 to Rs.150. After settlement the wage has become higher and more uniform". Do you agree? Justify your answer.

e) Write a short note Just-In-Time inventory system.

f) The following table gives the payoffs of the acts A, B, C and the states of nature P, Q, R. The probabilities of the states of nature are 0.2, 0.3 and 0.5 respectively. Calculate the Expected Monetary Values (EMV) and select the best act :

		Acts		
		A	B	C
States of nature	P	200	–100	–300
	Q	250	300	–500
	R	300	500	600

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3918

[Total No. of Pages : 4

[6529]-148R

M.Com. - I

PT 505 MJ : PERSONAL INCOME TAX AND TAX PLANNING

(2023 Credit Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No.1 and Question No.6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from question no. 2 to question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Select the correct options for the following and write the correct answer. **[6]**

a) Salary income is taxable on a _____ basis.

i) Receipt

ii) Accrual

iii) Receipt or accrual, whichever is earlier

b) Income earned by carrying on trade or commerce is taxed as _____.

i) Salary

ii) House Property

iii) Business or Profession

c) Depreciation is allowed as a deduction under the head _____.

i) Capital Gains

ii) Business or Profession

iii) Other Sources

d) Exemption under Section 54 is available on sale of _____.

i) Residential house property

ii) Gold ornaments

iii) Shares

e) Interest on savings bank account is taxable under the head _____.

i) Capital Gains

ii) House Property

iii) Other Sources

P.T.O.

f) Form 26As includes information on high-value transactions under _____ Rule.

i) TCS

ii) SFT

iii) GST

Q2) Mr. Sarjerao an employee of Nilkamal Ltd. Pune has given the following information for the financial year 2024-25. **[14]**

1. Basic Pay Rs. 1,08,000/-
2. Bonus Rs. 20,000/-
3. Commission on Sale @5% of Turnover Rs. 30,000/-
4. Contribution to Unrecognized Provident Fund made by both, the employer and employee himself Rs. 11,700/-
5. Interest credited to URPF Balance @12% Rs. 11,000/-
6. Vehicle Allowance (spent for office purpose) Rs. 4,800/-
7. Medical Allowance Rs. 4,800/-
8. Rent Free Furnished accommodation for which employer pays a rent Rs. 1,800 p.m. cost of furniture in the accommodation Rs. 30,000/-
9. Watchman salary paid by the employer 3,000 p.m.
10. Gas, Electricity and Water bill reimbursed by the employer 13,000 p.a.
11. Hospital Bill paid by the employer 18,500/-
12. He has paid Rs. 2,500/- as professional Tax.

Compute his net salary for the A. Y. 2025-26. (If he has not exercised the new taxation regime u/s 115BAC).

Q3) Mr. Sameer owns a duplex residential house in Pune. The house has two equal independent units. Unit-1 is self-occupied by Mr. Sameer. Unit-2 is let out at ₹22,000 per month. The tenant vacated the house for 3 months during the year due to repairs. **[14]**

The following details relate to the entire property for P.Y. 2024-25:

1. Municipal Value - ₹5,20,000 p.a.
2. Fair Rent - ₹5,40,000 p.a.
3. Standard Rent - ₹4,80,000 p.a.
4. Municipal Taxes paid by owner - 12% of MV
5. Insurance Premium - ₹8,000 p.a.
6. Interest on Housing Loan - ₹60,000 p.a.
7. Repairs Cost paid by owner - ₹20,000 p.a.
8. Water Charge paid - ₹9,600 p.a.
9. The tenant had paid electricity bill directly (not reimbursed by owner).

Compute Income from House Property for A.Y. 2025-26.

Q4) The following is the profit or loss Account of Mr. Harshvardhan for the year ending on 31st March 2025. **[14]**

Profit and Loss A/C for the year ended 31st March 2025.

Particulars	Amount	Particulars	Amount
To Salary	1,25,000	By Gross Profit	3,00,000
To General Expenses	12,500	By Commission	30,000
To Conveyance	1,250	By Sundry Receipt	3,000
To Postage	125	By Gift from Friend	12,000
To Depreciation	25,000	By Interest on Fixed Deposit	23,075
To Computer Stationery	2,500	By Bad Debts Recovered	10,000
To Construction of canteen	15,700		
To Donation to an Educational Institute	10,500		
To GST	25,000		
To RDD	2,500		
To Net Profit	1,58,000		
Total	3,78,075	Total	3,78,075

1. Salary includes Rs. 12,500 paid to Mr. Harshvardhan
2. General Expenses include Rs. 5,850 as the gift given to a friend
3. Depreciation allowed as per income tax rule is amounted to Rs. 22,000.
4. GST include Rs. 2,500 as penalty for evasion of Goods and Service tax.

Compute Taxable income from business of Mr. Harshvardhan for the A. Y. 2025-26.

Q5) Mr. Ashok Patil of 62 year old is working as assistant manager in HDFC Bank, Nashik, he furniture the following information of his income for the F.Y. 2024-25. **[14]**

1. His taxable income from salary Rs. 7,95,070/-
2. Mr. Patil Owns a house in Pune is let out at Rs. 20,000 p.m. The municipal value of house is Rs. 2,00,000 he has paid 10,000 as municipal tax for house and expanded Rs. 20,000 for its repairs.
3. Mr. Patil has received net income from business Rs. 70,000 during the financial year.
4. He purchase listed shares of Rs. 2,00,000 on 15 December 2023 of Bajaj limited and sold out all these shares year on 23rd May 2024 for Rs. 2,70,000.
5. He has received dividend of Rs. 30,000 from the domestic company during the year.
6. He has also received Rs. 12,000 as interest on saving bank account in HDFC Bank.
7. His saving and expenditure as follows.
   - i) Contribution to P. P. F. Rs. 60,000.
   - ii) LIC premium paid Rs. 30,000.
   - iii) Tuition Fee paid for a son learning in engineering College Rs. 70,000.
   - iv) Donation to Savitribai Phule University Rs. 40,000.
   - v) Professional tax paid for the year Rs. 2,500 Compute total taxable income and tax liability of Mr. Ashok Patil for A.Y. 2025-26. (If he has not exercise the new tax regime under u/s 115 BAC).

Q6) Write short notes. (Any Two) **[12]**

a) Types of Capital Gain.

b) TDS (Tax deducted at source).

c) Types of House Property.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-5022

[Total No. of Pages : 2

[6529]-149
F.Y. M.Com.
ADVANCED ACCOUNTING & TAXATION
DT506 MJ : Direct Tax
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 is compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from Q.2 to Q.5.***

Q1) **Fill in the Blanks :** **[5]**

i) Income recognition in mercantile system depends on _____

a) Cash receipt b) Due or accrual

c) Payment d) Profit

ii) ICDS applies when turnover exceeds _____

a) ₹5 lakh

b) ₹25 lakh

c) ₹1 crore

d) Audit requirement under Sec 44AB

iii) The final advance tax installment (100%) is due on:

a) 15th June b) 15th September

c) 15th December d) 15th March

iv) Which deduction is NOT available under new tax regime?

a) 80C b) HRA

c) LTA d) All of these

v) Finance Bill becomes Finance Act after _____

a) Approval by Prime Minister b) Signature of President

c) Passage in Rajya Sabha d) Approval by Supreme Court

Q2) What do you mean by Income Tax? Explain the features of Income Tax. **[10]**

Q3) Explain the Old Tax Regime under the Income Tax Act. **[10]**

P.T.O.

Q4) Solve the following problems (Any 2) : **[10]**

a.) Ms. Shrutika, aged 35 years and resident in India during the assessment year 2025-26, earned a taxable income of ₹12,60,000 for the previous year 2024-25. Calculate her tax liability under Old Tax Regime.

b) Ms. Neeta has a total tax liability of ₹1,95,000 for the Assessment Year 2025-26. During the previous year, ₹55,000 was deducted as TDS, and she paid an advance tax of ₹1,00,000 on 15th March 2025. She submitted her income tax return on 1st June 2025. Determine the amount of interest payable under Section 234B.

c) Mr. Sumit filed his income tax return for the Assessment Year 2025-26 on 12th September 2025, although the due date for filing was 31st July 2025. His assessed tax liability is ₹95,000, and he has already paid ₹40,000 as advance tax. Determine the interest payable under Section 234A.

d) Mr. Vinayak expects his total income tax liability, including cess, to be ₹2,60,000 for the Assessment Year 2025-26. The TDS likely to be deducted during the year is estimated at ₹95,000. Determine the amount of advance tax he is required to pay.

Q5) **Short Notes (Any 2 out of 4) :** **[10]**

a) Person

b) Income

c) Advance payment of tax

d) Alternative Tax regime

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-3772

[Total No. of Pages : 5

[6529]-150
M.Com. (Part - I)
ADVANCED ACCOUNTING AND TAXATION
AA-507 MJ : Advanced Accounting
(2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Q. No. 1 and Q. No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve Any 3 Questions between Q. No. 2 to Q. No. 5.***
3) ***Give working notes whenever necessary.***
4) ***Use of simple calculator is allowed.***

Q1) **Rewrite the statement using correct alternative :** **[6]**

i) Indian AS adopted _____ companies.

a) Listed companies b) Certain unlisted Companies

c) Both a and b d) None of the Above

ii) _____ incurred for increasing the earning capacity of the business by improving the Fixed Assets.

a) Revenue Expenditure b) Capital Expenditure

c) Recurring Expenditure d) None of the Above

iii) The Finance Act is passed every year by the parliament in the form popularly known as _____.

a) Income Tax Act b) Assessment Year

c) Balance of Payment d) Budget

iv) Every Person is liable to pay advance tax if advance tax payable is Rs _____ or more.

a) Rs. 10,000 b) Rs. 20,000

c) Rs. 50,000 d) Rs. 30,000

v) Profit made on sale and transfer of capital assets is known as _____.

a) Capital Receipts b) Revenue Receipts

c) Capital Gain d) Revenue Gain

vi) AS-21 is based on _____ approach.

a) Functional Currency. b) Objective Currency.

c) Both a & b d) None of the above.

P.T.O.

Q2) What is Business Responsibility and Sustainability Reporting (BRSR)? Explain the important Terms Related to BRSR. **[18]**

Q3) Following is the comparative Balance sheet of Mahindra Ltd, Mulund as on 31st March, 2025. **[18]**

Assets and Liabilities	**31st March, 2024 Rs.**	**31st March, 2025 Rs.**
Assets		
Cash and Receivables	2,00,000	2,60,000
Inventories (FIFO basis)	1,50,000	1,30,000
Land	40,000	40,000
Equipment's	2,10,000	2,70,000
Less: Accumulated Depreciation	Nil	–24,000
Total	**6,00,000**	**6,76,000**
Liabilities and Capital		
Current Liabilities	80,000	90,000
Long Term Liabilities	1,00,000	1,16,000
Equity Share Capital (Shares of Rs. 10 each)	1,40,000	1,40,000
Retained Earnings	-	50,000
Securities Premium	2,80,000	2,80,000
Total	**6,00,000**	**6,76,000**

The Income statement of the company disclose the following information:

Particulars	**Rs**	**Rs**
Net Sales		8,00,000
Less: Cost of Goods sold		
Opening inventories (FIFO)	1,50,000	-
Add: Net Purchases	5,00,000	-
	6,50,000	-
Less: closing Inventories (FIFO)	- 1,30,000	- 5,20,000
Gross Profit		2,80,000
Less: Operating Expenses (Excluding Depreciation)	96,000	
Add: Depreciation	24,000	- 1,20,000
Profit Before Tax		1,60,000
Less: Income Tax		- 70,000
Profit after tax but before dividends		90,000
Less: Dividend paid		- 40,000
Retained Earnings		**50,000**

Equipment costing Rs. 60,000 was acquired on 1st October, 2024 when the General Price Index was Rs. 315. The amount of Depreciation has been calculated as shown below:

a)	10% on Rs. 2,10,000 for 12 months	Rs. 21,000
b)	10% on Rs. 60,000 for 6 months	Rs. 3,000
c)	Accumulative Depreciation	Rs. 24,000

Sales, Purchases, Operating Expense (Excluding depreciation) took place evenly throughout the year. Investments are priced according to First in First out basis.

Goods in closing inventories were acquired evenly throughout the year. The dividend of Rs. 40,000 was declared and paid at the end of the year 2024-2025. Income tax accrued evenly throughout the year.

The General Price Indices are as follows:

At the beginning for the Year 2024-25	: Rs. 300
At Average for the Year 2024-25	: Rs. 315
At the end for the Year 2024-25	: Rs. 327.60

You are required to recast the above mentioned statement taking into account the price level adjustments under Current Purchasing Power (CPP) Method.

Q4) A Company limited, purchased shares of B Company Ltd. and C Company Ltd. on 1st April and 1st September, 2024 respectively. The Balance Sheets of all companies as on 31st March, 2025 are given below: **[18]**

Balance Sheet as on 31st March 2025

Liabilities	**A Com. Ltd. Rs.**	**B Com. Ltd. Rs**	**C Com. Ltd. Rs**
Share Capital			
Equity Shares of Rs. 10 each	2,00,000	80,000	1,20,000
8% Preference Shares of Rs. 10 each	-	30,000	-
General Reserve on 1-4-2024	10,000	-	4,000
Profit & Loss A/C :			**-**
Balance as on 1-4-2024	20,000	10,000	-
Current Year Profit	15,000	8,000	16,000
Trade Creditors	40,000	10,000	6,000
Loan from A Com. Ltd.	-	4,000	-
Bills Payable	-	-	4,000
Total	**2,85,000**	**1,42,000**	**1,50,000**

Assets	A Com. Ltd. Rs.	B Com. Ltd. Rs.	C Com. Ltd. Rs.
Fixed Assets	40,000	42,000	65,000
Investments in Subsidiaries:			
5,000 Equity shares in B Com. Ltd.	70,000	-	-
2,000 Preference Shares in B Com. Ltd.	25,000	-	-
8,000 Equity Shares in C' Com. Ltd.	84,000	-	-
Loan to B Com. Ltd.	4,000	-	-
Current Assets:			
Stock	30,000	25,000	28,000
Debtors	21,000	30,000	20,000
Bills Receivable	2,000	-	-
Bank	9,000	45,000	37,000
Total	**2,85,000**	**1,42,000**	**1,50,000**

Prepare a Consolidated Balance Sheet of Holding A Company Ltd, with its Subsidiaries B Company Ltd. and C Company Ltd. as on 31 March, 2025 taking into account the following particulars :

a) Dividend for the year 2023-24 in respect of Preference Shares in B Com. Ltd. was accrued in the date of acquisition of shares by A Com. Ltd. the same being paid in 2024-25.

b) The Fixed Assets of C Com. Ltd. include Plant Purchased in December 2024 from A Com. Ltd. for Rs. 2,600. The cost of the same to A Com. Ltd. who are Plant manufacturers was Rs. 2,000 and credit for the profit was taken by the company.

c) B Com. Ltd. held at 31st March 2025 stocks are Rs. 5,000 purchased form A Com. Ltd. who invoiced the goods at cost plus 25%.

d) The loan to B. Com. Ltd. was made on 1st July, 2024 and it carried interest @ 6%, neither was any interest paid nor did any provision make for the same. Taxation to be ignored.

Q5) From the following Trail Balance of US Branch, you are required to prepare Branch Trading and Profit and Loss Account for the year ended 31st March, 2025 and the Branch Balance Sheet in the books of Head Office in India. **[18]**

Trail Balance for the year ended 31st March 2025

Particulars	HO Rs.	BR. $	Particulars	HO Rs.	BR.$
HO Current A/C	-	1,00,000	Br. Current A/C	4,97,800	-
Purchases	25,00,000	-	Goods to Branch	7,26,000	-
Goods From Br.	9,700	-	HO A/C (1-4-2024)	-	1,20,000
Goods from HO	-	1,48,000	Sales	10,00,000	1,86,000
Br. A/C (1-4-2024)	5,82,000		Creditors	5,00,000	-
Opening Stock	2,00,000	10,000	Capital A/C	10,48,200	-
Debtors	3,00,000	20,000	Goods on HO	-	2,000
Salaries	60,000	8,000			
Rent and Taxes	40,000	6,000			
Furniture (1-4-2024)	60,000	10,000			
Cash on hand	20,300	6,000			
Total	37,72,000	3,08,000	Total	37,72,000	3,08,000

You are given with the following information:

a) The Rate of Exchange was as follows:

On 1-4-2024 $ 1 = Rs. 4.80

On 31-3-2025 $1 = Rs. 4.90

On Average $ 1 = Rs. 4.85

b) The Closing Stock at the branch is $ 4,400.

c) Goods to Branch are invoiced at 10% on cost to head office.

d) Depreciation Branch Furniture @ 10% p.a.

Q6) **Write short notes (Any Two) :** **[10]**

a) Structure of IFRS

b) Inflation Accounting.

c) Bonus Shares

d) AS-11: The effect of Changes in Foreign Exchange Rates.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE5640

[Total No. of Pages : 2

[6529]-151

M.Com. - I

IS-508-MJ : INFORMATION SYSTEMS & E-COMMERCE PRACTICES

(2023 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (NEP)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from the remaining question No. 2, 3, 4 and 5.***

Q1) Choose the correct answer. (Any five). **[5]**

a) _____ is an integrated set of components for collecting, storing, and processing data and for providing information and digital products.

i) Online data ii) Data systems

iii) Networking iv) Information system

b) A decision support system is an information system that supports business or organizational _____ activities.

i) Planning ii) Controlling

iii) Organising iv) Decision - Making

c) _____ is the automated exchange of business documents between organizations.

i) Manual system ii) Electronic data interchange

iii) Decision system iv) Mechanical process

d) _____ are diverse, each catering to different needs and preferences.

i) Digital markets ii) Physical markets

iii) Local markets iv) Buyers markets

P.T.O.

e) E-commerce refers to commercial activities including the electronic buying or selling products and services which are conducted on online platforms or over the _____.

i) Local sale ii) National sale

iii) Internet iv) Seller market

f) Online payment gateways act as intermediaries between businesses and customers for _____.

i) Cash payments ii) Physical transactions

iii) Online transactions iv) Local transactions

Q2) Explain the concepts of Information system. Explain Supply Chain Management system in detail. **[15]**

Q3) What is Database Management System? Explain the concept centralised and distributed database systems in detail. **[15]**

Q4) What is E-Commerce? Explain in detail various types of E-Commerce. **[15]**

Q5) Explain electronic payment systems and its types. What are the advantages and limitations of electronic payment systems? **[15]**

Q6) Short notes (any four). **[20]**

a) Decision support systems.

b) Planning, and designing of information systems.

c) Security and Privacy Issues.

d) Present Scenario of E-Commerce.

e) Authentication of payment.

f) Digital Signature

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PE-3553

[Total No. of Pages : 4

[6529]-152
M.Com. (Part - I)
COMMERCE
LL509MJ : Labour Laws
(2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blank with the most appropriate alternative (any Five) : **[5]**

i) _____ is the main objective of labour laws in India.

a) Promote business profits

b) Ensure worker exploitation

c) Protect rights and welfare of workers

d) Reduce government interference

ii) _____ influences international labour standards.

a) UNESCO b) WHO

c) IMF d) ILO

iii) Labour laws in India are part of _____ list in the Constitution.

a) Union List b) State List

c) Concurrent List d) None of these

iv) The Minimum Wages Act was enacted in _____

a) 1945 b) 1948

c) 1950 d) 1960

v) The Trade Unions Act was passed in _____

a) 1948 b) 1935

c) 1926 d) 1950

P.T.O.

vi) _____ ensures workers' right to form unions.

a) Industrial Disputes Act

b) Factories Act

c) Trade Union Act

d) Shops and Establishments Act

Q2) Define Labour Law. Explain the objectives and significance of Indian Labour Law. **[10]**

Q3) What is the importance and key provisions of the Industrial Disputes Act? **[10]**

Q4) Write a short note (any two) : **[10]**

a) Minimum Wages

b) Trade Union.

c) International Labour Law

d) Objectives of Industrial Disputes Act.

Total No. of Questions : 4]

PE-3553

[6529]-152
M.Com. (Part - I)
COMMERCE
LL509MJ : Labour Laws
(2023 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही 5) : **[5]**

i) भारतातील कामगार कायद्यांचा मुख्य उद्देश ..... आहे.

अ) व्यवसाय नफ्याला प्रोत्साहन देणे

ब) कामगारांचे शोषण सुनिश्चित करणे

क) कामगारांचे हक्क आणि कल्याण संरक्षित करणे

ड) सरकारी हस्तक्षेप कमी करणे

ii) आंतरराष्ट्रीय कामगार मानकांवर ..... चा प्रभाव असतो.

अ) यूनेस्को ब) डब्ल्यूएचओ

क) आयएमएफ ड) आयएलओ

iii) भारतातील कामगार कायदे संविधानाच्या ..... यादीचा भाग आहे.

अ) केंद्रीय यादी ब) राज्य यादी

क) समवर्ती यादी ड) वरीलपैकी काहीही नाही

iv) किमान वेतन कायदा ..... वर्षी करण्यात आला.

अ) 1945 ब) 1948

क) 1950 ड) 1960

v) ट्रेड युनियन कायदा ..... वर्षी पारित झाला.

अ) 1948 ब) 1935

क) 1926 ड) 1950

vi) ..... कामगारांना संघटना स्थापण्याचा अधिकार देतो.

अ) औद्योगिक वाद कायदा ब) कारखाने कायदा

क) ट्रेड युनियन कायदा ड) दुकाने आणि आस्थापने कायदा

प्रश्न 2) कामगार कायदा व्याख्या द्या. भारतीय कामगार कायद्याची उद्दिष्टे आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[10]**

प्रश्न 3) औद्योगिक विवाद कायद्याचे महत्त्व व प्रमुख तरतुदी स्पष्ट करा. **[10]**

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) किमान वेतन

ब) ट्रेड युनियन

क) आंतरराष्ट्रीय कामगार कायदा

ड) औद्योगिक विवाद कायद्याची वैशिष्टे

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-3554

[Total No. of Pages : 4

[6529]-153

M.Com. (Part - I)

IP510MJ : INTELLECTUAL PROPERTY LAWS

(2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from question No.2 to 5.***
3) ***Figures to the right side indicates full marks.***

Q1) **Fill in the Blanks (Any Six).** **[6]**

i) The relation between TRIPS and WIPO convention is _____

a) WIPO conventions are move valid

b) TRIPS agreement excludes subjects covered by WIPO conventions

c) TRIPS agreements incorporates substantive provisions of WIPO conventions

d) None of these

ii) The Governing act for patents in India is _____

a) Indian Patent Act, 1970 b) Copyright Act, 1957

c) Trade Marks Act, 1999 d) None of these

iii) Copyright protects original works of _____

a) invention b) authorship

c) production d) all of above

iv) The term of a registered trademark is _____ years.

a) 5 b) 10

c) 20 d) 15

v) The purpose of IPR is to encourage _____ and innovation.

a) duplication b) creativity

c) secrecy d) none of these

P.T.O.

vi) A trademark is a _____ used to distinguish goods/services of one entity from another.

a) product b) symbol
c) name d) none of these

vii) Patent is granted for an invention which is_____ .

a) copied b) novel
c) obvious d) all of above

viii) Intellectual property is classified mainly into _____ and copyright.

a) trademark b) patent
c) industrial property d) copyright

Q2) What is mean by Intellectual Property Rights? Explain The Berne Convention and The Paris Convention. **[18]**

OR

Write a detailed note on IPR development in India. Describe different types of IPR with suitable examples.

Q3) Explain the objectives and important of Patent laws. Discuss the various reliefs available against infringement of Patent. **[18]**

OR

What are the rights and duties of a Patentee? Explain the procedure for filing a Patent.

Q4) Explain the Registration Procedure of Copyright. What are the offences and punishment under Copy Rights Act? **[18]**

OR

Explain the nature of Copyrights. Discuss the concept of infringement of Copyright and remedies available under the Act.

Q5) Define the Concept of Trade Marks. Explain the Process of Registration of Trade Marks. State the different kinds of Trade Marks. **[18]**

OR

Define Trademark. What are the essential features and functions of a Trademark?

Q6) **Write short notes (Any 2 out of 4) :** **[10]**

a) TRIPS Agreements
b) Trade Marks Registry and Appellate Board
c) IPR and Competition Law
d) Nature of Copy rights

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

PE-3554

[6529]-153

M.Com. (Part - I)

IP510MJ : INTELLECTUAL PROPERTY LAWS

(2023 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 व 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) TRIPS आणि WIPO अधिवेशनां मधला ..... संबंध आहे.

अ) WIPO अधिवेशने वैध आहेत

ब) TRIPS करारामध्ये WIPO अधिवेशनांमध्ये समाविष्ट असलेले विषय वगळले आहेत.

क) TRIPS करारांमध्ये WIPO अधिवेशनांच्या ठोस तरतुदींचा समावेश आहे

ड) यापैकी काहीही नाही

ii) भारतातील पेंटट कायदा म्हणजे .....

अ) पेटंट कायद, 1970 ब) कॉपीराईट कायदा, 1957

ब) ट्रेड मार्क कायदा, 1999 ड) यापैकी काहीही नाही

iii) कॉपीराईट हे ..... च्या मूळ कलाकृतीचे संरक्षण करते.

अ) शोध ब) लेखन

क) उत्पादन ड) वरील सर्व

iv) नोंदणीकृत ट्रेडमार्कचा कालावधी ..... वर्षांचा असतो.

अ) 5 ब) 10

क) 20 ड) 15

v) बौद्धिक संपदा हक्कांचे उद्दिष्ट .....व नवोन्मेषाला प्रोत्साहन देणे आहे.

अ) नक्कल ब) सर्जनशीलता

क) गोपनीयता ड) यापैकी काहीही नाही

vi) ट्रेडमार्क हा ..... असतो जो एका संस्थेच्या वस्तू/सेवेला दुसऱ्यापासून वेगळा ओळखतो.

अ) उत्पादन ब) चिन्ह

क) नाव ड) यापैकी काहीही नाही

vii) पेटंट हे आशा शोधासाठी दिले जाते जो ..... आहे.

अ) नक्कल केलेला ब) कादंबरी

क) सामान्य ड) वरील सर्व

viii) बौद्धिक संपदा मुख्यत: औद्योगिक संपदा आणि ..... या दोन प्रकारात विभागली जाते.

अ) ट्रेडमार्क ब) पेटंट

क) औद्योगिक मालमत्ता ड) कॉपीराईट

प्रश्न 2) बौद्धिक संपदा हक्क म्हणजे काय? बर्णे अधिवेशन आणि पॅरिस अधिवेशन स्पष्ट करा. **[18]**

किंवा

भारतामधील बौद्धिक संपदा हक्कांचा विकास यावर सविस्तर लिहा. बौद्धिक संपदा हक्कांचे प्रकार उदाहरणांसह स्पष्टीकरण द्या.

प्रश्न 3) पेटंट कायद्याची उद्दिष्टे व महत्त्व स्पष्ट करा. पेटंटच्या उल्लंघनाविरुद्ध उपलब्ध असलेल्या विविध सवलतींची चर्चा करा. **[18]**

किंवा

पेटंटधारकाचे हक्क व कर्तव्ये काय आहेत? पेटंट अर्ज भरण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कॉपीराइट नोंदणी प्रक्रिया स्पष्ट करा. कॉपीराइट कायद्यांतर्गत गुन्हा आणि शिक्षा कोणत्या आहेत स्पष्ट करा. **[18]**

किंवा

कॉपीराइट चे स्वरूप स्पष्ट करा. कॉपीराइटचे उल्लंघन म्हणजे काय आणि त्यावर उपलब्ध उपाय योजना यावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) ट्रेड मार्क्सची संकल्पना परिभाषित करा. ट्रेड मार्क्सच्या नोंदणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा. ट्रेडमार्क चे विविध प्रकार विशद करा. **[18]**

किंवा

ट्रेडमार्क म्हणजे काय? ट्रेडमार्कची मूलभूत वैशिष्ट्ये आणि कार्ये कोणती आहेत?

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) TRIPS करार

ब) ट्रेडमार्क नोंदणी आणि अपिलेट बोर्ड

क) आयपीआर आणि स्पर्धा कायदा

ड) कॉपीराइट अधिकारांचे स्वरूप

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-3555

[Total No. of Pages : 3

[6529]-154
M.Com. - I
ADVANCED COST ACCOUNTING & COST SYSTEM
AC 511 MJ : Advanced Cost Accounting
(2023 NEP Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any 3 questions from question No. 2 to 5.***
3) ***Use of simple calculator is-allowed.***
4) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) **Choose the correct option for following question (any 6)** **[6]**

i) _____ is technique and process of ascertaining cost.

a) Cost Accounting b) Cost statement

c) Costing d) Cost

ii) Electricity charges is the most suitable example of _____ cost.

a) Fixed b) Semi Variable.

c) Abnormal d) None of these

iii) Under _____level of stock material are issued to important jobs only.

a) Minimum b) Maximum

c) Danger d) Average

iv) Labour Turnover is _____

a) Productivity of Labour b) Change in Labour force

c) Efficiency of the Labour d) All of these

v) Cost Accounting Standard CAS-7 is _____

a) Production Overhead

b) Material Cost

c) Employee Cost

d) Selling & Distribution Overhead

P.T.O.

vi) If overhead absorbed by the product are lower than actual overhead incurred then it is called as _____

a) Excess Cost b) Under Absorption

c) Average Cost d) Over Absorption

vii) ABC analysis is a tool for _____ management.

a) Inventory b) Quality

c) Scheduling d) Process

Q2) What is meant by cost accounting? Explain its objectives, advantages and limitations. **[18]**

Q3) Prepare a statement of cost from Tushar Trader,Delhi. The following figures were extracted for the month of December,2024 for 4,000 units. **[18]**

Particulars	**(Rs.)**
Cost of Direct Material	2,00,000
Sales	4,00,000
Direct Wages	1,00,000
Office Indirect Material	5,000
Cost of Special Pattern	40,000
Postage and Telegram	2,000
Factory Rent and Insurance	5,000
Outstanding Chargeable Expenses	2,000
Carriage Outward	2,500
Interest on Loan	2,150
Printing and Stationary	500
Factory Indirect Wages	3,000
Selling of Cost	4,000
Travelling salesman Salary	4,000
Factory Indirect Material	1,000
Royalties	8,000
General Works Overhead	2,000
Bad Debts written off	1,000

Also prepare a quotation for 5,000 units, on behalf of Tushar Traders after consider the following changes,

a) Material cost and Labour cost increase by 10%

b) Factory overheads are 20% of prime cost.

c) Administration and selling overheads are remain same.

d) Profit 20% on Total Cost.

Q4) From the following Information **[18]**

Normal Rate per hour Rs. 15/-

Standard Time Per unit 12 minute

In 40 hours, a week, the output was as follows

W = 210 units X = 220 units Y = 230 units Z = 240 units

calculate Labour cost per unit and earning per worker by

i) Straight Piece Rate System

ii) Halsey Premium Method (50% of Time Saved)

Q5) Vishal Ltd. Nanded has three production department and two service department. viz.A,B,C and P,Q respectively.Following overhead for the month March 2024. **[18]**

Production Depts.- **Service Depts.**

A–Rs. 20,000/- R–Rs.7600/-

B–Rs. 25,000/- S–Rs.7000/-

C–Rs. 30,000/-

The decided to charge the service department cost on the basis of the following percentages.

Particulars	**A**	**B**	**C**	**R**	**S**
Service Dept. R	30%	30%	30%	-	10%
Service Dept. S	20%	20%	30%	30%	-

Prepare a statement Showing the apportionment of service dept expenses to production dept by Simultaneous Equation Method and Repeated Distribution Method

Q6) **Write a short note on (Any two)** **[10]**

a) Behaviour wise classification of overheads

b) Inventory Control

c) Causes of Labour Turnover

d) Integrated cost control accounting

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-3556

[Total No. of Pages : 2

[6529]-155

M.Com. (Part - I)

ADVANCED COST ACCOUNTING & COST SYSTEM

CD-512 MJ : Cost for Decision Making & Activity Based Costing

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 is compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Use of simple computer is allowed.***
4) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks (any 5) :** **[5]**

i) Explicit costs are tangible, measurable expenses such as wages and _____.

a) goodwill b) opportunity cost

c) depreciation d) inspiration

ii) Types of relevant costs include _____.

a) fixed costs only b) committed cost

c) differential cost d) sunk cost

iii) Deciding to add or delete departments or products involves evaluating the impact on overall _____.

a) profitability b) historical cost

c) industrial cost d) employee cost.

iv) In activity-based costing system, the description of activity is classified as

a) activity list and activity purpose

b) activity list and activity dictionary

c) activity purpose

d) only activity list

P.T.O.

v) In activity-based costing, a factor which causes cost is usually called as _____.

a) Cost driver b) Governing factor

c) Key factor d) Limiting factor

vi) Activity Based Costing is developed by _____

a) Kaplan and cooper b) Ouchy

c) Taichi Okon d) Moulin

Q2) State the meaning of Activity Based Costing and state difference between Activity Based Costing and Traditional Costing **[10]**

Q3) The following particulars are extracted from the records of a company: **[10]**

Particulars	Product A Cost Per Unit	Product B Cost Per Unit
Sales Price	100	110
Consumption of Material (KG)	5	4
Material Cost (Rs)	24	14
Direct Wages (Rs)	2	3
Machine hours used	2	3
Variable overheads	4	6

Comment on the profitability when:

a) Total sales potential in value is limited

b) Raw material is short in supply

c) Production capacity (in terms of machine hour) is limiting factor

Q4) Explain the concept of Marginal cost for decision making. **[10]**

Q5) **Write Short Notes (Any 2) :** **[10]**

a) Advantages of Activity Based Costing

b) Cost Pools

c) Scope of Activity Based Costing

d) Sunk cost

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-3557

[Total No. of Pages : 3

[6529]-156
M.Com. (Part - I)
CT-513MJ : Costing Techniques and Responsibility Accounting
(2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from Question No. 2 to Question No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***
4) ***Use of simple calculator is allowed.***

Q1) Fill in the blank with the most appropriate alternative: **[6]**

i) Budgetary Control helps in implementation of _____.

a) Standard Costing b) Marginal Costing

c) Ratio Analysis d) Technical Analysis

ii) Uniform Costing refers to the use by several undertakings of the same costing _____ and practices.

a) Methods b) Principles

c) Accounts d) Standards

iii) Inter firm comparison is a _____ of comparing the performances, efficiencies, cost and profits with those of the other similar firms.

a) Process b) Method

c) Technique d) Principle

iv) Standard Costing is a technique of _____

a) Planning b) Cost Control

c) Staffing d) Motivating

v) The difference between Standard Cost and Actual Cost is _____.

a) Profit b) Loss

c) Surplus d) Variance

vi) The responsibility accounting is the part of _____.

a) Financial Accounting b) Management Accounting

c) Mechanised Accounting d) Corporate Accounting

P.T.O.

Q2) What do you mean by Uniform Costing? Explain its advantages and limitations. **[18]**

Q3) The cost of an article at a capacity of 5,000 units of Ved Ltd, are given as follows : **[18]**

Particulars	Rs.
Raw Material (Variable)	50,000
Direct Labour (Variable)	30,000
Stores overhead (Variable)	2,000
Productive Expenses (Variable)	20,000
Repairs and Maintenance (25% Fixed)	4,000
Power (20% Fixed)	2,500
Inspection (80% Fixed)	1,000
Office overheads (75% Fixed)	10,000
Selling Overheads (75% Fixed)	6,000

Prepare a flexible budget at 4,000 and 6,000 units capacity, showing cost per unit and total cost.

Q4) From the following details, calculate : **[18]**

a) Material Cost Variance

b) Material Price Variance

c) Material Usage Variance

d) Material Mix Variance

Material	Standard		Actual	
	Qty. Kgs	Rate Rs.	Qty. Kgs	Rate Rs.
P	1,400	20	1,200	20
Q	600	40	1,000	50

Q5) Following are the details **[18]**

Workers	Standard			Actual		
	Hours	Rate Rs.	Amount Rs.	Hours	Rate Rs.	Amount Rs.
A	600	10	6,000	640	10	6,400
B	800	8	6,400	640	9	5,760
Total	1,400		12,400	1,280		12,160

Calculate :

a) Labour Cost Variance

b) Labour Rate Variance

c) Labour Efficiency Variance

d) Labour Mix Variance

Q6) Write Short notes (Any Two) : **[10]**

a) Advantages and limitations of Zero Base Budget

b) Overhead variances

c) Factors to improve Productivity

d) Process of implementation of Responsibility Accounting

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3558

[Total No. of Pages : 4

[6529]-157

M.Com. (Part - I)

CO-OPERATION & RURAL DEVELOPMENT

CM 514 MJ : Co-operative Movement in India

(2023 Credit Pattern) (NEP-2020) (Semester - I)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Attempt any 3 questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks : **[5]**

a) _____ is the organizational structure followed by cooperatives institution in India.

b) The binding up of cooperative society means _____.

c) In _____ year Maclagan Committee submitted its report to Government.

d) The area of co-operative primary credit co-operative society is limited up to _____.

e) SCB's Stands for _____.

Q2) What is Cooperative Society? Advantages and disadvantage Cooperative Society. **[15]**

Q3) What is Co-operative Society? Explain the structure of Cooperative Society. **[15]**

P.T.O.

Q4) Write a brief note on Report of Mirdha Committee. **[15]**

Q5) What is Cooperative Housing Society? Explain the Features and types of Co-operative Housing Society. **[15]**

Q6) Write a short note (any four) : **[20]**

a) Recent scenario in Co-operative Movement in India.

b) Responsibilities of Co-operative Societies.

c) Benefit of Co-operative Housing Societies.

d) Registration Cancellation of Co-operative Credit Societies.

e) Vaidyanathan Committee.

Total No. of Questions : 6]

PE3558

[6529]-157
M.Com. (Part - I)
CO-OPERATION & RURAL DEVELOPMENT
CM 514 MJ : Co-operative Movement in India
(2023 Credit Pattern) (NEP-2020) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्र. क्रं 1 व प्र. क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्र. क्रं 2 व प्र. क्रं. 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

अ) भारतातील सहकारी संस्थेत ..... ही संघटनात्मक रचना अनुसरली जाते.

ब) सहकारी संस्थेचे बंधन म्हणजे .....

क) मॅक्लेगन समितीने ..... वर्षात आपला अहवाल सरकारला सादर केला.

ड) सहकारी प्राथमिक पत सहकारी संस्थेचे क्षेत्रफल ..... पर्यंत मर्यादित आहे.

इ) SCB चा अर्थ आहे .....

प्र.*2)* सहकारी संस्था म्हणजे काय? सहकारी संस्था फायदे आणि तोटे लिहा. **[15]**

प्र.*3)* सहकारी संस्था म्हणजे काय? सहकारी संस्थेची रचना स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.*4)* मिर्धा समितीचा अहवाल सविस्तर लिहा. **[15]**

प्र.*5)* सहकारी गृहनिर्माण संस्था म्हणजे काय? सहकारी गृहनिर्माण संस्थाची वैशिष्ट्ये आणि प्रकार स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.*6)* टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) भारतातील सहकारी चळवळीतील अलीकडील परिस्थिती

ब) सहकारी संस्थांच्या जबाबदाऱ्या

क) सहकारी गृहनिर्माण संस्थांचे फायदे

ड) सहकारी पतसंस्थांची नोंदणी रद्द करणे

इ) वैद्यनाथन समिती

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

PE-3559

[Total No. of Pages : 2

[6529]-158

M.Com. (Part - I)

CO-OPERATION & RURAL DEVELOPMENT

RI 515 MJ : Rural Infrastructure

(2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) What is weaker sections? Explain the various programs for weaker sections. **[10]**

Q2) What is Public Participation? Write the Challenges of Public Participation.**[10]**

Q3) **Write a short notes (Any three) :** **[15]**

a) Supporting services to the agriculture.

b) The Changing role of Voluntary Agencies

c) Rural Entrepreneurship and Infrastructure.

d) Health and Sanitation

♦ ♦ ♦

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-3559

[6529]-158

M.Com. (Part - I)

CO-OPERATION & RURAL DEVELOPMENT

RI 515 MJ : Rural Infrastructure

(2023 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) दुर्बल घटक म्हणजे काय? दुर्बल घटकांचे विविध कार्यक्रम स्पष्ट करा. **[10]**

प्रश्न 2) लोक सहभाग म्हणजे काय? लोक सहभागाची आव्हाने लिहा. **[10]**

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही तीन) : **[15]**

अ) कृषीक्षेत्रातील सहाय्यक सेवा.

ब) स्वयंसेवी संस्थांची बदलती भूमिका.

क) ग्रामीण उद्योजकता आणि पायाभूत सुविधा.

ड) आरोग्य आणि स्वच्छता.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : [ ]

PE-3560

[Total No. of Pages : 4

[6529]-159

M.Com. (Part - I)

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

OC-516 MJ : Organization of Co-operative Business

(2023 Pattern) (Semester - I) (NEP 2020)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from question No. 2 to question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks :** **[5]**

i) _____ is the Father of the Modern Cooperative Movement.

a) Robort Owen

b) Raiffi sen

c) William King

ii) The structure of co-operatives is generally based on the principle of _____ where each member has an equal say in the decision-making process.

a) Democratic control

b) A. Centralized control

c) Hierarchical authority

iii) NCDC Stands for _____.

a) National Cooperative Development Corporation

b) National Cooperative Development Co-operation

c) National Curriculum Development Corporation

iv) The word _____ means to work together.

a) Co-operation

b) Organization

c) Company

P.T.O.

v) Co-operatives in India follow _____ type of organisational structure.

a) Federal

b) Centralized

c) Decentralized

Q2) What do you mean by 'Co-operation'? Explain in detail the various Features and Benefits of Cooperation. **[15]**

Q3) What is Organizational Structure'? Explain in detail the organizational chart for cooperative businesses and banking units. **[15]**

Q4) What is 'Co-operative Training'? State the Need and Importance of Co-operative Training in business. **[15]**

Q5) What is 'Co-operative Farming'? Explain in detail the various types and Progress of 'Co-operative Farming'. **[15]**

Q6) **Write Short Notes (Any 4 out of 6) :** **[20]**

a) Rochdale Principles of Co-operation

b) Monitoring of Co-Operatives

c) National Dairy Development Board

d) Problems Irrigation Co-Operatives

e) Problems Co-Operative Farming

f) National Co-operative Union of India

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

PE-3560

[6529]-159

M.Com. (Part - I)

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

OC-516 MJ : Organization of Co-operative Business

(2023 Pattern) (Semester - I) (NEP 2020)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *प्रश्न क्र. 1व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.*

2) *प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.*

3) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

4) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा : **[5]**

i) ..... हे आधुनिक सहकारी चळवळीचे जनक आहेत.

अ) रॉबोर्ट ओवेन

ब) रायफी सेन

क) विल्यम किंग

ii) सहकारी संस्थांची रचना साधारणपणे ..... च्या तत्त्वावर आधारित असते, जिथे निर्णय प्रक्रियेत प्रत्येक सदस्याचा समान सहभाग असतो.

अ) लोकशाही नियंत्रण

ब) केंद्रीकृत नियंत्रण

क) पदानुक्रमित अधिकार

iii) एनसीडीसी म्हणजे ..... होय.

अ) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ

ब) राष्ट्रीय सहकारी विकास सहकार

क) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम विकास महामंडळ

iv) ..... या शब्दाचा अर्थ एकत्र काम करणे असा होतो.

अ) सहकार्य

ब) संघटना

क) कंपनी

v) भारतातील सहकारी संस्था ..... प्रकारच्या संघटनात्मक रचनेचे पालन करतात.

अ) संघराज्यीय

ब) केंद्रीकृत

क) विकेंद्रीकृत

प्रश्न 2) 'सहकार' म्हणजे काय? सहकाराची विविध वैशिष्ट्ये आणि फायदे सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 3) 'संघटनात्मक रचना' म्हणजे काय? सहकारी व्यवसाय आणि बँकिंग युनिट्ससाठी संघटनात्मक तक्ता सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 4) सहकारी प्रशिक्षण म्हणजे काय? व्यवसायात सहकारी प्रशिक्षणाची गरज आणि महत्त्व सांगा. **[15]**

प्रश्न 5) सहकारी शेती म्हणजे काय? सहकारी शेतीचे विविध प्रकार आणि प्रगती सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (सहा पैकी कोणत्याही चार) : **[20]**

अ) रोचडेल (Rochdale) सहकाराची तत्वे

ब) सहकारी संस्थांचे निरीक्षण

क) राष्ट्रीय दुग्ध विकास मंडळ

ड) सिंचन सहकारी संस्थांच्या समस्या

इ) सहकारी शेतीच्या समस्या

फ) भारतीय राष्ट्रीय सहकारी संघ

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3561

[Total No. of Pages : 4

[6529]-160
M.Com. (Part - I)
BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT
OT 517 MJ : Organized Trades & Markets
(NEP 2023 Credit Pattern) (Major Mandatory) (Semester - I)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Attempt any 3 questions from Q.No. 2 to Q.No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple choice questions : **[5]**

a) The growth of the service sector in India has been largely driven by _____.

i) Information Technology ii) Manufacturing
iii) Agriculture iv) Mining

b) Business practices in the service sector aim to _____.

i) Increase stock volume
ii) Improve service quality and customer satisfaction
iii) Reduce agricultural output
iv) Promote export of raw materials

c) Organized Trade refers to _____.

i) Street vending ii) Unregistered business
iii) Structured and regulated iv) Informal market system

d) FDI stands for _____.

i) Foreign Deposit Investment
ii) Foreign Direct Investment
iii) Fiscal Development Indicator
iv) Financial Development Initiative

e) D-Mart is known for _____.

i) High-end luxury shopping
ii) Wholesale trade only
iii) Government-regulated prices
iv) Discount retailing and efficient supply chain

P.T.O.

Q2) What is Services Sector? Explain in the types of service sectors. **[15]**

Q3) What is Organized Trade? Explain the features of organized market and regulated market. **[15]**

Q4) What is Foreign Direct Investment (FDI)? Explain the role and significance of FDI. **[15]**

Q5) What is Co-operative Marketing? Explain the features and structure of Co-operative Marketing. **[15]**

Q6) Write a short notes (Any 4 out of 6) **[20]**

a) Importance of business practices in service sector.

b) National Agriculture Market (eNAM).

c) Role of State Trading Corporation (STC).

d) State and Privatization of Trading Activities.

e) Role of Co-operative Marketing.

f) Advantages of Co-operative Marketing.

Total No. of Questions : 6]

PE3561

[6529]-160
M.Com. (Part - I)
BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT
OT 517 MJ : Organized Trades & Markets
(NEP 2023 Credit Pattern) (Major Mandatory) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* रिकाम्या जागी अचूक पर्याय लिहा. **[5]**

अ) भारतातील सेवा क्षेत्राच्या वाढीला मुख्यत: ..... या घटकामुळे चालना मिळाली आहे.

i) माहिती तंत्रज्ञान ii) उत्पादन

iii) कृषी iv) खाण उद्योग

ब) सेवा क्षेत्रातील व्यावसायिक पद्धतीचे ध्येय ..... हे आहे.

i) साठा वाढवणे ii) सेवा गुणवत्ता आणि ग्राहक समाधान वाढवणे

iii) कृषी उत्पादन कमी करणे iv) कच्या मालाची निर्यात वाढवणे

क) संघटित व्यापार म्हणजे ..... होय.

i) रस्त्यावर विक्री करणारे ii) नोंदणी नसलेला व्यवसाय

iii) संरचित व नियमित iv) अनौपचारिक बाजार व्यवस्था

ड) FDI चे पूर्ण रूप ..... हे आहे.

i) Foreign Deposit Investment ii) Foreign Direct Investment

iii) Fiscal Development Indicator iv) Financial Development Initiative

इ) डी–मार्ट ..... साठी प्रसिद्ध आहे.

i) उच्चभ्रू लक्झरी खरेदीसाठी

ii) फक्त घाऊक व्यापारासाठी

iii) शासन नियंत्रित किमतींसाठी

iv) सवलतीच्या किरकोळ विक्रीसाठी व कार्यक्षम पुरवठा साखळी

प्र.2) सेवा क्षेत्र म्हणजे काय? सेवा क्षेत्रांचे प्रकार स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.3) संघटित व्यापार म्हणजे काय? संघटित बाजार आणि नियंत्रित बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.4) परकीय थेट गुंतवणूक म्हणजे काय? परकीय थेट गुंतवणूकीची भूमिका आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.5) सहकारी विपणन म्हणजे काय? सहकारी विपणनाची वैशिष्ट्ये आणि रचना स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) सेवा क्षेत्रातील व्यवसाय पद्धतींचे महत्त्व

ब) राष्ट्रीय कृषी बाजार (eNAM)

क) राज्य व्यापार महामंडळ (STC) ची भूमिका

ड) व्यापार उपक्रमांचे राज्य आणि खाजगीकरण

इ) सहकारी विपणनाची भूमिका

फ) सहकारी विपणनाचे फायदे

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : [ ]

PE-3562

[Total No. of Pages : 2

[6529]-161

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

LO-518 MJ : Leadership and Organisational Behaviour

(2023 Pattern) (NEP-2020) (Semester - I)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Define Leadership and explain the skills of leader. **[10]**

Q2) Explain the Concept of Organizational Behaviour. Explain its Nature and goals. **[10]**

Q3) **Write Short Notes (Any Three) :** **[15]**

a) Contemporary issues in leadership

b) Autocratic Leadership

c) Employee Counselling

d) Stress Management

⌘⌘⌘

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-3562

[6529]-161

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

LO-518 MJ : Leadership and Organisational Behaviour

(2023 Pattern) (NEP-2020) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*

2) उजवीकडील संख्या पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) नेतृत्वाची व्याख्या करा आणि नेत्याच्या कौशल्य विषद करा. **[10]**

प्रश्न 2) संस्थात्मक वर्तनाची संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे स्वरूप आणि उद्दिष्टे विषद करा. **[10]**

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) : **[15]**

अ) नेतृत्वातील समकालीन मुद्दे

ब) हुकूमशाही नेतृत्व

क) कर्मचारी समुदपदेशन

ड) तणाव व्यवस्थापन

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-3563

[Total No. of Pages : 4

[6529]-162

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT

BE-519-MJ : Business Environment and Policy

(2023 Pattern) (NEP 2020) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are Compulsory.***
2) ***Attempt any three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full Marks.***

Q1) **Fill in the Blanks.** **[5]**

i) The business environment is _____ because it changes frequently.

a) dynamic b) Stable

c) Predictable

ii) The business environment has a _____ impact on business performance.

a) Direct b) Negative

c) Delayed

iii) FDI is regulated in India by the _____

a) Foreign Exchange

b) Supreme Court

c) Election Commission Management Act

iv) Environment management helps in conserving natural resources and maintaining the balance of the _____

a) ecosystem b) population

c) government

v) A Business _____ is a set of related tasks or activities performed to produce a product or service.

a) Process b) Strategy

c) Rule

P.T.O.

Q2) What is 'Business Environment'? Explain in detail importance and characteristics of 'Business Environment'. **[15]**

Q3) What do you mean by 'Multinational Companies? Explain in detail Merits and Demerits of 'Multinational Companies'. **[15]**

Q4) What is 'Pollution'? Explain in detail the various types of 'Pollution'. **[15]**

Q5) What is 'Business Policy'? Explain in detail the various nature and features of Business Policy. **[15]**

Q6) **Write Short Notes (Any 4 out of 6) :** **[20]**

a) Scope of Business

b) World Trade Organization

c) Environment management

d) Pollution Control Board

e) Importance of Business Policy

f) Foreign Direct Investment

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

PE-3563

[6529]-162
M.Com. (Part - I)
BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT
BE-519-MJ : Business Environment and Policy
(2023 Pattern) (NEP 2020) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) व्यवसायाचे पर्यावरण हे ..... असते, कारण ते वारंवार बदलत राहते.

अ) गतिमान ब) स्थिर

क) अंदाजे

ii) व्यवसायाच्या पर्यावरणाचा व्यवसायाच्या कामगिरीवर ..... परिणाम होतो.

अ) थेट ब) नकारात्मक

ब) विलंबित

iii) FDI हे भारतात ..... द्वारे नियंत्रित केले जाते.

अ) परकीय चलन ब) सर्वोच्च न्यायालय

क) निवडणूक आयोग व्यवस्थापन कायद्या

iv) पर्यावरण व्यवस्थापन नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे जतन करण्यात आणि ..... यांचा समतोल राखण्यात मदत करते.

अ) परिसंस्था ब) लोकसंख्या

क) सरकार

v) व्यवसाय ..... ही उत्पादन किंवा सेवा तयार करण्यासाठी केल्या जाणाऱ्या संबंधित कार्यांचा किंवा क्रियाकलापांचा एक संच आहे.

अ) प्रक्रिया ब) रणनीती

क) नियम

प्रश्न 2) 'व्यवसाय पर्यावरण' म्हणजे काय? 'व्यवसाय पर्यावरणा' चे महत्त्व आणि वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 3) 'बहुराष्ट्रीय कंपन्या' म्हणजे काय? 'बहुराष्ट्रीय कंपन्या' चे फायदे आणि तोटे सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 4) 'प्रदूषण' म्हणजे काय? प्रदूषणाचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 5) 'व्यवसाय धोरण' म्हणजे काय? व्यवसाय धोरणाची विविध स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (6 पैकी कोणत्याही 4) **[20]**

अ) व्यवसायाची व्याप्ती

ब) जागतिक व्यापार संघटना

क) पर्यावरण व्यवस्थापन

ड) प्रदूषण नियंत्रण मंडळ

इ) व्यवसाय धोरणांचे महत्व

फ) परकीय थेट गुंतवणूक

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE3564

[Total No. of Pages : 4

[6529]-163

M.Com. (Part - I)

PO 520 MJ : PRODUCTION AND OPERATION MANAGEMENT - I

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks (Any 6) **[6]**

a) _____ management includes planning, implementation and control of production process.
(Business, Financial, Production, Operation)

b) _____ introduced by Henry Grant.
(Flow chart, ABC analysis, Gantt chart, Diagram)

c) _____ is type of production system which job passes through functional departments in lots.
(Continuous production system, Batch Production, Mass production system, Job Production)

d) _____ is also known as the market development stage.
(Introduction stage, Growth stage, decline stage, Maturity)

e) _____ management helps manufacturing organization to make better decisions regarding production planning and scheduling.
(Business, Production, Strategic, Financial)

f) Vendor management inventory system is becoming popular in _____.
(Customer, Industrial supplier, Employer, Worker)

g) Relationship between supplier and buyer is called _____ system.
(Production, Process, VMI, ABC analysis)

h) _____ is a technique of classification of inventory on the basis of value of each component.
(VMI, VED, ABC analysis, HML)

P.T.O.

Q2) Define service system. Explain recent trends in production and service system. **[20]**

OR

What is material management? Explain the scope and function of material Management.

Q3) Define production planning and control. Explain the steps include in the production Planning and control. **[20]**

OR

Define Supply Chain Integration. Explain the nature, importance and barriers to Supply Chain Integration.

Q4) Write a short notes (Any 4) **[24]**

a) Straight Line Layout.

b) Advantages of process layout.

c) Models of production system.

d) Focus strategy.

e) Productivity measurement.

f) Operation management skills.

Total No. of Questions : 4]

PE3564

[6529]-163

M.Com. (Part - I)

PO 520 MJ : PRODUCTION AND OPERATION MANAGEMENT - I

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* **तास]** **[एकूण गुण :** *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) ..... व्यवस्थापनात उत्पादन प्रक्रियेचे नियोजन, अंमलबजावणी आणि नियंत्रण समाविष्ट असते.

(व्यवसाय, आर्थिक, उत्पादन, प्रक्रिया)

ब) हेन्री ग्रँन्ट यांनी ..... तयार केले.

(फ्लोचार्ट, एबीसी विश्लेषण, गँन्ट चार्ट, आकृती)

क) ..... ही उत्पादन प्रणालीचा एक प्रकार आहे ज्यामध्ये काम कार्यात्मक विभागातून केले जाते.

(सतत उत्पादन प्रणाली, गट उत्पादन, मोठ्या प्रमाणात उत्पादन प्रणाली, जॉब उत्पादन)

ड) ..... हा बाजार विकासाचा टप्पा म्हणून ओळखला जातो.

(प्रस्तावना टप्पा, वृद्धीचा टप्पा, घसरण टप्पा, परिपक्वता)

इ) ..... व्यवस्थापन हे उत्पादन नियोजन आणि वेळपत्रकाबाबत चांगले निर्णय घेण्यास उत्पादक संस्थेला मदत होते.

(व्यवसाय, उत्पादन, व्यूहरचनात्मक, वित्तीय)

फ) ..... मध्ये विक्रेता व्यवस्थापन यादी पद्धती लोकप्रिय होत आहे.

(ग्राहक, औद्योगिक पुरवठादार, मालक, कामगार)

य) पुरवठादार आणि खरेदीदार यांच्यातील संबंधांना ..... प्रणाली म्हणतात.

(उत्पादन, प्रक्रिया, व्हीएमआय, एबीसी विश्लेषण)

र) प्रत्येक घटकाच्या मूल्याच्या आधारावर यादीचे वर्गीकरण करणारी ..... ही एक पद्धत आहे.

(व्हीएमआय, व्हीईडी, एबीसी विश्लेषण, एचएमएल)

प्र.2) सेवा प्रणाली व्याख्या लिहा. उत्पादन आणि सेवा प्रणालीतील अलीकडील प्रवाह स्पष्ट करा. **[20]**

किंवा

सामग्री व्यवस्थापन म्हणजे काय? सामग्री व्यवस्थापनाची व्याप्ती आणि कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रणाची व्याख्या लिहा. उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रणातील पायऱ्या स्पष्ट करा. **[20]**

किंवा

पुरवठा साखळी एकत्रीकरण व्याख्या लिहा. पुरवठा एकत्रीकरणाचे महत्व, स्वरूप आणि अडथळे स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[24]**

अ) सरळ रेषीय आराखडा

ब) प्रक्रिया आराखड्याचे फायदे

क) उत्पादन प्रणालीची प्रतिकृती

ड) लक्ष केंद्रित व्यूहरचना (फोकस व्यूहरचना)

इ) उत्पादकता मापन

फ) प्रक्रिया व्यवस्थापनाची कौशल्ये

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-3565

[Total No. of Pages : 4

[6529]-164

M.Com. (Part - I)

FACULTY OF COMMERCE AND MANAGEMENT

EC-521 MJ : E-Commerce

(2023 Pattern) (Semester - I) (NEP 2020)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

Instructions to the candidates:

1) ***All Questions are compulsory.***
2) ***Marks to the right indicate full marks.***

Q1) **Multiple Choice Questions :** **[5]**

i) _____ is concerned with the buying and selling information, products and services over computer communication networks.

a) Commerce b) E-Commerce

c) E-Business d) None of these

ii) _____ is a commercial process that includes production, distribution, sales or delivery of goods and services through electronic means.

a) E-commerce b) SCM

c) EDI d) None of these

iii) What does B2C stand for?

a) Buyer to Consumer b) Business to Consumer

c) Business to Cash d) Business to Credit

iv) Flipkart and Amazon follow which E-Commerce business model?

a) C2C b) B2B

c) B2C d) G2C

v) Which of the following is an example of digital disruption in the e-money market?

a) Manual ledger bookkeeping

b) Cheque payments

c) Introduction of blockchain for transactions

d) Increased ATM usage

P.T.O.

Q2) State the Opportunities for E-Commerce in India. **[10]**

OR

Explain in detail Benefits and Limitations of Internet Banking.

Q3) Explain the factors responsible for the growth of E-Commerce in India. **[10]**

OR

Discuss the Advantages and Disadvantages of Crypto currency.

Q4) **Write Short notes (Any Two) :** **[10]**

a) B2C model of E-Commerce

b) National Electronics Fund Transfer (NEFT)

c) Credit Card

d) Search Engine Optimization (SEO)

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PE-3565

[6529]-164

M.Com. (Part - I)

FACULTY OF COMMERCE AND MANAGEMENT

EC-521 MJ : E-Commerce

(2023 Pattern) (Semester - I) (NEP 2020)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) बहुपर्यायी प्रश्न : **[5]**

i) ..... संगणक संप्रेषण नेटवर्कवरील खरेदी–विक्र माहिती, उत्पादने आणि सेवांशी संबंधित आहे.?

अ) वाणिज्य ब) ई–कॉमर्स

क) ई–व्यवसाय ड) यापैकी काहीही नाही

ii) ..... ही एक व्यावसायिक प्रक्रिया आहे ज्यात इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांद्वारे उत्पादन, वितरण, विक्री किंवा वस्तू आणि सेवांचे वितरण समाविष्ट आहे.

अ) ई–कॉमर्स ब) एस.सी.एम

क) ई.डी. आय ड) यापैकी काहीही नाही

iii) बी2सी चे पूर्ण रूप काय आहे?

अ) ग्राहक ते खरेदीदार ब) व्यवसाय ते खरेदीदार

क) व्यवसाय ते रोख ड) व्यवसाय ते क्रेडिट

iv) फ्लिपकार्ट आणि अमेझॉन कोणत्या ई–कॉमर्स व्यवसाय मॉडेलचे अनुसरण करतात?

अ) C2C ब) B2B

क) B2C ड) G2C

v) ई–मनी मार्केटमधील डिजिटल व्यत्ययाचे खालीलपैकी कोणते उदाहरण आहे?

अ) लेखाजोखा हस्तलिखित ठेवणे

ब) धनादेशाद्वारे देणी

क) व्यवहारांसाठी ब्लॉकचेनचा वापर

ड) एटी. एम. चा वाढता वापर

प्रश्न 2) भारतातील ई–कॉमर्सच्या संधी सांगा. **[10]**

किंवा

इंटरनेट बँकिंगचे फायदे आणि मर्यादा सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) भारतातील ई–कॉमर्सच्या वाढीला जबाबदार असलेले घटक स्पष्ट करा. **[10]**

किंवा

क्रिप्टो करन्सीचे फायदे आणि तोटे यावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : **[10]**

अ) ई–कॉमर्सचे बी2सी मॉडेल

ब) नॅशनल इलेक्ट्रॉनिक्स फंड ट्रान्सफर (NEFT)

क) क्रेडिट कार्ड

ड) सर्च इंजिन ऑप्टिमायझेशन (एसइओ)

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PE5641

[Total No. of Pages : 8

[6529]-165
M.Com. - I
FM-522-MJ : FINANCIAL MANAGEMENT
(2023 Credit Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of simple calculator is allowed.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice. **[6]**

a) The process of planning and controlling financial resources is known as _____.

i) Financial Reporting

ii) Financial Management

iii) Accounting

b) SEBI was established in the year _____.

i) 1990

ii) 1992

iii) 1988

c) The main objective of working capital management is to maintain _____.

i) Liquidity

ii) Profitability

iii) Return on Investment

d) _____ is the technique used to evaluate capital investment decisions based on future cash flows.

i) Ratio Analysis

ii) Capital Budgeting

iii) Fund Flow Analysis

P.T.O.

e) Net Profit + Non-cash expenses – Non-operating incomes = _____.

i) Funds from operations

ii) Operating Profit

iii) Gross Profit

f) The portion of profits distributed to shareholders is known as _____.

i) Bonus Shares

ii) Dividend

iii) Reserve

Q2) What is Financial Management? Explain the objectives and importance of Financial Management. **[20]**

OR

From the following information, calculate Gross Working Capital and Net Working Capital : **[20]**

Particulars	Amount	Particulars	Period
Advance Tax to be Paid	₹ 85,000	Credit from Suppliers	1 Month
Cash and Bank Balance	₹ 1,20,000	Credit to Customers	1.5 Months
Cash Purchases	50%	Finished Goods Stock	1.5 Months
Cash Sales	60%	Raw Material Stock	1 Month
Contingency on Net Working Capital	10%	Work-in-Progress Stock	1 Month
Direct Labour per Unit	₹ 45	Lag in Payment of Direct Wages	1 Month
Direct Material per Unit	₹ 55	Lag in Payment of Overheads	1.5 Months
Overheads per Unit	₹ 35	Annual Units Produced and Sold	96,000 Units

Q3) What are 'Financial Statements'? Explain in detail the components of Income Statement and Balance Sheet. **[20]**

OR

Prepare a Comparative Balance Sheet from the following data of Alpha Ltd. as on March 31, 2024, and March 31, 2025. (Figures in crores (₹)) **[20]**

Particulars	31-03-2024 (₹)	31-03-2025 (₹)
Equity & Liabilities		
Equity Share Capital	500	520
Reserves & Surplus	2,200	2,750
Long-Term Borrowings	120	105
Trade Payables	780	940
Other Liabilities	1,500	1,950
Total Liabilities	5,100	6,265
Assets		
Land & Building	300	315
Plant & Machinery	125	135
Equipment's	20	24
Computers	120	130
Furniture & Fittings	20	22
Vehicles	150	190
Intangible Assets	45	50
Gross Block	780	866
Less: Depreciation	310	370
Net Block	470	496
CWIP	40	38
Inventories	12	20
Trade Receivables	620	1,100
Cash & Equivalents	1,900	2,050
Other Assets	2,058	2,561
Total Assets	5,100	6,265

Q4) Attempt any four of the following: **[24]**

a) Write a short note on Financial Analysis

b) Write a short note on Ratio Analysis

c) Write a short note on Working Capital Cycle

d) Write a short note on Credit Policy

e) Evaluate the better project using Pay Back Period method:

Year	Project X	Project Y
1	₹80,000	₹60,000
2	₹60,000	₹80,000
3	₹40,000	₹70,000
4	₹20,000	₹40,000

Initial Investment: ₹1,50,000 each

f) Evaluate the better project using Profitability Index method (Cost of Capital = 10%):

Year	Project M	Project N	PV Factor
1	₹70,000	₹60,000	0.91
2	₹60,000	₹80,000	0.83
3	₹50,000	₹50,000	0.75
4	₹30,000	₹40,000	0.68

Initial Investment : ₹ 1,50,000 each.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PE5641

[6529]-165
M.Com. - I
FM-522-MJ : FINANCIAL MANAGEMENT
(2023 Credit Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* ***[*एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.**

2) **उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.**

3) **साधे कॅलक्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.**

प्र.1) **योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा.** **[6]**

अ) **वित्तीय संसाधनांचे नियोजन आणि नियंत्रण करण्याची प्रक्रिया ..... म्हणून ओळखली जाते.**

i) **वित्तीय अहवाल**

ii) **वित्तीय व्यवस्थापन**

iii) **लेखा**

ब) SEBI **ची स्थापना ..... साली झाली.**

i) 1990

ii) 1992

iii) 1988

क) **खेळते भांडवल व्यवस्थापनाचे मुख्य उद्दिष्ट ..... राखणे आहे.**

i) **तरलता**

ii) **नफा**

iii) **गुंतवणूकीवर परतावा**

ड) **..... हे भविष्यातील रोख प्रवाहावर आधारित भांडवली गुंतवणूक निर्णयांचे मूल्यांकन करण्यासाठी वापरले जाणारे तंत्र आहे.**

i) **गुणोत्तर विश्लेषण**

ii) **भांडवली अंदाजपत्रक**

iii) **निधी प्रवाह विश्लेषण**

इ) निव्वळ नफा + नॉन कॅश खर्च – नॉन ऑपरेटिंग उत्पन्न =

i) ऑपरेशन्समधून मिळणारा निधी

ii) ऑपरेटिंग नफा

iii) ढोबळ नफा

फ) भागधारकांना वितरित नफ्याचा भाग ..... म्हणून ओळखला जातो.

i) बोनस शेअर्स

ii) लाभांश

iii) राखीव

Q2) वित्तीय व्यवस्थापन म्हणजे काय? वित्तीय व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे व महत्त्व स्पष्ट करा. **[20]**

किंवा

From the following information, calculate Gross Working Capital and Net Working Capital : **[20]**

Particulars	Amount	Particulars	Period
Advance Tax to be Paid	₹ 85,000	Credit from Suppliers	1 Month
Cash and Bank Balance	₹ 1,20,000	Credit to Customers	1.5 Months
Cash Purchases	50%	Finished Goods Stock	1.5 Months
Cash Sales	60%	Raw Material Stock	1 Month
Contingency on Net Working Capital	10%	Work-in-Progress Stock	1 Month
Direct Labour per Unit	₹ 45	Lag in Payment of Direct Wages	1 Month
Direct Material per Unit	₹ 55	Lag in Payment of Overheads	1.5 Months
Overheads per Unit	₹ 35	Annual Units Produced and Sold	96,000 Units

Q3) **वित्तीय विवरणपत्रे म्हणजे काय? उत्पन्न विवरणपत्रे आणि ताळेबंदाचे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.** **[20]**

किंवा

Prepare a Comparative Balance Sheet from the following data of Alpha Ltd. as on March 31, 2024, and March 31, 2025. (Figures in crores (₹)) **[20]**

Particulars	31-03-2024 (₹)	31-03-2025 (₹)
Equity & Liabilities		
Equity Share Capital	500	520
Reserves & Surplus	2,200	2,750
Long-Term Borrowings	120	105
Trade Payables	780	940
Other Liabilities	1,500	1,950
Total Liabilities	5,100	6,265
Assets		
Land & Building	300	315
Plant & Machinery	125	135
Equipment's	20	24
Computers	120	130
Furniture & Fittings	20	22
Vehicles	150	190
Intangible Assets	45	50
Gross Block	780	866
Less: Depreciation	310	370
Net Block	470	496
CWIP	40	38
Inventories	12	20
Trade Receivables	620	1,100
Cash & Equivalents	1,900	2,050
Other Assets	2,058	2,561
Total Assets	5,100	6,265

Q4) खालीलपैकी कोणतेही चार सोडवा. **[24]**

अ) वित्तीय विश्लेषण यावर टिप लिहा.

ब) गुणोत्तर विश्लेषण यावर टिप लिहा.

क) खेळत्या भांडवलाचे चक्र यावर टिप लिहा.

ड) पत धोरण यावर टिप लिहा.

इ) Evaluate the better project using Pay Back Period method:

Year	Project X	Project Y
1	₹80,000	₹60,000
2	₹60,000	₹80,000
3	₹40,000	₹70,000
4	₹20,000	₹40,000

Initial Investment: ₹1,50,000 each

फ) Evaluate the better project using Profitability Index method (Cost of Capital = 10%):

Year	Project M	Project N	PV Factor
1	₹70,000	₹60,000	0.91
2	₹60,000	₹80,000	0.83
3	₹50,000	₹50,000	0.75
4	₹30,000	₹40,000	0.68

Initial Investment : ₹ 1,50,000 each.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3566

[Total No. of Pages : 4

[6529]-166
M.Com. (Part - I)
ADVANCE BANKING & FINANCE
CB 523 MJ : Central Banking
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (60121)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory***
2) ***Attempt any three questions from Q.No. 2 to Q.No. 5.***

Q1) Multiple choice questions : **[6]**

a) The Bank Registered office outside India are called _____.

i) Indian Banks ii) Foreign Banks

iii) Public Bank iv) Private Banks

b) Quantitative Credit Control do not include _____.

i) Bank Rate ii) RBI Directive

iii) Cash Reserve Ratio iv) Open Market Operations

c) Full Form of CBDC _____.

i) Central Bank Digital Currency

ii) Central Bank Direct Control

iii) Current Bank Digital Control

iv) None of the above

d) _____ is the present governor of RBI of India (as of March 2025).

i) Shaktikanta Das ii) Urjit Patel

iii) Sanjay Malhotra iv) Raghuram Rajan

P.T.O.

e) The RBI prints all the currency notes except the _____ currency note.

i) One Rupee ii) Ten Rupee

iii) Five Rupee iv) Two Rupee

f) The rate at which RBI lends money to commercial banks is called _____.

i) Repo rate ii) Reverse Repo rate

iii) Bank rate iv) Statutory Bank rate

Q2) Explain in Details the evolution and organization of Reserve Bank of India (R.B.I.) **[18]**

Q3) Explain in detail the Autonomy of RBI. **[18]**

Q4) What is mean by Digital Currency. Explain the need of Digital Currency. **[18]**

Q5) Explain the Advantages and Limitations of central bank autonomy. **[18]**

Q6) Write Short notes (Any Two) **[10]**

a) Promotional functions of RBI.

b) Implications for macroeconomics and financial stability.

c) The future of Money.

d) Central Bank Independence Indices.

Total No. of Questions : 6]

PE3566

[6529]-166
M.Com. (Part - I)
ADVANCE BANKING & FINANCE
CB 523 MJ : Central Banking
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (60121)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) बहुपर्यायी प्रश्न. **[6]**

अ) ज्या बँकेचे नोंदणीकृत कार्यालय हे भारताच्या बाहेर असते त्या बँकेला ..... असे म्हणतात.

i) इंडियन बँक ii) परकीय बँक

iii) सार्वजनिक बँक iv) खासगी बँक

ब) संख्यात्मक पत नियंत्रणामध्ये ..... बाबीचा समावेश होत नाही.

i) बँक दर ii) भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शनपर सूचना

iii) रोख राखीव प्रमाण iv) ओपन मार्केट ऑपरेशन

क) CBDC चे पूर्ण रूप .....

i) सेंट्रल बँक डिजिटल करन्सी ii) सेंट्रल बँक डायरेक्ट कंट्रोल

iii) करंट बँक डिजिटल कंट्रोल iv) वरीलपैकी नाही

ड) ..... हे भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे सध्याचे गव्हर्नर आहेत. (मार्च 2025 पर्यंत)

i) शक्तिकांता दास ii) उर्जित पटेल

iii) संजय मल्होत्रा iv) रघुराम राजन

इ) रिझर्व्ह बँक ..... चलन नोट वगळता सर्व चलनी नोटा छापते.

i) एक रूपया ii) दहा रूपये

iii) पाच रूपये iv) दोन रूपये

फ) रिझर्व्ह बँक व्यापारी बँकांना कर्ज देते त्याला ..... म्हणतात.

i) रेपो रेट ii) रिव्हर्स रेपो रेट

iii) बँक रेट iv) वैधानिक बँक प्रमाण

प्र.2) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची उत्क्रांती आणि संघटन सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची स्वायत्तता सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) डिजिटल चलन म्हणजे काय? डिजिटल चलनाची गरज स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) मध्यवर्ती बँकेच्या स्वायत्ततेचे फायदे आणि मर्यादा स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) रिझर्व्ह बँकेची प्रवर्तणात्मक कार्ये

ब) स्थूल आर्थिक आणि वित्तीय स्थिरतेसाठी मजबूत धोरणे

क) पैशाचे भवितव्य

ड) सेंट्रल बँक स्वातंत्र्य निर्देशांक

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PE-3567

[Total No. of Pages : 4

[6529]-167
M.Com. (Part - I)
BANKING & FINANCE
UB524MJ : Universal Banking
(NEP 2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks **[5]**

i) Universal Banks are needed for _____

a) Participation in investment b) Savings and loans

c) Risk Management d) All of the above

ii) Among the following ____ is not a type of universal banking service.

a) Cooperative Banking Services

b) Investment banking services

c) Wholesale banking services

d) All of the above

iii) _____ is not a problem of universal banks.

a) Conflict of interest relationship

b) Demonetization

c) Government intervention

d) Risk of failure

iv) Universal Bank is a _____ institution.

a) Financial b) Credit

c) Insurance d) All of the above

v) When banks undertake activities related to banking like investment, Insurance, issue of debit and credit card etc. it is known as _____

a) Universal Banking b) Internet Banking

c) Private Banking d) Virtual Banking

P.T.O.

Q2) Explain the Objectives of universal banking. **[10]**

OR

Explain the advantages of universal banking.

Q3) Explain the Problems of universal banking. **[10]**

OR

Explain the trends in universal banking in India.

Q4) Write short notes (Any Two) : **[10]**

a) Commercial Banking.

b) Disadvantages of universal banking.

c) Evolution of Universal Banks in India.

d) Functions of universal banking.

Total No. of Questions : 4]

PE-3567

[6529]-167
M.Com. (Part - I)
BANKING & FINANCE
UB524MJ : Universal Banking
(NEP 2023 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.*

2) उजवीकडील दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवतात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) ..... साठी सार्वत्रिक बँकांची गरज आहे.

अ) गुंतवणुकीतील सहभाग ब) बचत आणि कर्ज

क) जोखीम व्यवस्थापन ड) वरील सर्व

ii) पुढीलपैकी ..... हा सार्वत्रिक बँकिंग सेवेचा प्रकार नाही.

अ) सहकारी बँकिंग सेवा ब) गुंतवणूक बँकिंग सेवा

क) घाऊक बँकिंग सेवा ड) वरील सर्व

iii) ..... ही सार्वत्रिक बँकांची समस्या नाही.

अ) हितसंबंधांचा संघर्ष ब) नोटबंदी

क) सरकारी हस्तक्षेप ड) अपयशाचा धोका

iv) सार्वत्रिक बँक एक ..... संस्था आहे.

अ) वित्तीय ब) क्रेडिट

क) विमा ड) वरील सर्व

v) जेव्हा वित्तीय संस्था आणि बँका बँकिंगशी संबंधित क्रियाकल्प जसे की गुंतवणूक, डेबिट आणि क्रेडिट कार्ड जारी करणे इ. करतात तेव्हा त्याला ..... म्हणून ओळखले जाते.

अ) युनिव्हर्सल बँकिंग ब) इंटरनेट बँकिंग

क) खाजगी बँकिंग ड) आभासी बँकिंग

प्रश्न 2) सार्वत्रिक बँकिंग ची उद्दीष्ट्ये स्पष्ट करा. **[10]**

किंवा

सार्वत्रिक बँकिंग ची फायदे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) सार्वत्रिक बँकिंगच्या समस्या स्पष्ट करा. **[10]**

किंवा

भारतातील सार्वत्रिक बँकिंग मधील अलीकडील प्रवाह स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) व्यापारी बँक व्यवसाय

ब) सार्वत्रिक बँकिंगचे तोटे

क) भारतातील सार्वत्रिक बँकिंगची उत्क्रांती

ड) सार्वत्रिक बँकिंग चे कार्य

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PE-3568

[Total No. of Pages : 4

[6529]-168
M.Com. (Part - I)
BANKING & FINANCE
LF525-MJ : Legal Framework of Banking (Paper - I)
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks : **[6]**

i) Banking regulation act 1949, Under Section (36AA) _____ has the authority to dissolve the Board of Directors of a banking company?

a) SEBI

b) Central Government

c) Reserve Bank of India

ii) The formal order of presentation under the Negotiable Instruments Act, 1881 is provided in _____.

a) Section 10

b) Section 11

c) Section 14

iii) Section 22 of the Reserve Bank of India Act contains provisions related to the authority to issue _____

a) Currency notes

b) Documents

c) Papers

iv) Under Section 21 of the Central Registry Act, provisions are made regarding the appointment of the central _____.

a) Director

b) Registrar

c) Manager

P.T.O.

v) The securitization and reconstruction of Financial assets & enforcement of Security Interest Act, 2002, is commonly as the _____ act.

a) Deht recovery

b) Asset Reconstruction

c) Financial Institutions

vi) Section 12 of the Banking Regulation Act, 1949 deals with provisions related to _____.

a) Capital structure

b) Functions of banking business

c) Restrictions on banking business

Q2) Define banking company and explain the functions of business of banking company (section 6). **[20]**

OR

Define the 'Holder' and 'Holder in due course'. Explain the rights of 'Holder in due course.

Q3) Explain in detail about the RBI and regulation of digital financial services in India 2012 and 2016. **[20]**

OR

Provisions regarding reconstruction of financial assets and financial institution under section 3 to 12A Securitisation Act. 2002.

Q4) Write short notes (Any 4) : **[24]**

a) Objective of banking regulation act 1949

b) Explain the parties to negotiable instrument.

c) Mobile banking in India

d) Enforcement of security interest (section 13 to 19)

e) Central registry

f) Essentials Elements of a promissory note.

Total No. of Questions : 4]

PE-3568

[6529]-168
M.Com. (Part - I)
BANKING & FINANCE
LF525-MJ : Legal Framework of Banking (Paper - I)
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.*

2) उजवीकडील दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवतात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) बँक व्यवसाय नियमन कायदा 1949 (कलम 36अअ) अंतर्गत बँकिंग कंपनीचे संचालक मंडळ बरखास्त करण्याचा ..... ला अधिकार आहे?

अ) सेबी

ब) केंद्र सरकार

क) रिझर्व बँक ऑफ इंडिया

ii) चलनक्षम दस्तऐवज कायदा 1881 मधील रीतसर क्रमातील प्रदान ..... मध्ये आहे.

अ) कलम–10

ब) कलम–11

क) कलम–14

iii) भारतीय रिझर्व बँक कायद्याच्या कलम–(22) मध्ये ..... जारी करण्याच्या अधिकारासंबंधी तरतुदींचा समावेश होतो.

अ) चलनी नोटा

ब) दस्तऐवज

क) कागदपत्रे

iv) केंद्रीय नोंदणी शाखा कलम (21) कायद्यामध्ये केंद्रीय ..... च्या नेमणुकी संदर्भात तरतुदी करण्यात आलेल्या आहेत.

अ) संचालक

ब) निबंधक

क) व्यवस्थापक

v) रोखीकरण व वित्तीय मालामातेची पुनर्रचना आणि प्रतिभूती हितसंबंधाची अंमलबजावणी अधिनियम, 2002 हा सामान्यतः ..... म्हणून ओळखला जातो.

अ) कर्ज वसुली

ब) मालमत्तेची पुनर्रचना

क) वित्तीय संस्थां

vi) बँक व्यवसाय कायदा 1949 च्या कलम 12 मध्ये ..... संदर्भात तरतुदीचें विवेचन केलेले आहे.

अ) भांडवल रचना

ब) बँक व्यवसायाची कार्य

क) बँक व्यवसायावरील निर्बंध

प्रश्न 2) बँकिंग कंपनीची व्याख्या द्या बँक व्यवसाय नियमन कायदा 1949 (कलम 6) नुसार बँक व्यवसायाची कार्य स्पष्ट करा. **[20]**

किंवा

धारक व यथाविधीकारकाची व्याख्या द्या व यथाविधीकारकाचे हक्क स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) भारतातील 2012 ते 2016 मधील आरबीआय आणि डिजिटल वित्तीय सेवांच्या नियमाबाबत सविस्तर माहिती द्या. **[20]**

किंवा

रोखीकरण कायदा 2002 च्या कलम 3 ते 12(A) नुसार वित्तीय मत्ता आणि वित्तीय संस्थांची पुनर्रचना यासंदर्भातील विविध तरतुदी लिहा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणतेही 4) **[24]**

अ) बँक व्यवसाय नियमन कायदा 1949 ची उद्दिष्टे

ब) चलनक्षम दस्ताऐवजातील पक्ष स्पष्ट करा.

क) भारतातील मोबाईल बँकिंग

ड) प्रतिभूती हितसंबंधाची अंमलबजावणी कलम (13 ते 19)

इ) केंद्रीय नोंदणी शाखा

फ) वाचनचिट्ठीतील आवश्यक घटक

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3569

[Total No. of Pages : 4

[6529]-169
M.Com. (Part - I)
ADVANCED MARKETING
SM 526 MJ : Social Media Marketing
(2023 Credit Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory***
2) ***Attempt any 3 questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks : **[6]**

a) In social media marketing, the term "CTR" stands for _____.

i) Click-through Rate ii) Content Transfer Rate

iii) Conversion Time Ratio iv) Customer Targeting Response

b) A _____ is a paid advertisement on social media platforms that promotes a product or service.

i) Social Media Post ii) Sponsored Content

iii) Organic Reach iv) Influencer Campaign

c) The process of engaging and building relationships with online audiences through regular and interactive posts is called _____.

i) Content Curation

ii) Community Management

iii) Social Listening

iv) Paid Advertising

d) _____ is a metric used to measure the number of people who see your content on social media.

i) Engagement Rate ii) Impressions

iii) CTR iv) Conversion Rate

P.T.O.

e) One of the primary objectives of using hashtags on platforms like instagram of Twitter is to _____.

i) Increase followers

ii) Improve organic search rankings

iii) Target specific audiences

iv) Automate content posting

f) _____ is a tool used to track social media analytics and monitor the performance of compaigns.

i) Google Analytics ii) Hootsuite

iii) Canva iv) Adobe Photoshop

Q2) What is social media marketing? Explain how to build a successful social media strategy. **[18]**

OR

What is LinkedIn? Explain LinkedIn marketing plan with example.

Q3) What is YouTube Marketing? Explain YouTube Channel for marketing. **[18]**

OR

What is Search Engine Optimization? Explain Benefits and Challenges of SEO.

Q4) What is website hosting? Explain types of websites and phases of website development. **[18]**

Q5) What is Domain and web hosting? Explain Types of domain. **[18]**

Q6) Write Short notes (Any Two) **[10]**

a) E-Marketing

b) Instagram

c) Web Hosting

d) Twitter

Total No. of Questions : 6]

PE3569

[6529]-169
M.Com. (Part - I)
ADVANCED MARKETING
SM 526 MJ : Social Media Marketing
(2023 Credit Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) सोशल मीडिया मार्केटींगमध्ये, ''सीटीआर'' हा शब्द ..... साठी आहे.

i) क्लिक–थ्रु दर ii) सामग्री हस्तांतरण दर

iii) रूपांतरण वेळ गुणोत्तर iv) लक्ष्यित ग्राहक प्रतिसाद

ब) ..... ही सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मवरील सशुल्क जाहिरात आहे जी उत्पादन किंवा सेवेचा प्रचार करते.

i) सोशल मीडिया पोस्ट ii) प्रायोजित सामग्री

iii) सेंद्रिय पोहोच iv) प्रभावक मोहीम

क) नियमित आणि परस्परसंवादी पोस्टद्वारे ऑनलाइन प्रेक्षकांना गुंतवून ठेवण्याच्या आणि संबंध निर्माण करण्याच्या प्रक्रियेला ..... म्हणतात.

i) सामग्री क्युरेशन ii) सामुदायिक व्यवस्थापन

iii) सामाजिक श्रवण iv) सशुल्क जाहिरात

ड) ..... हा एक मापदंड आहे जो सोशल मीडिया वर आपली सामग्री किती लोकांना दिसते हे मोजण्यासाठी वापरला जातो.

i) एंगेजमेंट दर – Engagement Rate

ii) इंप्रेशन्स – Impressions

iii) क्लिक–थ्रु दर – CTR (Click-Through Rate)

iv) कन्व्हर्जन दर – Conversion Rate

इ) Instagram किंवा Twitter सारख्या प्लॅटफॉर्म्सवर हॅशटॅग्स वापरण्याच्या मुख्य उद्दिष्टांपैकी एक म्हणजे .....

i) फॉलोअर्स वाढवणे – Increase followers

ii) ऑर्गनिक सर्च रँकिंग सुधारणा – Improve organic search rankings

iii) विशिष्ट प्रेक्षक गटाचे लक्ष साधणे – Target specific audiences

iv) सामग्री पोस्टिंग स्वयंचलित करणे – Automate content posting

फ) ..... हा एक साधन आहे जो सोशल मीडिया ॲनालिटिक्स ट्रॅक करण्यासाठी आणि मोहिमांच्या कार्यक्षमता मॉनिटर करण्यासाठी वापरला जातो.

i) गुगल ॲनालिटिक्स – Google Analytics

ii) हूटस्वीट – Hootsuite

iii) कॅन्वा – Canva

iv) ॲडोबी फोटोशॉप – Adobe Photoshop

प्र.2) सोशल मीडिया विपणन काय आहे? यशस्वी सोशल मीडिया धोरण कसे तयार करावे? **[18]**

किंवा

लिंक्डइन काय आहे? लिंक्डइन विपणन योजना उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्र.3) यूट्यूब विपणन काय आहे? विपणनासाठी यूट्यूब चॅनेल सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

किंवा

सर्च इंजिन ऑप्टिमायझेशन काय आहे? SEO चे फायदे आणि आव्हाने स्पष्ट करा.

प्र.4) वेबसाइट होस्टिंग काय आहे? वेबसाइट प्रकार आणि वेबसाइट विकासाचे टप्पे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) डोमेन आणि वेब होस्टिंग काय आहे? डोमेनचे प्रकार स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) ई–विपणन – E-Marketing

ब) इन्स्टाग्राम – Instagram

क) वेब होस्टिंग – Web Hosting

ड) ट्विटर – Twitter

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE5023

[Total No. of Pages : 2

[6529]-170
F. Y. M.Com.
ADVANCED MARKETING
EM - 527 - MJ : Event Management
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Explain the meaning, nature and types of Event Management. **[10]**

Q2) What is Corporate Events? Explain the Facilities Planning and Organizing of corporate events. **[10]**

Q3) Write a Short Notes (Any 3) **[15]**

a) Scope of Event Management.

b) Characteristics of Successful Event Management.

c) Corporate Hospitality.

d) Corporate Event Packages.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE5023

[6529]-170
F. Y. M.Com.
ADVANCED MARKETING
EM - 527 - MJ : Event Management
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* **तास]** **[एकूण गुण :** *35*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* कार्यक्रम व्यवस्थापनाचा अर्थ, स्वरूप आणि प्रकार समजावून सांगा. **[10]**

प्र.*2)* कॉर्पोरेट कार्यक्रम म्हणजे काय? कॉर्पोरेट कार्यक्रमाचे नियोजन आणि आयोजन करण्याच्या सुविधा स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.*3)* टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) कार्यक्रम व्यवस्थापनाची व्याप्ती

ब) यशस्वी कार्यक्रम व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये

क) कॉर्पोरेट आदरातिथ्य

ड) कॉर्पोरेट कार्यक्रम पॅकेजेस

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : [ ]

PE-3570

[Total No. of Pages : 4

[6529]-171

M.Com.

MT-528 MJ : MARKETING TECHNIQUES

(2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from question no. 2 to question no. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks***

Q1) **Fill up the blanks with appropriate answers (any 6) :** **[6]**

i) One of the main objectives of marketing is to maximize _____.

a) Employee training b) Market share

c) Customer satisfaction d) Fixed cost

ii) The production concept of marketing emphasizes _____ and availability.

a) Customer satisfaction b) Mass production

c) Branding d) Advertisement

iii) Advertisement is _____ type of communication.

a) Personal b) Impersonal

c) Personal and Impersonal d) Direct

iv) _____ is the first step of product development.

a) Business Analysis b) Marketing testing

c) Generation of new idea d) Production

v) Product mix does not include _____.

a) Product range b) After sales service

c) Brand d) Advertising

P.T.O.

vi) In marketing _____ is the focal point.

a) Profit b) Sales

c) Customer d) Retailer

vii) _____ one is not a part of the 4 Ps.

a) Product b) Price

c) People d) Promotion mix

Q2) Define the term 'Marketing'. Explain objectives and importance of Marketing. **[18]**

Q3) Define the term labeling. State the functions and Importance of labeling. **[18]**

Q4) Define the term 'Personal Selling? Explain the process of personal selling. **[18]**

Q5) What is E-Marketing Promotion? Explain in detail of E- Marketing Promotion. **[18]**

Q6) **Write short notes on (any two) :** **[10]**

a) Marketing Mix

b) Green Marketing

c) Social Media Marketing

d) Role of Public Relation Officer

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

PE-3570

[6529]-171

M.Com.

MT-528 MJ : MARKETING TECHNIQUES

(2023 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा) : **[6]**

i) विपणनाचे एक महत्त्वाचे उद्दिष्ट म्हणजे ..... मिळवणे.

अ) कर्मचारी प्रशिक्षण ब) बाजारपेठेतील हिस्सा

क) ग्राहक समाधान ड) स्थिर खर्च

ii) उत्पादन संकल्पना (production concept) विपणनात ..... आणि उपलब्धतेवर भर देते.

अ) ग्राहक समाधान ब) मोठ्या प्रमाणावर उत्पादन

क) ब्रँडिंग ड) जाहिरात

iii) जाहिरात ..... हे प्रकारचे संज्ञापण आहे.

अ) वैयक्तिक ब) अवैयक्तिक

क) वैयक्तिक व अवैयक्तिक ड) प्रत्यक्ष

iv) नविन उत्पादन विकासातील ..... हा पहिला टप्पा आहे.

अ) व्यावसाय पृथ्थकरण ब) बाजार चाचणी

क) नविन संकल्पना धोरणे ड) वस्तु उत्पादन

v) उत्पादन मिश्र मध्ये ..... समाविष्ठ होत नाही.

अ) उत्पादन श्रेणी ब) विक्री पश्चात सेवा

क) मुद्रा ड) जाहिरात

vi) विपणनामध्ये ..... हा केंद्रबिंदू असतो.

अ) नफा ब) विक्री

क) ग्राहक ड) किरकोळ विक्रेता

vii) ..... एक हा 4 Ps चा भाग नाही.

अ) उत्पादन ब) किंमत

क) लोक ड) प्रमोशन मिक्स

प्रश्न 2) 'विपणन' या शब्दाची व्याख्या देऊन विपणनाची उद्दिष्टे आणि महत्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 3) खूणचिट्ठी (लेबलिंग) या शब्दाची व्याख्या देऊन खूणचिट्ठीची (लेबलिंगची) कार्ये आणि महत्व सांगा. **[18]**

प्रश्न 4) 'वैयक्तिक विक्री' या शब्दाची व्याख्या करा. वैयक्तिक विक्रीची प्रक्रिया स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 5) ई–विपणन विक्रीयवृद्धी काय आहे? ई–विपणन विक्रीयवृद्धीचे तपशीलवार वर्णन करा. **[18]**

प्रश्न 6) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : **[10]**

अ) विपणन मिश्र

ब) हरित विपणन

क) सोशल मीडिया मार्केटिंग

ड) जनसंपर्क अधिकाऱ्याची भूमिका

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-3571

[Total No. of Pages : 4

[6529]-172

M.Com. (Part - I)

RM529-MJ : Research Methodology

(2023 Pattern) (NEP 2020) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and question No. 6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from Q. No. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the Blanks.** **[5]**

i) The depth of any research is judged _____

a) By research duration

b) By research objectives

c) By total expenditure on research

ii) Research is _____

a) Searching again and again

b) Finding solution to any problem

c) Working in a scientific way to search for truth of any problem

iii) Review the existing literature is needed _____

a) To make sure you have a long list of references

b) To show to your research supervisor

c) To find out what is already known about your area of interest

iv) Questionnaire is filled by _____

a) Respondent b) Everybody

c) Enumerator

v) _____ is called non-probability sampling.

a) Quota sampling b) Cluster sampling

c) Systematic sampling

P.T.O.

Q2) What do you mean by the term 'Research'? Explain in details various types of Research. **[15]**

Q3) What is hypothesis? Explain in detail various types of hypotheses with examples. **[15]**

Q4) What is Questionnaire? Explain in detail types of questionnaires and essentials of a good questionnaire. **[15]**

Q5) What is 'Research Report'? Explain in detail importance of report writing and type of Research Report. **[15]**

Q6) **Write Short Notes (Any Four) :** **[20]**

a) Plagiarism

b) Need for Research Design

c) Types of Measurement Scale

d) Bibliography Entries

e) Analysis and Interpretation of Data

f) Taking notes for Research

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

PE-3571

[6529]-172
M.Com. (Part - I)
RM529-MJ : Research Methodology
(2023 Pattern) (NEP 2020) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) कोणत्याही संशोधनाची खोली/सखोलपण ..... मोजले जाते.

अ) संशोधन कालावधीनुसार ब) संशोधन उद्दिष्टांनुसार

क) संशोधनावरील एकूण खर्चानुसार

ii) संशोधन म्हणजे .....

अ) पुन्हा पुन्हा शोध घेणे

ब) कोणत्याही समस्येवर शोधणे

क) कोणत्याही समस्येचे सत्य शोधण्यासाठी वैज्ञानिक पद्धतीचे काम करणे

iii) ..... विद्यमान साहित्याचा आढावा घेणे आवश्यक आहे.

अ) तुमच्याकडे संदर्भांची एक मोठी यादी आहे याची खात्री करण्यासाठी

ब) तुमच्या संशोधन पर्यवेक्षकांना दाखवण्यासाठी

क) तुमच्या आवडीच्या क्षेत्राबद्दल आधीचे काय ज्ञात आहे ते शोधण्यासाठी

iv) प्रश्नावली ..... द्वारे भरली जाते.

अ) उत्तरदाता (Respondent) ब) सर्वजण (Everybody)

क) गणना करणारा (Enumerator)

v) ..... ला नॉन – प्रॉबेबिलिटी सॅम्पलिंग म्हणतात.

अ) कोटा सॅम्पलिंग ब) क्लस्टर सॅम्पलिंग

क) सिस्टीमॅटिक सॅम्पलिंग

प्रश्न 2) 'संशोधन' म्हणजे काय? संशोधनाचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 3) 'गृहीतक' Hypothesis म्हणजे काय? गृहीतकांचे विविध प्रकारांचे उदाहरणांसह तपशीलवार वर्णन करा. **[15]**

प्रश्न 4) प्रश्नावली म्हणजे काय? प्रश्नावलीचे प्रकार आणि चांगल्या प्रश्नावलीच्या आवश्यक बाबींचे सविस्तरपणे वर्णन करा. **[15]**

प्रश्न 5) 'संशोधन अहवाल' म्हणजे काय? अहवाल लेखनाचे महत्त्व आणि संशोधन अहवालाचे प्रकार सविस्तरपणे स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) वाङ्: मयचौर्य

ब) संशोधन आराखड्याची आवश्यकता

क) मापन स्केलचे प्रकार

ड) ग्रंथसूची नोंदी

इ) तथ्य विश्लेषण व निर्वचन

फ) संशोधनासाठी नोट्स घेणे

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3572

[Total No. of Pages : 4

[6529]-251

M.Com. (Part - I)

FA551MJ : FINANCIAL ANALYSIS AND CONTROL

(2023 Credit Pattern) (Semester- II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***
4) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) Rewrite the statement using correct alternatives: (Any 6 out of 8) **[6]**

a) Financial analysis helps in finding _____ of a company.
   i) Physical health ii) Financial health
   iii) Spiritual health iv) None

b) Common size financial statements present all items in _____ terms.
   i) Absolute data ii) Percentage
   iii) Alpha Numerical iv) Inventory

c) Purchase of Asset is recorded as _____ .
   i) Sources of Funds ii) Provisions
   iii) Application of Funds iv) Losses

d) Increase in _____ brings increase in Working Capital.
   i) Current Assets ii) Current Liabilities
   iii) Fixed Assets iv) Long term liabilities

e) Cash proceeds from issue of shares are categorised as _____ .
   i) Operating Activities ii) Financing Activities
   iii) Investing Activities iv) Contingencies

f) IND AS ____ is for Statement of Cash Flows.
   i) 3 ii) 7
   iii) 10 iv) 12

g) _____refers to planning the deployment of available capital for the purpose of maximising the long-term profitability of a firm.
   i) Capital Receipts ii) Capital Budget
   iii) Capital Expenditure iv) Revenue Expenditure

h) _____ factor affects capital investment decisions.
   i) All stated ii) Amount of investment
   iii) Rate of return on investment iv) Risk & Uncertainty

P.T.O.

Q2) From the following Balance sheet of Anudeep Enterprises, Pune **[18]**

Balance Sheet as on 31st March 2025

Particulars	March 31,2024	March 31,2025
Share Capital		
Authorised Capital		
1,00,000 equity shares of Rs. 10 each	10,00,000	10,00,000
2,000, 8% Preference share of Rs. 100 each	2,00,000	2,00,000
	12,00,000	**12,00,000**
Issued, Subscribed & paid up:		
50,000 equity shares of Rs.10 each	5,00,000	5,00,000
Reserves & Surplus:		
General reserve	1,50,000	2,00,000
Profit &Loss Account	80,000	1,00,000
Secured Loan:		
Term loans	1,50,000	nil
Loan from BOI	nil	1,00,000
Unsecured Loan:		
Short term loan	nil	30,000
Advances from IDBI	1,00,000	nil
Current Liabilities:		
Acceptances	80,000	1,60,000
Sundry Creditors	25,000	50,000
Unpaid Intrest		
Provisions:		
Provision for taxiation	nil	85,000
Proposed Dividend	nil	20,000
Total Liabilities	**10,85,000**	**12,45,000**
Fixed Assets		
Land & Building	4,00,000	5,00,000
Plant & Machinery	2,50,000	2,00,000
Investments		
60% Government Securities	2,50,000	3,00,000
Current Assets, Loans & Advances		
Debtors	50,000	1,00,000
Stock in Trade	75,000	75,000
Cash in hand	20,000	30,000
Cash in Bank	40,000	40,000
Total Assests	**10,85,000**	**12,45,000**

You are required to prepare a comparative Balance Sheet statement, showing change in amount, in Percentage.

Q3) Following is the Balance sheet and information of Rajdeep Ltd, Mumbai as on 31st March2025. **[18]**

Balance Sheet as on 31st March 2025

Liabilities	31.3.2024	31.3.2025	Assets	31.3.2024	31.3.2025
Equity Share Capital	70,000	74,000	Buildings	20,000	30,000
8% Redeemable Debentures	12,000	6,000	Debtors	11,800	14,500
Bill Payable	8,200	8,700	stock	49,200	42,700
Creditors	5,800	6,300	Cash	9,000	7,800
Profit & Loss	4,000	5,000	Preliminary Exp	10,000	5,000
Total	1,00,000	1,00,000	Total	1,00,000	1,00,000

During the year 24-25, Dividend ₹ 3,000 was paid. You are required to prepare Statement showing changes in Working Capital, Statement showing Sources and Application of Funds and Adjusted Profit & Loss Account of the year ended 31st March 2025.

Q4) Following is the Balance sheet of Canon Ltd, Pune as on 31st March 2025.**[18]**

Balance sheet as on 31st March 2025

Liabilities	31.3.2024	31.3.2025	Assets	31.3.2024	31.3.2025
Equity Share Capital	2,00,000	2,50,000	Goodwill	15,900	11,400
Perference share capital	70,000	60,000	Premises	78,000	70,000
General Reserve	17,000	25,000	Machinery	1,45,300	1,92,700
Profit & Loss	27,000	39,000	Preliminary Exp	6,800	4,900
Creditors	24,600	10,000	Dabtors	40,900	42,000
Bills Payable	6,000	8,400	Bills Receivable	34,100	30,700
Short term loan	5,400	7,600	Cash in hand	24,300	39,200
			Commercial Paper	4,700	9,100
Total	3,50,000	4,00,000	Total	3,50,000	4,00,000

Additional information for the year:

a) Goodwill written off ₹ 4,500

b) Depreciation charged during the year - Premises - ₹ 18,000, Machinery -₹ 7,600.

You are required to prepare Cash Flow Statement for the year ended 31st March 2024 using Indirect Method.

Q5) Praj Industries Ltd, Nagpur is evaluating one investment proposal. The investment is required by the proposal is ₹ 6,12,000. The cost of Capital is 11%. **[18]**

Cash Flows that will be generated through this project are as follows:

Y1 - ₹ 2,00,000, Y2 - ₹ 2,40,000, Y3 - ₹ 3,00,000, Y4 - ₹ 2,00,000

Calculate:

a) Simple Payback Period

b) Net Present Value and Present Value Index (Profitability Index) and give suggestions whether the project is to be accepted or not.

Q6) Write a short notes: (Any 2 out of 4) **[10]**

a) Meaning and types of Financial Analysis

b) Fund Flow Analysis - Meaning and Advantages.

c) AS - 3 Cash Flow Statements

d) Capital Budgeting - Features and Importance

✡ ✡ ✡

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3573

[Total No. of Pages : 4

[6529]-252

M.Com. - I

ST 552 MJ : STRATEGIC MANAGEMENT

(NEP 2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from Q.No.2 to Q.No.5.***

Q1) Fill in the blanks. **[6]**

a) The first step in the strategic management process is _____.

i) Strategy implementation
ii) Strategic control
iii) Environmental scanning
iv) Evaluation

b) In the strategic management model, _____ are broad guidelines for decision-making that link the formulation and implementation of strategy.

i) Strategies ii) Policies
iii) Plans iv) Goals

c) Social responsibility refers to a company's duty to act in the best interests of the _____.

i) Customers only ii) Business owners
iii) Stakeholders and society iv) Employees only

d) The external environment is analysed using _____ analysis.

i) SWOT ii) PESTLE
iii) Value Chain iv) BCG Matrix

e) Sustainable strategies focus on balancing economic goals with _____ and social responsibilities.

i) Environmental ii) Legal
iii) Financial iv) Marketing

f) _____ analysis is commonly used to evaluate strategic performance.

i) PEST ii) SWOT
iii) Ratio iv) GAP

P.T.O.

Q2) Explain the Characteristics & Dimension of strategic Management with example. **[18]**

Q3) What is strategic planning? Explain the steps, advantage and disadvantages of strategic planning. **[18]**

Q4) Explain the different types of strategic Alternatives and their application. **[18]**

Q5) Explain in detail the concepts of Total Quality Management (TQM) and Benchmarking. **[18]**

Q6) Write short notes (any two). **[10]**

a) Role of top management.

b) Organisation goal and mission

c) Strategic choice

d) Six Sigma

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

PE3573

[6529]-252

M.Com. - I

ST 552 MJ : STRATEGIC MANAGEMENT

(NEP 2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रं. 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

प्र.1) रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापन प्रक्रियेतील पहिले पाऊल म्हणजे .....

i) व्यूहरचना अंमलबजावणी ii) व्यूहरचनात्मक नियंत्रण

iii) पर्यावरणीय स्कॅनिंग iv) मूल्यांकन

ब) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापन मॉडेल मध्ये ..... हे निर्णय घेण्याच्या व्यापक मार्गदर्शक तत्त्वे आहेत जी व्यूहरचना तयार करणे आणि अंमलबजावणीशी जोडतात.

i) व्यूहरचना ii) धोरणे

iii) योजना iv) ध्येये

क) सामाजिक जबाबदारी म्हणजे कंपनीचे ..... च्या सर्वोत्तम माहितीसाठी कार्य करण्याचे कर्तव्य.

i) फक्त ग्राहक ii) व्यवसाय मालक

iii) भागधारक आणि समाज iv) फक्त कर्मचारी

ड) बाह्य वातावरणाचे विश्लेषण ..... विश्लेषण वापरून केले जाते.

i) SWOT ii) PESTLE

iii) मूल्य साखळी iv) BCG मॅट्रिक्स

इ) शाश्वत व्यूहरचना आर्थिक उद्दिष्टे ..... आणि सामाजिक जबाबदाऱ्यांसह संतुलित करण्यावर लक्ष केंद्रित करतात.

i) पर्यावरणीय ii) कायदेशीर

iii) वित्तीय iv) विपणन

फ) व्यूहरचनात्मक कामगिरीचे मुल्यांकन करण्यासाठी ..... विश्लेषण सामान्यतः वापरले जाते.

i) पेस्ट (PEST) ii) स्वॉट (SWOT)

iii) गुणोत्तर iv) गॅप (GAP)

प्र.*2)* व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये आणि परिमाण उदाहरणासह स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*3)* व्यूहरचनात्मक नियोजन म्हणजे काय? व्यूहरचनात्मक नियोजनाचे टप्पे, फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*4)* विविध प्रकारचे व्यूहरचनात्मक पर्याय आणि त्यांचे उपयोग स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*5)* एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन (TQM) आणि बेंचमार्किंग या संकल्पना तपशीलवार स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*6)* टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) उच्च व्यवस्थापनाची भूमिका

ब) संघटनेचे ध्येय आणि उद्दिष्ट्ये

क) व्यूहरचनात्मक निवड

ड) सिक्स सिग्मा

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5024

[Total No. of Pages : 3

[6529]-253
M.Com. (Part - I)
ADVANCE ACCOUNTING AND TAXATION
BT553MJ : Business Tax Assessment and Planning
(2023 Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and question no.6 is compulsory.***
2) ***Solve any 3 (Three) questions from question no 2 to question no 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable option. **[6]**

i) Unabsorbed depreciation can be carried forward for _____ years.

a) 4 Years b) 8 Years

c) Indefinite Period d) 10 Years

ii) TDS is required to be deducted at the time of payment or _____of Income.

a) Birth b) Accrual

c) Receipt d) Refund

iii) The person who managed the affairs of the HUF is known as the _____.

a) Karta b) Trustee

c) Principal officer d) Member

iv) Remuneration to working partners is allowed as deduction under section _____of the Income Tax Act.

a) 40(a) b) 40(b)

c) 40 A (3) d) 44 AD

v) Tonnage tax scheme is governed by Sections_____ of the Income Tax Act.

a) 80C to 80U b) 44B to 44C

c) 115V to 115VZC d) 10 to 13A

vi) The Tonnage Tax Scheme is Applicable to Companies engaged in the business of operating.

a) Railway Transport b) Road Transport

c) Ships d) Aircraft

P.T.O.

Q2) Mr. Aniket grows sugarcane to manufacture Sugar. The following data is provided by Mr. Aniket for the previous year 2024-25. **[18]**

- Cost of cultivation of Sugarcane Rs. 7,00,000/-
- Market Value of Sugarcane when sugarcane is transferred to factory Rs.9,00,000/-
- Other Manufacturing Expenses Rs. 6,00,000/-
- Sales turnover of Sugar Rs. 22,00,000/-
- Managers Salary who looks after agriculture as well as non-agriculture operations. Rs. 3,00,000/-

You are required to compute Mr. Aniket Business Income and Agriculture Income.

Q3) a) Mr. Suresh is the Karta OF HUF from Satara. Following information is provide for the previous year 2024-25.

Income Head	Amount (INR)
Income From House Property (Rental)	10,00,000/-
Income From Business	15,00,000/-
Interest From Savings Account	30,000/-

Other Information: -

i) Contribution to PPF Rs. 2,00,000/-

ii) Medical Insurance Premium Rs. 20,000/-

iii) Interest on Savings Account Rs. 10,000/-

Compute Total Taxable Income of Mr. Suresh for AY-2025-26. **[10]**

b) What is the TDS & TCS? Explain modes of deposit of TDS & TCS.**[8]**

Q4) Profit and Loss Account of XYZ Co. (a partnership firm of Chartered Accountants, which satisfies all conditions of 184 and 40(b) for year ending 31 March 2025.

Profit & Loss Account for the year ending 31st March 2025

Particulars	Rs.	Particulars	Rs.
To Expenses	1,20,000/-	By Receipts From Clients for Tax Advice	1,20,000/-
To Depreciation	40,000/-	By Audit Fees	82,000/-
To Remuneration to Partners	1,56,000/-	By Net Loss	1,33,000/-
To Interest on Capital to Partners	19,000/-		
Total	**3,35,000/-**	**Total**	**3,35,000/-**

Other Information: -

i) Out of Expenses (Rs. 1,20,000/-) Rs. 39,250/- is not deductible under Section 36 &37.

ii) Depreciation as per Section 32 is Rs. 40,470/-

iii) Interest on capital to partners not deductible under Section 40(b) is Rs. 15,690/-

Compute the remuneration deductible under Section 37(1) read with Section 40(b) **[18]**

Q5) What is Return of Income? Explain the various types of Return of Income in detail. **[18]**

Q6) Write Short Note. (Any Two) **[10]**

a) Tax Clearance Certificate

b) Scheme of Taxation of Firm

c) Best Judgment Assessment

d) Agricultural Income

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE5642

[Total No. of Pages : 1

[6529]-254

First Year M.Com.

IT 554 MJ : INDIRECT TAX (GST)

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Use of basics calculator is allowed.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Mr. C of Maharashtra, made taxable supply of 3,75,000 to Mr. D of Maharashtra, chargeable @ 18% GST (CGST & SGST @ 9% each). Same goods are supplied by Mr. D to Mr. Y after value addition of 20% to Delhi, chargeable at 18% IGST. Compute different GST payable to Govt. **[5]**

OR

The following transactions of intra-state taxable supply of goods made by following persons. **[5]**

a) Taxable supply of ₹4,50,00,000 made by Mr. A to Mr. B.

b) Taxable supply of ₹5,40,000 (after 20% value addition) made by Mr. B to Mr. C.

Calculate total tax paid by various person to respective government and the amount of input tax credit availed under respective transaction.

Q2) Explain in detail procedure for registration under GST. **[10]**

OR

Explain in detail functions of GST council. **[10]**

Q3) Explain basic features of GST returns mechanism. **[10]**

OR

Explain various types of GST returns. **[10]**

Q4) Write short notes (Any two) **[10]**

a) Define 'Business' as per GST Act.

b) Define 'Person' as per GST Act.

c) Electronic Cash Ledger

d) Audit by Tax Authorities under section 65

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5643

[Total No. of Pages : 6

[6529]-255

M.Com. - I

SA-555-MJ : SPECIALIZED AREAS IN ACCOUNTING

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from question no. 2 to 5.***

Q1) Multiple Choice Questions (any six). **[6]**

a) The management report includes important terms connected with insurance business such as _____ and policy lapses.

i) Claim Ratio ii) Surrender Value

iii) Actuarial Value iv) Market Share

b) The insurance regulatory and development authority of India in (IRDAI) was established in _____ to regulate and promote the insurance industry.

i) 1999 ii) 2000

iii) 2001 iv) 2002

c) The heads of expenditure in a hotel business include _____, labour cost and utility expenses.

i) Food Cost ii) Revenue

iii) Marketing Expenses iv) Guest Amenities

d) Environmental Accounting is significant as it helps in _____ the true cost of economic development on the environment.

i) Minimizing ii) Maximizing

iii) Assessing iv) Ignoring

P.T.O.

e) Extra or additional work perform in construction contract is typically charge _____.

i) at Cost ii) at a premium

iii) at a Discount iv) for free

f) Materials and stores at site in a construction contract are considered as _____ until they are used.

i) Assets ii) Liabilities

iii) Expenses iv) Revenue

g) Brand accounting refers to the process of _____ the value of a brand in a financial term

i) Recognizing ii) Assessing

iii) Managing iv) Ignoring

h) Front office audit ensure that guest accounts are properly _____ and any outstanding balance are collected.

i) Checked ii) Updated

iii) Closed iv) Reserved

Q2) The following are the balances in the books of the Ocean Insurance Company Ltd, Nashik as on 31st March 2025 in respect of Fire Insurance Business carried on by them: **[18]**

Particulars	₹
Premium Less: Reinsurance	75,00,000
Reserve for Unexpired Risks as on 1-4-2024	30,00,000
Claims Less: Reinsurance	41,25,000
Claims Outstanding as on 31-3-2025	11,25,000
Commission on Direct Business	4,50,000
Commission on Reinsurance Ceded	3,00,000
Commission on Reinsurance Accepted	1,50,000
Bad Debts	22,500
Foreign Taxes	15,000
Rent, Rates and Taxes	1,80,000
Establishment Charges	7,50,000
Audit Fees	30,000

Postage and Telegrams	22,500
Printing and Stationery	37,500
Depreciation	60,000
Policy Stamps	7,500
Share Capital (Equity Shares of ₹100 each)	75,00,000
General Reserve	15,00,000
Profit & Loss Appropriation Account Balance as on 1-4-2024 (Cr.)	3,00,000
Amount Due to Other Persons carrying on Insurance Business	12,00,000
Amount Due from Other Persons carrying on Insurance Business	60,00,000
Cash on Hand	39,000
Cash at Bank	18,21,000
Deposits with Reserve Bank	30,00,000
Investment in Government Securities	37,50,000
Investment in Shares of Companies	15,00,000
Interest and Dividend Received (Net)	2,25,000
Directors' Fees	30,000
Minimum Remuneration of Managing Director	2,70,000
Sundry Debtors	7,50,000
Sundry Creditors	3,00,000
Investment Reserve as on 1-4-2024	9,00,000
Motor Car, Furniture, etc.	8,40,000

Additional Information:

a) Outstanding claims on 1-4-2024 were ₹7,50,000.

b) Reserve for Unexpired Risks to be kept at 50% of the Premium Income.

c) Market Value of Investments as on 31-3-2025 was ₹42,00,000.

d) Provision for Taxation is required to be made of ₹5,85,000.

You are required to prepare the Revenue Account, Profit and Loss Account for the year ended 31st March 2025 and a Balance Sheet as on that date.

Q3) The trial balance 31st December 2024 of hotel Chandan, Jail Road disclose the following accounting information. **[18]**

Particulars	Debit (₹)	Credit (₹)
C's Capital		3,50,000
Sales		97,100
Room Charges		1,42,900
6% Dena Bank Loan (sanctioned on 31-7-2024)		40,000
Service Creditors		7,600
Additions to Capital		40,000
Notes Payable		9,300
Miscellaneous Receipts		600
Advertising Payable		2,500
Interest on Long-Term Investments		10,000
Advertising	6,100	
Stock on 1st January, 2024	16,000	
Service Debtors	48,600	
Notes Receivables	17,300	
C's Drawings	6,500	
Purchases	39,800	
Salaries	18,000	
Life Insurance Premium	2,500	
Fire Insurance Premium	5,000	
Repairs and Maintenance	3,200	
Power and Light	4,500	
Interest on Dena Bank Loan	400	

Coal and Coke	6,100	
Gas and Water	5,700	
Bad Debts	2,200	
Rent and Rates	9,400	
Cash at Bank	18,200	
Cash in Hand	6,700	
Kitchen Appliances	35,000	
Utensils	22,000	
10% Long-Term Investments	1,00,000	
Vehicles	46,000	
Furniture and Fixtures	97,000	
Hotel Premises	1,80,000	
Postage and Telegrams	3,800	
Total	7,00,000	7,00,000

Adjustment:

a) Stock as on 31st December 2024 are as follows:

- Cost Price ₹17,200 and Market Price ₹21,800.

b) Utensils are to be return off ₹2,000.

c) Salaries accrued as on 31st December 2024 amounted to ₹2,000.

d) Depreciation is to be provided as follows:

- Kitchen Appliances 6%, Vehicles 5% and Hotel Premises 10%.

e) Rent unpaid as on 31st December 2024 are ₹600.

Prepare Profit and Loss Account for the year ended 31st December, 2024 and a Balance Sheet as on that date.

Q4) Sweety Started work on 1st Jan 2025 on a contract for ₹5,00,000. On 31st March 2025 when he prepared his final accounts, the following information relating to the contract was extracted from his books of accounts: **[18]**

Particulars	₹
Material issued to stores & sent to site	1,60,000
Wages Paid	1,01,200
Wages Outstanding on 31st March 2025	37,520
New Machine Purchased & sent to site on 1st Jan 2025	1,48,000
Direct Charges Paid	7,500
Direct Charges Outstanding on 31st March 2025	600
Establishment charges apportionment to contract	6,400

On 31st March 2025 materials lying unused at site were valued at ₹21,620. Machine were depreciated @ 20% p.a. Value of work certified by 31st March 2025 was ₹3,50,000 while the cost of work done but not yet certified as on that date was ₹18,000. On the basis of architect's contract Sweety had received a total sum of ₹2,80,000 from the contractee till 31st March 2025.

Prepare Contract account in sweety's ledger and balance sheet as at 31st March 2025.

Q5) Define the term 'Lean Accounting', Describe the Objectives, Application and Features of Lean Accounting. **[18]**

Q6) Short Notes (Any 2 out of 4). **[10]**

a) Objectives of Lean Accounting

b) Escalation Clause in Contract Accounting

c) Internal Control System in a Hotel

d) Composition of IRDA

✪ ✪ ✪

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3574

[Total No. of Pages : 4

[6529]-256
M.Com. (Part - I)
DC 556 MJ : LAWS RELATING TO COPYRIGHT & DESIGN
(Credit 2023 Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory***
2) ***Solve any Three Questions from Question No. 2 to Question No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks (Attempt any six) **[6]**

i) Copyright is a form of _____ property.

a) Intellectual b) Personal

c) Real d) None of the abvoe

ii) The Design Act, 2000 governs the registration and protection of _____ in India.

a) Copyrights b) Trademarks

c) Industrial Designs d) Patents

iii) The duration of registration of a geographical indication is _____.

a) 10 Years b) 15 Years

c) 20 Years d) 25 Years

iv) The PPVFR Act, 2001 provides for the establishment of _____ for administration and enforcement of the Act.

a) Plant Variety Board

b) Plant Protection Authority

c) Protection of Plant Variety and Farmers Rights Authority

d) Plant Varieties Protection Office

v) International Copyright is governed by various international treaties and conventions such as the _____.

a) Berne Convention b) Paris Convention

c) Madrid Agreement d) All of the above

vi) Copyright in a registered design is infringed by _____.

a) Reproduction b) Distribution

c) Unauthorized Use d) All of the above

P.T.O.

vii) The Geographical Indications of Goods (Registration and Protection) Act, 1999, provides for the establishments of _____ for administration and enforcement of the Act.

a) Geographical Indications Authority
b) Geographical Indications Board
c) Geographical Indications Registry
d) Geographical Indications Commission

viii) The administration and enforcement of the Protection of Plant Varieties and Farmers Rights Act, 2001, is carried out by the _____.

a) Plant Varieties Board
b) Plant Protection Authority
c) Protection of Plant Varieties and Farmers Rights Authority
d) Farmers Rights Board

Q2) What is the meaning of Copyright? Explain in detail the work in which copyright subsists and the Qualification for copyright subsistence. **[18]**

Q3) Discuss the important decisions related to Industrial Designs in the cases of Micolube India Limited V. Rakesh Kumar, Reckitt Benckiser India Ltd. V. Wyeth Ltd., Gopal Glass Works Limited V. Assistant Controller of Patents & Designs & Ors, highlighting the key legal issues and findings. **[18]**

Q4) State the meaning of Geographical Indications. What are the Infringements and Remedies available for infringement of the Geographical Indications?**[18]**

Q5) What is PPVFR Act, 2001? Discuss the Scope and Objectives of the Protection of Plant Varieties and Farmers Rights Act, 2001. **[18]**

Q6) Write Short Notes on : (Any Two) **[10]**

a) Legal issues and findings in the case of Apple Computer, Inc. V. Microsoft Corporation & Helwlett-Packard Co.
b) Registrability of Design.
c) Procedure of registration for Geographical Indications of Goods (Registration and Protection) Act, 1999.
d) Infrigement of Rights Under PPVFR Act, 2001.

Total No. of Questions : 6]

PE3574

[6529]-256

M.Com. (Part - I)

DC 556 MJ : LAWS RELATING TO COPYRIGHT & DESIGN

(Credit 2023 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* रिक्त जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) कॉपी राईट हा ..... मालमत्तेचा एक प्रकार आहे.

अ) बौद्धिक ब) वैयक्तिक

क) वास्तविक ड) वरीलपैकी काहीही नाही

ii) डिझाइन कायदा, 2000 भारतातील ..... ची नोंदणी आणि संरक्षण नियंत्रित करतो.

अ) कॉपीराइट ब) ट्रेडमार्क

क) औद्योगिक डिझाइन्स ड) पेटंट

iii) भौगोलिक संकेत नोंदणीचा कालावधी ..... आहे.

अ) 10 वर्ष ब) 15 वर्षे

क) 20 वर्षे ड) 25 वर्षे

iv) पि पि वि एफ आर (PPVFR) कायदा, 2001 या कायद्याच्या प्रशासनासाठी आणि अंमलबजावणीसाठी ..... ची स्थापना करण्याची तरतूद करतो.

अ) वनस्पती विविधता मंडळ

ब) वनस्पती संरक्षण प्राधिकरण

क) वनस्पती विविधता आणि शेतकरी हक्क प्राधिकरणाचे संरक्षण

ड) वनस्पती विविधता संरक्षण कार्यालय

v) आंतरराष्ट्रीय कॉपीराइट विविध आंतरराष्ट्रीय करार आणि अधिवेशनांद्वारे शासित आहे जसे की .....

अ) बर्न अधिवेशन ब) पॅरिस अधिवेशन

क) मॅड्रिड करार ड) वरील सर्व

vi) नोंदणीकृत डिझाईनमधील कॉपीराइटचे उल्लंघन ..... द्वारे केले जाते.

अ) पुनरूत्पादन ब) वितरण

क) अनधिकृत वापर ड) वरील सर्व

vii) वस्तूंचे भौगोलिक संकेत (नोंदणी आणि संरक्षण) कायदा, 1999 कायद्याच्या प्रशासन आणि अंमलबजावणीसाठी ..... च्या स्थापनेची तरतूद करतो.

अ) भौगोलिक संकेत प्राधिकरण ब) भौगोलिक संकेत मंडळ

क) भौगोलिक संकेत नोंदणी ड) भौगोलिक संकेत आयोग

viii) वनस्पती जाती आणि शेतकरी हक्क संरक्षण कायदा, 2001 चे प्रशासन आणि अंमलबजावणी ..... द्वारे केली जाते.

अ) वनस्पती जाती मंडळ

ब) वनस्पती संरक्षण प्राधिकरण

क) वनस्पती जातींचे संरक्षण आणि शेतकरी हक्क प्राधिकरण

ड) शेतकरी हक्क मंडळ

प्र.2) कॉपीराइटचा अर्थ काय आहे? कोणत्या कामात कॉपीराइट अस्तित्वात आहे आणि कॉपीराइट अस्तित्वात राहण्यासाठी पात्रता काय आहे ते सविस्तरपणे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) मायकोल्यूब इंडिया लिमिटेड व्ही. राकेश कुमार, रेकीट बेन्कीसर इंडिया लिमिटेड व्ही. वायथ लिमिटेड, गोपाल ग्लास वर्क्स लिमिटेड व्ही. पेटंट्स आणि डिझाइन्स आणि इतरांचे सहाय्यक नियंत्रक यांच्या प्रकरणांमध्ये औद्योगिक डिझाइनशी संबंधित महत्त्वाच्या निर्णयांची चर्चा करा, ज्यामध्ये प्रमुख कायदेशीर मुद्दे आणि निष्कर्ष अधोरेखित केले आहेत. **[18]**

प्र.4) भौगोलिक संकेतांचा अर्थ सांगा. भौगोलिक संकेतांच्या उल्लंघनासाठी कोणते उल्लंघन आणि उपाययोजना उपलब्ध आहेत? **[18]**

प्र.5) पी पी वि एफ आर (PPVFR) कायदा, 2001 म्हणजे काय? वनस्पती विविधतेचे संरक्षण आणि शेतकरी हक्क कायदा, 2001 अंतर्गत उपलब्ध हक्कांचे व्याप्ती आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) ऍप्पल कॉम्पुटर, इंक वि. मायक्रोसॉफ्ट कॉर्पोरेशन आणि हेवलेट–पॅकर्ड कं. च्या बाबतीत कायदेशीर समस्या आणि निष्कर्ष

ब) डिझाइनची नोंदणीक्षमता

क) वस्तूंच्या भौगोलिक संकेत (नोंदणी आणि संरक्षण) कायदा, 1999 साठी नोंदणीची प्रक्रिया

ड) पी पी वि एफ आर कायदा, 2001 अंतर्गत हक्कांचे उल्लंघन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PE-3575

[Total No. of Pages : 4

[6529]-257

M.Com. (Part - I)

LA-557-MJ : Law of Arbitration

(2023 Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blank with the most appropriate alternative (any Five) : [5]**

i) Arbitration is a method of____ dispute resolution.

a) public b) private
c) judicial d) none of these

ii) Section 12 of Arbitration and Conciliation Act, 1996 deals with _____

a) procedure for arbitration
b) grounds for challenge to Arbitrator
c) finality of award
d) none of these

iii) Section 34 of 1996 Act is analogous to_____

a) Section 30 of 1940 Act b) Section 28 of 1940 Act
c) Section 32 of 1940 Act d) None of these

iv) _____ modal Law was used by the Indian Arbitration and Conciliation Act 1996,

a) Constitution of India
b) Guideline of Supreme Court of India.
c) UNCITRAL, 1985
d) Guideline of High Court

v) Correction and interpretation of award can be made _____ from the receipt of the arbitral award.

a) Within 30 days b) Within 60 days
c) Within 45 days d) Within 90 days

vi) Arbitral Award is _____ and binding on both parties.

a) optional b) final
c) temporary d) primary

P.T.O.

Q2) Explain the features and scope of Arbitration under the Arbitration and Conciliation Act, 1996. **[10]**

Q3) Explain the concept of Arbitral Awards and the procedure for their enforcement under Sections 35 to 37. **[10]**

Q4) **Write a short note (any two) :** **[10]**

a) Arbitration Agreement.

b) Arbitration Council of India.

c) Conduct of Arbitral Proceeding.

d) Foreign Awards

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

PE-3575

[6529]-257

M.Com. (Part - I)

LA-557-MJ : Law of Arbitration

(2023 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा (कोणतेही पाच) **[5]**

i) लवाद ही वाद निवारणाची ..... पद्धत आहे.

अ) सार्वजनिक ब) खासगी

क) न्यायालयीन ड) यापैकी नाही

ii) लवाद आणि सामंजस्य कायदा, 1996 चे कलम 12 ..... शी संबंधित आहे.

अ) लवादाची प्रक्रिया ब) लवादाला आव्हान देण्याची कारणे

ब) अंतिम निवाडा ड) यापैकी नाही

iii) 1996 च्या कायद्यातील कलम 34 हे ..... ला अनुरूप आहे.

अ) 1940 चे कलम 30 ब) 1940 चे कलम 28

क) 1940 चे कलम 32 ड) यापैकी नाही

iv) ..... मॉडेल कायदा भारतीय लवाद आणि सामंजस्य कायदा 1996 द्वारे वापरला गेला.

अ) भारताची राज्यघटना

ब) भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाची मार्गदर्शक तत्त्वे

क) UNCITRAL, 1985

ड) उच्च न्यायालयाची मार्गदर्शक तत्त्वे

v) लवाद निवाडा झाल्या पासून ..... आत निवाड्याची दुरुस्ती आणि स्पष्टीकरण करता येते.

अ) 30 दिवसांच्या ब) 60 दिवसांच्या

क) 45 दिवसांच्या ड) 90 दिवसांच्या

vi) लवादाचा निर्णय हा ..... व दोन्ही पक्षांना बंधनकारक असतो.

अ) ऐच्छिक ब) अंतिम

क) तात्पुरता ड) प्राथमिक

प्रश्न 2) 1996 च्या लवाद आणि सामंजस्य कायद्यानुसार लवादाची वैशिष्ट्ये व व्याप्ती स्पष्ट करा. **[10]**

प्रश्न 3) कलम 35 ते 37 नुसार लवाद निर्णय आणि त्याच्या अंमलबजावणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा. **[10]**

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) लवाद करार

ब) भारतीय लवाद परिषद

क) लवादाच्या कार्यवाहीचे आचरण

ड) परदेशी लवाद निर्णय

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-3576

[Total No. of Pages : 4

[6529]-258
M.Com. (Part - I)
COMMERCE
ES558MJ : E-Security and Cyber Laws
(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Q. 1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three Questions from Q.2 to Q.5***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blank :** **[6]**

i) _____ is not a type of computer crime.

a) Hacking b) Phishing

c) Gardening d) Cyberstaiking

ii) _____ is a common method for user authentication.

a) Firewall b) Password

c) Virus scanner d) Cookies

iii) _____ is the purpose of a digital signature.

a) Encrypt files b) Play videos

c) Verify identity d) Store documents

iv) _____ is done by firewall.

a) Speeds up computer

b) Protects against unauthorized access

c) Deletes old files

d) Updates antivirus software

v) Cyber Regulation Appellate Tribunal deals with _____

a) Criminal trials

b) Internet speed

c) Appeals related to cyber disputes

d) Business registration

vi) Information Technology act come in to force from _____

a) 2010 b) 2001

c) 2000 d) 1999

P.T.O.

Q2) What is E-Security? Explain various security tools and methods. **[18]**

Q3) What is Computer Crime? Explain the major types of security problems in computer systems. **[18]**

Q4) What is Digital Signature? Explain its functions and procedures in detail.**[18]**

Q5) Define Cyber Law. Discuss various cyber offenees and punishments as mentioned under Sections 65 to 79. **[18]**

Q6) **Write a short note (any two)** **[10]**

a) Cyber Regulation Appellate Tribunal

b) Security policy

c) E-Contracts

d) Computer Fraud

Total No. of Questions : 6]

PE-3576

[6529]-258
M.Com. (Part - I)
COMMERCE
ES558MJ : E-Security and Cyber Laws
(2023 Credit Pattern) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) प्रश्न 1 व 6 प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न 2 ते 5 प्रश्न मधील कोणतेही 3 प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडे दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) ..... हा संगणक गुन्ह्याचा प्रकार नाही.

अ) हॅकिंग ब) फिशिंग

क) गार्डनिंग ड) सायबरस्टॉकींग

ii) ..... ही वापरकर्त्याच्या प्रमाणीकरणाची एक सामान्य पद्धत आहे.

अ) फायरवॉल ब) पासवर्ड

क) व्हायरस स्कॅनर ड) कुकीज

iii) ..... हे डिजिटल स्वाक्षरीचे उद्दिष्ट आहे.

अ) फाईल्स एनक्रिप्ट ब) व्हिडिओप्ले

क) ओळख पडताळणे ड) दस्तऐवज साठवणे

iv) ..... फायरवॉल मार्फत करते.

अ) संगणकाची गती वाढवणे ब) अनधिकृत प्रवेशापासून संरक्षण

क) जुनी फाइल्स हटवणे ड) अँटीव्हायरस सॉफ्टवेअर अपडेट

v) सायबर नियमन अपील न्यायधिकारण ..... हाताळते.

अ) फौजदारी खटले ब) इंटरनेट गती

क) सायबर वादांशी संबंधित अपील ड) व्यवसाय नोंदणी

vi) माहिती तंत्रज्ञान कायदा ..... पासून लागू झाला.

अ) 2010 ब) 2001

क) 2000 ड) 1999

प्रश्न 2) ई–सुरक्षा म्हणजे काय? विविध सुरक्षा साधने आणि पद्धती स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 3) संगणक गुन्हा म्हणजे काय? संगणक प्रणालीतील प्रमुख सुरक्षा समस्या स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 4) डिजिटल स्वाक्षरी म्हणजे काय? डिजिटल स्वाक्षरीचे कार्य आणि प्रक्रिया सविस्तरपणे स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 5) सायबर कायद्याची व्याख्या करा. कलम 65 ते 79 अंतर्गत नमूद करण्यात आलेल्या विविध सायबर गुन्हे व शिक्षेची चर्चा करा. **[18]**

प्रश्न 6) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) सायबर नियमन अपील–न्यायाधिकरण

ब) सुरक्षा धोरण

क) ई–करार

ड) संगणकीय अफरातफर

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PE3577

[Total No. of Pages : 4

[6529]-259

F.Y. M.Com.

CA 559 MJ : APPLICATION OF COST ACCOUNTING

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) Triple Limited makes three types of gold watch - the Diva (D), the Classic (C) and the Poser (P). A traditional product costing system is used at present ; although an activity based costing (ABC) system is being considered. Details of the three products for a typical period are : **[20]**

Particulars	Hours per unit		Materials	Production units
	Labour hours	Machine hours	Cost per unit	
Product Diva	½	1½	20	750
Product Classic	1½	1	15	1250
Product Poser	1	3	25	7000

Total production overheads are Rs. 654,500 and further analysis shows that the total production overheads can be divided as follows :

Particulars	Percentage
Costs relating to set-ups	35
Costs relating to machinery	20
Costs relating to materials handling	15
Costs relating to inspection	30
Total production overhead	100

P.T.O.

The following total activity volumes are associated with each product line for the period as a whole :

	Number of Set ups	Number of movements of materials	Number of inspections
Product D	75	12	150
Product C	115	21	180
Product P	480	87	670
	670	120	1000

Required :

a) Calculate the cost per unit for each product using traditional methods, absorbing overheads on the basis of machine hours.

b) Calculate the cost per unit for each product using ABC principles (work to two decimal places).

c) Explain why costs per unit calculated under ABC are often very different to costs per unit calculated under more traditional methods. Use the information from Triple Limited to illustrate.

OR

Explain the meaning, features and applications of cost accounting in Service Sector.

Q2) C Ltd. under took a contact for construction of bridge. The contact price is Rs. 6,00,000. The following is the information relating to the contact during the year 2022-2023 **[15]**

Particulars	Amt.
Materials Purchased and issued	70698
Materials sent to site	100000
Materials returned to stores	1098
Materials at site on 31/03/2023	3766
Labour engaged on site	140000
Wages accrued and due but not paid	8750
Engineers fees	6334
Direct expense payable	580
General overheads	8252
Overheads outstanding	9250
Plant installed at site cost	41500
Erection charges on site for Plant	1250
Scrap value of plant after 5 years	2750
Work certified	390000
Cost of work not certified	9000
Cash received from contractee	360000

Prepare Contract account and contractee's account. Also show the amount of profit which you consider might be fairly taken on the contract and how have you calculated the same.

OR

What is Product Life Cycle? Explain the phases and characteristics of Product Life Cycle.

Q3) E Ltd manufactures stainless steel shaving blades and the market price was fixed at Rs. 40 per pack containing five blades. The cost particulars per pack are as follows - **[15]**

Particulars	Rs.
Basic Materials	15
Productive Wages	4
Direct Expense	2
Variable Works Overheads	3
Marginal Administration Overheads	1
Fixed Overheads p.a.	5000
Selling Commission @ 10% on Invoice Price	

The company was producing only 5000 packs. However they have additional capacity to produce another 500 packs without incurring any additional fixed overheads. One of the distributor from the competitor market has given the proposal to take 500 packs in addition to their normal quota but at a reduced selling price at Rs. 30 per pack and shown his willingness to accept only 50% of his normal commission for this conditional proposal. The company management needs suggestion for the viability of this proposal.

OR

Explain the concept of Activity Based Costing? Differentiate traditional cost system and activity based costing.

Q4) Write short notes (Any four) **[20]**

a) Transfer Pricing

b) Infrastructure Costing

c) Joint products and By - Products

d) Cost Pools and Cost Drivers

e) Purpose of Life cycle costing

f) Methods of costing

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PE3578

[Total No. of Pages : 1

[6529]-260
M.Com. (Part - I)
ADVANCED COST ACCOUNTING AND COST SYSTEM
VA 560 MJ : Variance Analysis and Interpretation
(NEP 2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***Solve any two questions from Question. No.1 to 3 Question No. 4 is compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of Simple calculator is allowed.***

Q1) Explain the term Variance. Explain Various Labour Variances. **[10]**

Q2) From the following details calculate : **[10]**

a) Variable Overhead Cost Variance

b) Variable Overhead Expenditure Variance

c) Veriable Overhead Efficiency Variance

d) Verify your answer

Budgeted activity	5000 units
Actual activity	80%
Actual production	3750 units
Standard rate of fixed overheads	Rs.8 per unit
Actual variable overhead	Rs.85,000

Budget of variable overhead for each 5% variation in activity Rs.5000.

Q3) Discuss about investigation of variances. **[10]**

Q4) Write short notes (any 3) **[15]**

a) Sales Value Variance

b) Profit Variance

c) Variance Report

d) Control Ratios

✪ ✪ ✪

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3579

[Total No. of Pages : 3

[6529]-261

M.Com. (Part - I)

COST CONTROL AND COST SYSTEM

CC-561-MJ : Advanced Cost Accounting and Cost System

(2023 Credit Pattern) (Semester - II) (Special Paper - IV) (Group - C)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Attempt any 3 questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) Fill in the blanks **[5]**

a) If the total cost of 1,000 units is Rs.60,000 and that of 1001 units is Rs.60,400, then the increase of Rs.400 in the total cost is _____.

i) Prime cost

ii) All variable overheads

iii) Marginal cost

iv) None of the above

b) Fixed cost is also referred to as _____ in the marginal costing technique.

i) Total cost ii) Product cost

iii) Period cost iv) None of the above

c) Competitive pressures along with middlemen and consumer behaviour have resulted in market place that features.

i) Sales promotion ii) Heavy discounting

iii) Both (i) and (ii) iv) None of the above

P.T.O.

d) The P/V ratio of a firm dealing in Electrical equipment is 50% and the margin of safety is 40%. BEP of the firm at a sales volume of ₹50,00,000 will be.

i) ₹25,00,000 ii) ₹35,00,000

iii) ₹30,00,000 iv) ₹36,00,000

e) Cost accounting is a quantitative method that accumulates classifies, summarizes and interprets infomation for _____.

i) Operational planning and control

ii) Special decision

iii) Product decision

iv) All of the above

Q2) Define term cost control and explain the features and importance of cost control. **[15]**

Q3) Define term cost reduction and explain Advantages and Disadvantages of cost Reduction. **[15]**

Q4) SV Ltd. A multi product company furnishes you the following data to the year 2023. **[15]**

Particulars	First half of the year	Second half of the year
Sales	Rs.45,000	Rs.50,000
Total Cost	Rs.40,000	Rs.43,000

Assuming that there is no change in the prices and variable cost and, that the fixed expenses are incurred equally in the two half year period, calculate for the year 2023.

a) P/V Ratio

b) Fixed expenses

c) Break Even Sales

d) Percentages of Margin of Safety

Q5) Company has a capacity of producing 1 lakh units of a certain product in a month. The sales department reports that the following schedule of sales price is possible: **[15]**

Volume of production %	Selling price per unit Rs.
60	0.90
70	0.80
80	0.75
90	0.67
100	0.61

The variable cost of manufacture between these level is 0.15 per unit and fixed cost Rs.40,000. Prepare a statement showing incremental revenue and differential cost at each stage. At which volume of production will be the profit be maximum?

Q6) Write the short note on (any 04 out of 06). **[20]**

a) Abnormal Waste

b) Productivity

c) Differential costing

d) Costing system design

e) Cost control challenges

f) Importance of costing system

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3580

[Total No. of Pages : 4

[6529]-262

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICE

MC 562 MJ : Management of Co-operative Movement

(2023 Credit Pattern) (NEP) (Major Mandatory) (Semester - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory***
2) ***Solve any three questions from Q. No. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks. **[6]**

a) The primary objective of cooperative society is _____.

i) to earn maximum profit

ii) to serve its members

iii) to capture market

b) _____ of the following is not a type of Cooperative society.

i) Consumer Cooperative

ii) Industrial Cooperative

iii) Monopoly Cooperative

c) A member of Urban Cooperative Society is become _____.

i) Only Resident of Urban area

ii) Only Government employee

iii) Only Resident of rural area

d) The area of operation for an Urban Cooperative Society is limited to _____.

i) a Village

ii) a City or Town

iii) the whole country

P.T.O.

e) Audit of cooperative society is conducted by only _____.

i) Government Auditor

ii) Private Auditor

iii) Chartered Accountant

f) In a cooperative sugar factory, the majority of the shareholders are _____.

i) Government Officials

ii) Investors

iii) Farmers

Q2) What are the Problems faced by cooperative in Maharashtra? State remedies to overcome from it. **[18]**

Q3) Explain the meaning and definition of Cooperative. What are the types of Cooperatives in India. **[18]**

Q4) Explain History of cooperative movement and role of cooperative in Maharashtra. **[18]**

Q5) Explain features and objectives of Urban Co-operative credit society? **[18]**

Q6) Write Short Notes (Any Two) **[10]**

a) Role of Communication in Co-operative Organization.

b) Dairy Cooperative.

c) Federal Structure of Co-operative Organization.

d) Evolution of Co-operative Movement.

Total No. of Questions : 6]

PE3580

[6529]-262
M.Com. (Part - I)
BUSINESS PRACTICE
MC 562 MJ : Management of Co-operative Movement
(2023 Credit Pattern) (NEP) (Major Mandatory) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) सहकारी संस्थेचे प्राथमिक उद्दिष्ट ..... आहे.

i) जास्तीत जास्त नफा मिळवणे

ii) सदस्यांना सेवा देणे

iii) बाजारपेठ काबीज करणे

ब) खालीलपैकी ..... ही सहकारी संस्था नाही.

i) ग्राहक सहकारी

ii) औद्योगिक सहकारी

iii) मक्तेदारी सहकारी

क) शहरी सहकारी संस्थेचा सदस्य ..... झाला आहे.

i) फक्त शहरी भागातील रहिवासी

ii) फक्त सरकारी कर्मचारी

iii) फक्त ग्रामीण भागातील रहिवासी

ड) शहरी सहकारी संस्थेचे कार्यक्षेत्र ..... पर्यंत मर्यादित आहे.

i) गाव

ii) शहर किंवा नगर

iii) संपूर्ण देश

इ) सहकारी संस्थेचे लेखापरीक्षण फक्त ..... द्वारे केले जाते.

i) सरकारी लेखापरीक्षक

ii) खाजगी लेखापरीक्षक

iii) चार्टर्ड अकाउंटंट

फ) सहकारी साखर कारखान्यात, बहुतेक भागधारक ..... असतात.

i) सरकारी अधिकारी

ii) गुंतवणूकदार

iii) शेतकरी

प्र.2) महाराष्ट्रात सहकारी संस्थांना कोणत्या समस्यांना तोंड द्यावे लागते? त्यावर मात करण्यासाठी राज्य उपाय सांगा. **[18]**

प्र.3) सहकाराचा अर्थ आणि व्याख्या स्पष्ट करा. भारतातील सहकारी संस्थांचे प्रकार कोणते आहेत? **[18]**

प्र.4) महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीचा इतिहास आणि सहकारी संस्थेची भूमिका स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) नागरी सहकारी पतसंस्थेची वैशिष्ट्ये आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) सहकारी संस्थेत संवादाची भूमिका

ब) दुग्ध सहकारी संस्था

क) सहकारी संस्थेची संघीय रचना

ड) सहकारी चळवळीची उत्क्रांती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PE3581

[Total No. of Pages : 4

[6529]-263

M.Com. (Part - I)

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

RE 563 MJ : Rural Entrepreneurship and Micro Finance

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple choice questions : **[5]**

a) Which of the following is a key component of the Indian rural financial system?

i) Urban - based investment banks

ii) Rural co-operative banks

iii) International Insurance companies

iv) Multinational microfinance corporations

b) What does NABARD stand for _____

i) National Association for banking and rural development

ii) National Agricultural bank for rural development

iii) National Agency for building and rural development

iv) None of the above

c) _____ Microfinance model involves groups of individuals, typically women, pooling their savings and providing mutual financial assistance to members?

i) Grameen model

ii) Cooperative model

iii) NABARD Model

iv) Self - Help Group (SHG) Model

P.T.O.

d) Self help group involves.

i) Group of 5 to 20 people

ii) Regular saving habits

iii) Inter - Lending within the group members

iv) All of the above

e) Financial statements are the _____

i) Trading, Profit and Loss Account

ii) Balance Sheet

iii) (i) and (ii)

iv) Neither (i) nor (ii)

Q2) What is the rural Entrepreneurship? Explain the institutional support to rural set up. **[10]**

OR

Explain the challenges and problems of rural entrepreneurship.

Q3) What is micro finance? Explain the Indian rural financial system. **[10]**

OR

Explain the important role of NGO's in educating and formation of SHGs.

Q4) Short notes (any two). **[10]**

a) Linkages with banks and markets.

b) Introduction to microfinance and concepts.

c) Rural technology.

d) Meaning of rural entrepreneurship.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PE3581

[6529]-263

M.Com. (Part - I)

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

RE 563 MJ : Rural Entrepreneurship and Micro Finance

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* **[एकूण गुण : *35***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.**

2) **उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.**

3) **संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.**

प्र.1) **खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा.** **[5]**

अ) खालीलपैकी कोणता भारतीय ग्रामीण वित्तीय व्यवस्थेच्या एक प्रमुख घटक आहे.

i) शहरी–आधारित गुंतवणूक बँक ii) ग्रामीण सहकारी बँक

iii) आंतरराष्ट्रीय विमा कंपन्या iv) बहुराष्ट्रीय सूक्ष्म वित्त कंपनी

ब) नाबार्ड म्हणजे काय?

i) नॅशनल असोसिएशन फॉर बँकिंग अँड रूरल डेव्हलपमेंट

ii) नॅशनल ॲग्रीकल्चरल बँक फॉर रूरल डेव्हलपमेंट

iii) नॅशनल एजन्सी फॉर बिल्डींग अँड रूरल डेव्हलपमेंट

iv) वरीलपैकी काहीही नाही

क) सूक्ष्मवित्त मॉडेलमध्ये व्यक्तींचे गट, विशेषत: महिला, त्यांच्या बचती एकत्रित करून सदस्यांना परस्पर आर्थिक मदत प्रदान करतात .....

i) ग्रामीण मॉडेल ii) सहकारी मॉडेल

iii) नाबार्ड मॉडेल iv) स्वयं मदत गट मॉडेल (SHG)

ड) बचत गटात ..... हे समाविष्ट आहे.

i) 5 ते 20 जणांचा गट ii) नियमित बचत सवयी

iii) गट सदस्यांमध्ये परस्पर कर्ज देणे iv) वरील सर्व

इ) विवरणपत्रे म्हणजे .....

i) व्यापार, नफा आणि तोटा खाते ii) ताळेबंद

iii) (i) आणि (ii) iv) (i) किंवा (ii) दोन्हीही नाही

प्र.2) ग्रामीण उद्योजकता म्हणजे काय? ग्रामीण भागात संस्थात्मक आधार स्पष्ट करा. **[10]**

किंवा

ग्रामीण उद्योजकतेतील आव्हाने आणि समस्या स्पष्ट करा.

प्र.3) सूक्ष्म वित्त म्हणजे काय? भारतीय ग्रामीण वित्तीय प्रणाली स्पष्ट करा. **[10]**

किंवा

स्वयंसेवा गटाच्या शिक्षण आणि निर्मितीमध्ये स्वयंसेवी संस्थांची महत्त्वाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) बँक आणि बाजारपेठाशी संबंध

ब) सूक्ष्म वित्त आणि संकल्पनांचा परिचय

क) ग्रामीण तंत्रज्ञान

ड) ग्रामीण उद्योजकतेचा अर्थ

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3582

[Total No. of Pages : 4

[6529]-264

M.Com.-I

BUSINESS PRACTICES

IC-564-MJ : International Co-Operative Movement

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any Three Questions from question No.2 to Question No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice. (Any 6) **[6]**

i) The Rochdale Pioneers founded the first co-operative society in _____.

a) 1844 b) 1856

c) 1956 d) 1904

ii) ICA was established in the year _____.

a) 1850 b) 1895

c) 1857 d) 1888

iii) IFFCO is a famous co-operative in the field of _____.

a) Health

b) Education

c) Fertilizers

d) None of these

iv) Consumer Cooperative movement started in _____.

a) Germany b) England

c) France d) USSR

v) The Cooperative Credit Societies Act was passed in _____.

a) 1911 b) 1912

c) 1913 d) 1914

P.T.O.

vi) Robert Owen belonged to _____.

a) Germany

b) Great Britain

c) France

d) Japan

vii) Sahakarmaharshi Bhausaheb Thorat is associated with _____ sector.

a) Health b) Education

c) Dairy d) None of these

viii) _____ organization under ICA focuses on insurance.

a) ICMIF b) IFFCO

c) IHCO d) WHO

Q2) Describe the evolution of the co-operative movement and its relevance today.**[18]**

Q3) Explain the role and functions of International Co-operative Alliance (ICA).**[18]**

Q4) Explain the contributions of Maharashtra's co-operative leaders to rural development. **[18]**

Q5) Explain how co-operatives contribute to global sustainable development. **[18]**

Q6) Short Notes (Any two) **[10]**

a) International Co-operative Alliance (ICA)

b) Indian Farmers Fertilizer Co-operative (IFFCO)

c) Robert Owen's Contribution

d) Role of Co-operatives in Indian Economy

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 6]

PE3582

[6529]-264
M.Com.-I
BUSINESS PRACTICES
IC-564-MJ : International Co-Operative Movement
(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते मधील 5 कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही 6) **[6]**

i) रॉचडेल पायोनियर्स यांनी प्रथम सहकारी संस्था ..... मध्ये स्थापन केली.

अ) 1844 ब) 1856

क) 1956 ड) 1904

ii) ICA ची स्थापना ..... साली झाली.

अ) 1850 ब) 1895

क) 1857 ड) 1888

iii) IFFCO ही ..... क्षेत्रातील एक प्रसिद्ध सहकारी संस्था आहे.

अ) आरोग्य ब) शिक्षण

क) खते ड) यापैकी काहीही नाही

iv) ग्राहक सहकारी चळवळीची सुरूवात ..... मध्ये झाली.

अ) जर्मनी ब) इंग्लंड

क) फ्रान्स ड) यू. एस. एस. आर.

v) सहकारी पतसंस्था कायदा ..... मध्ये मंजूर झाला.

अ) 1911 ब) 1912

क) 1913 ड) 1914

vi) रॉबर्ट ओवेन ..... देशातील होते.

अ) जर्मनी ब) ग्रेट ब्रिटन

क) फ्रान्स ड) जपान

vii) सहकारमहार्षी भाऊसाहेब थोरात ..... क्षेत्राशी संबंधित होते.

अ) आरोग्य ब) शिक्षण

क) दूध ड) यापैकी काहीही नाही

viii) ICA अंतर्गत ..... संस्था विमा क्षेत्राशी संबंधित आहे.

अ) ICMIF ब) IFFCO

क) IHCO ड) WHO

प्र.2) सहकारी चळवळीचा विकास व आजच्या काळातील उपयुक्तता स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) आंतरराष्ट्रीय सहकारी आघाडीची भूमिका आणि कार्ये स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) महाराष्ट्रातील सहकारी नेत्यांचे ग्रामीण विकासातील योगदान स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) जागतिक शाश्वत विकासात सहकारी संस्थांचे योगदान स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) आंतरराष्ट्रीय सहकारी संघ (ICA)

ब) इंडियन फार्मर्स फर्टिलायझर को–ऑपरेटिव्ह (IFFCO)

क) रॉबर्ट ओवेन यांचे योगदान

ड) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील सहकारी संस्थांची भूमिका

* * *

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : [ ]

PE3583

[Total No. of Pages : 4

[6529]-265
M.Com. (Part - I)
BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT
BP 565 MJ : Modern Business Practices
(NEP 2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks. **[6]**

a) Modern business is _____ oriented.

i) Technology ii) Goal

iii) Profit iv) Cultural

b) In the 21st Century, _____ is crucial in modern business.

i) Capital ii) Artificial Intelligence

iii) Man Power iv) Machine

c) It is requiring focusing on Diversity,_____ and Inclusion to make modern business successful.

i) Technology ii) Cost Cutting

iii) Creativity iv) Equity

d) Exchange or transfer of goods & services using online technologies is known as _____.

i) Digital Business ii) E-Business

iii) E-Commerce iv) E-Advertisement

e) _____ is the biggest example of the vehicle company, which is using modern business techniques.

i) Skoda ii) TATA

iii) Tesla iv) General Motor

f) _____ factor is particularly the primary focus of corporate social responsibility initiatives.

i) Shareholders ii) Employees

iii) Customers iv) Government

P.T.O.

Q2) What is Modern Business? Explain the nature and structure of modern business. **[18]**

Q3) Explain the impact of technology on various industries and significance of technological advancement in business. **[18]**

Q4) Explain the importance of effective strategies in modern business. What kind of competitive strategies are requiring in modern business? **[18]**

Q5) Explain the importance of promoting equality in business practices and economic and social advantages of diverse and inclusive workplace. **[18]**

Q6) Write a short notes (any 2 out of 4). **[10]**

a) Business as an Economic Activity.

b) Challenges and risks in technological landscape.

c) Customer - Centric Approach

d) Strategies for creating an inclusive culture

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

PE3583

[6529]-265

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT

BP 565 MJ : Modern Business Practices

(NEP 2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण :70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) रिकाम्या जागी अचूक पर्याय लिहा. **[6]**

अ) आधुनिक व्यवसाय हा ..... अभिमुख आहे.

i) तंत्रज्ञान ii) ध्येय

iii) नफा iv) सांस्कृतिक

ब) 21 व्या शतकात, आधुनिक व्यवसायात ..... हे महत्त्वपूर्ण आहे.

i) भांडवल ii) कृत्रिम बुद्धिमत्ता

iii) मनुष्यबळ iv) मशीन

क) आधुनिक व्यवसाय यशस्वी बनविण्यासाठी विविधता, ... आणि समावेशावर लक्ष केंद्रित करणे आवश्यक आहे.

i) तंत्रज्ञान ii) खर्चात कपात

iii) सर्जनशीलता iv) समानता

ड) ऑनलाइन तंत्रज्ञान वापरून वस्तू आणि सेवांची देवाणघेवाण किंवा हस्तांतरण हे ..... म्हणून ओळखले जाते.

i) डिजिटल व्यवसाय ii) ई–व्यवसाय

iii) ई–कॉमर्स iv) ई–जाहिरात

इ) आधुनिक व्यवसाय तंत्र वापरणाऱ्या वाहन कंपनीचे ..... हे सर्वात मोठे उदाहरण आहे.

i) स्कोडा ii) टाटा

iii) टेस्ला iv) जनरल मोटर्स

फ) ..... हा घटक विशेषत: व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी उपक्रमांचा प्राथमिक केंद्रबिंदू आहे.

i) भागधारक ii) कर्मचारी

iii) ग्राहक iv) सरकार

प्र.2) आधुनिक व्यवसाय म्हणजे काय? आधुनिक व्यवसायाचे स्वरूप आणि रचना स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) विविध उद्योगांवर तंत्रज्ञानाचा प्रभाव आणि व्यवसायात तांत्रिक प्रगतीचे महत्त्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) आधुनिक व्यवसायात प्रभावी धोरणांचे महत्त्व स्पष्ट करा. आधुनिक व्यवसायात कोणत्या प्रकारच्या स्पर्धात्मक धोरणांची आवश्यकता आहे? **[18]**

प्र.5) व्यवसाय पद्धतींमध्ये समानता वाढवण्याचे महत्त्व स्पष्ट करा. विविधता आणि समावेशक कार्यस्थळाचे आर्थिक आणि सामाजिक फायदे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) आर्थिक क्रियाकलाप म्हणून व्यवसाय

ब) तांत्रिक क्षेत्रात आव्हाने आणि जोखीम

क) ग्राहक–केंद्रित दृष्टिकोन

ड) समावेशक संस्कृती निर्माण करण्यासाठी धोरणे

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PE3584

[Total No. of Pages : 4

[6529]-266

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

BL 566 MJ : Business Laws & Ethics

(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - II)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks. **[5]**

a) Corporate Governance is a form of _____.

i) External Regulation ii) Self-Regulation

iii) Government Control iv) Charitable Action

b) CSR and Corporate governance represent a _____ between, business and society.

i) Social Climate ii) Special Contract

iii) Social Contract iv) Both (ii) & (iii)

c) _____ may be defined as managerial function to regulate the conduct of the employees from top to bottom.

i) Ethics Committee ii) Ethics Management

iii) Corporate Committee iv) Business Ethics

d) Business Ethics is form of _____.

i) Corporate Strategy ii) Financial Planning

iii) Applied Ethics iv) Programming Language

e) Operational information is required by _____.

i) Middle Manager ii) Line Manager

iii) Top Managers iv) All Workers

P.T.O.

Q2) What is meaning of Corporate Governance? State the importance and principles of Corporate Governance. **[10]**

Q3) What do you mean by Business Ethics? State the Nature of Ethics. **[10]**

Q4) Write short notes on (any 2). **[10]**

a) Concept of Corporate Ethics

b) Issues in Corporate Governance

c) Evolution of Corporate Governance

d) Indian Ethos

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PE3584

[6529]-266

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

BL 566 MJ : Business Laws & Ethics

(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *35*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

अ) कार्पोरेट गव्हर्नन्स हा …… चा एक प्रकार आहे.

i) बाह्य नियमन ii) स्वयं–नियमन

iii) सरकारी नियंत्रण iv) धर्मादाय कृती

ब) सी.एस.आर. आणि कार्पोरेट गव्हर्नन्स, व्यवसाय आणि समाज यांच्यातील …… चे प्रतिनिधित्व करतात.

i) सामाजिक वातावरण ii) विशेष करार

iii) सामाजिक करार iv) दोन्ही (ii) आणि (iii)

क) वरपासून खालपर्यंत कर्मचाऱ्यांच्या वर्तनाचे नियमन करण्यासाठी …… हे व्यवस्थापकीय कार्य म्हणून परिभाषित केले जाऊ शकते.

i) नीतिमत्ता समिती ii) नैतिक व्यवस्थापन

iii) कॉर्पोरेट समिती iv) व्यवसाय नैतिकता

ड) व्यवसाय नैतिकता हे …… चे स्वरूप आहे.

i) कॉर्पोरेट धोरण ii) आर्थिक नियोजन

iii) उपयोजित नैतिकता iv) प्रोग्रामिंग भाषा

इ) …… द्वारे ऑपरेशनल माहिती आवश्यक आहे.

i) मध्यम व्यवस्थापक ii) लाइन व्यवस्थापक

iii) शीर्ष व्यवस्थापक iv) सर्व कामगार

प्र.2) कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स म्हणजे काय? कॉर्पोरेट गव्हर्नन्सचे महत्त्व आणि तत्त्वे सांगा. **[10]**

प्र.3) व्यवसाय नैतिकता म्हणजे काय? नैतिकतेचे स्वरूप स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) कॉर्पोरेट नैतिकतेची संकल्पना

ब) कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स मधील समस्या

क) कॉर्पोरेट गव्हर्नन्सची उत्क्रांती

ड) भारतीय नीतिमत्ता

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3585

[Total No. of Pages : 4

[6529]-267
M.Com. (Part-I)
BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT
BA-567-MJ : Business Environment Analysis
(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any Three Question from question No.2 to Question No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks. **[6]**

i) _____ is the founder of Pravin Masale.

a) Bhavarlal jain
b) Hukmichand Chordia
c) Dhirubhai Ambani
d) Kishore Biyani

ii) _____ is the main purpose of adopting foreign technology in India?

a) Reduction of labour force
b) Increase in productivity and competitiveness
c) Shutdown of local production
d) Reduction of investment in the country

iii) _____ Environment is the adoption of artificial intelligence and automation?

a) Economic
b) Technical
c) Legal
d) Political

iv) _____ is the part of ethical environment.

a) Laws
b) Finance
c) Customer satisfaction
d) Economy

P.T.O.

v) _____ is the essential to achieve goals and objectives of the business by proper implementation of planning.

a) Marketing Management
b) Financial Management
c) Strategic Management
d) Quality Management

vi) _____ is a component of the macro environment of a business?

a) Suppliers
b) Competitors
c) Government policies
d) Customers

Q2) What is 'Indian Industrial Environment'? Write its impact on the growth of public and Private sector industries in India. **[18]**

Q3) What is 'Strategic Management'? Explain the role and importance of Strategic Management for Business. **[18]**

Q4) What is 'Technical Environment'? How Technical Environment affects Business. **[18]**

Q5) What is Macro Economy? Write the essential factors for the growth of Macro Economy. **[18]**

Q6) Write a Short Notes (Any two) **[10]**

a) Foreign Investment
b) Nature of business environment
c) Political Environment of Business
d) Big Bazaar

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 6]

PE3585

[6529]-267
M.Com. (Part-I)
BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT
BA-567-MJ : Business Environment Analysis
(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडे दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवतात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.1) रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) ..... हे प्रवीण मसाले चे संस्थापक आहेत.

अ) भवरलाल जैन

ब) हुकमीचंद चोरडिया

क) धीरूभाई अंबानी

ड) किशोर बियाणी

ii) भारतात परकीय तंत्रज्ञान (foreign technology) स्वीकारण्यामागचा प्रमुख उद्देश ..... हा आहे?

अ) श्रमशक्ति कमी करणे

ब) उत्पादकतेत वाढ करणे आणि स्पर्धात्मकता वाढवणे

क) स्थानिक उत्पादन बंद करणे

ड) देशातील गुंतवणूक कमी करणे

iii) कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि ऑटोमेशनचा अवलंब ..... वातावरणाशी संबंधित आहे?

अ) आर्थिक ब) तांत्रिक

क) कायदेशीर ड) राजकीय

iv) ..... हा नैतिक पर्यावरणाचा भाग आहे.

अ) कायदा

ब) वित्त

क) ग्राहक समाधान

ड) अर्थव्यवस्था

v) ..... हे नियोजनाची योग्य अंमलबजावणी करून व्यवसायाची ध्येय व उद्दिष्टे गाठण्यासाठी आवश्यक असतात.

अ) विपणन व्यवस्थापन ब) वित्तीय व्यवस्थापन

क) व्युहरचनात्मक व्यवस्थापन ड) गुणवत्ता व्यवस्थापन

vi) ..... हा व्यवसायाच्या स्थूल पर्यावरणाचा घटक आहे?

अ) पुरवठादार ब) स्पर्धक

क) सरकारी धोरणे ड) ग्राहक

प्र.2) 'भारतीय औद्योगिक पर्यावरण' म्हणजे काय? भारतातील सार्वजनिक आणि खाजगी क्षेत्रातील उद्योगांच्या वाढीवर त्याचा काय परिणाम होतो ते स्पष्ट लिहा. **[18]**

प्र.3) व्युहरचनात्मक व्यवस्थापन म्हणजे काय ते सांगून व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापनाची भूमिका व महत्त्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) व्यवसायाचे 'तांत्रिक पर्यावरण' म्हणजे काय? तांत्रिक पर्यावरणाचा व्यवसायावर कशाप्रकारे परिणाम होतो? **[18]**

प्र.5) समग्र अर्थव्यवस्था म्हणजे काय? समग्र अर्थव्यवस्था वृद्धिसाठी आवश्यक असणारे घटक लिहा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) परकीय गुंतवणूक

ब) व्यवसायिक पर्यावरणाचे स्वरूप

क) व्यवसायचे राजकीय पर्यावरण

ड) बिग बाजार

* * *

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3586

[Total No. of Pages : 4

[6529]-268

M.Com. (Part - I)

BV 568 MJ : BUSINESS ETHICS & PROFESSIONAL VALUES

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Choose the correct answer from the given options. **[6]**

a) The principles of Business Ethics do not include _____

i) Non - Cooperation with bad things

ii) Affordable price

iii) Cooperation with bad things

b) The word ethics is derived from _____ word athos.

i) Greek

ii) Latin

iii) German

c) Value - Based management is essential for combined objectivity and ____

i) Normative Events

ii) Objective Phenomenon

iii) Power

d) In corporate governance _____ are not participants.

i) Shareholders

ii) General Public

iii) Board of Management

P.T.O.

e) Ethics at work place include promoting a safe and _____ environment for all employees.
   i) Transparent
   ii) Innovative
   iii) All inclusive

f) _____ is the primary cause of air and water pollution.
   i) Conservation
   ii) Industrialization
   iii) Sustainable Development

Q2) What is 'Business Ethics'? Explain the scope, principles and importance of Business Ethics. **[18]**

Q3) What is 'Corporate Governance'? Explain the objectives and features of Corporate Governance. **[18]**

Q4) Explain in detail the Indian Ethical and Unethical Issues/Practices in IT. **[18]**

Q5) Define the term 'Sustainable Development'. Explain the principles, goals and strategies to achieve Sustainable Development. **[18]**

Q6) Write short notes on (any two). **[10]**

a) Ethical Decision Making

b) Whistle Blowing

c) Indian Ethical Practices in Finance

d) Pollution

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

PE3586

[6529]-268

M.Com. (Part - I)

BV 568 MJ : BUSINESS ETHICS & PROFESSIONAL VALUES

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 व 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) व्यावसायिक नितीमूल्यांच्या तत्वांमध्ये ..... चा समावेश होत नाही.

i) वाईट गोष्टींशी असहकार्य

ii) किफायतशीर किंमत

iii) वाईट गोष्टींशी सहकार्य

ब) इथिक्स हा शब्द एथॉस या ..... शब्दावरून तयार झाला आहे.

i) ग्रीक

ii) लॅटिन

iii) जर्मन

क) मूल्याधारित व्यवस्थापन हे संयुक्त वस्तुनिष्ठता आणि ..... करिता आवश्यक आहे.

i) नॉर्मेटिव्ह घटना

ii) वस्तुनिष्ठ घटना

iii) सत्ता

ड) कॉर्पोरेट गव्हर्नन्समध्ये ..... हे सहभागी नसतात.

i) भागधारक

ii) सामान्य जनता

iii) व्यवस्थापकीय मंडळ

इ) कामाच्या ठिकाणी नैतिकतेमध्ये सर्व कर्मचाऱ्यांसाठी सुरक्षित आणि ..... वातावरणाचा प्रचार करणे समाविष्ट आहे.

i) पारदर्शक

ii) नाविन्यपूर्ण

iii) सर्वसमावेशक

फ) ..... हे वायू आणि जल प्रदूषणाचे प्राथमिक कारण आहे.

i) संवर्धन

ii) औद्योगिकीकरण

iii) शाश्वत विकास

प्र.2) 'व्यावसायिक नितीमूल्य' म्हणजे काय? व्यावसायिक नितीमुल्यांची व्याप्ती, तत्वे आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) 'कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स' म्हणजे काय? कॉर्पोरेट गव्हर्नन्सची उद्दिष्टे आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) माहिती तंत्रज्ञानातील भारतीय नैतिक आणि अनैतिक कार्यपध्दती स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) 'शाश्वत विकास' या संकल्पनेची व्याख्या द्या. शाश्वत विकासाची तत्वे, उद्दिष्टे आणि शाश्वत विकास साधण्यासाठी व्यूहरचना स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) नितीमूल्याधारित निर्णय प्रक्रिया

ब) व्हिसल ब्लोईंग

क) वित्तपुरवठ्यातील भारतीय नैतिक कार्यपध्दती

ड) प्रदूषण

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE3587

[Total No. of Pages : 4

[6529]-269
M.Com. - I
CS 569 MJ : CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY
(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 and 5 are compulsory.***
2) ***Answer any two questions from Q2 to Q4.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple Choice Questions : **[5]**

a) _____ document requires companies to disclose details of their CSR activities and expenditure, including penalities for non - compliance.
   i) Income Statement
   ii) Auditors report
   iii) Board Report

b) _____ of the following is an example of a CSR activity related to eradicating poverty.
   i) Supporting renewable energy projects
   ii) Providing vocational training programs
   iii) Building schools in rural areas

c) 2% is the minimum percentage of average net profits that eligible companies must spend on CSR activities under Section _____ of the Companies Act 2013.
   i) 134
   ii) 133
   iii) 135

d) _____ CSR model focuses on the strategic alignment of CSR with business objectives to create long-term value for both the company and society.
   i) Corporate Citizenship Model
   ii) Strategic CSR Model
   iii) Stakeholder Engagement Model

e) In case of non - compliance with CSR spending requirements, _____ is primarily responsible for providing explanations and justifications.
   i) Chief Executive Officer
   ii) Chief Finance Officer
   iii) Board of Directors

P.T.O.

Q2) Explain in detail the list of permitted CSR Activities under schedule VII, off Companies Act 2013. **[10]**

Q3) What are CSR Policy and CSR Governance? Explain the components of CSR Policy and key elements of CSR Governance. **[10]**

Q4) Explain the concept of CSR, along with the scope and nature of CSR. **[10]**

Q5) Write short notes on (any two). **[10]**

a) Caroll's theory of CSR.

b) CSR Activities conducted by any company in protection of National Heritage, Art, Culture and Safeguarding Environmental Sustainability.

c) CSR Strategy.

d) Impact of CSR Program.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 5]

PE3587

[6529]-269

M.Com. - I

CS 569 MJ : CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] **[एकूण गुण : 35**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 व 5 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 4 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

अ) ..... दस्तऐवजासाठी कंपन्यांनी त्यांच्या CSR क्रियाकलाप आणि खर्चाचे तपशील उघड करणे आवश्यक आहे, ज्यामध्ये पालन न केल्याबद्दल दंड समाविष्ट आहे.

i) उत्पन्न विवरण

ii) लेखापरीक्षकांचा अहवाल

iii) मंडळाचा अहवाल

ब) खालीलपैकी ..... हे दारिद्र्य निर्मूलनाशी संबंधित CSR उपक्रमाचे उदाहरण आहे.

i) अक्षय ऊर्जा प्रकल्पांना सहाय्य करणे

ii) व्यावसायिक प्रशिक्षण कार्यक्रम प्रदान करणे

iii) ग्रामीण भागात शाळा बांधणे

क) 2% ही सरासरी निव्वळ नफ्याची किमान टक्केवारी आहे जी पात्र कंपन्यांनी कंपनी कायदा 2013 च्या कलम ..... अंतर्गत CSR क्रियाकलापांवर खर्च करणे आवश्यक आहे.

i) 134

ii) 133

iii) 135

ड) ..... कंपनी आणि समाज या दोघांसाठी दीर्घकालीन निर्माण करण्यासाठी व्यावसायिक उद्दिष्टांसह CSR च्या व्यूहरचानात्मक सरेखनावर लक्ष केंद्रित करते.

i) व्यावसायिक नागरिकत्व मॉडेल

ii) व्यूहरचनात्मक CSR मॉडेल

iii) भागधारक प्रतिबद्धता मॉडेल

इ) CSR खर्चाच्या आवश्यकतांचे पालन न केल्यास, ... हा प्रामुख्याने स्पष्टीकरण आणि औचित्य प्रदान करण्यासाठी जबाबदार असतो.

i) मुख्य कार्यकारी अधिकारी

ii) मुख्य वित्त अधिकारी

iii) संचालक मंडळ

प्र.2) कंपनी कायदा 2013 च्या अनुसूची VII अंतर्गत परवानगी असलेल्या CSR उपक्रमांची यादी तपशीलवार लिहा. **[10]**

प्र.3) CSR धोरण आणि CSR प्रशासन म्हणजे काय? CSR धोरणाचे घटक आणि CSR प्रशासनाचे मुख्य घटक स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.4) CSR च्या व्याप्ती आणि स्वरूपासह CSR ची संकल्पना स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) कॅरोलचा CSR सिद्धांत

ब) राष्ट्रीय वारसा, कला, संस्कृती आणि पर्यावरणीय शाश्वतेचे रक्षण करण्यासाठी कोणत्याही कंपनीद्वारे आयोजित CSR उपक्रम

क) CSR व्यूहरचना

ड) CSR कार्यक्रमाचा प्रभाव

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3588

[Total No. of Pages : 4

[6529]-270

M.Com. (Part-I)

KM-570-MJ : ELEMENTS OF KNOWLEDGE MANAGEMENT

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any Three Questions from remaining question No.2 to Question No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks with the most appropriate alternative. **[6]**

i) The purpose of a knowledge management system _____.

a) To limit information access

b) To enhance knowledge sharing and retrieval

c) To discourage collaboration

d) To promote data hoarding

ii) _____ is not a characteristic of an effective system of presenting knowledge.

a) Accessibility b) Complexity

c) Clarity d) Relevance

iii) _____ is the stored learning from an organization's history that can be used for decision-making and other purposes.

a) Organizational learning

b) Knowledge warehouse

c) Best practices

d) Organizational memory

iv) Knowledge Management is _____ .

a) a discipline

b) based on information

c) the same as the information value chain

d) the process of capturing and using expertise

P.T.O.

v) In terms of knowledge acquisition, the Balanced Scorecard method focuses primarily on _____ .

a) Financial performance
b) Customer satisfaction
c) Internal process
d) Learning and growth

vi) _____ is the primary role of a leader in knowledge management.

a) Controlling information flow
b) Facilitating knowledge sharing
c) Restricting access to knowledge
d) Minimizing collaboration

Q2) Explain the difference between Data, Information and Knowledge. **[18]**

Q3) Explain the Tools and Technologies in Knowledge Management. **[18]**

Q4) Explain the relationship between Human Resource and Knowledge Management. **[18]**

Q5) Explain in detailed the Benchmarking Method in Knowledge Audit. **[18]**

Q6) Write a Short Note. (Any two) **[10]**

a) Organizational Learning
b) System of Presenting Knowledge
c) Knowledge engineering for IT based services
d) Scope of Knowledge Strategy

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 6]

PE3588

[6529]-270
M.Com. (Part-I)
KM-570-MJ : ELEMENTS OF KNOWLEDGE MANAGEMENT
(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडे दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवतात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.1) रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) ज्ञान व्यवस्थापन प्रणालीचा उद्देश ..... हा आहे.

अ) माहिती प्रवेश मर्यादित करणे

ब) ज्ञानाची देवाणघेवाण आणि पुनःरप्राप्ती करणे

क) सहकार्यास परावृत्त करणे

ड) डेटा होर्डींगला प्रोत्साहन देणे

ii) ..... ज्ञान सादर करण्याच्या प्रभावी प्रणालीचे वैशिष्ट्य नाही.

अ) प्रवेशयोग्यता

ब) गुंतागुंत

क) स्पष्टता

ड) प्रासंगिकता

iii) ..... हे संस्थेच्या इतिहासातील संग्रहित शिक्षण आहे जे निर्णय घेण्याकरिता आणि इतर हेतूंसाठी वापरले जाऊ शकते.

अ) संस्थात्मक शिक्षण

ब) ज्ञानाचे कोठार

क) सर्वोत्तम पद्धती

ड) संस्थात्मक स्मृती

iv) ज्ञान व्यवस्थापन हे ..... आहे.

अ) एक शिस्त

ब) माहितीवर आधारित

क) माहिती मूल्य साखळी

ड) कौशल्य हस्तगत करण्याची आणि वापरण्याची प्रक्रिया

v) ज्ञान अंकेक्षनाच्या संदर्भात, बॅलन्स स्कोअरकार्ड पद्धत प्रामुख्याने ..... वर लक्ष केंद्रित करते.

अ) आर्थिक कामगिरी

ब) ग्राहकांचे समाधान

क) अंतर्गत प्रक्रिया

ड) शिकणे आणि वाढ

vi) ज्ञान व्यवस्थापनात नेत्याची प्राथमिक भूमिका ..... असते.

अ) माहिती प्रवाह नियंत्रित करणे

ब) ज्ञानाची देवाणघेवाण सुलभ करणे

क) ज्ञानाचा प्रवेश प्रतिबंधीत करणे

ड) सहयोग कमी करणे

प्र.*2)* डेटा, माहिती आणि ज्ञान यातील फरक स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*3)* ज्ञान व्यवस्थापनातील साधने आणि तंत्रज्ञान स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*4)* मानव संसाधन आणि ज्ञान व्यवस्थापन यांच्यातील सहसंबंध स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*5)* ज्ञान आंकेक्षणामधील बेंचमार्किंग पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*6)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) **[10]**

अ) संघटनात्मक शिक्षण

ब) ज्ञान सादर करण्याची प्रणाली

क) IT आधारित सेवांसाठी ज्ञान अभियांत्रिकीकरण

ड) ज्ञानाच्या धोरणाची/व्यूहरचनेची व्याप्ती

* * *

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3589

[Total No. of Pages : 4

[6529]-271
M.Com. (Part - I)
ADVANCE BANKING & FINANCE
LP 571 MJ : Banking Law & Practices
(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from Q.No. 2 to Q.No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Choose the correct answer. **[6]**

a) The Prevention of Money Laundering (Amendment) Act was passed in the year _____.

i) 2005 ii) 2012

iii) 2015 iv) 2020

b) FEMA came into force on _____ to replace the earlier FERA Act.

i) 1 June 1998 ii) 1 January 2000

iii) 1 June 2000 iv) 1 April 2001

c) The Directorate of Enforcement (ED) is governed by Sections _____ of FEMA.

i) 13 to 15 ii) 16 to 21

iii) 34 to 35 iv) 36 to 38

d) The strategic approach to reduce NPAs involves improving _____ recognition and classification norms.

i) Asset ii) Income

iii) Liability iv) Price

P.T.O.

e) The Banking Codes and Standards Board of India is an independent body sponsored by _____.

i) Reserve Bank of India (RBI)

ii) Indian Banks Association (IBA)

iii) Securities and Exchange Board of India (SEBI)

iv) Ministry of Finance

f) A _____ refers to the process where two or more banks combine to form a larger entity.

i) Merger ii) Acquisition

iii) Consolidation iv) Partnership

Q2) Explain the provision of the prevention of money Laundering Act, 2002 related to the summons, searches and seizures. **[18]**

Q3) Explain the various provisions under section 3 to 9 of The Foreign Exchange Management Act, 1999. **[18]**

Q4) What is a Non-Performing Asset (NPA)? Discuss the Income Recognition and Asset Classification (IRAC) Norms laid down by the RBI. **[18]**

Q5) What is the Banking Ombudsman Scheme 2006? Explain the role of Banking Ombudsman. **[18]**

Q6) Write Short notes. (Any Two) **[10]**

a) The RBI guidelines regarding prevention of money laundering.

b) Authorized person.

c) Reasons for rising NPAs.

d) Impact of mergers amongst Public Sector Banks.

Total No. of Questions : 6]

PE3589

[6529]-271
M.Com. (Part - I)
ADVANCE BANKING & FINANCE
LP 571 MJ : Banking Law & Practices
(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) अवैध संपत्ती शुद्धीकरण प्रतिबंधक (सुधारणा) कायदा ..... या वर्षी मंजूर करण्यात आला.

i) 2005 ii) 2012

iii) 2015 iv) 2020

ब) पूर्वीच्या FERA कायद्याची जागा घेण्यासाठी परकीय चलन व्यवस्थापन कायदा (FEMA) ..... रोजी लागू झाला.

i) 1 जून 1998 ii) 1 जानेवारी 2000

iii) 1 जून 2000 iv) 1 एप्रिल 2001

क) अंमलबजावणी संचालनालय (ED) परकीय चलन व्यवस्थापन कायदा (FEMA) च्या कलम ..... अंतर्गत कार्य करते.

i) 13 ते 15 ii) 16 ते 21

iii) 34 ते 35 iv) 36 ते 38

ड) एन.पी.ए. कमी करण्यासाठी धोरणात्मक दृष्टिकोनामध्ये ..... ओळख आणि वर्गीकरण मानदंड सुधारण्याचा समावेश आहे.

i) संपत्ती ii) उत्पन्न

iii) जबाबदारी iv) किंमत

इ) भारतीय बँकिंग संहिता आणि मानक मंडळ ही एक स्वायत्त संस्था असून ..... द्वारे प्रायोजित केली जाते.

i) भारतीय रिझर्व बँक ii) भारतीय बँक संघ

iii) भारतीय प्रतिभूती आणि विनिमय मंडळ iv) वित्त मंत्रालय

फ) ..... म्हणजे दोन किंवा अधिक बँक एकत्र होऊन मोठी संस्था निर्माण करण्याची प्रक्रिया.

i) विलीनीकरण ii) संपादन

iii) एकत्रीकरण iv) भागीदारी

प्र.2) अवैध संपत्ती शुद्धीकरण प्रतिबंधक कायदा, 2002 मधील हजर राहण्याचे आदेश, तपास आणि जप्ती संदर्भातील तरतुदी स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) परकीय चलन व्यवस्थापन अधिनियम 1999 मधील कलम 3 ते 9 अंतर्गत येणाऱ्या विविध तरतुदी स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) निष्क्रिय मालमत्ता (NPA) म्हणजे काय? रिझर्व्ह बँकेने घालून दिलेली उत्पन्न ओळख व मालमत्ता वर्गीकरण (IRAC) मानदंड स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) बँकिंग लोकपाल योजना 2006 म्हणजे काय? बँकिंग लोकपालाची भूमिका स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) अवैध संपत्ती शुद्धीकरण प्रतिबंधासाठी रिझर्व्ह बँकेची मार्गदर्शक तत्त्वे

ब) अधिकृत व्यक्ती

क) वाढत्या एन.पी.ए. ची कारणे

ड) सार्वजनिक क्षेत्रातील बँकांमधील विलीनीकरणाचा परिणाम

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PE3590

[Total No. of Pages : 4

[6529]-272

M.Com. (Part - I)

ADVANCED BANKING AND FINANCE

PS 572 MJ : Banking Products and Services

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple choice questions. (Any Five) **[5]**

a) _____ services are useful in helping clients grow, preserve and transfer their wealth over time.

i) Banking services ii) Wealth management
iii) Insurance services iv) None of these

b) Wealth management is a _____.

i) Optional services ii) Special financial services
iii) Social services iv) All of the above

c) _____ is used in risk transfer.

i) Bank ii) Insurance
iii) Software iv) Business

d) SaaS is a cloud service that includes _____ in digital banking

i) Insurance facility ii) Software facility
iii) Loan facility iv) Savings facility

e) National Cyber Security Policy came into existence in India in _____.

i) 2014 ii) 2013
iii) 2015 iv) 2016

f) _____ are components of national cyber security.

i) Creating a secure cyber eco-system
ii) Creating cyber security awareness
iii) Securing e-governance services
iv) All of the above

P.T.O.

Q2) Write the meaning of life insurance. State the products of life insurance. **[10]**

Q3) What is Digital Banking? Explain the challenges facing digital banking. **[10]**

Q4) Write short notes on (Any Two). **[10]**

a) Services of Traditional Banking

b) Investment Banking

c) Fintech

d) Cloud Banking

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PE3590

[6529]-272

M.Com. (Part - I)

ADVANCED BANKING AND FINANCE

PS 572 MJ : Banking Products and Services

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] **[एकूण गुण : 35**

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही पाच) **[5]**

अ) ग्राहकांची संपत्ती वाढविणे, जतन करणे आणि कालांतराने हस्तांतरित करण्यास मदत करणे या संदर्भात ..... ही सेवा उपयुक्त आहे.

i) बँकिंग सेवा ii) संपत्ती व्यवस्थापन

iii) विमा सेवा iv) यापैकी नाही

ब) संपत्ती व्यवस्थापन ही एक आहे .....

i) पर्यायी सेवा ii) विशेष आर्थिक सेवा

iii) समाजसेवा iv) वरील सर्व

क) जोखीम हस्तांतरणामध्ये ..... चा उपयोग होतो.

i) बँक ii) विमा

iii) सॉफ्टवेअर iv) व्यवसाय

ड) SaaS या क्लाऊड सेवा अंतर्गत डिजिटल बँकिंग मध्ये ..... चा समावेश होतो.

i) विमा सुविधा ii) सॉफ्टवेअर सुविधा

iii) कर्ज सुविधा iv) बचत सुविधा

इ) भारतात राष्ट्रीय सायबर सुरक्षा धोरण ..... मध्ये अस्तित्वात आले.

i) 2014 ii) 2013

iii) 2015 iv) 2016

फ) राष्ट्रीय सायबर सुरक्षेचे ..... हे घटक आहेत.

i) सुरक्षित सायबर इको–सिस्टीम तयार करणे

ii) सायबर सुरक्षा जागरूकता निर्माण करणे

iii) ई–गव्हर्नन्स सेवा सुरक्षित करणे

iv) वरील सर्व

प्र.2) जीवन विम्याचा अर्थ लिहा. जीवन विम्याची उत्पादने सांगा. **[10]**

प्र.3) डिजिटल बँकिंग म्हणजे काय? डिजिटल बँकिंग समोरील आव्हाने स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) पारंपारिक बँकिंगच्या सेवा

ब) गुंतवणूक बँकिंग

क) फिनटेक

ड) क्लाऊड बँकिंग

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3591

[Total No. of Pages : 4

[6529]-273
M.Com. (Part-I)
BANKING & FINANCE
MP-573-MJ : Monetary Policy
(2023 Credit Pattern) (Semester - II) (NEP 2020)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question no 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from 2 to 5***
3) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Multiple Choice Questions. **[6]**

i) Monetary policy is an _____ that manages the size and growth rate of the money supply in an Economy.

a) Economic policy
b) Managing policy
c) Business Policy
d) All of the above

ii) The monetary policy in India is carried out under the authority of the _____ .

a) Reserve Bank of India
b) Bank of India
c) State bank
d) NABARD

iii) _____ reflects a different way of understanding the operations and purposes of a nation's economy.

a) Modern Principle Theory (MPT)
b) Modern Business Theory (MBT)
c) Modern Monetary Theory (MMT)
d) All of the above

iv) The _____ is calculated by considering the inflation variation and the optimal output variation.

a) Deficiency monetary policy
b) Efficiency monetary policy
c) Excess monetary policy
d) Decrease in output Policy

P.T.O.

v) _____ aim to reduce the rates of monetary expansion by putting some limits on the flow of money in the Economy.

a) Contractionary policies

b) Fixed Policy

c) Both a and b

d) None of the above

vi) What is the minimum number of meeting has to be conducted by Monetary Policy Committee?

a) 4 b) 6

c) 2 d) 8

Q2) Define the Monetary Policy and explain the Scope and Importance of Monetary Policy. **[18]**

Q3) What do you mean by Modern Monetary Theory? Explain its the impact on the Economy. **[18]**

Q4) Define the monetary policy and Explain the Effectiveness of Monetary Policy **[18]**

Q5) Explain the Composition and Functions of Monetary Policy Committee (MPC) **[18]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[10]**

a) Objectives of Monetary Policy

b) Challenges in implementing Modern Monetary Theory

c) Contractionary Monetary Policy

d) Recent policy changes announced by the RBI.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 6]

PE3591

[6529]-273
M.Com. (Part-I)
BANKING & FINANCE
MP-573-MJ : Monetary Policy
(2023 Credit Pattern) (Semester - II) (NEP 2020)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 व 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 पैकी कोणतेही 3 प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) बहुपर्यायी प्रश्न. **[6]**

i) चलनविषयक धोरण हे ..... अर्थव्यवस्थेतील पैशाच्या पुरवठ्याचा आकार आणि वाढीचा दर व्यवस्थापित करते.

अ) आर्थिक धोरण ब) व्यवस्थापन धोरण

क) व्यवसाय धोरण ड) वरील सर्व

ii) भारतातील चलनविषयक धोरण ..... च्या अधिकाराखाली चालते.

अ) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया ब) बँक ऑफ इंडिया

क) स्टेट बँक ड) नाबार्ड

iii) ..... राष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेचे कार्य आणि उद्दिष्टे समजून घेण्याचा एक वेगळा मार्ग प्रतिबिंबित करतो.

अ) आधुनिक तत्त्व सिद्धांत (MPT)

ब) आधुनिक व्यवसाय सिद्धांत (MBT)

क) आधुनिक चलन सिद्धांत (एमएमटी)

ड) वरील सर्व

iv) ..... चलनवाढीचा फरक आणि इष्टतम आउटपुट फरक विचारात घेऊन गणना केली जाते.

अ) कमतरता मौद्रिक धोरण

ब) कार्यक्षमता आर्थिक धोरण

क) जादा चलनविषयक धोरण

ड) उत्पादन धोरणात घट

v) ..... अर्थव्यवस्थेतील पैशाच्या प्रवाहावर काही मर्यादा घालून आर्थिक विस्ताराचे दर कमी करण्याचे उद्दिष्ट आहे.

अ) आकुंचनविषयक धोरणे ब) निश्चित धोरण

क) दोन्ही (अ) आणि (ब) ड) वरीलपैकी काहीही नाही

vi) चलनविषयक धोरण समितीने किमान किती बैठका आयोजित कराव्यात?

अ) 4 ब) 6

क) 2 ड) 8

प्र.2) आर्थिक धोरणाची व्याख्या करा आणि व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) आधुनिक चलन सिद्धांत म्हणजे काय? ते सांगून आधुनिक चलन सिद्धांतांचा अर्थव्यवस्थेवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) चलन विषयक धोरण म्हणजे काय? त्याची आर्थिक धोरणाची परिणामकारकता स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) चलनविषयक धोरण समिती MPC ची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) चलन विषयक धोरणाची उद्दिष्टे

ब) आधुनिक चलन सिद्धांताच्या अंमलबजावणीतील आव्हाने

क) आकुंचनात्मक चलनविषयक धोरण

ड) RBI ने जाहीर केलेले अलीकडील धोरण बदल

* * *

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3592

[Total No. of Pages : 4

[6529]-274

M.Com. (Part - I)

ADVANCED MARKETING

CR 574 MJ : Public Relations and Corporate Communication

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory***
2) ***Attempt any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks. **[6]**

i) Elements of corporate communication include _____ identify and corporate image.

a) Employee b) Consumer

c) Competitor d) Brand

ii) Which of the following is not a function of PR Department.

a) Selling b) Corporate Communication

c) Lobbying d) Purchasing

iii) Corporate communication is _____ Nature

a) Simple b) Plain

c) Main d) Complex

iv) Basic _____ skills require for Public Relation.

a) Computer b) Knowledge

c) Writing d) None of the above

v) Information Technology Act was enacted in the year _____.

a) 2000 b) 2002

c) 2001 d) 2003

vi) _____ Communication is crucial during a crisis.

a) External b) Internal

c) Hiractical d) Formal

P.T.O.

Q2) Define corporate Blogging? Explain the Role and Characteristics of corporate Blogging. **[18]**

OR

Explain role of Public relations as a strategic tool in modern management.

Q3) State the Ethics of public relation. **[18]**

OR

What is public relation? State the Role and Scope of Public relation.

Q4) What is corporate communication? Explain Importance and Features of Corporate communication. **[18]**

Q5) What is time management skills & how to manage several tasks at once. **[18]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[10]**

a) Sales Promotion and Advertising.

b) Web conference.

c) Characteristics of a Blog.

d) Time-management skills.

Total No. of Questions : 6]

PE3592

[6529]-274

M.Com. (Part - I)

ADVANCED MARKETING

CR 574 MJ : Public Relations and Corporate Communication

(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा. **[6]**

अ) व्यावसायिक संप्रेषण घटकांमध्ये ..... ओळखणे व व्यावसायिक प्रतिमा यांचा समावेश आहे.

i) कर्मचारी ii) ग्राहक

iii) स्पर्धक iv) प्रतिमा

ब) खालीलपैकी कोणते जनसंपर्काचे कार्य नाही?

i) विक्री ii) व्यावसायिक संप्रेषण

iii) गटबाजी iv) खरेदी

क) व्यावसायिक संप्रेषण हे ..... स्वरूपाचे आहे.

i) सोपे ii) साधे

iii) मुख्य iv) गुंतागुंतीचे

ड) जनसंपर्कासाठी ..... चे पायाभूत कौशल्य आवश्यक आहे.

i) संगणकाचे ii) ज्ञान

iii) लिखाण काम iv) यापैकी नाही

इ) माहिती तंत्रज्ञान कायदा ..... मध्ये स्थापन झाला.

i) 2000 ii) 2002

iii) 2001 iv) 2003

फ) ..... संप्रेषणात संकटकाळात संवाद महत्त्वाचा असतो.

i) बाह्य ii) अंतर्गत

iii) हिराक्टिकल iv) औपचारिक

प्र.2) व्यावसायिक ब्लॉगींगचा अर्थ सांगा. व्यावसायिक ब्लॉगींगची भूमिका व वैशिष्टे स्पष्ट करा. **[18]**

किंवा

आधुनिक व्यवस्थापनामध्ये जनसंपर्काची भूमिका व्यूहरचनात्मक साधन असते हे स्पष्ट करा.

प्र.3) जनसंपर्कातील नैतिक मूल्ये विषद करा. **[18]**

किंवा

जनसंपर्क म्हणजे काय? जनसंपर्काची भूमिका व व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.4) व्यावसायिक संप्रेषण म्हणजे काय? व्यावसायिक संप्रेषणाचे महत्व व वैशिष्टे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) वेळ व्यवस्थापन कौशल्य म्हणजे काय आणि एकाच वेळी अनेक कामे कशी व्यवस्थापित करावी? **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) विक्रय वृद्धी आणि जाहिरात

ब) वेब कॉन्फ्रेन्स

क) ब्लॉगची वैशिष्टे

ड) वेळेच्या व्यवस्थापनाचे कौशल्य

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PE3593

[Total No. of Pages : 4

[6529]-275
M.Com. (Part - I)
MARKETING
BR 575 MJ : Branding
(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - II)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks. **[5]**

a) What is the first step in the brand-building process?

i) Identifying target audience ii) Developing brand elements

iii) Creating brand messaging iv) Market Research

b) What is one of the major challenges in branding?

i) Maintaining consistent brand messaging

ii) Creating low-cost products

iii) Reducing marketing expenses

iv) Ignoring consumer behaviour

c) Rebranding is usually done when:

i) A company wants to increase its product prices

ii) A brand needs to refresh its image to stay relevant

iii) A brand wants to stop advertising

iv) A company is decrasing its target market

d) Which of the following is NOT a type of branding?

i) Co-Branding ii) Personal Branding

iii) Digital Branding iv) Price Branding

e) Branding in the age of social media primarily involves :

i) Traditional TV advertising

ii) Building a brand presence through digital content and interactions

iii) Limiting customer engagement

iv) Restricting brand visibility

P.T.O.

Q2) Explain the meaning, features, and importance of branding. **[10]**

Q3) What is brand building? Explain various brand building strategies. **[10]**

Q4) Write short notes (Any Two). **[10]**

a) Brand Planning

b) Branding and Graphic Design

c) Brand Building Strategies

d) Consumer Perception in Branding

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PE3593

[6529]-275

M.Com. (Part - I)

MARKETING

BR 575 MJ : Branding

(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] **[एकूण गुण : 35**

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा. **[5]**

अ) ब्रँड तयार करण्याच्या प्रक्रियेतील पहिला टप्पा कोणता आहे?

i) लक्षित प्रेक्षक ओळखणे ii) ब्रँड घटक विकसित करणे

iii) ब्रँडमेसेजिंग तयार करणे iv) बाजार संशोधन

ब) ब्रँडिंगमधील एक मोठे आव्हान कोणते आहे?

i) सातत्य पूर्ण ब्रँड मेसेजिंग राखणे ii) कमी किंमतीची उत्पादने तयार करणे

iii) विपणन खर्च कमी करणे iv) ग्राहकांच्या वर्तनाकडे दुर्लक्ष करणे

क) रीब्रँडिंग कधी केले जाते?

i) जेंव्हा कंपनीला उत्पादनाच्या किंमती वाढवायच्या असतात

ii) जेंव्हा ब्रँडला ताजेतवाने करून त्याची उपयुक्तता टिकवायची असते

iii) जेंव्हा ब्रँड जाहिरात थांबवू इच्छितो

iv) जेंव्हा कंपनी लक्ष्य बाजार कमी करते

ड) खालीलपैकी कोणता ब्रँडिंगचा प्रकार नाही?

i) को–ब्रँडिंग ii) वैयक्तिक ब्रँडिंग

iii) डिजिटल ब्रँडिंग iv) किंमत ब्रँडिंग

इ) सोशल मीडियाच्या युगातील ब्रँडिंग प्रामुख्याने कशावर अवलंबून असते?

i) पारंपरिक टीव्ही जाहिरात

ii) डिजिटल सामग्री व संवादांद्वारे ब्रँड निर्माण करणे

iii) ग्राहक सहभाग मर्यादित करणे

iv) ब्रँड दृश्यमानता मर्यादित करणे

प्र.2) ब्रँडिंग म्हणजे काय? त्याचे वैशिष्ट्ये व महत्त्व स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.3) ब्रँड बिल्डिंग म्हणजे काय? विविध ब्रँड बिल्डिंग व्युव्हरचना स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) ब्रँड नियोजन

ब) ब्रँडिंग आणि ग्राफिक डिझाईन

क) ब्रँड बिल्डिंग व्युहरचना

ड) ब्रँडिंगमधील ग्राहकांचा दृष्टीकोन

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3594

[Total No. of Pages : 4

[6529]-276
F.Y.M.Com.
MS-576-MJ : SERVICE MARKETING
(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any Three Questions from question No.2 to Question No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice. (Any 6) **[6]**

i) Which of the following is not a characteristic of services?

a) Intangibility b) Inseparability

c) Ownership d) Perishability

ii) Which element is part of the augmented service?

a) The core benefit b) Tangible product

c) After-sales service d) Manufacturing process

iii) Which strategy involves charging different prices for the same service based on demand?

a) Penetration pricing b) Skimming pricing

c) Dynamic pricing d) Cost-plus pricing

iv) What is 'servicescape' primarily concerned with?

a) Service pricing

b) Physical environment of service delivery

c) Market segmentation

d) Advertising media

v) Which model is commonly used to measure service quality?

a) BCG Matrix b) SWOT Analysis

c) SERVQUAL d) Ansoff Matrix

P.T.O.

vi) Customer loyalty is most influenced by:

a) Competitive pricing

b) High advertising budgets

c) Consistent and satisfactory service experience

d) Discount offers

vii) A service-focused firm offers a _____ range of services to a fairly broad market.

a) Wider b) Limited

c) Less d) More

Q2) What are services? State their meaning, describe their characteristics, and explain the different types of services. **[18]**

Q3) What is the service marketing mix? Describe its design with reference to product and explain the pricing strategies used in services. **[18]**

Q4) What is the role of promotion and distribution in the service marketing mix? Describe the promotional tools and explain the methods of service distribution. **[18]**

Q5) What is effective service consumer management? State its importance and explain how consumer perception, satisfaction, and loyalty are managed. **[18]**

Q6) Write a Short Notes (Any two) **[10]**

a) Augmented Services

b) Service Pricing

c) Service Quality

d) Customer Loyalty

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 6]

PE3594

[6529]-276
F.Y.M.Com.
MS-576-MJ : SERVICE MARKETING
(2023 Credit Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) खालीलपैकी कोणते सेवा क्षेत्राचे वैशिष्ट्ये नाही?

अ) अदृश्यता ब) अविभाज्यता

क) मालकी हक्क ड) नाशवंतता

ii) पुढीलपैकी कोणता घटक वाढीव सेवेचा (Augmented service) भाग आहे?

अ) मुख्य लाभ

ब) दृश्य उत्पादन

क) विक्रीनंतरची सेवा

ड) उत्पादन प्रक्रिया

iii) मागणीच्या आधारे एकाच सेवेसाठी वेगवेगळे दर आकारण्याची कोणती धोरणात्मक पद्धत आहे?

अ) प्रवेश किंमत धोरण

ब) उच्च किंमत धोरण

क) गतिशील किंमत धोरण

ड) खर्च–अधिक किंमत धोरण (Cost-plus pricing)

iv) सर्व्हिसस्केप (servicescape) प्रामुख्याने कोणत्या गोष्टीशी संबंधित आहे?

अ) सेवा निर्धारण किंमत

ब) सेवा पुरवठ्याचे भौतिक पर्यावरण

क) बाजार विभागणी

ड) जाहिरात माध्यम

v) सेवा गुणवत्तेचे मोजमाप करण्यासाठी खालीलपैकी कोणते मॉडेल सामान्यत: वापरले जाते?

अ) बीसीजी मॅट्रिक्स (BCG Matrix)

ब) स्वॉट विश्लेषण (SWOT Analysis)

क) सर्वक्काल (SERVQUAL)

ड) ॲन्सॉफ मॅट्रिक्स (Ansoff Matri)

vi) ग्राहक निष्ठा सर्वात जास्त कोणत्या गोष्टीमुळे प्रभावित होते?

अ) स्पर्धात्मक किंमत

ब) उच्च जाहिरात बजेट

क) सातत्यपूर्ण व समाधानकारक सेवा अनुभव

ड) सवलतीच्या ऑफर

vii) सेवा–केंद्रित फर्म बऱ्यापैकी व्यापक बाजारपेठेत सेवांची ..... श्रेणी ऑफर करते.

अ) विस्तीर्ण ब) मर्यादित

क) कमी ड) अधिक

प्र.2) सेवा म्हणजे काय? त्याचा अर्थ सांगा, सेवांची वैशिष्ट्ये वर्णन करा आणि सेवांचे प्रकार समजावून सांगा. **[18]**

प्र.3) सेवा विपणन मिश्रण म्हणजे काय? उत्पादन संदर्भात त्याची रचना वर्णन करा आणि सेवेतील मूल्यनिर्धारणाच्या पद्धती समजावून सांगा. **[18]**

प्र.4) सेवा विपणन मिश्रणात प्रचार व वितरणाची भूमिका काय आहे? प्रचार साधने वर्णन करा आणि सेवा वितरणाच्या पद्धती समजावून सांगा. **[18]**

प्र.5) प्रभावी सेवा ग्राहक व्यवस्थापन म्हणजे काय? त्याचे महत्त्व सांगवा आणि ग्राहकांची धारणा, समाधान व निष्ठा कशी व्यवस्थापित करावी ते समजावून सांगा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) वाढीव सेवा

ब) सेवा किमतीकरण

क) सेवा गुणवत्ता

ड) ग्राहक निष्ठा

* * *

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3595

[Total No. of Pages : 4

[6529]-351
M.Com. (Part - II)
BF 601 MJ : BUSINESS FINANCE
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Choose the correct answer from the given options. **[6]**

a) Capital raised through issue of shares is known as _____.
   i) Debt capital
   ii) Owner's capital
   iii) Working capital

b) The capital required to carry out day-to-day operations is called _____.
   i) Working capital
   ii) Fixed capital
   iii) Venture capital

c) _____ is not a source of long-term finance.
   i) Equity shares
   ii) Debentures
   iii) Bank overdraft

d) The term _____ refers to the funds invested in current assets.
   i) Fixed Capital
   ii) Working Capital
   iii) Capital Budget

e) The risk of a firm not being able to meet its debt obligations is called _____.
   i) Operating risk
   ii) Financial risk
   iii) Market risk

f) An example of an internal source of finance is _____.
   i) Retained earnings
   ii) Public deposit
   iii) Commercial paper

P.T.O.

Q2) Explain in detail the concept of Short-Term Finance and describe its Features, Importance and Sources. **[18]**

Q3) Define 'Debentures'. Explain the Types, Advantages and Disadvantages of Debentures and Procedure of issuing debentures and bonds. **[18]**

Q4) Give an overview of the changes introduced by The Companies Act 2013. Also explain the types of companies introduced by The Companies Act 2013. **[18]**

Q5) Define 'Business Finance'. Explain the features, significance and importance of Business Finance. **[18]**

Q6) Write short notes on (Any two): **[10]**

a) Present Time Value of Money

b) Role of Financial Manager

c) Financial Planning Process

d) Internal and External Sources of Finance

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

PE3595

[6529]-351
M.Com. (Part - II)
BF 601 MJ : BUSINESS FINANCE
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) समभागांच्या विक्रीद्वारे उभारलेल्या भांडवलाला ..... म्हणतात.
- i) कर्जाऊ भांडवल
- ii) मालकीचे भांडवल
- iii) खेळते भांडवल

ब) दररोजच्या व्यवहारांसाठी आवश्यक असलेल्या भांडवलाला ..... म्हणतात.
- i) खेळते भांडवल
- ii) स्थिर भांडवल
- iii) साहस भांडवल

क) ..... हे दिर्घकालीन वित्तपुरवठ्याचे स्त्रोत नाही.
- i) सामान्य भाग
- ii) कर्जरोखे
- iii) अधिकर्ष सवलत

ड) चालू मालमत्तेमध्ये गुंतविलेल्या निधीशी संबंधित ..... ही संज्ञा आहे.
- i) स्थिर भांडवल
- ii) खेळते भांडवल
- iii) भांडवली अंदाजपत्रक

इ) कंपनीला कर्जाचे दायित्व पूर्ण करता न आल्यास निर्माण होणारा धोका ..... म्हणून ओळखला जातो.
- i) कार्य धोका
- ii) वित्तीय धोका
- iii) बाजार धोका

फ) खालीलपैकी ..... हा अंतर्गत वित्तपुरवठ्याचा स्त्रोत आहे.
- i) राखीव नफा
- ii) सार्वजनिक ठेव
- iii) वाणिज्य पत्रे

प्र.2) 'अल्पकालीन वित्त' ही संकल्पना स्पष्ट करा व त्याची वैशिष्ट्ये, महत्त्व व स्त्रोत विशद करा. **[18]**

प्र.3) 'कर्जरोखे' या संज्ञेची व्याख्या द्या. कर्जरोख्याचे प्रकार, फायदे व तोटे तसेच कर्जरोखे व बॉण्ड विक्री करण्याची कार्यपध्दती स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) कंपनी कायदा, 2013 नुसार करण्यात आलेल्या बदलांचा आढावा द्या. तसेच कंपनी कायदा 2013 नुसार कंपन्यांचे प्रकार स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) 'व्यावसायिक वित्तपुरवठा' याची व्याख्या द्या. त्याची वैशिष्ट्ये, उपयुक्तता व महत्त्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) पैशाचे सद्यकालीन मूल्य

ब) वित्तीय व्यवस्थापकाची भूमिका

क) वित्त नियोजन प्रक्रिया

ड) वित्तपुरवठ्याचे अंतर्गत व बाह्य स्त्रोत

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5644

[Total No. of Pages : 3

[6529]-352
M.Com. (Part - II)
AC602MJ : AUDITING & CORPORATE GOVERNMENT
(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 and 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any 3 questions form Question No. 2 to 5.***

Q1) **Multiple Choice Questions.** **[6]**

i) _____ is the detailed examination of supporting documents to authenticate transactions in the books of accounts.

A) Journal B) Posting

C) Vouching D) Writing

ii) Full Form of CAATs _____

A) Computer-Assisted Audit Techniques

B) Computer Automatic Auditing Tools

C) Computer-Allotted Audit Tools

D) Computer-Assisted Automatic Tools

iii) _____ controls guide behavior and encourage desired actions to achieve specific goals.

A) Preventive B) Detective

C) Corrective D) Directive

iv) _____ is the act of reporting wrong doing, misconduct or illegal activities within an organization to an authority.

A) Whistle blowing B) Class Action

C) Class Audit D) Internal Control

v) _____ is the application of ethical values to business behavior.

A) Business Ethics B) Business Culture

C) Business Policies D) Business Practices

P.T.O.

vi) _____ is the system of rules, practices and process that directs and controls a company.

A) Business Values
B) Responsibility
C) Procedure
D) Corporate Governance

Q2) What is Auditing? Explain Internal Audit and Internal Check in detail. **[18]**

Q3) What is Corporate Governance? Explain the significance and principles of Corporate Governance. **[18]**

Q4) What is Business Ethics? Explain the importance of ethics and values in business. **[18]**

Q5) Case Study: Corporate Governance Failure at Lehman Brothers

Lehman Brothers, once the fourth-largest investment bank in the United States, collapsed in September 2008, triggering one of the worst global financial crises since the Great Depression. The fall of Lehman was not only a result of market turbulence but also a deep failure in corporate governance, ethical conduct, and risk management.

During the early 2000s, Lehman adopted an aggressive growth strategy focused heavily on subprime mortgages and complex financial instruments like mortgage-backed securities (MBS) and collateralized debt obligations (CDOs). These products generated high short-term profits, boosting executive bonuses and stock prices. However, this strategy significantly increased the firm's exposure to high-risk assets.

A major governance issue was the excessive risk-taking culture. Senior executives encouraged rapid expansion without adequate assessment of long-term sustainability. The risk management division had little influence, and warning signs from analysts and internal risk officers were ignored. The Board of Directors lacked the financial expertise necessary to understand the complexities of Lehman's products or challenge management decisions.

Another key governance lapse was accounting manipulation. Lehman used a controversial technique known as Repo 105, which temporarily removed billions of dollars of assets from its balance sheet to appear less leveraged. These transactions were technically legal but ethically questionable, misleading investors, regulators, and credit rating agencies.

Compensation structures further encouraged reckless behaviour. Executives received large bonuses tied to short-term profits rather than long-term stability. Even as the company accumulated unsustainable debt, top executives continued receiving multi-million-dollar incentives.

As the US housing market began collapsing, Lehman's financial position deteriorated rapidly. Despite warnings, the management failed to raise capital, reduce leverage, or change strategy. The Board did not intervene meaningfully, and regulatory oversight failed to detect the true extent of exposure due to opaque reporting.

On September 15, 2008, Lehman Brothers filed for bankruptcy with $613 billion in liabilities-the largest bankruptcy in American history. The failure devastated global markets, led to millions of job losses, and exposed the systemic risks created by weak governance, lack of transparency, flawed incentives, and unchecked risk-taking.

Answer the Following Questions based on above case **(6 Marks Each)[18]**

a) Analyse how Lehman Brother's Board of Directors and senior management contributed to excessive risk-taking. How did weak oversight and lack of financial expertise lead to governance failure?

b) Discuss the role of unethical accounting practices-such as the use of Repo 105-in masking Lehman's financial condition. How did poor transparency and misleading reporting violate key corporate governance principles?

c) Lehman Brothers rewarded executives based on short-term profits rather than long-term stability. Evaluate how flawed incentive structures and organisational culture contributed to the company's collapse.

Q6) Short Notes (Any Two) : **[10]**

a) Techniques of Auditing

b) Roles of Rating Agencies

c) Management and Corporate Governance

d) Code of Ethics

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-5780

[Total No. of Pages : 2

[6529]-353
M. Com. (Part–II)
ADVANCED ACCOUNTING AND TAXATION
AS6O3MJ: Audit Assurance Standards
(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***Questions 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 questions from questions No. 2, 3, 4 and 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks : **[6]**

i) SA 210 deals with the key considerations that Independent Auditor needs to keep in mind on the _____ with Management or those charged with governance.

a) Terms of audit engagement b) Requirements

c) Road map designed d) Precondition of audit

ii) The auditor considers materiality from the point of _____

a) Management response to his Questionnaire

b) Past experiences

c) Overall financial information and individual account balance

d) All of the above

iii) The audit firm should implement _____ policies to ensure all audits are conducted in accordance with Audit and Assurance Standards.

a) Detection Control b) Quality Control

c) Management Control b) Internal Control

P.T.O.

iv) Audit Evidence means _____ used by the auditor in arriving at the conclusions on which the auditor's opinion is based.

a) Evidence b) Working paper

c) Information d) Data

v) The auditor shall form an opinion whether the financial statement are prepared, in all material aspects with _____

a) Accounting Principles

b) Applicable financial reporting framework

c) Management's instructions

d) Laws and regulations

vi) As per SA 505, what are the areas in which external confirmation maybe obtained?

a) Bank Balance b) Loan from lenders

c) Stock lying with other parties d) All of the above

Q2) According to SA 320 Explain the Materiality in Planning and Performing an Audit. **[18]**

Q3) Define Concept of Ethics. Explain the Need for Professional Ethics. **[18]**

Q4) Explain the process of External Confirmation. Give some examples Where external confirmation may be used as audit evidence. **[18]**

Q5) Explain the Auditor's Responsibility in Relation to Other Information. **[18]**

Q6) Write short Notes (Any 2) **[10]**

a) Digital Auditing

b) Audit Engagements

c) Audit Sampling

d) Opinion in the Independent Auditor's Report

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

PE5645

[Total No. of Pages : 2

[6529]-354

M.Com. (Part - II)

ADVANCED ACCOUNTING AND TAXATION

IT 604 MJ : International Taxation

(2023 Credit Pattern) (Semester-III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 is compulsory.***
2) ***Solve any three questions from question No.2 to question No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice. **[5]**

a) As per the additional conditions, an Individual shall be considered a resident in India if he has been a resident in India for at least 2 years out the _____ years preceding the previous year.

i) 5 ii) 7

iii) 10 iv) 12

b) Form _____ is the application form that an Individual or entity files with the Income tax department to request a tax residency certificate.

i) 10 F ii) 10 FA

iii) 10 E iv) 10 BA

c) _____ factor does not determine eligibility to Double Taxation Avoidance Agreement (DTAA).

i) Tax residency certificate

ii) Permanent Establishment

iii) Citizenship

iv) Principle purpose Test

d) _____ benefit is not got under Double Taxation Avoidance Agreement.

i) Tax credit

ii) Provide legal certainity

iii) Lowers TDS rates

iv) Full exemption from all taxes.

P.T.O.

e) _____ provide for the exchange of information on request relating to a specific criminal or civil tax investigation or civil tax matters under investigation.

i) Tax data exchange agreement.

ii) Tax information sharing agreement.

iii) Tax information exchange agreement.

iv) International tax information exchange agreements

Q2) Explain the scope of income deemed to accrue or arise in India under section 9 of Income Tax Act, 1961. **[10]**

Q3) Explain the interlink of DTAAs with section 90 of the Income Tax Act, 1961.**[10]**

Q4) State general anti-avoidance rules. **[10]**

Q5) Write Short notes. (Any two) **[10]**

a) Scope of total income v/s section 5

b) Documents required for claiming DTAA benefits.

c) Impact of service PE on cross-border taxation.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-3913

[Total No. of Pages : 3

[6529]-355
M.Com. (Part - II)
ADVANCED ACCOUNTING AND TAXATION
IP-605-MJ : Inflation Accounting & Investment Portfolio Management
(2023 Credit Pattern) (Semester - III) (Group - A)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 is compulsory.***
2) ***Solve any Four questions from Question No. 2 to 6.***
3) ***Use of a simple calculator is allowed.***
4) ***Figures to the right side indicates full marks.***

Q1) **Choose the correct Answer (Any 6) :** **[6]**

i) Inflation Accounting is also known as _____

a) Historical Cost Accounting b) Price-Level Accounting

c) Cash Accounting d) Static Accounting

ii) Adjusting historical cost for changes in the general price level is done under the _____ method.

a) Current Cost Accounting

b) Current Purchasing Power Accounting

c) Fair Value

d) Replacement Cost

iii) HRA deals with valuing _____ in financial terms.

a) Machines b) Buildings

c) Human Resources d) Materials

iv) _____ valuation model is most often adopted by Indian enterprises for human resource appraisal.

a) The Opportunity Cost Model

b) The Replacement Cost Model

c) The Lev and Schwartz Model

d) The Standard Cost Model

P.T.O.

v) _____introduced the concept of Social Cost Benefit Analysis (SCBA).

a) Adam Smith

b) David Ricardo

c) Alfred Marshall

d) Jules Dupuit

vi) The _____ Value Added Approach includes social and environmental factors.

a) Expanded

b) Historical

c) Operating

d) Replacement

vii) _____ is the primary objective of an investment.

a) Grow money over a specified period of time

b) Spend money on luxury goods

c) Lose money intentionally

d) Avoid paying taxes completely

viii) _____ is the type of investors are often referred to as "business angles" and invest in small startups during the initial stages.

a) Corporate Investors

b) Angel Investors

c) Banks

d) Peer-to-Peer Lenders

Q2) What is Inflation Accounting. Explain in detail objectives of Inflation Accounting. **[16]**

Q3) What is Human Resource Accounting. Explain the methods of Human Resource Accounting. **[16]**

Q4) What is the Social Cost Benefit. Explain various methods of measure social cost Benefit. **[16]**

Q5) What do you mean by Investment Portfolio Management. Explain in detail classification of Investors. **[16]**

Q6) The following is the Income statement for the year ended 31st March 2024 of XYZ Ltd under conventional accounting. **[16]**

You are required to prepare Statement showing price changes under CPP method.

Particular	**Amount**	**Amount**
Sales		3,60,000
Less : Cost of Goods Sales		
Opening stock	32,000	
Add : Purchases	2,40,000	
	2,72,000	
Less : Closing Stock	24,000	2,48,000
		1,12,000
Less : Expenses		
Staff Welfare Expenses	24,000	
Other Expenses	18,000	
Depreciation on Building	2,800	
Interest	1,200	46,000
Net Income		66,000
Less : Dividend		16,000
Retained Earnings		50,000

Additional information :

a) General Price Level index as on 1st April 2023 is 200 and on 31st March 2024 as 400 and average is 300. Purchase and opening stock is valued at average index.

b) Interest and dividend are paid at the end of the year.

c) Index was 100 while building purchased.

d) Revenues are also converted while using CPP method.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-5646

[Total No. of Pages : 4

[6529]-356

M.Com. (Part - II)

BUSINESS LAW (Commercial Law And Practices)

IB-606-MJ : Law Relating to International Business

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from question No. 2 to question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full Marks.***

Q1) **Fill in the blanks by selecting a suitable choice (Any six) :** **[6]**

i) A no-trade world will have which of the following characteristics: ____
   a) Countries will have same relative endowments of production factors
   b) There will be no distortion or externalities
   c) All of the above

ii) Public law includes_____ law.
   a) Administrative
   b) Constitution
   c) All of these

iii) ADR stand for _____
   a) Alternative dispute resolution
   b) Additional dispute resolution
   c) Alternative desperate resolution

iv) The international trade between _____ is like a vast game of beggar my neighbor.
   a) Exporter & Importer
   b) Two countries
   c) Two world wars

v) What is the main aspect of conflict in PFL?
   a) Conflicting laws
   b) Clashing of laws
   c) Jurisdiction

P.T.O.

vi) _____ soil is suitable for cotton.

a) Black

b) Red

c) Both a and b

vii) International trade and domestic trade differ because of _____.

a) Different government policies

b) Immobility of factors

c) All of the above

viii) Transportation cost of trade affects: _____.

a) Pattern of trade

b) Global supply chain

c) All of the above

Q2) What is International Business. Explain the Scope and nature of International Business. **[18]**

Q3) What is mean by International Business Environment? Explain the Internal and External Environment. **[18]**

Q4) What is the concept of India's Foreign Trade Policy? Explain the objectives and provision regarding Import & Exports. **[18]**

Q5) What is the International Commercial Dispute Resolution Mechanism? Explain the Enforcement of Foreign Awards in India. **[18]**

Q6) **Write short notes (any two) :** **[10]**

a) India and International law.

b) Non-Tariff Barriers (NTB)

c) Foreign direct investment.

d) International court of justice and its jurisdiction.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

PE-5646

[6529]-356

M.Com. (Part - II)

BUSINESS LAW (Commercial Law And Practices)

IB-606-MJ : Law Relating to International Business

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.*

2) *प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.*

3) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

4) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा (कोणतेही सहा) : **[6]**

i) नो–ट्रेड वर्ल्डमध्ये खालीलपैकी कोणती वैशिष्ट्ये असतील .....

अ) देशांना उत्पादन घटकांची समान सापेक्ष संपत्ती असेल

ब) कोणतीही विकृती किंवा बाह्यता असणार नाही

क) वरील सर्व

ii) सार्वजनिक कायदा ..... कायदा समाविष्ट करतो.

अ) प्रशासन

ब) संविधान

क) वरील सर्व

iii) ADR म्हणजे .....

अ) पर्यायी तंटा निवारण

ब) अतिरिक्त विवाद निराकरण

क) पर्यायी असाध्य ठराव

iv) ..... मधील आंतरराष्ट्रीय व्यापार हा माझ्या शेजाऱ्याच्या भिकाऱ्याच्या खेळासारखा आहे.

अ) निर्यातदार आणि आयातदार

ब) दोन देश

क) दोन महायुद्धे

v) पी एफ एल मधील संघर्षाची बाजू कोणती आहे?

अ) परस्पर विरोधी कायदे

ब) कायद्याचा संघर्ष

क) अधिकार क्षेत्र

vi) ..... माती कापसासाठी योग्य आहे.

अ) काळी

ब) लाल

क) अ आणि ब दोन्ही

vii) आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि देशांतर्गत व्यापार ..... मुळे भिन्न आहेत.

अ) विविध सरकारी धोरणे

ब) घटकांची स्थिरता

क) वरील सर्व

viii) व्यापाराच्या वाहतूक खर्चावर परिणाम होता .....

अ) व्यापाराचा नमुना

ब) जागतिक पुरवठा साखळी

क) वरील सर्व

प्रश्न 2) आंतरराष्ट्रीय व्यवसाय म्हणजे काय? आंतरराष्ट्रीय व्यवसायाची व्याप्ती आणि स्वरूप स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 3) आंतरराष्ट्रीय व्यवसाय पर्यावरण म्हणजे काय? अंतर्गत आणि बाह्य पर्यावरण स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 4) भारताच्या परकीय व्यापार धोरणाची संकल्पना काय आहे? आयात आणि निर्यात संबंधी उद्दिष्टे आणि तरतूद स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 5) आंतरराष्ट्रीय व्यावसायिक विवाद निराकरण यंत्रणा काय आहे? भारतातील विदेशी पुरस्कारांची अंमलबजावणी स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : **[10]**

अ) भारत आणि आंतरराष्ट्रीय कायदा

ब) नॉन–टेरिफ अडथळे (NTB)

क) परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणूक

ड) आंतरराष्ट्रीय न्यायालय आणि त्याचे अधिकार क्षेत्र

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE5647

[Total No. of Pages : 4

[6529]-357

M.Com. (Part - II)

BUSINESS LAW

WT607MJ : World Trade Organisation-Norms and Practices

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting a suitable choice. (any 6) **[6]**

a) Which of the following statement is correct?
   i) WTO is not a UN specialized agency
   ii) WTO is a UN specialized agency
   iii) Headquarters of the WTO is located in India

b) _____ agreements deal with WTO.
   i) Agreement on Agriculture
   ii) Agreement on Terrorism
   iii) Agreement on Tourism

c) How many members are present in the WTO?
   i) 200
   ii) 195
   iii) 164

d) General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) went into effect?
   i) 1945
   ii) 1950
   iii) 1948

e) Which article of the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) 1994 addresses the principle of Most Favored Nation Treatment?
   i) Article I
   ii) Article II
   iii) Article III

P.T.O.

f) Where is the headquarters of the WTO located?

i) India

ii) Geneva

iii) China

g) TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) agreement is administered by the _____.

i) World Bank (WB)

ii) United Nations Organization (UNO)

iii) World Trade Organization (WTO)

h) _____ is NOT part of the WTO Dispute Settlement Mechanism.

i) Good offices, conciliation and mediation

ii) Establishment of panels

iii) Ratification of disputes by member states

Q2) Explain the International Economic relations before and after Second World War. **[18]**

Q3) What is mean by World Trade Organization (WTO)? Explain the Objectives and structure of WTO. **[18]**

Q4) What is the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)? Explain the National Treatment on International Taxation and Regulations (Art. III) of GATT. **[18]**

Q5) What is the Dispute Settlement Body of WTO? Explain the Good offices, Conciliation and Mediation. **[18]**

Q6) Write short notes on (Any two): **[10]**

a) Formation of GATT

b) Functions of WTO

c) Freedom of Transit (Art.V)

d) Dispute settlement Body

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

PE5647

[6529]-357

M.Com. (Part - II)

BUSINESS LAW

WT607MJ : World Trade Organisation-Norms and Practices

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :–
1) प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही 6) **[6]**

अ) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे?
- i) WTO ही संयुक्त राष्ट्रांची विशेष संस्था नाही
- ii) WTO ही संयुक्त राष्ट्रांची विशेष संस्था आहे
- iii) WTO चे मुख्यालय भारतात आहे.

ब) ..... करार जागतिक व्यापार संघटनेशी (WTO) संबंधित आहे.
- i) कृषी करार
- ii) दहशतवादावरील करार
- iii) पर्यटन करार

क) जागतिक व्यापार संघटनेमध्ये किती सदस्य देश आहेत?
- i) 200
- ii) 195
- iii) 164

ड) जकात आणि व्यापारावरील सामान्य करार (GATT) लागू झाला?
- i) 1945
- ii) 1950
- iii) 1948

इ) टॅरिफ अँड ट्रेड (GATT) 1994 वरील सामान्य कराराचा कोणता कलम मोस्ट फेव्हर्ड नेशन ट्रीटमेंटच्या तत्त्वाला संबंधित करतो?
- i) कलम I
- ii) कलम II
- iii) कलम III

फ) जागतिक व्यापार संघटनेचे मुख्यालय कोठे आहे?

i) भारत

ii) जिनिव्हा

iii) चीन

य) TRIPS (बौद्धिक संपदा अधिकारांचे व्यापार–संबंधित पैलू) करार ..... द्वारे प्रशासित केला जातो.

i) जागतिक बँक (WB)

ii) संयुक्त राष्ट्र संघटना (UNO)

iii) जागतिक व्यापार संघटना (WTO)

र) ..... WTO विवाद निपटारा यंत्रणेचा भाग नाही.

i) चांगली कार्यालये, सलोखा आणि मध्यस्थी

ii) पॅनेलची स्थापना

iii) सदस्य राष्ट्रांद्वारे विवादांचे अनुमोदन

प्र.2) दुसऱ्या महायुद्धापूर्वी आणि नंतरचे आंतरराष्ट्रीय आर्थिक संबंध स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) जागतिक व्यापार संघटना (WTO) म्हणजे काय? जागतिक व्यापार संघटना (WTO) ची उद्दिष्टे आणि रचना स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) दर आणि व्यापार (GATT) वर सामान्य करार काय आहे? GATT च्या आंतरराष्ट्रीय कर आणि नियमांवरील राष्ट्रीय उपचार (Art. III) स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) जागतिक व्यापार संघटनेची (WTO) विवाद निपटारा संस्था काय आहे? चांगली कार्यालये, सामंजस्य आणि मध्यस्थी स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) GATT ची निर्मिती

ब) WTO ची कार्ये

क) संक्रमणाचे स्वातंत्र्य (Art. V)

ड) विवाद निपटारा संस्था

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE5648

[Total No. of Pages : 4

[6529]-358
M.Com. (Part - II)
ST 608 MJ : SCIENCE TECHNOLOGY AND LAWS
(CBCS 2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 is compulsory.***
2) ***Attempt any Two Questions from Question No. 2 to No. 6.***

Q1) Multiple choice questions. **[5]**

i) _____ legal development was introduced to regulate advancements in genetic technology.

a) Cybersecurity laws

b) Bioethics and patent laws

c) Space exploration treaties

d) Consumer Protection Act

ii) _____ is a common problem in the interaction between law and science.

a) Complete harmony between scientific findings and legal rulings

b) Misinterpretation of scientific data in legal cases

c) Science being fully' governed by legal systems

d) The exclusion of technology from legal discourse

iii) _____ legal issue is most relevant to advancements in biotechnology.

a) Regulation of artificial intelligence algorithms

b) Patent rights for genetically modified organisms (GMOs)

c) Licensing agreements for renewable energy technologies

d) Trade disputes in the technology sector

P.T.O.

iv) _____ landmark judgment in India emphasized the importance of DNA evidence in criminal cases.

a) Kesavananda Bharati v. State of Kerala

b) State of Maharashtra v. Prakash Krishna Bhutkar

c) Selvi v. State of Karnataka

d) K.S. Puttaswamy v. Union of India

v) _____ is the primary goal of the e-Court initiative in India.

a) Automating verdicts without judicial oversight

b) Digitizing court records and ensuring timely justice

c) Introducing virtual reality for courtroom simulations

d) Eliminating physical hearings in all cases

Q2) Discuss in detail the Impact of Human Rights on Science and Technology. **[15]**

Q3) Discuss the need for professional responsibilities and ethical principles in clinical trials in detail. **[15]**

Q4) Describe in detail the Emerging issues in Biotechnology and Law. **[15]**

Q5) Explain in detail the Significance of Forensic science in the Criminal Matters. **[15]**

Q6) Write short notes on: (Any three) **[15]**

a) Development in Science and Technology

b) Need for Legal Control of Science and Technology

c) Law of electronic evidence

d) Importance of Science and Technology in the Legal

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 6]

PE5648

[6529]-358

M.Com. (Part - II)

ST 608 MJ : SCIENCE TECHNOLOGY AND LAWS

(CBCS 2023 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *35*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक **1** अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्रमांक **2** ते प्रश्न क्रमांक **6** मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

प्र.*1)* बहुपर्यायी प्रश्न. **[5]**

i) ..... हे आनुवंशिक तंत्रज्ञानाच्या प्रगतीला नियंत्रित करण्यासाठी आणलेले कायदेशीर सुधार आहे.

अ) सायबर सुरक्षा कायदे

ब) जैवनीती आणि पेटंट कायदे

क) अवकाश संशोधन करार

ड) ग्राहक संरक्षण कायदा

ii) ..... हे कायदा आणि विज्ञान यांच्यातील परस्पर संवादातील सामान्य समस्या आहे.

अ) वैज्ञानिक निष्कर्ष आणि कायदेशीर निर्णय यामध्ये पूर्ण सामंजस्य

ब) कायदेशीर प्रकरणांमध्ये वैज्ञानिक डेटाचा चुकीचा अर्थ लावला जाणे

क) विज्ञान पूर्णपणे कायद्याने नियंत्रित होणे

ड) तंत्रज्ञानाचे कायदेशीर चर्चेतून वगळणे

iii) ..... जैवतंत्रज्ञानाच्या प्रगतीसाठी सर्वात संबंधित कायदेशीर समस्या आहे.

अ) कृत्रिम बुद्धिमत्ता अल्गोरिदमचे नियमन

ब) जनुकीय सुधारित जीव (GMOs) साठी पेटंट अधिकार

क) अक्षय ऊर्जा तंत्रज्ञानासाठी परवाना करार

ड) तंत्रज्ञान क्षेत्रातील व्यापार विवाद

iv) भारतातील ..... ऐतिहासिक निर्णयाने गुन्हेगारी प्रकरणांमध्ये DNA पुराव्याचे महत्त्व अधोरेखित केले.

अ) केसवानंद भारती वि. केरळ राज्य

ब) महाराष्ट्र राज्य वि. प्रकाश कृष्ण भुतकर

क) सेल्वी वि. कर्नाटक राज्य

ड) के.एस. पुट्टस्वामी वि. भारत सरकार

v) ..... हे भारतातील ई–कोर्ट उपक्रमाचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.

अ) न्यायिक देखरेखीशिवाय निकाल स्वयंचलित करणे

ब) न्यायालयीन नोंदींचे डिजिटायझेशन आणि वेळेवर न्याय देणे

क) न्यायालयीन सिम्युलेशन्ससाठी आभासी वास्तवतेची ओळख करणे

ड) सर्व प्रकरणांमध्ये भौतिक सुनावणी काढून टाकणे

प्र.2) मानवाधिकारांचा विज्ञान आणि तंत्रज्ञानावर होणारा प्रभाव तपशीलवार चर्चा करा. **[15]**

प्र.3) क्लिनिकल चाचण्यांमध्ये व्यावसायिक जबाबदाऱ्या आणि नैतिक तत्त्वांची गरज सविस्तर सांगा. **[15]**

प्र.4) जैवतंत्रज्ञान आणि कायद्यामध्ये उदयोन्मुख समस्यांचा सविस्तर आढावा द्या. **[15]**

प्र.5) गुन्हेगारी प्रकरणांमध्ये फॉरेन्सिक विज्ञानाचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानातील प्रगती

ब) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानासाठी कायदेशीर नियंत्रणाची गरज

क) इलेक्ट्रॉनिक पुराव्याचा कायदा

ड) कायदेशीर कार्यवाहीतील विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाचे महत्त्व

* * *

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-5025

[Total No. of Pages : 4

[6529]-359

M.Com. (Part - II)

INSURANCE LAWS

IL-609 MJ : Business Law

(2023 Pattern) (NEP-2020) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are Compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from question No. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right side indicates full Marks.***

Q1) **Fill in the blanks (Any 6 out of 8) :** **[6]**

i) Subrogation is applicable only to _____ contracts.

a) Life b) Indemnity

c) Guarantee d) Bailment

ii) Nomination is done under _____.

a) Insurance Act, 1938 b) Marine Act

c) Motor Vehicles Act d) Contract Act

iii) The refund received on early termination of policy is _____.

a) Bonus b) Surrender value

c) Commission d) Claim

iv) Motor insurance is compulsory under _____.

a) Contract Act b) Motor Vehicles Act, 1988

c) IRDA Act d) Companies Act

v) A contract without insurable interest is _____.

a) Valid b) Void

c) Legal d) New

vi) Accident insurance covers _____.

a) Death / disability b) Profit

c) Bonus d) Theft

P.T.O.

vii) Reinsurance means insurance of _____.

a) Property b) Life

c) Original insurer d) Agent

viii) ULIP stands for _____.

a) Unit Linked Insurance Plan

b) United Life Insurance Policy

c) Universal Life Investment Plan

d) Unique Liability Insurance Plan

Q2) Discuss the Principles of Insurance, including Utmost Good Faith, Proximate Cause, Insurable Interest and Indemnity. **[18]**

Q3) Explain the Life Insurance, Fire Insurance and Marine Insurance in detail with features and significance. **[18]**

Q4) Explain : **[18]**

a) LIC Act 1956

b) IRDA Act 1999

c) Insurance Act 1938 - major provisions

Q5) Explain the Insurance Documentation System, including Proposal Form, Cover Note, Policy, Endorsement and Survey Report. **[18]**

Q6) **Write short notes on (Any 2) :** **[10]**

a) Doctrine of Utmost Good Faith

b) Types of Motor Insurance

c) PM Fasal Bima Yojana

d) Litigation and Arbitration

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

PE-5025

[6529]-359
M.Com. (Part - II)
INSURANCE LAWS
IL-609 MJ : Business Law
(2023 Pattern) (NEP-2020) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *प्रश्न क्रमांक 1 आणि 6 अनिवार्य आहेत.*

2) *प्रश्न क्र. 2 ते 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.*

3) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

4) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा (8 पैकी कोणतेही 6) : **[6]**

i) सब्रोगेशन हा नियम फक्त ..... करारांना लागू होतो.

अ) जीवन ब) नुकसानभरपाई

क) हमी ड) तारण

ii) नामनिर्देशन ..... अंतर्गत केले जाते.

अ) विमा अधिनियम 1938 ब) सागरी अधिनिमय

क) मोटार वाहन अधिनियम ड) करार अधिनियम

iii) पॉलिसी लवकर बंद केल्यास मिळणाऱ्या रक्कमेचे नाव ..... आहे.

अ) बोनस ब) सरेंडर व्हॅल्यू

क) कमिशन ड) दावा

iv) मोटार विमा ..... अंतर्गत बंधनकारक आहे.

अ) करार अधिनियम ब) मोटार वाहन अधिनियम 1988

क) आय आर डी ए अधिनियम ड) कंपनी अधिनियम

v) विमा–स्वारस्य नसलेला करार ..... असतो.

अ) वैध ब) अवैध

क) कायदेशीर ड) नवीन

vi) अपघात विमा ..... कव्हर करतो.

अ) मृत्यू / अपंगत्व ब) नफा

क) बोनस ड) चोरी

vii) पुनर्विमा म्हणजे ..... चा विमा.

अ) मालमत्ता ब) जीवन

क) मूळ विमा कंपनी ड) एजंट

viii) यूलिप (ULIP) चा पूर्ण अर्थ ..... आहे.

अ) युनिट लिंक्ड इन्शुरन्स प्लॅन

ब) युनायटेड लाइफ इन्शुरन्स पॉलिसी

क) युनिव्हर्सल लाइफ इनवेस्टमेंट प्लॅन

ड) युनिक लायबिलिटी इन्शुरन्स प्लॅन

प्रश्न 2) प्रामाणिकपणा, समीप कारण, विम्याचे स्वारस्य आणि भरपाई तत्त्वांसह विम्याची तत्त्वे स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 3) जीवन विमा, आग विमा आणि सागरी विमा यांचे वैशिष्ट्ये आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 4) खालील कायदे स्पष्ट करा. **[18]**

अ) एलआय सी कायदा (LIC Act 1956)

ब) आय आर डी ए कायदा (IRDA Act 1999)

क) विमा कायदा (Insurance Act 1938)

प्रश्न 5) प्रस्तावपत्र, कव्हर नोट, पॉलिसी, एंडोर्समेंट व सर्व्हे रिपोर्ट यासह विमा दस्तऐवज प्रणाली समजावून सांगा. **[18]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : **[10]**

अ) परम प्रामाणिकता सिद्धांत

ब) मोटार विम्याचे प्रकार

क) प्रधानमंत्री फसल वीमा योजना

ड) खटला आणि मध्यस्थी

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-5026

[Total No. of Pages : 2

[6529]-360
M.Com.
CA610 MJ : COST AUDIT
(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any Three Questions from the remaining question Nos. 2,3,4 and 5.***

Q1) Fill in the blanks : **[6]**

i) Cost audit ascertains the accuracy of _____ records to ensure that they are in conformity with cost accounting prinicples, plans and procedures.
   a) cost accounting b) financial accounting
   c) manual accounting d) management accounting

ii) _____ is a democratic process that ensures public accountability of agencies through a systematic demand of information by the community.
   a) Corporate social responsibility
   b) Finance process
   c) Social audit
   d) Internal audit

iii) A _____ is responsible for analyzing, verifying, and reporting cost records in an organization.
   a) Financial auditor b) Cost auditor
   c) Liquidator d) Lessor

iv) Internal cost audit is more oriented towards the _____ of the company.
   a) Creditors b) Shareholders
   c) debtors d) internal management

v) _____ papers include the auditor's planning documents, test results, analytical procedures, and other supporting documentation.
   a) White b) Audit notes
   c) Working notes d) Audit working

vi) A _____ is a formal document prepared by a qualified cost auditor that assesses the accuracy and compliance of a company's cost records with applicable laws and standards.
   a) Balance sheet b) management report
   c) Audited report d) cost audit report

P.T.O.

Q2) Explain the meaning of Cost Audit. Describe the objectives and scope of Cost Audit. **[18]**

Q3) Explain the role of Cost auditor? Explain the qualifications and disqualifications of cost Auditor. **[18]**

Q4) What is Cost audit programme? Explain the planning and execution process for cost audit programme? **[18]**

Q5) What is cost audit report? Explain the format and contents of the report. **[18]**

Q6) Short Notes (Any two) **[10]**

a) Advantages of Cost Audit

b) Rights and duties of Cost Auditor

c) Technological advancement in cost audit

d) Explain the challenges of a Coat auditor in EDP environment

Total No. of Questions :6]

SEAT No. : ____

PE5649

[Total No. of Pages : 2

[6529]-361
M.Com.-II
ADVANCED COST ACCOUNTING & COST SYSTEM
MA-611-MJ : Management Audit
(2023 Credit Pattern) (Semester-III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 & 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any 3 question from Q.No. 2 to 5.***

Q1) Multiple Choice questions. **[6]**

a) Management Audit helps in identifying the _____of policies and procedures in an organisation.

i) Sustainability ii) Profitability

iii) Liquidity iv) Effectiveness

b) In _____phase, it is essential to understand the structure, goals and strategies of an organisation.

i) Pre-Audit ii) Audit Execution

iii) Reporting iv) Follow-up

c) Essentials of _____include identifying and quantifying social costs and benefits.

i) Social Cost Benefit Analysis

ii) Corporate Service Audit

iii) Corporate Development Audit

iv) Environmental Pollution Control

d) _____involves measuring the quantity of output produced per unit of input.

i) Performance Analysis ii) Productivity Analysis

iii) Energy Efficiency Analysis iv) Manpower Analysis

P.T.O.

e) Profitability Analysis ofter involves the use of statistical_____.

i) Research ii) Risk

iii) Models iv) Outcomes

f) _____is evaluated by assessing the effectiveness and progress of employee training programmes.

i) Personnel development ii) Corporate culture

iii) Research & Development iv) Corporate development

Q2) What do you mean by Management Audit? Explain its Scope and Benefits. **[18]**

Q3) Explain the Audit Execution Phase in Management Audit. **[18]**

Q4) What is Corporate Development Audit? Explain its scope and importance. **[18]**

Q5) Define Capacity Utilisation Analysis. Discuss the process of Capacity Utilisation Analysis. **[18]**

Q6) Write Short Notes (Any 2) **[10]**

a) Follow-up and monitoring phase of Management Audit

b) Difference between Financial Audit & Management Audit

c) Environmental Pollution Control

d) Performance Analysis

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-5027

[Total No. of Pages : 2

[6529]-362
M.Com. (Part - II)
ADVANCED COST ACCOUNTING & COST SYSTEM
DM612MJ: Decision Making Techniques
(2023 Pattern) (Credit System)(Semester - III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 iscompulsory.***
2) ***Attempt any two questions from Q.2 to Q.4***
3) ***Use of simple computer is allowed***

Q1) **Fill in the blanks (any 5) :** **[5]**

i) The _____ method in transfer pricing is include transfer price which consist fixed fee and variable fee on the quantity of goods or services transferred,

a) Two-part tariff b) Marginal cost
c) Absorption cost d) Standard Cost

ii) _____ transfer prices occur where a perfectly competitive market exit and product are identical.

a) Maximum b) Cost based
c) Negotiating d) Market based

iii) _____ refers to the setting of prices for goods and services exchanged between divisions or subsidiaries of the same organization particularly when this divisions are located in different countries.

a) Two Part b) Marginal Pricing
c) Transfer Pricing d) Dual Pricing

iv) _____ is predetermined cost based on estimated Material, Labour and Overheadcost.

a) Target Cost b) Standard Cost
c) Budgeted Cost d) Marginal Cost

v) Target Cost = _____ (-) Desired Profit Margin

a) Desired Selling Price b) Standard Selling Price
c) Target Selling Price d) Marginal Selling Price

vi) _____is comprehensive approach aimed at determining a product life cycle cost.

a) Target Costing b) Standard Costing
c) Life Cycle Costing d) Marginal Costing

P.T.O.

Q2) What is Transfer Pricing? What are Advantages and Disadvantages of Transfer pricing. **[15]**

Q3) A Co.Ltd is producing a range of domestic product and planning to introduce a newwashing machine for which study is recorded. **[15]**

The following data is for case state:

a) Capital investment required 140 crore.

b) Installed capacity is 80,000 machines per annum.

c) Market Price 15,000 per unit. A study indicates that the new machine would beable to fetch premium 2,400/unit.

d) Depreciation will be 7% p.a.

e) The additional fixed cost 2,400 lakhs per annum.

f) The current weighted average cost of capital will be 15%.

Calculate Target Cost.

Q4) **Write short notes (Any 3) :** **[15]**

a) Objectives of Transfer Pricing.

b) Dual Rate Transfer Pricing.

c) Approaches of Targer Costing.

d) Process of Target Costing.

e) Disadvantages of Target Costing.

❖❖❖

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-5650

[Total No. of Pages : 3

[6529]-363
S.Y. M.Com.
ADVANCED COST ACCOUNTING & COST SYSTEM
SC-613-MJ: Strategic Cost Management (Major Elective)
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***
4) ***Use of simple calculator is allowed.***

Q1) Fill in the blanks with the most appropriate alternative. (any six) : **[6]**

i) _____ provides a brief outline of strategic positioning, cost driver and value chain analysis.
   a) Cost Variance b) Strategic Cost Management
   c) Strategic Tactics d) Kaizen

ii) Life Cycle Costing is used as _____
   a) Planning, Control and Forecasting Tool
   b) Managerial Tool
   c) Planning and Control Tool
   d) Planning and Forecasting Tool

iii) Which of the following is an example of a value-added-activity?
   a) Storing excess inventory for future sales
   b) Manual data entry
   c) Making customer contacts and sales
   d) Reworking faulty products

iv) _____ is also known as the ratio of work content to lead time.
   a) Socio Economic Costing b) Lean Accounting
   c) BPR d) Throughput Time Ratio

v) _____ focuses on fundamentally redesigning the process to achieve significant improvements in the performance and efficiency of business operations.
   a) Throughput Costing
   b) Back-Flush Accounting
   c) Business Process Re-engineering
   d) Lean Accounting

P.T.O.

vi) _____ is one of the qualitative techniques of Business Forecasting.

a) Market Research b) Machine Learning Models

c) Regression Analysis d) Time Series Analysis

vii) _____ is often used in corporate social responsibility to comprehensively show the true costs and benefits of a decision.

a) Throughput Costing b) Kaizen Costing

c) Socio Economic Costing d) Value Analysis

Q2) Explain the meaning and definition of Strategic Cost Management. Elaborate its importance and stages. **[18]**

Q3) Explain the meaning of Life Cycle Costing. Explain the phases in Product Life Cycle and elaborate the benefits of product life cycle costing. **[18]**

Q4) Rajendra Pvt. Ltd. follows JIT system. It had following transactions in June, 2024:

a) Raw materials were purchased for ₹4,00,000.

b) Direct labour cost incurred ₹72,000

c) Actual overhead costs ₹6,00,000

d) Conversion costs applied ₹6,32,000

All materials, that were purchased, were placed into production and the production was also completed and sold during the month.

You are required to pass Back Flush Journal Entries. **[18]**

Q5) **Solve the following.** **[18]**

A retail store has recorded the following monthly sales data for the past 5 months.

Month	Sales (Unit)
1	250
2	280
3	300
4	320
5	310

The Store Manager wants to forecast the sales for the 6th month using Simple Exponential Smoothing with a smoothing constant (α) of 0.4.

Q6) **Write short Notes (any two) :** **[10]**

a) Components of Strategic Cost Management

b) Importance of Kaizen Costing

c) Steps in Throughput Costing

d) Importance of Business Forecasting

❖❖❖

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-5028

[Total No. of Pages : 4

[6529]-364

M.Com. (Part - II)

CC-614-MJ : Cooperative Credit System

(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are Compulsory.***
2) ***Attempt any three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full Marks.***

Q1) **Fill in the Blanks.** **[6]**

i) The informal sector of rural credit includes _____

a) State Bank of India b) NABARD

c) Moneylenders d) Cooperative Banks

ii) A farmer needs to purchase a tractor _____ type of rural credit is most appropriate for this purpose.

a) Short-term credit b) Medium-term credit

c) Long-term credit d) None of the above

iii) _____ is the grass root level unit of the Short-Term Cooperative Credit (STCC) structure in India.

a) District Central Cooperative Banks (DCCBs)

b) State Cooperative Banks (SCBs)

c) Primary Agricultural Credit Societies (PACS)

d) National Bank for Agriculture and Rural Development (NABARD)

iv) _____ is the main source of working capital for PACS.

a) Deposits from members

b) Funds from the Reserve Bank of India (RBI)

c) Share capital from the government

d) Loans from State Cooperative Banks

P.T.O.

v) _____ is a significant management-related challenge that can hinder the effectiveness of cooperative banks.

a) Strong corporate governance

b) Lack of professional skills and expertise

c) Professional management structures

d) Efficient internal checks and control systems

vi) _____ type of cooperative is owned and controlled by its workers.

a) Consumer Cooperative b) Worker Cooperative

c) Producer Cooperative d) Credit Cooperative

Q2) What is Rural Credit? Explain in detail its Major Features and Importance of Agricultural Credit in Rural Economies. **[18]**

Q3) Explain how the integration of short-term, medium-term, and long-term credit functions in the financial system, along with its advantages and disadvantages. **[18]**

Q4) Explain in detail the three-tier Cooperative Credit Structure, including the function and role of each level. **[18]**

Q5) Explain in detail the need, objectives, and functions of Rural Cooperative Banks. **[18]**

Q6) **Write Short Notes (Any Two)** **[10]**

a) Sources of rural credit in India

b) Federal Credit Cooperatives

c) Non-Agricultural Credit Societies

d) Challenges faced by Cooperative Banks

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

PE-5028

[6529]-364
M.Com. (Part - II)
CC-614-MJ : Cooperative Credit System
(2023 Credit Pattern) (2020 NEP) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) ग्रामीण कर्जाच्या अनौपचारिक क्षेत्रामध्ये खालीलपैकी ..... समावेश होतो.

अ) स्टेट बँक ऑफ इंडिया (State Bank of India)

ब) नाबार्ड (NABARD)

क) सावकार (Moneylenders)

ड) सहकारी बँका (Cooperative Banks)

ii) एका शेतकऱ्याला ट्रॅक्टर खरेदी करायचा आहे. या उद्दिष्टासाठी ग्रामीण कर्जाचा ..... हा प्रकार सर्वात योग्य आहे.

अ) अल्प – मुदतीचे कर्ज ब) मध्यम–मुदतीचे कर्ज

ब) दीर्घ – मुदतीचे कर्ज ड) यापैकी काही नाही

iii) भारतातील अल्प – मुदतीच्या सहकारी पतपुरवठा (STCC) संरचनेतील तळ स्तरावरील (Grass root) घटक ..... हा आहे.

अ) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँका (DCCBs)

ब) राज्य सहकारी बँका (SCBs)

क) प्राथमिक कृषी पतसंस्था (PACS)

ड) राष्ट्रीय कृषी आणि ग्रामीण विकास बँक (NABARD)

iv) ..... हा प्राथमिक कृषी पतसंस्थांच्या (PACS) खेळत्या भांडवलाचा (working capital) मुख्य स्रोत आहे.

अ) सदस्यांकडून ठेवी

ब) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाकडून (RBI) निधी

क) सरकारकडून भागभांडवल

ड) राज्य सहकारी बँकांकडून कर्ज

v) ..... हे व्यवस्थापनाशी संबंधित एक मोठे आव्हान आहे जे सहकारी बँकांच्या कार्यक्षमतेत अडथळा आणते.

अ) मजबूत कॉर्पोरेट प्रशासन

ब) व्यावसायिक कौशल्य आणि तज्ञांचा अभाव

क) व्यावसायिक व्यवस्थापन संरचना

ड) कार्यक्षम अंतर्गत तपासणी आणि नियंत्रण प्रणाली

vi) ..... प्रकारची सहकारी संस्था कर्मचाऱ्यांच्या मालकीची आणि नियंत्रणाखाली असते.

अ) ग्राहक सहकारी संस्था ब) कामगार सहकारी संस्था

क) उत्पादक सहकारी संस्था ड) पत सहकारी संस्था

प्रश्न 2) ग्रामीण पतपुरवठा/कर्ज (Rural Credit) म्हणजे काय? ग्रामीण अर्थव्यवस्थेतील कृषी पतपुरवठा/कर्जाची प्रमुख वैशिष्ट्ये आणि त्याचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 3) अल्प–मुदतीचे, मध्यम–मुदतीचे आणि दीर्घ–मुदतीचे कर्ज यांचे एकत्रीकरण वित्तीय प्रणालीमध्ये कसे कार्य करते, तसेच त्याचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 4) तीन–स्तरीय सहकारी पतपुरवठा संरचनेचे प्रत्येक स्तरावरील कार्य आणि भूमिका यांसह सविस्तर स्पष्टीकरण द्या. **[18]**

प्रश्न 5) ग्रामीण सहकारी बँकांची आवश्यकता, उद्दिष्ट्ये आणि कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) भारतातील ग्रामीण पतपुरवठा/कर्जाचे स्रोत (Sources of Rural Credit in India)

ब) फेडरल पत सहकारी संस्था (फेडरल क्रेडिट को ऑपरेटिव्ह्ज)

क) बिगर – कृषी पतसंस्था

ड) सहकारी बँकांसमोरील आव्हाने

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-5029

[Total No. of Pages : 4

[6529]-365

M.Com. (Part - II)

SF-615-MJ : Statutory Framework of Cooperation in Maharashtra

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are Compulsory.***
2) ***Sovle any three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full Marks.***

Q1) **Select the correct options for the following and write the correct answer.** **[6]**

i) The Maharashtra Cooperative Societies Act applies primarily to _____
   a) All societies registered in India
   b) Societies operating within the State of Maharashtra
   c) Only agricultural cooperative societies
   d) Only societies with more than 100 members

ii) _____ authority is responsible for conducting elections of cooperative societies in Maharashtra?
   a) Registrar of Cooperative Societies
   b) State Cooperative Election Authority
   c) Cooperative Court
   d) State Election Commission

iii) _____ of the following rights is given to a member under the Act
   a) Right to inspect society books and records
   b) Unlimited voting rights
   c) Right to transfer shares without restrictions
   d) Right to dissolve the society at will

iv) The Reserve Fund of a cooperative society is generally created from _____
   a) Entrance fees collected from new members
   b) Donations received from the public
   c) A portion of the net profits every year
   d) Loans taken from external sources

P.T.O.

v) Co-operative society may invest its funds in _____

a) Any speculative business

b) Activities not permitted under by-laws

c) Approved securities or modes permitted by the Act

d) Real estate ventures unrelated to its objectives

vi) The final authority in a cooperative society is vested in _____

a) The General Body of members

b) The Managing Committee

c) The Registrar

d) The Board of Directors of the parent company

Q2) Explain the process of registration of societies. **[18]**

Q3) Explain the Rights & duties of members and Voting powers of members. **[18]**

Q4) Explain the rules regarding the division of funds and appropriation of profits in a cooperative society. **[18]**

Q5) Describe the rights, qualifications and responsibilities of officers of cooperative societies. **[18]**

Q6) **Write Short Notes on (Any 2)** **[10]**

a) Working Capital

b) Cessation of membership

c) Employees' provident fund

d) State Co-operative Election Authority

Total No. of Questions : 6]

PE-5029

[6529]-365
M.Com. (Part - II)
SF-615-MJ : Statutory Framework of Cooperation in Maharashtra
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंतचे कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूला असलेले आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) महाराष्ट्र सहकारी संस्था कायदा प्रामुख्याने ..... गोष्टींना लागू होतो.

अ) भारतातील नोंदणीकृत सर्व संस्था

ब) महाराष्ट्र राज्यात कार्यरत असलेल्या संस्था

क) फक्त कृषी सहकारी संस्था

ड) फक्त 100 सदस्यांपेक्षा जास्त असलेल्या संस्था

ii) महाराष्ट्रातील सहकारी संस्थांच्या निवडणुका आयोजित करण्यासाठी ..... अधिकार जबाबदार आहे.

अ) सहकारी संस्थांचे निबंधक ब) राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण

क) सहकारी न्यायालय ड) राज्य निवडणूक आयोग

iii) कायद्याअंतर्गत सदस्याला खालीलपैकी ..... अधिकार दिले जातात.

अ) सोसायटी पुस्तके आणि नोंदी तपासण्याचा अधिकार

ब) अमर्यादित मतदानाचे अधिकार

क) निर्बंधांशिवाय शेअर्स हस्तांतरित करण्याचा अधिकार

ड) इच्छेनुसार संस्थेचे विघटन करण्याचा अधिकार

iv) सहकारी संस्थेचा राखीव निधी सामान्यत: ..... यापासून तयार केला जातो:

अ) नवीन सदस्यांकडून गोळा केलेले प्रवेश शुल्क

ब) जनतेकडून मिळणारे देणगी

क) दरवर्षी निव्वळ नफ्याचा एक भाग

ड) बाह्य स्त्रोतांकडून घेतलेले कर्ज

v) सहकारी संस्था त्यांचे निधी ..... मध्ये गुंतवू शकते.

अ) कोणताही सट्टेबाजीचा व्यवसाय

ब) उपनियमांनुसार परवानगी नसलेले उपक्रम

क) कायद्याने परवानगी दिलेल्या मंजूर सिक्युरिटीज किंवा पद्धती

ड) त्याच्या उद्दिष्टांसह संबंधित नसलेल्या रिअल इस्टेट उपक्रमांमध्ये

vi) सहकारी संस्थेतील अंतिम अधिकार ..... यांना असतात.

अ) सदस्यांची सर्वसाधारण सभा ब) व्यवस्थापन समिती

क) रजिस्ट्रार ड) मूळ कंपनीच्या संचालक मंडळा

प्रश्न 2) संस्थांच्या नोंदणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 3) सदस्यांचे हक्क व कर्तव्ये आणि सदस्यांचे मतदानाचे अधिकार स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 4) सहकारी संस्थेमध्ये निधीचे विभाजन आणि नफ्याचे विनियोग यासंबंधीचे नियम स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 5) सहकारी संस्थांच्या अधिकाऱ्यांचे अधिकार, पात्रता आणि जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) खेळते भांडवल

ब) सदस्यत्वाची समाप्ती

क) कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी

ड) राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-5030

[Total No. of Pages : 4

[6529]-366
M.Com.
GA-616-MJ : GOVERNANCE OF AGRICULTURAL PRODUCER MARKETING COMMITTEE (APMC)
(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 is Compulsory.***
2) ***Attempt any two questions from Question No. 2 to 5***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Select the correct options for the following and write the correct answer.**[5]**

i) 'Retail Sale' in agriculture commonly refers to the sale of:

a) Agricultural inputs like seeds and fertilizers

b) Processed and packaged agricultural products directly to consumers

c) Bulk agricultural produce to wholesalers

d) Agricultural goods to farmers only

ii) 'Contract Farming' involves an agreement between:

a) Farmers and the government

b) Farmers and brokers

c) Farmers and buyers to grow specific crops

d) Brokers and buyers only

iii) The establishment and incorporation of Market Committees is intended to :

a) Increase government tax revenues

b) Regulate and facilitate organized trade of agricultural produce

c) Promote private trading without regulations

d) Provide employment to local politicians

P.T.O.

iv) Which of the following statements about agricultural market regulations is TRUE?

a) Licenses are granted permanently without renewal requirements.

b) The Market Committee has no power to suspend a license once granted.

c) Licenses are often subject to periodic renewal and compliance with set conditions.

d) There is no appeal process once a license is canceled.

v) Which of the following is one of the main powers of a Market Committee?

a) To regulate traffic laws in the market area

b) To manage and control marketing of notified produce

c) To issue licenses for residential buildings

d) To provide personal loans to farmers

Q2) Define Contract Farming and explain the responsibilities of a Contract Farming Producer. **[15]**

Q3) Explain the process for the establishment, incorporation, and constitution of Market Committees. **[15]**

Q4) Explain the powers and duties of a Market Committee? **[15]**

Q5) Write Short Notes on (Any 3) : **[15]**

a) Duties of the Market Committee

b) Provisions for Absence of a Market Committee Member without Leave

c) Role of a Broker in the agricultural produce market.

d) Farmer Consumer Market

Total No. of Questions : 5]

PE-5030

[6529]-366
M.Com.
GA-616-MJ : GOVERNANCE OF AGRICULTURAL PRODUCER MARKETING COMMITTEE (APMC)
(2023 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : *1) प्रश्न क्र. 1 सोडविणे अनिवार्य आहे.*

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 मधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

3) उजवी कडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) कृषीतील 'किरकोळ विक्री' याचा अर्थ प्रामुख्याने कोणता आहे?

अ) बी–बियाणे आणि खते यांसारख्या कृषी इनपुटची विक्री

ब) प्रक्रिया केलेले आणि पॅक केलेले कृषी उत्पादन थेट ग्राहकांना विकणे

क) कृषी वस्तूंची घाऊक विक्री

ड) फक्त शेतकऱ्यांना कृषी वस्तू विकणे

ii) 'करार शेती' ही मुख्यत: कोणामध्ये करार असतो?

अ) शेतकरी आणि शासन

ब) शेतकरी आणि दलाल

क) विशिष्ट पीक पिकविण्यासाठी शेतकरी आणि खरेदीदार

ड) फक्त दलाल आणि खरेदीदार

iii) कृषी बाजार समित्यांची स्थापना आणि समाविष्ट करण्याचा उद्देश साधारणत: काय आहे?

अ) सरकारी कर महसूल वाढवणे

ब) कृषी उत्पादनांचा संघटित व्यापार नियंत्रित करणे आणि सुलभ करणे

क) खाजगी व्यापाराला नियमाशिवाय प्रोत्साहन देणे

ड) स्थानिक राजकारण्यांना रोजगार देणे

iv) कृषी बाजार नियमनांबद्दल खालीलपैकी कोणते विधान खरे आहे?

अ) परवाने कायमस्वरूपी दिले जातात आणि त्यांचे नूतनीकरण आवश्यक नसते.

ब) एकदा परवाना दिल्यावर बाजार समितीला तो निलंबित करण्याचा अधिकार नाही.

क) परवाने सामान्यतः वेळोवेळी नूतनीकरण आणि ठराविक अटींचे पालन करण्याच्या अधीन असतात.

ड) एकदा परवाना रद्द झाल्यावर अपील प्रक्रिया नाही.

v) मार्केट कमिटीचा मुख्य अधिकार कोणता आहे?

अ) मार्केट क्षेत्रातील वाहतूक नियम नियंत्रित करणे

ब) अधिसूचित उत्पादनांच्या विपणनाचे व्यवस्थापन आणि नियंत्रण करणे

क) निवासी इमारतींसाठी परवाने जारी करणे

ड) शेतकऱ्यांना वैयक्तिक कर्जे देणे

प्रश्न 2) करार शेती व्याख्या द्या. आणि करार शेती उत्पादकाच्या जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 3) मार्केट कमिटींची स्थापना, समाविष्टता आणि संविधान प्रक्रिया स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 4) मार्केट कमिटीचे अधिकार आणि कर्तव्ये स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) बाजार समितीच्या जबाबदाऱ्या

ब) मार्केट कमिटीच्या सदस्याच्या अनुपस्थितीवर तरतुदी

क) कृषी उत्पादन बाजारातील दलालाची भूमिका

ड) कृषक – उपभोक्ता बाजार

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE-5031

[Total No. of Pages : 4

[6529]-367
M.Com. (Part - II)
CO-OPERATION & RURAL DEVELOPMENT
CB617MJ : Cooperative Banking System
(2023 Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Q1 and Q6 are compulsory.***
2) ***Any three questions from Q.No.2 to Q.No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks. **[5]**

a) The members of a Cooperative Society have _____ liability.

b) NABARD was established in the year _____

c) In India, the _____ plays a vital role in rural finance, providing credit and banking services to farmers and rural communities.

d) Full form of PACS is _____

e) Apex Society means _____ level society.

Q2) What is Advances? Explain the Need of Advances. **[15]**

Q3) What is Co-operative Bank? Write the Functions and Working of Maharashtra State Co-operative Banks. **[15]**

Q4) What is NABARD? Explain the Need to enhance the Scope of NABARD **[15]**

Q5) Explain the RBI Funding to Cooperative Credit? **[15]**

P.T.O.

Q6) Write a short note (Any Four) : **[20]**

a) Criteria for Advances.

b) Objectives of Maharashtra State Cooperative Bank.

e) Functions of NABARD.

d) Role of RBI in Cooperative Credit.

e) Problems of Maharashtra State Cooperative Bank.

Total No. of Questions : 6]

PE-5031

[6529]-367
M.Com. (Part - II)
CO-OPERATION & RURAL DEVELOPMENT
CB617MJ : Cooperative Banking System
(2023 Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न 6 अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 पर्यंतचे कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) रिक्त जागा भारा. **[5]**

अ) सहकारी संस्थेच्या सदस्यांवर ..... उत्तरदायित्व असते.

ब) नाबार्डची स्थापना ..... साली झाली.

क) भारतात, ... ग्रामीण वित्तपुरवठा क्षेत्रात महत्त्वाची भूमिका बजावते, शेतकरी आणि ग्रामीण समुदायांना कर्ज आणि बँकिंग सेवा प्रदान करते.

ड) PACS चे पूर्ण रुप ..... आहे.

इ) अपेक्स सोसायटी म्हणजे ..... पातळीवरील सोसायटी.

प्रश्न 2) अग्रिम म्हणजे काय? अग्रीमाची गरज स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 3) सहकारी बँक म्हणजे काय? महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकांची कार्ये आणि कार्यपद्धती लिहा. **[15]**

प्रश्न 4) नाबार्ड म्हणजे काय? नाबार्डची व्याप्ती वाढवण्याची गरज स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 5) सहकारी वित्तासाठी भारतीय मध्यवर्ती बँकेचा निधी स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) अग्रीमचे निकष

ब) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकेची उद्दिष्टे

क) नाबार्डची कार्ये

ड) सहकारी वित्तांमध्येभारतीय मध्यवर्ती बँकेची भूमिका

इ) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकेच्या समस्या

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5651

[Total No. of Pages : 4

[6529]-368

M.Com. (Part - II)

BUSINESS PRACTICES

TE-618-MJ : Tourism Entrepreneurship and Start-Up

(2023 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from question No. 2 to question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full Marks.***

Q1) **Fill up the blanks with appropriate answers :** **[6]**

i) _____ Tourism is focusing on places like parks, forest and sanctuaries.

a) Rural b) Modern

c) Nature d) Urban

ii) _____ is the last process for business plan.

a) Identification b) Formulation

c) Analysis d) Selection

iii) _____ enterprises have less than 01 crore investment and 05 crores turnover.

a) Macro b) Medium

c) Small d) Micro

iv) Planning commission is now known as _____.

a) Election Commission b) Niti Aayog

c) Tourism Office d) Supreme Court

v) _____ is conserves the environment and providing economic benefits to local peoples.

a) Rural tourism b) Eco-tourism

c) Agri tourism d) Urban Tourism

P.T.O.

vi) _____ is the study of relationships and connections between business and society.

a) General Analysis
b) Eco-tourism
c) Network Analysis
d) Rural Tourism

Q2) What is tourism entrepreneurship? Explain the role of tourism sector in Indian economy. **[18]**

Q3) Define 'Micro and Small enterprises'. Explain problems of micro and small enterprises. **[18]**

Q4) What is business opportunities? Explain needs of idea generation and product identification to set up new business. **[18]**

Q5) What is project report? Explain Planning Commission's guidelines for formulating project report. **[18]**

Q6) **Write short notes on (Any Two) :** **[10]**

a) Macro Enterprises
b) Environmental Dynamics
c) Common error in formulation of project
d) Rural Tourism

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

PE-5651

[6529]-368

M.Com. (Part - II)

BUSINESS PRACTICES

TE-618-MJ : Tourism Entrepreneurship and Start-Up

(2023 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) प्रश्न क्रमांक 1 व 6 अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा : **[6]**

i) ..... पर्यटनामध्ये उद्याने, जंगल आणि अभयारण्ये यासारख्या ठिकाणांवर भर दिला जातो.

अ) ग्रामीण ब) आधुनिक

क) निसर्ग ड) शहरी

ii) ..... ही व्यवसाय नियोजनाची शेवटची प्रक्रिया आहे.

अ) ओळख ब) अमलबजावणी

क) विश्लेषण ड) निवड

iii) ..... उपक्रमांची गुंतवणूक 1 कोटीपेक्षा कमी आणि उलाढाल 5 कोटीपेक्षा कमी असते.

अ) मोठ्या ब) मध्यम

क) लघु ड) सूक्ष्म

iv) नियोजन आयोग हे आता ..... नावाने ओळखले जाते.

अ) निवडणूक आयोग ब) नीती आयोग

क) पर्यटन कार्यालय ड) सर्वोच्च न्यायालय

v) ..... हे पर्यावरण संवर्धन करते आणि स्थानिक लोकांना आर्थिक फायदे पुरविते.

अ) ग्रामीण पर्यटन ब) परि पर्यटन

क) कृषि पर्यटन ड) शहरी पर्यटन

vi) व्यवसाय आणि समाज यांच्यातील संबंध आणि जोडणी यांच्या अभ्यासास ..... म्हणतात.

अ) सामान्य विश्लेषण ब) परि पर्यटन

क) नेटवर्क विश्लेषण ड) ग्रामीण पर्यटन

प्रश्न 2) पर्यटन उद्योजगता म्हणजे काय? भारतीय अर्थव्यवस्थेमध्ये पर्यटन क्षेत्रांची भुमिका स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 3) सूक्ष्म व लघु उद्योगांच्या व्याख्या सांगा. सूक्ष्म व लघु उद्योगांच्या समस्या स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 4) व्यवसाय संधी म्हणजे काय? नवीन व्यवसाय सुरू करण्यासाठी कल्पना निर्मिती (आयडिया जनरेशन) आणि वस्तु ओळख यांची गरज स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 5) प्रकल्प अहवाल म्हणजे काय? प्रकल्प अहवालाची रचना बाबत नियोजन आयोगाची मार्गदर्शक तत्वे स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : **[10]**

अ) मोठे उपक्रम

ब) पर्यावरणाची गतीशीलता

क) प्रकल्प रचनेतील सामान्य चुका

ड) ग्रामीण पर्यटन

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : [ ]

PE5652

[Total No. of Pages : 4

[6529]-369

M.Com. (Part - II)

ES 619 MJ : ENTREPRENEURSHIP SUPPORT

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Select the correct options for the following and write the correct answer. **[6]**

a) Entrepreneurship Training helps in developing _____ among potential entrepreneurs.

i) Skills

ii) Entertainment

iii) Leisure

b) Designing an Entrepreneurship Training Programme begins with identifying _____.

i) Training Needs

ii) Training Hall

iii) Trainers Age

c) Commercial Banks provide financial assistance mainly in the form of_____

i) Loans

ii) Televisions Sets

iii) Free Services

d) NSIC primarily works to promote _____ industries.

i) Small

ii) Large

iii) Multinational

P.T.O.

e) Industrial Policy Resolution _____ gave priority to cottage and small industries.

i) 1948

ii) 2006

iii) 1995

f) MSMED Act was passed in the year _____.

i) 1980

ii) 2006

iii) 1977

Q2) Explain the importance and objectives of Entrepreneurship Training in detail. **[18]**

Q3) Explain the need for institutional finance and describe the role of commercial banks in supporting entrepreneurs. **[18]**

Q4) Explain the role of NSIC, SIDO and DICs in supporting small entrepreneurs. **[18]**

Q5) Discuss the government support provided to small-scale industries during the plan periods. **[18]**

Q6) Write short notes on (Any two): **[10]**

a) Development of Practice-Oriented Training Programme

b) State Small Industries Development Corporations (SSIDCs)

c) Micro, Small & Medium Enterprises Development Act, 2006

d) New Small Enterprise Policy 1991

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

PE5652

[6529]-369

M.Com. (Part - II)

ES 619 MJ : ENTREPRENEURSHIP SUPPORT

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :–
1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंतचे कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) उद्योजकता प्रशिक्षण संभाव्य उद्योजकांमध्ये ..... विकसित करण्यास मदत करते.

i) कौशल्ये

ii) मनोरंजन

iii) विरंगुळा

ब) उद्योजकता प्रशिक्षण कार्यक्रमाची रचना ..... ओळखण्यापासून सुरू होते.

i) प्रशिक्षणाची गरज

ii) प्रशिक्षण हॉल

iii) प्रशिक्षकांचे वय

क) वाणिज्य बँका आर्थिक सहाय्य प्रामुख्याने ..... स्वरूपात पुरवतात.

i) कर्जे

ii) दुरदर्शन संच

iii) मोफत सेवा

ड) NSIC ही संस्था प्रामुख्याने ..... उद्योगांना प्रोत्साहन देण्यासाठी कार्य करते.

i) लघु

ii) मोठ्या

iii) बहुराष्ट्रीय

इ) औद्योगिक धोरण ठराव ..... मध्ये गृहउद्योग व लघुउद्योगांना प्राधान्य देण्यात आले.
   i) 1948
   ii) 2006
   iii) 1995

फ) MSMED कायदा ..... साली लागू करण्यात आला.
   i) 1980
   ii) 2006
   iii) 1977

प्र.2) उद्योजकता प्रशिक्षण म्हणजे काय? त्याची उद्दिष्टे आणि महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) संस्थात्मक वित्ताची गरज स्पष्ट करा आणि उद्योजकांना मदत करण्यामध्ये व्यावसायिक बँकांची भूमिका वर्णन करा. **[18]**

प्र.4) लघु उद्योजकांना मदत करण्यामध्ये NSIC, SIDO आणि DICs यांची भूमिका समजावून सांगा. **[18]**

प्र.5) पंचवार्षिक योजना कालावधीत लघु उद्योगांना दिलेले सरकारी सहकार्य स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) **[10]**

अ) प्रयोगाभिमुख प्रशिक्षण कार्यक्रमांची निर्मिती

ब) राज्य लघु उद्योग विकास महामंडळे (SSIDCs)

क) सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग विकास अधिनियम, 2006

ड) नवीन लघु उद्योग धोरण, 1991

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PE5653

[Total No. of Pages : 4

[6529]-370

S.Y.M.Com.

AR 620 MJ : AGRI-PRENEURSHIP AND INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 is compulsory.***
2) ***Attempt any Two Questions from Question No. 2 to 4.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks. **[5]**

i) Agri-preneurship focuses on _____.
   a) Industry
   b) Agriculture
   c) Tourism

ii) Patent is granted for a new _____.
   a) Idea
   b) Invention
   c) Story

iii) Copyright protects _____.
   a) Artistic works
   b) Machines
   c) Crops

iv) Trademarks help in identifying _____.
   a) Product source
   b) Soil type
   c) Fertilizer

v) GI stands for _____.
   a) General Information
   b) Geographical Indication
   c) Global Index

P.T.O.

Q2) Explain the need for developing Agri-preneurship in India. **[15]**

Q3) Define Patents and explain what can be patented. **[15]**

Q4) Write a Short Notes (Any 3) **[15]**

a) Opportunities in Agri-preneurship

b) Trademark Registration

c) Industrial Design

d) Trade Secrets

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

PE5653

[6529]-370

S.Y.M.Com.

AR 620 MJ : AGRI-PRENEURSHIP AND INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] **[एकूण गुण : 35**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 4 मधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.1) रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) ॲग्री–प्रेन्योरशिप हे ..... यावर आधारित असते.

अ) उद्योग

ब) शेती

क) पर्यटन

ii) पेटंट हे नवीन ..... साठी दिले जाते.

अ) कल्पना

ब) शोध

क) गोष्ट

iii) कॉपीराइट ..... चे रक्षण करते.

अ) कलाकृती

ब) यंत्रे

क) पिके

iv) ट्रेडमार्क ..... ओळखण्यात मदत करतो.

अ) उत्पादनाचा स्त्रोत

ब) मातीचा प्रकार

क) खत

v) GI चे पूर्ण रूप ..... असे आहे.

अ) जनरल इंफर्मेशन

ब) जिओग्राफिकल इंडिकेशन

क) ग्लोबल इंडेक्स

प्र.2) भारतात ॲग्री–प्रेन्योरशिप विकसित करण्याची गरज स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.3) पेटंट म्हणजे काय? आणि कोणत्या गोष्टींना पेटंट मिळू शकते ते स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही 3) **[15]**

अ) ॲग्री–प्रेन्योरशिप मधील संधी

ब) ट्रेड मार्क नोंदणी

क) औद्योगिक डिझाइन

ड) व्यापारी गुपिते

* * *

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5032

[Total No. of Pages : 4

[6529]-371
M.Com. (Part - II)
BUSINESS PRACTICE AND ENVIRONMENT
CE-621-MJ : Corporate Entrepreneurship
(2023 Pattern) (NEP) (Semester - III) (Major Mandatory)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 compulsory.***
2) ***Solve any Three questions from question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks.** **[6]**

i) Corporate Entrepreneurship primarily refers as _____.

a) Starting a new business by an individual

b) Entrepreneurial activities within an existing organization

c) Government support for new ventures

ii) _____ is a major modification in Corporate Entrepreneurship during the Covid- 19 pandemic.

a) Increase in traditional office-based operations

b) Rapid digital transformation and adoption of technology

c) Reduction in online business models

iii) Technology Push in innovation means _____.

a) Innovation driven by customer needs

b) Innovation driven by competition

c) Innovation driven by new scientific discoveries or technologies

iv) A major hurdle of Corporate Entrepreneurship is _____.

a) Lack of management support

b) Flexible organizational structure

c) High employee creativity

v) Corporate Culture supports Corporate Entrepreneurship when it ____.

a) Discourages risk-taking and experimentation

b) Promotes innovation, flexibility and openness to change

c) Focuses only on routine work

P.T.O.

vi) A Corporate Intrapreneur is best described as _____.

a) An external consultant hired to innovate

b) A new entrepreneur starting a business

c) An employee who takes risks and innovates within the company

Q2) Explain the pitfalls and Hurdles of Corporate Entrepreneurship. **[18]**

Q3) Describe the crafting strategies for innovation initiatives for Corporate Entrepreneurship. **[18]**

Q4) Explain the structure and management of the organisation in Corporate Enterprise. **[18]**

Q5) Explain any case study of the Business or Entrepreneurs flourished during the pandemic. **[18]**

Q6) Write Short Notes (Any Two) : **[10]**

a) Explain Corporate Intrapreneurship

b) Controlling Corporate Entrepreneurship

c) Innovative Ideas in Corporate Entrepreneurship Ethics

d) Covid 19 VUCA

Total No. of Questions : 6]

PE-5032

[6529]-371
M.Com. (Part - II)
BUSINESS PRACTICE AND ENVIRONMENT
CE-621-MJ : Corporate Entrepreneurship
(2023 Pattern) (NEP) (Semester - III) (Major Mandatory)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक. 1 आणि प्रश्न क्रमांक. 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक. 2 ते प्रश्न क्रमांक. 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) रिक्त जागा भरा : **[6]**

i) कॉर्पोरेट उद्योजकता म्हणजे .....

अ) एखाद्या व्यक्तीने नवीन व्यवसाय सूरू करणे

ब) विद्यमान संस्थेमध्ये केलेल्या उद्योजक उपक्रम

क) सरकारची नवीन उद्योगांसाठी मदत

ii) कोविड–19 महामरीदरम्यान कॉर्पोरेट उद्योजकतेत केलेला प्रमुख बदल ..... हा आहे.

अ) पारंपारिक कार्यालयीन कामकाज वाढवणे

ब) वेगवान डिजिटल परिवर्तन आणि तंत्रज्ञानाचा वाढता वापर

क) ऑनलाइन व्यवसाय मॉडेल कमी करणे

iii) टेक्नॉलॉजी पुष (Technology Push) चा अर्थ ..... हा होतो.

अ) ग्राहकांच्या गरजांवर आधारित नाविन्य

ब) स्पर्धेमुळे प्रेरित नाविन्य

क) नवीन तंत्रज्ञान किंवा वैज्ञानिक शोधांमुळे प्रेरित नाविन्य

iv) कॉर्पोरेट उद्योजकतेमधील एक मोठा अडथळा ..... हा आहे.

अ) व्यवस्थापनाचा कमी किंवा अभाव असलेला पाठिंबा

ब) लवचिक संघटनात्मक रचना

क) कर्मचाऱ्यांची जास्त सर्जनशीलता

v) कॉर्पोरेट संस्कृती (Corporate Culture) कॉर्पोरेट उद्योजकतेला .....

अ) जोखीम घेणे आणि प्रयोग करणे निरुत्साहित करते

ब) नाविन्य, लवचिकता आणि बदलासाठी खुलेपणा प्रोत्साहित करते

क) फक्त नियमित कामावर भर देते

vi) कॉर्पोरेट उद्योजक म्हणजे .....

अ) नाविन्य निर्माण करण्यासाठी नियुक्त बाह्य सल्लागार

ब) स्वत:चा व्यवसाय सुरू करणारा उद्योजक

क) कंपनीमध्येच जोखीम घेत नाविन्य करणारा कर्मचारी

प्रश्न 2) कॉर्पोरेट उद्योजकतेचे नुकसान व अडथळे स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 3) कॉर्पोरेट उद्योजकांसाठी आमंत्रण उपक्रमांसाठीच्या रणनीतीचे वर्णन करा. **[18]**

प्रश्न 4) कॉर्पोरेट उद्योजकतेतील संघटनेची संरचना आणि व्यवस्थापन स्पष्ट करा. उपाय स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 5) महासंकटाच्या काळात भरभराटीला आलेल्या व्यवसाय किंवा उद्योजकांच्या कोणत्याही केस स्टडीचे स्पष्टीकरण द्या. **[18]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) कॉर्पोरेट इंट्राप्रेन्योरशिप स्पष्ट करा.

ब) कॉर्पोरेट उद्योजकतेवरील नियंत्रण

क) कॉर्पोरेट उद्योजकतेतील नाविन्यपूर्ण कल्पना

ड) कोविड 19 व्हीयूसीए

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3596

[Total No. of Pages : 4

[6529]-372

M.Com. (Part - II)

HR 622 MJ : HUMAN RESOURCE PLANNING AND DEVELOPMENT

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Choose the correct answer from the given options. **[6]**

a) _____ is not a function of Human Resource Management.
   i) Recruitment
   ii) Product design
   iii) Performance appraisal

b) An example of an internal factor of the HR environment is _____.
   i) Government policies
   ii) Labor market conditions
   iii) Organizational culture

c) Succession planning helps in _____.
   i) Training new employees
   ii) Retaining existing customers
   iii) Identifying future leaders

d) _____ is not a valid assessment device in employee selection.
   i) Interviews
   ii) Psychological tests
   iii) Wage analysis

e) The method of performance appraisal based on achievements is _____.
   i) Trait rating scale
   ii) Result-based appraisal
   iii) Ranking method

f) A key benefit of E-HRM is _____.
   i) Higher physical storage
   ii) Better employee engagement
   iii) Slower decision-making

P.T.O.

Q2) Describe the internal and external environment of HRM. Explain how these environments influence HR planning and implementation. **[18]**

Q3) Explain the need, process and methods of estimating manpower requirements with suitable examples. **[18]**

Q4) Define Training. Explain objectives and importance of Training and benefits of training to employees and employers. **[18]**

Q5) What is Human Capital Management (HCM)? Why is it essential to study and implement HCM in modern business organizations? **[18]**

Q6) Write short notes on (Any two): **[10]**

a) WTO and Labour Standards

b) Recruitment Policy - factors and formulation

c) Job Description and Job Evaluation

d) E-HRM and cost effectiveness

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

PE3596

[6529]-372

M.Com. (Part - II)

HR 622 MJ : HUMAN RESOURCE PLANNING AND DEVELOPMENT

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 व प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) दिलेल्या पर्यायामधून योग्य उत्तर निवडा. **[6]**

अ) ..... हे मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे कार्य नाही.

i) नोकर भरती

ii) उत्पादन आराखडा

iii) कामगिरी मूल्यांकन

ब) मानव संसाधन पर्यावरणाच्या अंतर्गत घटकाचे उदाहरण ..... आहे.

i) सरकारी धोरणे

ii) कामगार बाजार स्थिती

iii) संघटनात्मक संस्कृती

क) उत्तराधिकार नियोजन ..... मध्ये मदत करते.

i) नवीन कर्मचाऱ्यांना प्रशिक्षण देणे

ii) विद्यमान ग्राहक राखून ठेवणे

iii) भविष्यातील नेते ओळखणे

ड) ..... हे कर्मचारी निवडीमध्ये वैध मूल्यांकन साधन नाही.

i) मुलाखत

ii) मानसिक चाचण्या

iii) वेतन विश्लेषण

इ) कामगिरीवर आधारित कामगिरी मूल्यांकनाची पध्दत ..... ही आहे.

i) ट्रेट रेटिंग स्केल

ii) परिणाम आधारित मूल्यांकन

iii) रँकिंग पध्दत

फ) ई–एचआरएमचा मुख्य फायदा ..... आहे

i) उच्च भौतिक संचयन

ii) उत्तम कर्मचारी प्रतिबध्दता

iii) सावकाश निर्णय क्षमता

प्र.2) एचआरएमच्या अंतर्गत व बाह्य पर्यावरणाचे वर्णन करा. या पर्यावरणाचा एचआर नियोजन आणि अंमलबजावणीवर कसा प्रभाव पडतो ते स्पष्ट करा? **[18]**

प्र.3) मनुष्यबळाच्या गरजांचा अंदाज लावण्याची गरज, प्रक्रिया आणि पध्दती योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) प्रशिक्षणाची व्याख्या द्या. प्रशिक्षणाची उद्दिष्टे, महत्त्व आणि कर्मचारी व मालक यांना होणारे प्रशिक्षणाचे फायदे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) मानवी भांडवल व्यवस्थापन (एचसीएम) म्हणजे काय? आधुनिक व्यवसाय संस्थांमध्ये एचसीएमचा अभ्यास व अंमलबजावणी करणे का आवश्यक आहे? **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) डब्ल्यूटीओ (WTO) आणि कामगार मानके

ब) भरती धोरण – घटक आणि सुत्रीकरण

क) कार्य वर्णन आणि कार्य मूल्यांकन

ड) ई–एचआरएम आणि खर्च परिणामकारकता

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3597

[Total No. of Pages : 4

[6529]-373

S.Y. M.Com.

PM 623 MJ : PROJECT MANAGEMENT

(2023 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Q.6 are compulsory***
2) ***Solve any three questions from Q2 to Q5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting suitable choice. **[6]**

a) A Project Manager's ability to adapt to changing requirements is an example of _____.
   i) Leadership
   ii) Adaptability
   iii) Time Management

b) The _____ phase of project management involves executing the project plan and delivering the final product.
   i) Planning
   ii) Execution
   iii) Closing

c) The first step in project management is _____ identification.
   i) Risk
   ii) Resource
   iii) Project

d) A project Manager provides the necessary _____.
   i) Guidance
   ii) Resources
   iii) Tools

e) The evaluation of a project's contribution to economic development is _____ appraisal.
   i) Economic
   ii) Technical
   iii) Management

f) Public Private Partnership's involve collaboration between the public and _____ sector.
   i) Government
   ii) Non - Profit
   iii) Private

P.T.O.

Q2) Explain project characteristics and Explain in detail Project versus Process. **[18]**

Q3) Discuss in detail on Tax Incentives, Project Investment Decisions and Tax Planning for Project Investment Decisions. **[18]**

Q4) Define Project Appraisal. Explain the nature and techniques of Economic and Management Appraisal. **[18]**

Q5) What is Project Financing? Explain the role of financial institutions in project Financing. **[18]**

Q6) Write Short Notes on (Any two) **[10]**

a) Project Management.

b) Technical Appraisal.

c) Zero Based Project Formulation.

d) Project Indentification.

Total No. of Questions : 6]

PE3597

[6529]-373
S.Y. M.Com.
PM 623 MJ : PROJECT MANAGEMENT
(2023 Credit Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* **तास]** **[एकूण गुण :** *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्र. क्रं. 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 पर्यंतच्या कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) प्रकल्प व्यवस्थापकाची बदलत्या आवश्यकतांशी जुळवून घेण्याची क्षमता हे ..... चे उदाहरण आहे.

i) नेतृत्व
ii) अनुकूलता
iii) वेळ व्यवस्थापन

ब) प्रकल्प व्यवस्थापनाच्या ..... टप्प्यात प्रकल्प योजना कार्यान्वित करणे आणि अंतिम उत्पादन वितरित करणे समाविष्ट आहे.

i) नियोजन
ii) अंमलबजावणी
iii) समाप्ती

क) प्रकल्प व्यवस्थापनातील पहिली पायरी म्हणजे ..... ओळख होय.

i) जोखीम
ii) संसाधन
iii) प्रकल्प

ड) प्रकल्प व्यवस्थापक आवश्यक प्रकल्प ..... प्रदान करतो.

i) मार्गदर्शन
ii) संसाधने
iii) साधने

इ) आर्थिक विकासात प्रकल्पाच्या योगदानाचे मूल्यमापन म्हणजे ..... मूल्यमापन होय.

i) आर्थिक
ii) तांत्रिक
iii) व्यवस्थापन

फ) सार्वजनिक खाजगी भागीदारीमध्ये सार्वजनिक आणि ..... क्षेत्रामधील सहकार्याचा समावेश असतो.

i) सरकार
ii) ना–नफा
iii) खाजगी

प्र.2) प्रकल्पाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा आणि प्रकल्प विरूद्ध प्रक्रिया सविस्तरपणे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) प्रकल्प गुंतवणूक निर्णयांसाठी कर प्रोत्साहन, प्रकल्प गुंतवणूक निर्णय आणि कर नियोजन यावर सविस्तर चर्चा करा. **[18]**

प्र.4) प्रकल्प मूल्यमापन या संकल्पनेची व्याख्या द्या. आर्थिक मूल्यमापन आणि व्यवस्थापन मूल्यमापनाचे स्वरूप आणि तंत्रे सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) प्रकल्प वित्तपुरवठा म्हणजे काय? प्रकल्प वित्तपुरवठामध्ये वित्तीय संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) प्रकल्प व्यवस्थापन

ब) तांत्रिक मूल्यमापन

क) शून्य आधारित प्रकल्प सूत्रीकरण

ड) प्रकल्प ओळख

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE3598

[Total No. of Pages : 4

[6529]-374

M.Com. - II

PC624MJ : PROJECT MANAGEMENT-INPUTS, MONITORING AND CONTROL

(2023 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 5 are compulsory.***
2) ***Answer any two questions from Q2 to Q4.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice. **[5]**

a) Working Capital = Current Assets -_____.

i) Gross Profit

ii) Current Liabilities

iii) Fixed Assets

b) SWOT stands for Strengths, Weaknesses, Opportunities, and ____.

i) Trust

ii) Threats

iii) Targets

c) Control systems are used to compare actual performance with____performance.

i) Expected

ii) Delayed

iii) Planned

d) Project benefit evaluation helps in assessing the _____derived from the project.

i) Problems

ii) Advantages

iii) Costs

e) Functional organization promotes efficiency but may lead to poor____between departments.

i) Communication

ii) Control

iii) Decision-making

P.T.O.

Q2) What is Working Capital Assessment? Explan the different methods used for assessing working capital requirements in a project. **[10]**

Q3) Explain the Nature and significance of monitoring and control in project management. Explan the essence of control. **[10]**

Q4) Explain Modified Matrix Structure and Pure Project Organization Structure. Discuss in detail the features and differenes between modified matrix structure and pure project organization structure. **[10]**

Q5) Write Short Notes on (any two) **[10]**

a) Risk Management

b) Project Organizaton

c) Project Evaluation Techniques

d) Tenders-Key Components

Total No. of Questions : 5]

PE3598

[6529]-374
M.Com. - II
PC624MJ : PROJECT MANAGEMENT-INPUTS, MONITORING AND CONTROL
(2023 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] **[एकूण गुण : 35**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 व 5 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 4 मधील कोणतेही दोन सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

अ) खेळते भांडवल = चालू मालमत्ता – .....

i) ढोबळनफा

ii) चालू दायित्वे

iii) स्थिर मालमत्ता

ब) स्वॉट म्हणजे बळकटी, दुर्बलता, संधी आणि .....

i) विश्वास

ii) धोके

iii) उद्दिष्टे

क) प्रत्यक्ष कामगिरीची तुलना ..... कामगिरीशी करण्यासाठी नियंत्रण प्रणाली वापरली जाते.

i) अपेक्षित

ii) विलंबित

iii) नियोजित

ड) प्रकल्प लाभ मूल्यमापनाचा उपयोग प्रकल्पातून मिळणाऱ्या ..... चे मूल्यमापन करण्यासाठी होतो.

i) समस्या

ii) फायदे

iii) खर्च

इ) कार्यात्मक संघटना कार्यक्षमता वाढवते पण विभागांमधील ..... कमी होण्याची शक्यता असते.

i) संवाद

ii) नियंत्रण

iii) निर्णयप्रक्रिया

प्र.2) खेळते भांडवल मूल्यमापन म्हणजे काय? प्रकल्पामध्ये खेळते भांडवल गरजा मूल्यमापन करण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या विविध पद्धती स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.3) प्रकल्प व्यवस्थापनामधील निरीक्षण आणि नियंत्रण यांचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा. नियंत्रणाचा सारांश स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.4) सुधारित मॅट्रिक्स रचना आणि शुद्ध प्रकल्प संघटना रचना स्पष्ट करा. या दोन्ही संघटनांची वैशिष्टे सांगून फरक स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) धोका व्यवस्थापन

ब) प्रकल्प संघटना

क) प्रकल्प मूल्यांकन तंत्रे

ड) निविदा – मुख्य घटक

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3599

[Total No. of Pages : 4

[6529]-375
M.Com. (Part - II)
OB-625-MJ : ORGANIZATIONAL BEHAVIOUR
(2023 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question no 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from 2 to 5***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Choose the correct answer from the given options. **[6]**

i) The four main dimensions which influence behaviour in work organizations are _____

a) Individual, Organization, Group, Gender

b) Individual, Group, Organization, Environment

c) Group, Environment, Organization, Gender

ii) Basis of Autocratic Model of OB is _____

a) Economic Resources

b) Power

c) Leadership

iii) _____ is a positive feeling about the job resulting from an evaluation of its characteristics.

a) Job Enlargement

b) Job Satisfaction

c) Job Enhancement

P.T.O.

iv) The philosophy that guides an organisation's policies towards its employees and customers is an important part of _____

a) Management strategy

b) Organization Behaviour

c) Organizational Culture

v) The first stage of motivational process is _____

a) Drive State

b) Instrumental Behaviour

c) Goal

vi) Groups which are formed as the consequences of organizational structure work division are known as _____

a) Informal Groups

b) Formal Groups

c) Target Groups

Q2) Define the term "Organizational Behaviour". Explain the Impact of Globalization on Organizational Behaviour. **[18]**

Q3) What is meant by Organizational Culture? Explain the characteristics Organizational Culture and Creating & Monitoring Organizational Culture.**[18]**

Q4) Explain in detail Vrooms's Expetancy Theory. **[18]**

Q5) Define Stress. Explain in detail the Impact / Effect of Stress on Personality and also explain the measures to reduce stress. **[18]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[10]**

a) Importance of Organizational Behaviour

b) Job Satisfaction

c) Emotional Intelligence

d) Work Life Balance

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 6]

PE3599

[6529]-375

M.Com. (Part - II)

OB-625-MJ : ORGANIZATIONAL BEHAVIOUR

(2023 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 व 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* अ) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) कार्यसंघटनेमध्ये वर्तनावरती परिणाम करणारे ..... हे चार पैलू आहेत.

अ) व्यक्तिगतत्व, संघटन, समूह, लिंगभाव

ब) व्यक्तिगतत्व, समूह, संघटन, पर्यावरण

क) समूह, पर्यावरण, संघटन, लिंगभाव

ii) संघटनात्मक वर्तनाच्या हुकूमशाही प्रारूपाचा मूलाधार ..... आहे.

अ) आर्थिक संसाधने

ब) शक्ती

क) नेतृत्व

iii) नोकरीबद्दलची सकारात्मक भावना म्हणजे ..... त्याच्या वैशिष्ठ्यांचे मूल्यांकन केल्याने होते.

अ) कार्य विस्तार

ब) कार्य समाधान

क) कार्य समृद्धी

iv) संघटनेच्या धोरणांच्या संदर्भात कर्मचारी आणि ग्राहक यांच्या दृष्टिकोनातून जो विचार केला जातो तो ..... चा महत्वाचा भाग असतो.

अ) व्यावसायिक व्यूहरचना

ब) संघटनात्मक वर्तन

क) संघटनात्मक संस्कृती

v) प्रेरणात्मक प्रक्रियेची पहिली पायरी ही ..... आहे.

अ) चालना स्थिती

ब) साधनीभूत वर्तन

क) ध्येय

vi) संघटनात्मक संरचना आणि कार्याचे विभाजन यांचा परिणाम म्हणून जे समूह निर्माण होतात त्याला ..... असे म्हटले जाते.

अ) अनौपचारिक समूह

ब) औपचारिक समूह

क) लक्ष्य समूह

प्र.2) 'संघटनात्मक वर्तन' या संकल्पनेची व्याख्या द्या. जागतिकीकरणाचा संघटनात्मक वर्तनावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) संघटनात्मक संस्कृती म्हणजे काय? संघटनात्मक संस्कृतीची वैशिष्ठे आणि कार्य निर्मिती आणि जोपासना स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) रूमचा संप्रेषण सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) ताणतणाव या संकल्पनेची व्याख्या द्या. ताणतणावाचा व्यक्तीवर होणारा परिणाम तसेच ताणतणाव कमी करण्याच्या उपाययोजना स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) **[10]**

अ) संघटनात्मक वर्तनाचे महत्त्व

ब) कार्य समाधान

क) भावनिक बुद्धिमत्ता

ड) कार्य–जीवन संतुलन

* * *

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5033

[Total No. of Pages : 4

[6529]-376

M.Com. (Part - II)

BANKING & FINANCE

FB-626-MJ : International Banking and Finance

(2023 Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from question No. 2 to 5.***
3) ***Figure to the right side indicates full marks.***

Q1) **Fill in the blanks. (Any Six)** **[6]**

i) _____ banks are joint ventures of the larger commercial banks.

a) Consortium b) Commercial

c) Co-operative d) None of These

ii) The bank which opens the letter of credit in favor of beneficiary is known as _____

a) Issuing Bank b) Advising bank

c) Central bank d) Federal bank

iii) The loan amount Contributed by several lenders in a syndicated loan is _____

a) Equal b) Double

c) May or May not be equal d) None of These

iv) Market Risk also known as _____

a) Systematic Risk b) Credit Risk

c) Legal Risk d) Liquidity Risk

P.T.O.

v) where is the headquarters of BRICS New Development bank situated.

a) Beijing, China b) Moscow, Russia

c) Cape Town, South Africa d) Shanghai China

vi) The quota allotted to a member country of the IMF, which it can borrow at will, is known as tranche _____

a) Gold b) Basic

c) Member d) Reserve

Q2) Define International Banking. Explain the Evolution of International Banking. **[18]**

Q3) Define International Payment Systems. Explain the Uses and Types of International Payment Systems. **[18]**

Q4) What is International Finance? Explain the Objective and Importance of International Finance. **[18]**

Q5) Explain the organization Structure, Objectives, and Function of International Monetary Fund. **[18]**

Q6) **Shorts Notes (Any Two) :** **[10]**

a) Correspondent Banking

b) International Merchant Banking

c) Features of Foreign Exchange Market.

d) World Bank

Total No. of Questions : 6]

PE-5033

[6529]-376
M.Com. (Part - II)
BANKING & FINANCE
FB-626-MJ : International Banking and Finance
(2023 Pattern) (NEP 2020) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूची आकृती पूर्ण गुण दर्शवते.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) ..... बँका या मोठ्या व्यावसायिक बँकाचे संयुक्त उपक्रम आहेत.

अ) कन्सोर्टियम ब) व्यावसायिक

क) सहकारी ड) यापैकी नाही

ii) लाभार्थीच्या नावे क्रेडिट पत्र उघडणारी बँक .....

अ) निर्गमन करणारी बँक ब) सल्ला देणारी बँक

ब) मध्यवर्ती बँक ड) फेडरल बँक

iii) सिंडिकेटेड कर्जात अनेक कर्जदारांनी दिलेली कर्जाची रक्कम .....

अ) समान

ब) दुप्पट

क) समान असू शकते किंवा असू शकत नाही

ड) यापैकी नाही

iv) बाजार जोखीम ज्याला ..... म्हणून देखील ओळखले जाते.

अ) पद्धतशीर धोका ब) क्रेडिट जोखीम

क) कायदेशीर धोका ड) तरलता जोखीम

v) ब्रिक्स नवीन विकास बँकेचे मुख्यालय कुठे आहे.

अ) बीजिंग, चीन ब) मॉस्को, रशिया

क) केपटाऊन, दक्षिण आफ्रिका ड) शांघाय चीन

vi) IMF च्या सदस्य देशाला दिलेला कोटा, जो तो इच्छेनुसार कर्ज घेऊ शकतो, त्याला ट्रांच म्हणतात .....

अ) सोने ब) मूलभूत

क) सदस्य ड) राखीव निधी

प्रश्न 2) आंतरराष्ट्रीय बँकिंगची व्याख्या करा. आंतरराष्ट्रीय बँकिंगची उत्क्रांती स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 3) आंतरराष्ट्रीय भुगतान प्रणालीची व्याख्या करा. आंतरराष्ट्रीय भुगतान प्रणालीचा उपयोग आणि प्रकार स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 4) आंतरराष्ट्रीय वित्त म्हणजे काय? आंतरराष्ट्रीय वित्तचे उद्दिष्ट आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 5) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची संघटनात्मक रचना, उद्दिष्टे आणि कार्य स्पष्ट करा. **[18]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : **[10]**

अ) संवाददाता बँकिंग

ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापारी बँकिंग

क) परकीय चलन बाजाराची वैशिष्ट्ये

ड) जागतिक बँक

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5034

[Total No. of Pages : 4

[6529]-377
M.Com. - II
IS 627 MJ : Insurance Studies
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No.1 and Question No. 6 are compulsory***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Multiple choice question. **[6]**

a) One of the important functions of insurance is to provide _____.

i) Entertainment ii) Security

iii) Transport iv) Communication

b) Insurance helps in reducing the impact of _____.

i) Savings ii) Risk

iii) Workload iv) Profit

c) LIC is India's largest _____ insurance provider.

i) General ii) Health

iii) Life iv) Marine

d) Motor insurance provides coverage for damages caused to _____.

i) Houses ii) Vehicles

iii) Crops iv) Furniture

e) Life insurance provides financial support to the family after the _____ of the insured.

i) Marriage ii) Death

iii) Employment iv) Promotion

f) The headquarters of IRDAI is located in _____.

i) Delhi ii) Mumbai

iii) Hyderabad iv) Chennai

P.T.O.

Q2) Explain the various functions of insurance and discuss how they contribute to economic development. **[18]**

Q3) Discuss the role and functions of IRDAI in shaping and regulating the insurance structure in India. **[18]**

Q4) Describe the need and benefits of Health Insurance for individuals and families. **[18]**

Q5) Discuss the major challenges faced by the Indian insurance industry. **[18]**

Q6) Write short notes (Any 2) **[10]**

a) Insurance Policy.

b) Private Insurance Companies in India.

c) Characteristics of General Insurance.

d) Performance of Insurance Sector in India.

Total No. of Questions : 6]

PE5034

[6529]-377
M.Com. - II
IS 627 MJ : Insurance Studies
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 पर्यंत कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* बहुपर्यायी प्रश्न. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) विम्याचे एक महत्त्वपूर्ण कार्य म्हणजे ..... प्रदान करणे.

i) मनोरंजन ii) सुरक्षा

iii) वाहतूक iv) संवाद

ब) विमा ..... कमी करण्यात मदत करतो.

i) बचत ii) धोका

iii) कामाचा ताण iv) नफा

क) LIC ही भारतातील सर्वात मोठी ..... विमा देणारी संस्था आहे.

i) सामान्य ii) आरोग्य

iii) जीवन iv) सागरी

ड) मोटार विमा ..... यांच्या झालेल्या नुकसानीचे संरक्षण करतो.

i) घरे ii) वाहने

iii) पिके iv) फर्निचर

इ) जीवन विमा विमाधारकाच्या ..... नंतर कुटुंबाला आर्थिक आधार देतो.

i) लग्न ii) मृत्यु

iii) नोकरी iv) बढती

फ) IRDAI चे मुख्यालय ..... येथे आहे.

i) दिल्ली ii) मुंबई

iii) हैदराबाद iv) चेन्नई

प्र.2) विम्याच्या विविध कार्यांचे स्पष्टीकरण करून ते आर्थिक विकासात कसे योगदान देतात ते स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) भारतातील विमा संरचनेची जडण–घडण आणि नियंत्रणात IRDAI ची भूमिका आणि कार्ये स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) व्यक्ती आणि कुटुंबासाठी आरोग्य विम्याची आवश्यकता आणि फायदे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) भारतीय विमा उद्योगासमोरील प्रमुख आव्हानांवर चर्चा करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) विमा पॉलिसी

ब) भारतातील खासगी विमा कंपन्या

क) सर्वसाधारण विम्याची वैशिष्ट्ये

ड) भारतातील विमा क्षेत्राची कामगिरी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE5035

[Total No. of Pages : 4

[6529]-378

M.Com. - II

ADVANCED BANKING & FINANCE

IA-628-MJ : Introduction to Actuarial Studies

(2023 Pattern) (Semester -III) (Credit System)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 is compulsory.***
2) ***Question No. 2 to 4 Solve any two.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks. (Any Five) **[5]**

a) Actuarial studies mainly deal with_____Uncertainty.

i) Removing ii) Measuring

iii) Creating iv) Ignoring

b) Actuarial toolkits are widely used in the_____industry.

i) Fashion ii) Film

iii) Insurance iv) Agriculture

c) One major responsibility of an actuary is to estimate future_____.

i) Historical events ii) liabilites

iii) Song iv) Speeches

d) Actuaries play a crucial role in designing_____plans

i) Wedding ii) Pension

iii) Tourism iv) Entertainment

P.T.O.

e) In financial services actuaries contribute to_____management.

i) Traffic ii) Investment

iii) Cooking iv) Transportation

f) Risk is commonly defined as the possibility of_____outcomes.

i) Predictable ii) Uncertain

iii) Guaranteed iv) Repeated

Q2) Write short notes. (Any three) **[15]**

a) Traits/characteristics of aspiring actuaries.

b) Misconceptions about Actuarial studies.

c) Role of actuaries in the insurance industry.

d) Risk Management Techniques used by actuaries.

Q3) Explain the concept of risk it's types and it's importance in actuarial analysis.**[15]**

Q4)Describe in detail the major areas where the actuarial toolkit applied. **[15]**

Total No. of Questions : 4]

PE5035

[6529]-378
M.Com. - II
ADVANCED BANKING & FINANCE
IA-628-MJ : Introduction to Actuarial Studies
(2023 Pattern) (Semester -III) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *35*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 4 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही पाच) **[5]**

अ) विमाशास्त्राचा अभ्यास प्रामुख्याने ..... अनिश्चिततेशी संबंधित असतो.

i) काढून टाकणे ii) मोजमाप

iii) निर्मिती iv) दुर्लक्ष करणे

ब) विमाशास्त्राची साधने ..... उद्योगात मोठ्या प्रमाणात वापरले जातात.

i) फॅशन ii) चित्रपट

iii) विमा iv) शेती

क) विमा शास्त्राची/व्यवसायाची एक प्रमुख जबाबदारी म्हणजे भविष्यातील ..... चा अंदाज घेणे.

i) ऐतिहासिक घटना ii) दायित्वे

iii) गाणी iv) भाषणे

ड) ..... योजना आखण्यात विमाशास्त्र महत्त्वाची भूमिका बजावते.

i) लग्न ii) पेन्शन

iii) पर्यटन iv) मनोरंजन

इ) वित्तीय सेवामध्ये विमाशास्त्र ..... व्यवस्थापनात योगदान देतात.

i) वाहतूक ii) गुंतवणूक

iii) स्वयंपाक iv) वाहतूक

फ) जोखीम ही सामान्यत: ..... परिणामांची शक्यता म्हणुन परिभाषित केली जाते.

i) अंदाजे ii) अनिश्चित

iii) हमी iv) पुनरावृत्ती

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) विमाशास्त्राची वैशिष्ट्ये

ब) विमाशास्त्राच्या अभ्यासाबद्दल गैरसमज

क) विमा उद्योगात विमाशास्त्राची भूमिका

ड) विमाशास्त्रात वापरले जाणारे जोखीम व्यवस्थापन तंत्र

प्र.3) जोखीम म्हणजे काय? विमाशास्त्राच्या विश्लेषणात त्याचे प्रकार व महत्त्व स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.4) विमाशास्त्राची साधने कुठे लागू केले जातात याचे प्रमुख क्षेत्रनिहाय तपशीलवार वर्णन करा. **[15]**

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5036

[Total No. of Pages : 4

[6529]-379

S.Y. M.Com.

BC629 MJ : COMMERCIAL BANKING AND INVESTMENT BANKING

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and Q. no. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from question no. 2 to Q. no. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Select the correct options for the following and write the correct answer. **[6]**

a) The primary goal of SEBI is to _____.

i) Regulate insurance companies

ii) Oversee capital markets and protect investor interests

iii) Mange the monetary policy of India

iv) Regulate retail banking operations

b) Anti-Money Laundering (AML) regulations aim to_____.

i) Ensure investment banks generate profits

ii) Prvent fraudulent transactions

iii) Verify customer identities and prevent illegal activities

iv) Regulate new securities issuance

c) Investment banks promote economic growth by helping businesses _____.

i) Facilitate retail banking services

ii) Raise capital for expansion and innovation

iii) Provide saving accounts

iv) Issue consumer credit cards

d) Managing the wealth of high-net-worth clients and institutions is known as _____.

i) Trading ii) Asset Management

iii) Mergers and Acquisitions iv) Debt Underwriting

P.T.O.

e) Providing_____is an example of a trade finance service offered to business.

i) Personal loan ii) Export Credit

iii) Housing loan iv) Gold loan

f) Loans extended to big companies for large capital expenditures are called _____.

i) Personal Loan ii) Corporate Loan

iii) Agriculture Loan iv) Priority Sector Loan

Q2) What problems do commercial banks in India face in their organisation and daily working process? **[18]**

Q3) What kinds of loans do commercial banks provide, and how do these loans meet the different needs of customers? **[18]**

Q4) How do investment banks find out the risks in their work and what methods do they use to control or reduce these risks? **[18]**

Q5) Why is legal paperwork important in investment-related deals, and what are the main documents used in these transactions? **[18]**

Q6) Write short notes. (Any two) **[10]**

a) Digital and online banking facilities offered to customers

b) Methods used to solve conflicts between parties

c) Important of records in financial and business transactions

d) Types of loans provided by commercial banks

Total No. of Questions : 6]

PE5036

[6529]-379
S.Y. M.Com.
BC629 MJ : COMMERCIAL BANKING AND INVESTMENT BANKING
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* **तास]** **[एकूण गुण :** *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. *1)* योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. **[6]**

अ) SEBI चे प्राथमिक उद्दिष्ट ..... आहे.

i) विमा कंपन्यांचे नियमन करणे

ii) भांडवली बाजाराचे नियंत्रण करणे आणि गुंतवणूकदारांच्या हिताचे संरक्षण करणे

iii) भारताची चलनविषयक धोरणे व्यवस्थापित करणे

iv) किरकोळ बँकिंग व्यवहारांचे नियमन करणे

ब) Anti-Money Laundering (AML) नियमांचे मुख्य उद्दिष्ट ..... आहे.

i) गुंतवणूक बँका नफा कमावतील याची खात्री करणे

ii) फसवे व्यवहार रोखणे

iii) ग्राहकांची ओळख पडताळणे आणि बेकायदेशीर क्रियाकलाप टाळणे

iv) नवीन सिक्युरिटीजच्या निर्गमनाचे नियमन करणे

क) व्यवसायांना ..... करण्यात मदत करून इन्व्हेस्टमेंट बँका आर्थिक वाढीस प्रोत्साहन देतात.

i) किरकोळ बँकिंग सेवा सुलभ करणे

ii) विस्तार आणि नवकल्पनेसाठी भांडवल उभारणे

iii) बचत खात्यांची सुविधा देणे

iv) ग्राहक क्रेडिट कार्ड जारी करणे

ड) उच्च–निव्वळ–मूल्य ग्राहक आणि संस्थांच्या संपत्तीचे व्यवस्थापन करण्यास ..... म्हणतात.

i) ट्रेडिंग ii) ॲसेट मॅनेजमेंट

iii) मर्जर्स अँड अक्विझिशन्स iv) डेट अंडररायटिंग

इ) आंतरराष्ट्रीय व्यापारात गुंतलेल्या व्यवसायांना दिली जाणारी व्यापार वित्त सेवा म्हणजे ..... चे एक उदाहरण आहे.

i) पर्सनल लोन ii) एक्स्पोर्ट क्रेडिट

iii) हाऊसिंग लोन iv) गोल्ड लोन

फ) मोठ्या कंपन्यांना भांडवली खर्चासाठी दिली जाणारी कर्जे ..... म्हणतात.

i) पर्सनल लोन ii) कॉर्पोरेट लोन

iii) कृषी कर्ज iv) प्राधान्य क्षेत्र कर्ज

प्र.2) भारतातील व्यापारी बँकांना त्यांच्या संघटनात्मक रचनेत आणि दैनंदिन कामकाजात कोणत्या समस्या येतात? **[18]**

प्र.3) व्यापारी बँका कोणत्या प्रकारची कर्जे देतात, आणि ही कर्जे ग्राहकांच्या विविध गरजा कशाप्रकारे पूर्ण करतात? **[18]**

प्र.4) गुंतवणूक बँका त्यांच्या कामातील जोखीम कशाप्रकारे ओळखतात आणि त्या जोखमी नियंत्रित किंवा कमी करण्यासाठी कोणत्या पद्धती वापरतात? **[18]**

प्र.5) गुंतवणूकीशी संबंधित व्यवहारांमध्ये कायदेशीर कागदपत्रे का महत्त्वाची असतात, आणि या व्यवहारांमध्ये कोणती प्रमुख कागदपत्रे वापरली जातात? **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) ग्राहकांना दिल्या जाणाऱ्या डिजिटल आणि ऑनलाइन बँकिंग सुविधा

ब) मतभेद किंवा वाद सोडविण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या पद्धती

क) आर्थिक आणि व्यावसायिक व्यवहारांमध्ये नोंदींचे महत्त्व

ड) वाणिज्य बँकांद्वारे दिल्या जाणाऱ्या विविध कर्जांचे प्रकार

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5037

[Total No. of Pages : 4

[6529]-380
M.Com. (Part - II)
ADVANCED MARKETING
IM 630 MJ : International Marketing
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No.1 and 6 are compulsory***
2) ***Answer any three questions from Question No. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple choice questions (Any six) : **[6]**

a) International marketing refers to the process of _____ transaction across national borders.

i) Planning & controlling ii) Organizations

iii) Price iv) Product

b) The product life cycle theory was developed by _____.

i) Ricardo ii) Adam Smith

iii) Raymond Vernon iv) Krugnan

c) _____ in international markets can be influenced by local culture consumer perceptions.

i) Brand equity ii) Brand knowledge

iii) Brand iv) All of the above

d) International Brand management is the _____ process of creating, developing and sustaining.

i) Strategic ii) Management

iii) Product iv) All of these

e) The efficient movement and storage of goods is known as _____.

i) Logistics ii) Supply chain

iii) Price iv) Product

P.T.O.

f) _____ in each market to protect the brand from infringement and compliance.

i) Strategic ii) Register trade mark

iii) Trademark iv) Customer

g) _____ are the contempory issues in international markets.

i) Ethical consumption ii) Cultural Diversity

iii) Administration iv) All above

Q2) Explain the scope and Environment of international marketing. **[18]**

Q3) State International marketing mix. **[18]**

Q4) Explain the characteristics & opportunities in emerging markets. **[18]**

Q5) Describe the challenges in global brand management. **[18]**

Q6) Write Short Notes : (Any two) **[10]**

a) Importance of International marketing.

b) Global advertising.

c) International marketing communication.

d) Types of distribution channel.

Total No. of Questions : 6]

PE5037

[6529]-380
M.Com. (Part - II)
ADVANCED MARKETING
IM 630 MJ : International Marketing
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत ..... प्रक्रियेचा संबंध असतो ज्यात राष्ट्रीय सीमा ओलांडून होणाऱ्या व्यवहाराचा समावेश असतो.

i) नियोजन व नियंत्रण ii) संघटन

iii) किंमत iv) उत्पादन

ब) उत्पादन चक्र सिद्धांत ..... यांनी तयार केलेला आहे.

i) रिकार्डो ii) ॲडम स्मिथ

iii) रायमंड वर्नन iv) क्रंग्रन

क) ..... हा आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत स्थानिक संस्कृतीचा ग्राहकांच्या धोरणावर प्रभाव टाकू शकतो.

i) ब्रॅण्ड इक्वीटी ii) ब्रॅण्डविषय ज्ञान

iii) ब्रॅण्ड iv) वरील सर्व

ड) आंतरराष्ट्रीय ब्रॅण्ड व्यवस्थापनात ..... ही विकास आणि टिकवून ठेवण्याची प्रक्रिया आहे.

i) व्यूहरचना ii) व्यवस्थापन

iii) उत्पादन iv) यातील सर्व

इ) पर्याप्त सुरूवात आणि मालाचे संग्रहण यास ..... म्हणतात.

i) लॉजीस्टीक ii) साखळी वितरण

iii) किंमत iv) उत्पादन

फ) ..... चा प्रत्येक बाजारात ब्रॅण्ड चे उल्लंघन आणि अनुपालन संरक्षण यात सहभाग असतो.

i) व्यूहरचना ii) रजिस्टर ट्रेडमार्क

iii) ट्रेडमार्क iv) ग्राहक

य) ..... हे आंतरराष्ट्रीय विपणनातील समकालीन मुद्दे आहेत.

i) नैतिक उपभोग ii) सांस्कृतिक विविधता

iii) प्रशासकीय धोरण iv) यातील सर्व

प्र.*2)* आंतरराष्ट्रीय बाजाराची व्याप्ती व पर्यावरण स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*3)* आंतरराष्ट्रीय विपणन मिश्र विशद करा. **[18]**

प्र.*4)* उदयोन्मुख बाजारातील वैशिष्टे व संधी स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*5)* जागतिक ब्रॅण्ड व्यवस्थापनातील आव्हाने स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*6)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) आंतरराष्ट्रीय विपणनाचे महत्व

ब) जागतिक जाहिरात

क) आंतरराष्ट्रीय विपणनातील संप्रेषण

ड) वितरण साखळीचे प्रकार

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5038

[Total No. of Pages : 4

[6529]-381
M.Com. (Part - II)
ADVANCED MARKETING
MR 631 MJ : Marketing Research
(NEP 2023 Credit Pattern) (Semester - III) (Major Mandatory)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No.1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple choice questions. **[6]**

i) _____ are the two types sources of research data.

a) Predictive and Quantitative b) Primary and Secondary

c) Qualitative and Quantitative d) Qualitative and Predictive

ii) Modern Marketing is only based on _____.

a) Customers Delivered Value

b) Market Research

c) Consumer Buying Behaviour

d) Customer satisfaction

iii) _____ is the first and most important step in the marketing process.

a) Understanding Customer's Needs and Demands

b) Implementation and Control

c) Developing Marketing Strategy

d) Creating Customer Satisfaction

iv) _____ is a part of consumer research.

a) Advertising Research b) Product Research

c) Motivational Research d) Promotional Research

P.T.O.

v) _____ is the process of marketing accomplished or facilitated via the use of internet technologies.

a) Internet Marketing b) Search Marketing

c) E - Marketing d) Mobile Marketing

vi) _____ platform is best known for video content marketing.

a) Twitter b) LinkedIn

c) You Tube d) Instagram

Q2) What is Marketing Research? Explain the factors involved in marketing research. **[18]**

Q3) What is Market Information? Explain the importance of market Information. **[18]**

Q4) What is Web Based Marketing Research? Explain the marketing research in social media. **[18]**

Q5) What is Consumer Research? Explain the attitude measurement and scaling techniques. **[18]**

Q6) Write Short Notes : (Any 2 out of 4) **[10]**

a) Career in Marketing Research.

b) Advertising Research

c) Digital Marketing

d) Sales Analysis

Total No. of Questions : 6]

PE5038

[6529]-381
M.Com. (Part - II)
ADVANCED MARKETING
MR 631 MJ : Marketing Research
(NEP 2023 Credit Pattern) (Semester - III) (Major Mandatory)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 पर्यंत कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* बहुपर्यायी प्रश्न. **[6]**

अ) ..... हे संशोधन माहितीचे प्रमुख दोन प्रकाराचे स्रोत आहेत.

i) भविष्यसूचक व संख्यात्मक ii) प्राथमिक व दुय्यम

iii) गुणात्मक व संख्यात्मक iv) गुणात्मक व भविष्यसूचक

ब) आधुनिक विपणन हे फक्त ..... वर आधारित आहे.

i) ग्राहकांनी दिलेले मूल्य ii) बाजारपेठ संशोधन

iii) ग्राहक खरेदी वर्तन iv) ग्राहक समाधान

क) ..... हा विपणन प्रक्रियेतील पहिला आणि सर्वात महत्त्वाचा टप्पा आहे.

i) ग्राहकांच्या गरजा व मागण्या समजून घेणे ii) अंमलबजावणी व नियंत्रण

iii) विपणन धोरण विकसित करणे iv) ग्राहक समाधान निर्माण करणे

ड) ..... हा ग्राहक संशोधनाचा एक भाग आहे.

i) जाहिरात संशोधन ii) वस्तू संशोधन

iii) अभिप्रेरणा संशोधन iv) विक्रयवृद्धी संशोधन

इ) ..... ही इंटरनेट तंत्रज्ञान वापरून पूर्ण केलेली योग्य व सुलभ विपणन प्रक्रिया आहे.

i) इंटरनेट विपणन ii) शोधन विपणन

iii) ई–विपणन iv) मोबाइल विपणन

फ) ..... हा प्लॅटफॉर्म व्हिडिओ सामग्री विपणनासाठी सर्वात प्रसिद्ध आहे.

i) Twitter ii) LinkedIn

iii) You Tube iv) Instagram

प्र.2) विपणन संशोधन म्हणजे काय? विपणन संशोधनामध्ये समाविष्ट असलेले घटक स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) बाजारपेठ माहिती म्हणजे काय? बाजारपेठ माहितीचे महत्त्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) वेब आधारित विपणन संशोधन म्हणजे काय? सोशल मीडियामधील विपणन संशोधन स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) ग्राहक संशोधन म्हणजे काय? ग्राहक वृत्ती मापन आणि स्केलिंग तंत्र स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (4 पैकी कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) विपणन संशोधनातील करिअर

ब) जाहिरात संशोधन

क) डिजिटल मार्केटिंग

ड) विक्री विश्लेषण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : [ ]

PE5654

[Total No. of Pages : 4

[6529]-382

M.Com. (Part-II)

FS 632 MJ : MARKETING OF FINANCIAL SERVICES

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 is compulsory.***
2) ***Attempt any Two Questions from Question No. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blank selecting suitable choice **[5]**

i) _____ is a market for financial assets which have a long or indefinite maturity.

a) Financial market

b) Capital market

c) Money market

d) Secondary market

ii) _____of the following are not instruments under money market?

a) Treasury bills

b) Commercial papers

c) Debentures

d) Certificates of deposits

iii) In addition to searching for jobs, staying connected with professionals, and recruiting new employees, _____ also helps us promote our business with advice from experienced employees.

a) LinkedIn

b) Facebook

c) Instagram

d) Twitter

P.T.O.

iv) Artificial intelligence is _____ .

a) Playing a game on Computer

b) Making a machine Intelligent

c) Programming on Machine with your Own Intelligence

d) Putting your intelligence in Machine

v) Role of Merchant Bankers _____ .

a) Mobilization of funds

b) Promotional function

c) Innovation

d) All of these.

Q2) What is Debt instruments? Explain the characteristics & classification on type of issue debt instruments. **[15]**

Q3) What do you mean by Social Media Marketing? Explain the various types Social Media Marketing? **[15]**

Q4) Difference between Merchant & Retail Banking? **[15]**

Q5) Write a Short Note (Any 3) **[15]**

a) Capital Market.

b) Challenges & opportunities in financial market.

c) Block chain.

d) Corporate Consultancy.

e) Arranging working capital finance.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 5]

PE5654

[6529]-382

M.Com. (Part-II)

FS 632 MJ : MARKETING OF FINANCIAL SERVICES

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* ***[*एकूण गुण : *35***

सूचना :– ***1)*** प्रश्न क्रमांक 1 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 मधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूची संख्या पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) ..... हा आर्थिक मालमत्तेचा बाजार आहे ज्याची मुदत दीर्घ किंवा अनिश्चित आहे.

अ) वित्तीय बाजार

ब) भांडवली बाजार

क) नाणे बाजार

ड) दुय्यम बाजार

ii) खालीलपैकी ..... साधने मनी मार्केट अंतर्गत नाहीत.

अ) ट्रेझरी बिले

ब) व्यावसायिक कागदपत्रे

क) कर्जरोखे

ड) ठेवींची प्रमाणपत्रे

iii) नोकऱ्या शोधणे, व्यावसायिकांशी संपर्कात राहणे आणि नवीन कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती करणे याव्यतिरिक्त, अनुभवी कर्मचाऱ्यांच्या सल्ल्याने आमच्या व्यवसायाचा प्रचार करण्यास ..... मदत करते.

अ) लिंक्डइन

ब) फेसबुक

क) इंस्टाग्राम

ड) ट्विटर

iv) कृत्रिम बुद्धिमत्ता ..... आहे.

क) संगणकावर गेम खेळत आहे

ब) मशीन इंटेलिजेंट बनवणे

क) आपल्या स्वतःच्या बुद्धिमत्तेसह मशीनवर प्रोग्रामिंग

ड) तुमची बुद्धिमत्ता मशीनमध्ये टाकणे

v) व्यापारी बँकेची ..... भूमिका आहे.

अ) निधी जमा करणे

ब) प्रचारात्मक कार्य

क) नविन गोष्टी सुरू करणे

ड) वरील सर्व

प्र.2) कर्ज साधने म्हणजे काय? कर्ज साधनांच्या प्रकारावर आधारभूत वैशिष्ट्ये व वर्गीकरण स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.3) सामाजिक प्रसार विपणन म्हणजे काय? सामाजिक प्रसार विपणन विविध प्रकार सांगा. **[15]**

प्र.4) व्यापारी बँकिंग आणि रिटेल बँकिंग मधील फरक स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.5) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतीही 3) **[15]**

अ) भांडवल बाजार

ब) आर्थिक बाजारपेठेतील आव्हाने आणि संधी

क) ब्लॉक चेन

ड) कॉर्पोरेट सल्लागार

इ) खेळते भांडवल उभारणी

* * *

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE5039

[Total No. of Pages : 4

[6529]-383
M.Com. - II
ADVANCED MARKETING
MS 633 MJ : Marketing Strategy
(2023 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from Question No.2 to 5.***

Q1) Fill in the blanks. **[6]**

a) _____ is not a major driver of the new economy.

i) Traditional advertising ii) Digital Platform

iii) Data analysis iv) E-Marketing

b) While Setting pricing objectives is the first step in developing _____.

i) Increasing advertising ii) Pricing Strategy

iii) Budget iv) Market Demand

c) _____is primary advantage of using M-marketing.

i) Hight Cost ii) 24/7 availability

iii) Limited audience iv) Product Launches

d) _____is not core component of a marketing planning.

i) Product Development ii) Market Research

iii) SWOT analysis iv) Market Presentation

e) _____is essential for formulating a marketing strategy.

i) Market Research ii) Employee Feedback

iii) Data analysis iv) Finance Performance

f) _____is a primary goal of direct marketing.

i) Increase brand awareness

ii) Build long term relationship

iii) Generate direct response and sales

iv) Develop corporate identity

P.T.O.

Q2) Explain the International Marketing Mix. **[18]**

Q3) What is channel strategy? Explain the steps involved in channel strategy. **[18]**

Q4) Define Mobile Marketing? State the advantages of mobile marketing. **[18]**

Q5) Explain mission of corporate strategic planning. **[18]**

Q6) Write a short notes. (Any two) **[10]**

a) Global Marketing Environment

b) Key components of E- Marketing

c) Product development

d) International Supply Chain Management

Total No. of Questions : 6]

PE5039

[6529]-383
M.Com. - II
ADVANCED MARKETING
MS 633 MJ : Marketing Strategy
(2023 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) ..... नवीन अर्थव्यवस्थेचा प्रमुख चालक नाही.

i) पारंपारिक जाहिराती ii) डिजिटल प्लॅटफॉर्म

iii) डेटा विश्लेषण iv) ई–विपणन

ब) किंमतीची उद्दिष्टे निश्चित करणे ही ..... विकसित करण्याची पहिली पायरी आहे.

i) वाढत्या जाहिराती ii) किंमत धोरण

iii) अंदाजपत्रक iv) बाजाराची मागणी

क) ..... हा M–मार्केटिंग वापरण्याचा प्राथमिक फायदा आहे.

i) उच्च परिव्यय ii) 24/7 उपलब्धता

iii) मर्यादित प्रेक्षक iv) उत्पादन सुरूवात

ड) ..... हा विपणन नियोजनाचा मुख्य घटक नाही.

i) उत्पादन विकास ii) बाजार संशोधन

iii) SWOT विश्लेषण iv) बाजार सादरीकरण

इ) विपणन धोरण तयार करण्यासाठी ..... आवश्यक आहे.

i) बाजार संशोधन ii) कर्मचारी अभिप्राय

iii) डेटा विश्लेषण iv) वित्त कामगिरी

फ) ..... हे थेट विपणनाचे प्राथमिक उद्दिष्ट आहे.

i) ब्रँड जागरूकता वाढवणे ii) दीर्घकालीन संबंध तयार करणे

iii) थेट प्रतिसाद आणि विक्री निर्माण करणे iv) कॉर्पोरेट ओळख विकसित करणे

प्र.2) जागतिक विपणन मिश्र स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) चॅनल व्यूहरचना म्हणजे काय? चॅनल व्यूहरचनेमध्ये समाविष्ट असलेल्या पायऱ्या स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) मोबाइल मार्केटिंगची व्याख्या लिहा. मोबाईल मार्केटिंगचे फायदे सांगा. **[18]**

प्र.5) कॉर्पोरेट व्यूहरचना नियोजनाचे ध्येय स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) जागतिक विपणन पर्यावरण

ब) ई–मार्केटिंगचे प्रमुख घटक

क) उत्पादन विकास

ड) आंतरराष्ट्रीय पुरवठा साखळी व्यवस्थापन

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3600

[Total No. of Pages : 4

[6529]-451

M.Com. (Part - II)

CMFS 651 MJ : CAPITAL MARKET AND FINANCIAL SERVICES

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Q.1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Choose the correct answer from the given options. **[6]**

a) The capital market is a financial market where _____ securities are traded.
   i) Short Term
   ii) Medium Term
   iii) Long Term

b) Equity shareholders receive returns in the form of _____.
   i) Interest
   ii) Coupon
   iii) Dividends

c) The National Stock Exchange was established in the year _____.
   i) 1985
   ii) 1992
   iii) 2000

d) The main objective of secondary market is to provide _____ for securities.
   i) Liquidity
   ii) Security
   iii) Risk

e) Credit Rating evaluates the _____ of a borrower.
   i) Income
   ii) Creditworthiness
   iii) Profitability

f) Under SEBI regulations a company must disclose its financial statements every _____.
   i) Month
   ii) Quarter
   iii) Year

P.T.O.

Q2) What is a Capital Market? Explain the features and functions of the Capital Market. **[18]**

Q3) Define the term 'Stock Exchange'. Explain the functions of the Primary Market and the functions of Secondary Market. **[18]**

Q4) Define the term 'Marchant Banking'. Explain the functions of Merchant Banking and the various services rendered by a Merchant Banking. **[18]**

Q5) Write a detailed note on the establishment, functions and achievements of SEBI. **[18]**

Q6) Write short notes (Any two): **[10]**

a) Trends in the Capital Market in India

b) Over the Counter Exchange of India (OTCEI)

c) Portfolio Management

d) SEBI approved Financial Advisor

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

PE3600

[6529]-451

M.Com. (Part - II)

CMFS 651 MJ : CAPITAL MARKET AND FINANCIAL SERVICES

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) भांडवली बाजार हा असा वित्तीय बाजार आहे जिथे ..... रोखे व्यवहारात येतात.

i) अल्पकालीन

ii) मध्यमकालीन

iii) दीर्घकालीन

ब) इक्विटी समभागधारकांना परतावा ..... स्वरूपात मिळतो.

i) व्याज

ii) कूपन दर

iii) लाभांश

क) नॅशनल स्टॉक एक्सचेंजची स्थापना ..... मध्ये झाली.

i) 1985

ii) 1992

iii) 2000

ड) दुय्यम बाजाराचे प्रमुख उद्दिष्ट म्हणजे प्रतिभूतींसाठी ..... प्रदान करणे.

i) तरलता

ii) सुरक्षा

iii) जोखीम

इ) क्रेडिट रेटिंग ..... मूल्यांकन करते.

i) उत्पन्न

ii) पत–योग्यता

iii) नफा

फ) सेबी नियमानुसार कंपनीने आपले आर्थिक अहवाल ..... यावेळी प्रसिध्द करणे आवश्यक आहे.

i) प्रत्येक महिन्याला

ii) प्रत्येक तिमाहीला

iii) प्रत्येक वर्षाला

प्र.2) 'भांडवल बाजार' म्हणजे काय? भांडवल बाजाराची वैशिष्ट्ये व कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) 'शेअर बाजार' या संकल्पनेची व्याख्या द्या. प्राथमिक व दुय्यम बाजाराची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) 'मर्चंट बँकिंग' या संकल्पनेची व्याख्या द्या. मर्चंट बँकिंगची कार्ये तसेच मर्चंट बँकेद्वारे प्रदान केल्या जाणाऱ्या सेवा सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) सेबीची स्थापना, कार्ये व कामगिरी यावर सविस्तर टिप लिहा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) भारतातील भांडवल बाजारातील प्रवाह

ब) भारतातील ओव्हर द काऊंटर एक्सचेंज

क) पोर्ट फोलिओ व्यवस्थापन

ड) सेबी मान्यताप्राप्त वित्तीय सल्लागार

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3601

[Total No. of Pages : 4

[6529]-452

M.Com. (Part - II)

SDG - 652 - MJ : SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

(2023 Credit Pattern) (NEP) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Q.6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blank (any six) **[6]**

a) Clean water and hygiene include the _____ sustainable development goals.

i) First ii) Sixth

iii) Eight iv) Tenth

b) The subject of environmental science emerged in the _____

i) 1960 ii) 1965

iii) 1920 iv) 1970

c) The _____ reserves on the surface of the Earth are called groundwater stocks.

i) Water ii) Forest

iii) Natural iv) Mineral resources

d) AIM is _____

i) All Industries Mechanism

ii) All India Mechanism

iii) Atal Innovation Mission

iv) All Equation Mission

e) The prime Ministers Housing scheme was launched in _____

i) 2015 ii) 2016

iii) 2017 iv) 2018

P.T.O.

f) The full form of WTO is _____

i) World Technology Organisation

ii) White Trade Origin

iii) Wheat Trade for Orissa

iv) World Trade Organisation

g) Hunger and food security in countries around the world are measured using a tool called the _____

i) Mental Assessment

ii) Physical Assessment

iii) Hunger Index

iv) Economic Assessment

Q2) State the reasons for income inequality and suggest solutions to reduce income inquality. **[18]**

Q3) Explain the characteristics and challengs of Quality Education in India. **[18]**

Q4) Discuss in detail causes and Measures of Environmental Pollution. **[18]**

Q5) Explain India's role in the progress of Sustainable Development Goal-16 (SDG-16). **[18]**

Q6) Write a short notes on (Any two): **[10]**

a) Importance of sustainable development.

b) Contribution of environment to humanlife

c) Make in India

d) Zero Hunger Index

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 6]

PE3601

[6529]-452

M.Com. (Part - II)

SDG - 652 - MJ : SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

(2023 Credit Pattern) (NEP) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) स्वच्छ पाणी आणि स्वच्छता हे शाश्वत विकासाच्या ..... उद्दिष्टात समाविष्ट आहे.

i) पहिल्या ii) सहाव्या

iii) आठव्या iv) दहाव्या

ब) पर्यावरणशास्त्र हा विषय ..... साली उदयाला आला.

i) 1960 ii) 1965

iii) 1920 iv) 1970

क) पृथ्वीच्या पृष्ठभागावरील ..... साठ्याला ग्राउंड वॉटर स्टॉक म्हणतात.

i) पाण्याच्या ii) जंगलाच्या

iii) नैसर्गिक वायूच्या iv) खनिज संपत्तीच्या

ड) AIM म्हणजे .....

i) ऑल इंडस्ट्रीज मेकॅनिझम ii) ऑल इंडिया मेकॅनिझम

iii) अटल इनोव्हेशन मिशन iv) ऑल इक्रेशन मिशन

इ) प्रधानमंत्री आवास योजना ..... साली सुरू करण्यात आली.

i) 2015 ii) 2016

iii) 2017 iv) 2018

फ) WTO चे ..... हे संक्षिप्त रूप आहे.

i) World Technology Organisation

ii) White Trade Origin

iii) Wheat Trade for Orissa

iv) World Trade Organisation

य) जगातील देशांमध्ये भूक आणि अन्नसुरक्षा ..... या साधनाद्वारे मापन केले जाते.

i) मानसिक निदान ii) शारीरिक निदान

iii) भूख निर्देशांक iv) आर्थिक निदान

प्र.2) उत्पन्न असमानतेची कारणे सांगून उत्पन्न असमानता कमी करण्यासाठी उपाययोजना सूचवा. **[18]**

प्र.3) भारतातील दर्जेदार शिक्षणाची वैशिष्ट्ये व आव्हाने स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) पर्यावरण प्रदूषणाची कारणे आणि उपायांची सविस्तर चर्चा करा. **[18]**

प्र.5) शाश्वत विकास – 16 च्या (SDG-16) प्रगतीमध्ये भारताची भूमिका स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) शाश्वत विकासाचे महत्त्व

ब) मानवी जिवनात पर्यावरणाचे योगदान

क) मेक इन इंडिया

ड) शून्य भूक निर्देशांक

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

PE3602

[Total No. of Pages : 4

[6529]-453

M.Com. - II

OR 653 MJ : OPERATIONS RESEARCH

(2023 Pattern) (Semester - IV) (Credit System)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of non - programmable calculator is allowed.***

Q1) Attempt any five of the following. **[5×2=10]**

a) Define : Decision variable.

b) Define : Basic solution to linear programming problem.

c) When the solution is degenerate in transportation problem?

d) What is fair game?

e) What is saddle point in a game?

f) Define : Pure strategy.

g) How to convert maximization assignment problem to minimization case?

Q2) Attempt any Three of the following. **[3×5=15]**

a) Explain : Duality in a linear programming problem.

b) Explain : Canonical form of a linear programming problem.

c) Solve the following linear programming problem by graphical method.

Maximize $Z = 3x_1 + 2x_2$

Subject to the constraints,

$$-2x_1 + x_2 \leq 1$$

$$x_1 \leq 2$$

$$x_1 + x_2 \leq 3$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

P.T.O.

b) Reduce the given linear programming problem to its standard form.

$$\text{Maximize } Z = x_1 - 3x_2$$

Subject to the constraints,

$$-x_1 + 2x_2 \leq 15$$

$$x_1 + 3x_2 = 10$$

$x_2 \geq 0$ and x_1 being unrestricted in sign.

e) Use simplex method to solve the following linear programming problem.

$$\text{Maximize } Z = x_1 + 2x_2$$

Subject to the constraints,

$$-x_1 + 2x_2 \leq 8$$

$$x_1 + 2x_2 \leq 12$$

$$x_1 - 2x_2 \leq 3$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

Q3) Attempt any three of the following. **[3×5=15]**

a) Explain Vogel's method to find the solution of transportation problem.

b) Use North West Corner method to obtain an initial basic feasible solution to the following transportation problem.

	D	E	F	G	Available
A	11	13	17	14	250
B	16	18	14	10	300
C	21	24	13	10	400
Requirement	200	225	275	250	

c) Solve the following transportation problem.

Origin	Destination				Availability
	D1	D2	D3	D4	
O1	1	2	1	4	30
O2	3	3	2	1	50
O3	4	2	5	9	20
Requirement	20	40	30	10	

d) Using Vogel's approximation method find the initial basic feasible solution to the following transportation problem in order to minimize total transportation cost.

From	Dealer 1	2	3	4	Plant Capacity
Plant 1	7	10	14	8	30
Plant 2	7	12	12	6	40
Plant 3	5	8	15	9	50
Dealer Demand	20	20	25	30	

e) Explain briefly Matrix - Minima method to solve transportation problem.

Q4) Attempt any three of the following. **[3×5=15]**

a) Describe the Hungarian method to solve assignment problem.

b) What is assignment problem? Give three areas of its application.

c) A department head has four tasks to be performed and three subordinates, the subordinates differ in efficiency. The estimates of the time, each subordinate would take to perform, is given below in the matrix. How should he allocate the tasks one to each man, so as to minimize the total man-hours?

Tasks \ Men	1	2	3
I	9	26	15
II	13	27	6
III	35	20	15
IV	18	30	20

d) Solve the following assignment problem so as to minimize the total man-hours.

Tasks \ Men	E	F	G	H
A	18	26	17	11
B	13	28	14	26
C	38	19	18	15
D	19	26	24	10

e) Solve the following assignment problem to find the maximum total expected sale.

		Area			
		I	II	III	IV
Salesman	A	42	35	28	21
	B	30	25	20	15
	C	30	25	20	15
	D	24	20	16	12

Q5) Attempt any three of the following. **[3×5=15]**

a) Explain the following terms.
   i) Two person zero sum game.
   ii) Mixed strategy.

b) Write the properties of game.

c) Determine the following two-person zero sum game is strictly determinable and fair. Give optimum strategies for each player.

		Player B	
Player A		0	2
		−1	4

d) Use dominance; solve the game whose pay-off matrix is given below.

		Player B			
Player A		1	7	3	4
		5	6	4	5
		7	2	0	3

e) Find the saddle point and hence solve the following game.

		Player B				
		I	II	III	IV	V
Player A	I	9	3	1	8	0
	II	6	5	4	6	7
	III	2	4	3	3	8
	IV	3	6	2	2	1

✪ ✪ ✪

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3603

[Total No. of Pages : 3

[6529]-454

M.Com. - II

CACTA 654 MJ : CUSTOMS ACT, 1962 AND CUSTOMS TARIFF ACT, 1975

(2023 Credit Pattern) (Semester-IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Q.No.1 and Q.No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks: **[6]**

a) _____ is a type of customs duty under the Customs Tariff Act 1975.

i) Excise duty

ii) Income tax

iii) Basic custom duty

iv) Property tax

b) Custom duty is levied on _____ goods.

i) Production

ii) Consumption

iii) Import & export

iv) Sales

c) Exemptions from customs duty can be granted by _____.

i) GST council

ii) Central Government

iii) RBI

iv) State Government

P.T.O.

d) Valuation of goods under the Customs Act, 1962 is done to determine the _____.

i) Quantity of Goods

ii) Country of origin

iii) Rate of duty

iv) Assessable value for duty calculation

e) The rules of interpretation for classifying goods are part of schedule of the Customs Tariff Act.

i) Second schedule

ii) First schedule

iii) Third schedule

iv) None of the above

f) Refund of customs duty is allowed when _____.

i) Goods are sold in India

ii) Goods are damaged or defective before clearance

iii) Goods are exported after clearance

iv) Goods are stored in a warehouse

Q2) a) Explain the procedure for assessment of Duty. **[10]**

b) Explain the various factors of Levy. **[8]**

Q3) a) Explain the Project Imports Regulations, 1986. **[10]**

b) Describes two approaches for computing the Assessable value. **[8]**

Q4) a) Explain the procedure for clearance of imported goods. **[10]**

b) Explain the procedure for postal articles. **[8]**

Q5) a) What is warehouse? Explain the various types of warehouses. **[10]**

b) What is import duty? Describes Refund of import duties in certain cases u/s 26A. **[8]**

Q6) Write short notes (Any two out of four) **[10]**

a) Types of Duty

b) Concept of Indirect Tax

c) Duty on baggage

d) processing of Refund claim u/s 27(2)

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-5781

[Total No. of Pages : 2

[6529]-455

M.Com. (Part - II)

FTPESG-655-MJ : FOREIGN TRADE POLICY (FTP) & ENVIRONMENT, SOCIAL AND GOVERNANCE (ESG) ASSURANCE

(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Questions No. 1 are 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any 3 questions from question numbers 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks :** **[6]**

i) EPCG stand for _____ in the context of FTP.

a) Export Promotion Capital Goods

b) Export Policy for Consumer Goods

c) Essential Product Customs Group

d) Export Processing Commodity Goods

ii) SDG stand for _____

a) Sustainable Development Goals

b) Sustainable Department Goals

c) Sustainable Development Goods

d) Social Development Goals

iii) _____ organization is primarily responsible for the administration and implementation of the FTP.

a) CBI b) DGFT

c) SEBI d) FICCI

iv) The United kingdom follows _____ reporting framework for ESG disclosures

a) TCFD b) GRI

c) UNCTAD d) OECD

P.T.O.

v) BRSR has _____ principles.

a) 7 b) 11

c) 9 d) 12

vi) _____ schemes allow exporters to import inputs without payment of duties.

a) EPCG Scheme b) Duty Exemption Scheme

c) Duty Drawback Scheme d) SEIS Scheme

Q2) State Global Scenario in various Countries: United States and United Kingdom. **[18]**

Q3) What is Social Audit Standards. Explain Various Social Audit Standards. **[18]**

Q4) Define Deemed Exports. Explain examples and advantages of Deemed Exports. **[18]**

Q5) What is Software Technology Park? Explain the benefits of Software Technology Park Scheme. **[18]**

Q6) Write Short Notes (Any Two) : **[10]**

a) Global Trends in Sustainable Reporting

b) Exports Oriented Units Scheme.

c) Advantages of E-Commerce Hub in FTP.

d) Business Responsibility.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

PE3604

[Total No. of Pages : 2

[6529]-456
M.Com. (Part - II)
RACLP 656 MJ : RECENT ADVANCES IN COMMERCIAL LAWS & PRACTICE
(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No.1 and 6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from Question No. 2 to 5.***

Q1) Fill in the blanks with appropriate answers. **[6]**

a) The Competition Act, 2002 deals with the prohibition of certain _____.

i) Services ii) Agreements

iii) Taxes iv) Mergers

b) The Competition Commission of India is covered under Sections _____ of the Act.

i) 3 to 5 ii) 7 to 13

iii) 10 to 15 iv) 12 to 18

c) What is the main objective of the SEZ Act, 2005?

i) Promote exports

ii) Regulate import taxes

iii) Encourage industrial strikes

iv) Discourage foreign investments

d) Who constitutes the Board of Approval under the SEZ Act?

i) Prime Minister ii) Ministry of Finance

iii) Central Government iv) State Government

P.T.O.

e) What is the main purpose of the SARFAESI Act?

i) To control inflation

ii) To allow banks to auction properties for loan recovery

iii) To regulate the stock market

iv) To provide financial aid to students

f) What is the minimum debt amount for applying to the DRT?

i) Rs. 10,000 ii) Rs. 1 Lakh

iii) Rs. 10 Lakhs iv) Rs. 1 Crore

Q2) Explain the objectives and significance of the Competition Act, 2002 and how does it aim to promote healthy competition in the market? **[18]**

Q3) What is the role of the Single Window Clearance system under the SEZ Act? Discuss its importance in promoting business. **[18]**

Q4) What is the SARFAESI Act, 2002? Explain its objectives and importance for the financial sector. **[18]**

Q5) How are Debt Recovery Tribunals (DRTs) and Appellate Tribunals established under the Act? Describe their structure. **[18]**

Q6) Write Short Notes : (Any two) **[10]**

a) Prohibition of Certain Agreement (Section 3)

b) Special Economic Zones Act, 2005.

c) Offences and Penalties (sec. 27 to 30) under SARFAESI Act, 2002.

d) Need & Objective of Debt Recovery Tribunals (DRTs) and Appellate Tribunals.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3605

[Total No. of Pages : 2

[6529]-457

M.Com. (Part - II)

LAIR 657 MJ : LEGAL ASPECTS OF INDUSTRIAL RELATIONS

(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidate:

1) ***Questions No.1 and 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from Questions No. 2 to 5.***

Q1) Fill in the Blanks. **[6]**

a) Section 22 and 23 of the industrial disputes act, 1947 are related to ____.

b) _____is prominent in settling industrial disputes in India.

c) _____is the last weapon in the hands of workers against the employer.

d) _____strike means A strike declared suddenly and without prior notice.

e) Whenever a workman is laid-off under the industrial disputes act, 1947, the employer will pay him lay-off compensation which will be equivalent to ____days.

f) A lockout in an industry is declared by _____.

Q2) What is meant by Employee Relations and its difference with Industrial Relations. **[18]**

Q3) What is meant by Settlement of Industrial Disputes? Explain the procedure for Recovery of Dues **[18]**

Q4) What is meant by Model Standing Orders? Explain the procedure of submission of Draft Standing Orders. **[18]**

Q5) Explain the precautions to be taken regarding Health, Safety and Welfare Measures under the Factories Act, 1948. **[18]**

Q6) Write short Notes (any 2) **[10]**

a) Industrial Relation as in inter-disciplinary subject

b) Lock outs

c) Modification of standing order

d) Welfare and Health of Contract Labour

P.T.O.

Total No. of Questions : 6]

PE3605

[6529]-457
M.Com. (Part - II)
LAIR 657 MJ : LEGAL ASPECTS OF INDUSTRIAL RELATIONS
(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 व प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 मधील कोणतेही 3 प्रश्न सोडविणे.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) औद्योगिक विवाद कायदा, 1947 अंतर्गत कलम 22 व 23 ..... शी संबंधित आहे.

ब) भारतातील औद्योगिक समझोता करण्याचे प्रमुख साधन ..... आहे.

क) मालका विरूद्ध तक्रार करण्याचे कामगारांच्या हातातील शेवटचे शस्त्र म्हणजेच .....

ड) ..... संप म्हणजे अचानक आणि पूर्वसूचना न देता घोषित केलेला संप होय.

इ) कामगाराला औद्योगिक विवाद कायदा, 1947 अंतर्गत कामावरून काढून टाकल्यास ..... दिवसांच्या समतुल्य भरपाई दिले जाते.

फ) औद्योगिक क्षेत्रात टाळेबंदी ..... घोषित करतो.

प्र.*2)* कर्मचारी संबंध आणि औद्योगिक संबंध यातील फरक स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*3)* औद्योगिक विवादांचे निपटारा म्हणजे काय? थकबाकी वसूल करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*4)* नमुना स्थायी आदेश म्हणजे काय? मसुदा स्थायी आदेश सादर करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*5)* कारखाना अधिनियम, 1948 अंतर्गत आरोग्य, सुरक्षा आणि कल्याणकारी उपायांबाबत घ्यावयाची खबरदारी स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*6)* टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) अंतर विभागीय औद्योगिक संबंध

ब) लॉक आउट (टाळेबंदी)

क) सुधारित स्थायी आदेश

ड) कंत्राटी कामगारांचे कल्याण आणि आरोग्य

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : [ ]

PE3606

[Total No. of Pages : 5

[6529]-458
M.Com. (Part - II)
ADVANCED COST ACCOUNTING AND COST SYSTEM
ABC 658 MJ : Activity Based Costing
(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No.1 and 6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from Question No. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***
4) ***Simple Calculator is allowed.***

Q1) Choose the Correct Option from the following Questions (Any 6) **[6]**

a) _____ is a challenge of Activity Based Costing.

i) Data Collection

ii) High Accuracy

iii) Complexity of Implementation

iv) Customer satisfaction

b) A key feature of Activity Based Costing is _____.

i) Fixed cost allocation

ii) Focus on Activities

iii) Departmental budgeting

iv) Sales tracking

c) _____ is a benefit of Activity Based Costing.

i) Complex accounting ii) Accurate Cost allocation

iii) Increased staff iv) Fixed pricing

P.T.O.

d) _____ type of data is critical in activity-based forecasting.

i) Profit Data ii) Historical Data

iii) Activity Data iv) Sales Data

e) _____ is the final step in activity-based budgeting.

i) Identifying activities ii) Forecasting costs

iii) Budget approval iv) Allocating resources

f) Traditional costing assigns overhead costs as _____.

i) Activity cost drivers ii) A single predetermined rate

iii) Multiple cost drivers iv) Timed based analysis

g) A cost driver is _____.

i) A fixed overhead expense

ii) A factor that influences the cost of an activity

iii) Always a labor hour-based measure

iv) The total cost of a product

Q2) a) ABC Company Ltd. Manufactures two types of products : Product A and Product B. **[10]**

- Total Overhead Costs : Rs. 50,000
- Direct Labor Hours : Product A uses 1,000 hours. Product B uses 1,500 hours.
- Total Machine Setups : Product A requires 10 setups; Product B requires 40 setups.
- Total Material Movements : Product A requires 20 movements, Product B requires 80 movements.

Overhead Costs Breakdown

- Setup Costs Rs. 20,000
- Material Holding Costs : Rs. 30,000

Find out overhead allocation for each product by

i) Traditional and

ii) Activity Based Costing Method.

b) Define Activity Based Costing. What are the advantages and limitations of Activity Based Costing? **[8]**

Q3) a) A company has three activities with the following costs and costs drivers. **[10]**

Activities	Costs Rs.	Costs Drivers	Driver Volume
Material Handling	Rs. 40,000	Movements	200 Movements
Machine Setup	Rs. 30,000	Setups	15 setups
Inspection	Rs. 50,000	Inspections	25 inspections

The company manufactures two products. Product X and Product Y with the following usage.

Product	Movements	Setups	Inspections
X	120	10	15
Y	80	5	10

Allocate the costs to product X and product Y using ABB.

b) Preparing the Activity Based Budgeting for Multiple Products. **[8]**

A company manufactures two products, X and Y and incurs the following activity costs.

- Machine Setup : Rs. 25,000
- Quality Inspection : Rs. 15,000

The costs driver rates are

- Machine Setup : Rs. 500 per setup
- Quality Inspection : Rs. 300 per inspection

The products require the following activity usage :

- Product X : 30 setups, 20 inspections
- Product Y : 20 setups, 30 inspections

Calculate the separate Activity cost for each Product.

Q4) XYZ Ltd. is evaluating its operational performance for the month of March. The following details are available : **[18]**

- Standard hours for actual production : 12,000 hours
- Actual hours worked : 13,000 hours
- Budgeted hours (planned working hours) : 15,000 hours
- Maximum capacity (theoretical capacity) : 18,000 hours
- Actual working days : 24 days
- Budgeted working days : 26 days
- Idle time (due to machine breakdown and waiting time) : 600 hours
- Actual hours paid : 13,600 hours

Calculate the following ratios :

a) Efficiency Ratio

b) Activity Ratio

c) Calendar Ratio

d) Capacity Usage Ratio

e) Capacity Utilisation Ratio

f) Idle Time Ratio

Q5) a) Case Study : Activity-Based Management (ABM) at Zenith Electronics Ltd. **[8]**

Background

Company : Zenith Electronics Ltd.

Industry : Consumer Electronics

Location : India

Products : Televisions, Home Theatre Systems, and Sound bars

Zenith Electronics Ltd. was a mid-sized manufacturer with growing competition and shrinking profit margins. The management felt that traditional costing methods were not providing accurate product costs, leading to poor pricing and product mix decisions.

The Challenge

Zenith used traditional cost accounting, allocating overhead costs based on direct labor hours. As a result, high-volume but low-complexity products appeared less profitable, while low-volume but high-maintenance items were considered profitable.

Key Problems Identified :

- Incorrect product costing
- Unprofitable product lines were being subsidized
- No visibility into non-value-adding activities
- High operating costs in production and logistics

b) What is the Application of Activity Based Costing Management in Process Improvement? State its Benefits. **[10]**

Q6) Write Short Notes : (Any 2) **[10]**

a) Activity Based Costing and Benchmarking.

b) E - Retailing Sector.

c) Steps Involved in Activity Based Budgeting (ABB).

d) Levels of Activity Based Costing.

Total No. of Questions :6]

SEAT No. : ____

PE3607

[Total No. of Pages : 2

[6529]-459

M.Com. (Part-II)

ADVANCE COST ACCOUNTING & COST SYSTEM

RACACS659MJ : Recent Advances In Cost Auditing and Cost System

(2023 Credit Pattern) (Semester-IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Que No.1 & Que No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 questions From questions No. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by choosing correct alternatives. **[6]**

a) _____analytics involves analysing vast datasets to extract valuable in sights for business.

i) Big data ii) Small data
iii) Mid data iv) None of the above

b) _____refers to the techniques & Processes used to maintain costs within predetermined limits.

i) Cost Planning ii) Cost Reduction
iii) Cost Control iv) Cost Management

c) ERP stands for _____

i) Equity Rate Planning ii) Enterprise Resource Planning
iii) Enter Resource Plan iv) Enter Rate Planning

d) To be appointed as a company auditor an individual must be a qualified _____& hold a valid certificate of practice

i) Chartered Accountant ii) Company Secretary
iii) Cost Accountant iv) Company Assistant

e) A_____is a audit of that investigates financial records for evidence of fraud & mis conduct.

i) Green Audit ii) Energy Audit
iii) Cast Audit iv) Forensic Audit

f) A _____Audit, also known as an Environmental Audit

i) Forensic ii) Green
iii) Cost iv) Energy

P.T.O.

Q2) a) Define big data & state the advantage of big data. **[10]**

b) State the characteristics of big data. **[8]**

Q3) Explain the concept of Artificial Intelligence & State the importance of Artificial Intelligence. **[18]**

Q4) Define the concept of Forensic Audit & State the features & scope of Forensic Audit. **[18]**

Q5) a) State the Importance & Benefits of Environmental Cost Management. **[10]**

b) Explain the concept of sustainable Cost Management & Explain its challenges. **[8]**

Q6) Write a short notes (Any two) **[10]**

a) Types of Big data

b) Enterprise Resource Planning

c) Goods and Services Tax Audit

d) Green Audit

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3608

[Total No. of Pages : 4

[6529]-460

S.Y. M.Com.

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

RTCRD 660 MJ : Recent Trends in Co-operatives and Rural Developments

(2023 Pattern) (Credit System) (NEP 2020) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No.1 and Question No. 6 are compulsory***
2) ***Solve any three questions from Q.No. 2 to Q.No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple choice questions. (Any 6) : **[6]**

a) _____ is NOT a principle of co-operatives
   i) Democratic member control
   ii) Profit maximization
   iii) Voluntary membership
   iv) Member economic participation

b) _____ first governed cooperatives in India.
   i) Indian Cooperative Act, 1904
   ii) Cooperative Societies Act, 1912
   iii) Companies Act, 1956
   iv) Multi-State Cooperative Societies Act, 2002

c) Rural development primarily focuses on :
   i) Urban expansion
   ii) Industrial growth
   iii) Privatization of public sectors
   iv) Improving quality of life in rural areas

d) The digitalization of co-operatives includes :
   i) Manual record-keeping
   ii) Adopting online platforms & mobile apps
   iii) Opening more physical offices
   iv) Using typewriters for communication

P.T.O.

e) GST has impacted co-operatives by _____.

i) Replacing cooperative laws

ii) Removing registration requirements

iii) Eliminating taxes

iv) Increasing compliance and tax transparency

f) MNREGA is related to _____.

i) Urban employment ii) Rural employment

iii) Foreign investment iv) Banking reforms

g) Mobile applications in co-operatives help in :

i) Reducing communication ii) Increasing manual work

iii) Online transactions iv) Avoiding technology

Q2) Discuss the evolution and fundamental principles of co-operatives. **[18]**

Q3) Define digitalization in cooperatives. Explain the use of mobile applications in co-operatives and discuss the role of technology in enhancing the efficiency and growth of co-operatives. **[18]**

Q4) Explain the technological advancements in agriculture and rural development. **[18]**

Q5) Explain government initiatives like PM-FME, Digital India, and MNREGA for Rural Development. **[18]**

Q6) Write Short Notes : (Any two) **[10]**

a) Green Energy Initiatives.

b) Impact of GST and tax policies on co-operatives.

c) Role of self-help groups (SHGs).

d) Challenges in Rural Development.

Total No. of Questions : 6]

PE3608

[6529]-460

S.Y. M.Com.

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

RTCRD 660 MJ : Recent Trends in Co-operatives and Rural Developments

(2023 Pattern) (Credit System) (NEP 2020) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 पर्यंत कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* बहुपर्यायी प्रश्न. (कोणतेही सहा) **[6]**

अ) खालीलपैकी ..... हे सहकारचे तत्व नाही.

i) लोकशाही सदस्य नियंत्रण ii) नफा कमाल करणे

iii) ऐच्छिक सदस्यत्व iv) सदस्य आर्थिक सहभाग

ब) भारतात सहकारी संस्थांसाठी सर्वप्रथम ..... कायदा लागू करण्यात आला.

i) इंडियन को–ऑपरेटिव्ह ॲक्ट, 1904

ii) को–ऑपरेटिव्ह सोसायटीज ॲक्ट, 1912

iii) कंपनी कायदा, 1956

iv) मल्टी–स्टेट को–ऑपरेटिव्ह सोसायटीज ॲक्ट, 2002

क) ग्रामीण विकासाचा मुख्य उद्देश ..... आहे.

i) नागरी विस्तार ii) अंदाज औद्योगिक वाढ

iii) सार्वजनिक क्षेत्राचे खासगीकरण iv) ग्रामीण भागातील जीवनमान सुधारवीणे

ड) सहकारी संस्थांचे डिजिटलीकरण यामध्ये ..... समाविष्ट आहे.

i) हस्तलिखित नोंदी ठेवणे

ii) ऑनलाइन प्लॅटफॉर्म आणि मोबाईल ॲप्सचा वापर

iii) अधिक भौतिक कार्यालये उघडणे

iv) संवादासाठी टाईपरायटर वापरणे

इ) GST चा सहकारी संस्थांवर .....परिणाम झाला आहे.

i) सहकारी कायदे रद्द झाले
ii) नोंदणीची आवश्यकता काढून टाकली
iii) सर्व कर समाप्त झाले
iv) अनुपालन आणि दर पारदर्शकता वाढली

फ) मनरेगा योजना ..... क्षेत्राशी संबंधित आहे.

i) शहरी रोजगार
ii) ग्रामीण रोजगार
iii) परकीय गुंतवणूक
iv) बँकिंग सुधारणा

फ) सहकारी संस्थांमध्ये मोबाईल ॲप्लिकेशन्सचा उपयोग ..... साठी होतो.

i) संवाद कमी करण्यासाठी
ii) हाताने काम वाढवण्यासाठी
iii) ऑनलाइन व्यवहारासाठी
iv) तंत्रज्ञान टाळण्यासाठी

प्र.2) सहकारी संस्थांची उत्क्रांती आणि मूलभूत तत्त्वांची चर्चा करा. **[18]**

प्र.3) सहकारी संस्थांमधील डिजिटायझेशनची व्याख्या करा. सहकारी संस्थांमधील मोबाईल उपयोजनाचा वापर स्पष्ट करा आणि सहकारी संस्थांच्या कार्यक्षमतेत व विकासात तंत्रज्ञानाची भूमिका समजावून सांगा. **[18]**

प्र.4) कृषी आणि ग्रामीण क्षेत्रातील तांत्रिक प्रगती सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) ग्रामीण विकासासाठी पीएम–एफएमई, डिजिटल इंडिया, मनरेगा या सरकारी योजनांची सविस्तर माहिती द्या. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) हरित ऊर्जा उपक्रम

ब) GST आणि कर धोरणांचा सहकारी संस्थांवर परिणाम

क) स्वयं–सहायता गटांची (SHGs) भूमिका

ड) ग्रामीण विकासातील अडचणी

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3609

[Total No. of Pages : 4

[6529]-461

M.Com. (Part - II)

CO-OPERATION & RURAL DEVELOPMENT

ETCRD661MJ : Emerging Trends in Co-Operation and Rural Development

(NEP 2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any Three questions from question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks. **[6]**

a) _____is one of the key principles of co-operatives.

i) Profit maximization

ii) Individual ownership

iii) Voluntary and open membership

b) The organization is known for financing rural development in India is known as _____.

i) RBI

ii) SEBI

iii) NABARD

c) _____organization provides financial support to rural co-operatives.

i) NITI Aayog

ii) National Cooperative Development Corporation (NCDC)

iii) Securities and Exchange Board of India (SEBI)

d) The Ministry of _____of Indian Government is implements the scheme of MGNREGA.

i) Rural Development

ii) Labour

iii) Finance

P.T.O.

e) Under MGNREGA, _____of wage employment in a financial year is guaranteed to eligible rural households.

i) 50 days

ii) 100 days

iii) 150 days

f) The National Cooperative Development Corporation (NCDC) is established on _____.

i) 1963

ii) 1972

iii) 1980

Q2) Explain the concept and principles of co-operative organizations. Discuss their role and impact on rural development in India. **[18]**

Q3) Explain the objective and various schemes of National Cooperative Development Corporation (NCDC) for rural development. **[18]**

Q4) Explain the objectives and key features of Pradhan Mantri Gram Sadak Yojana **[18]**

Q5) Explain the importance of Dairy Farming. What are the opportunities in Dairy Farming business? **[18]**

Q6) Write short notes (Any two) **[10]**

a) Digital India

b) Sustainable Development

c) Social Entrepreneurship in Cooperatives

d) Distinction between Co-operative and Private Business

Total No. of Questions : 6]

PE3609

[6529]-461
M.Com. (Part - II)
CO-OPERATION & RURAL DEVELOPMENT
ETCRD661MJ : Emerging Trends in Co-Operation and Rural Development
(NEP 2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) सहकार संस्थांचे एक महत्त्वाचे तत्त्व ..... आहे.

i) नफा वाढवणे

ii) वैयक्तिक मालकी

iii) स्वेच्छेने व खुले सदस्यत्व

ब) भारतातील ग्रामीण विकासासाठी वित्तपुरवठा करणारी संस्था ..... म्हणून ओळखली जाते.

i) RBI

ii) SEBI

iii) NABARD

क) ग्रामीण सहकार संस्थांना आर्थिक मदत ..... पुरवते.

i) नीति आयोग

ii) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ (NCDC)

iii) भारतीय प्रतिभूती आणि विनिमय मंडळ (SEBI)

ड) भारत सरकारचे ..... मंत्रालय मनरेगा योजना राबवीत असते.

i) ग्रामीण विकास

ii) कामगार

iii) वित्त

इ) मनरेगा अंतर्गत पात्र ग्रामीण कुटुंबांना आर्थिक वर्षामध्ये ..... रोजगार हमी दिली जाते.

i) 50 दिवस

ii) 100 दिवस

iii) 150 दिवस

फ) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ (NCDC) ची स्थापना ..... रोजी झाली.

i) 1963

ii) 1972

iii) 1980

प्र.2) सहकार संस्थांची संकल्पना व तत्त्वे स्पष्ट करा. भारतातील ग्रामीण विकासात सहकार संस्थांची भूमिका व परिणाम स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) ग्रामीण विकासासाठी राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळाचे उद्दिष्ट आणि विविध योजना स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) प्रधानमंत्री ग्राम सडक योजनेचे उद्देश व महत्त्वपूर्ण वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) दुग्धव्यवसायाची महत्व स्पष्ट करून दुग्धव्यवसाय व्यवसायात कोणत्या संधी आहेत? **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) डिजिटल इंडिया

ब) शाश्वत विकास

क) सहकारात सामाजिक उद्योजकता

ड) सहकारी आणि खाजगी व्यवसायातील फरक

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3610

[Total No. of Pages : 4

[6529]-462
M.Com. (Part - II)
BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT
SEBPE 662 MJ : Skill Enhancement in Business Practices and Environment
(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No.1 and Question No. 6 are compulsory***
2) ***Answer any three questions from question No. 2 to question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks : **[6]**

a) ____ refers to the combination of internal and external factors that influence a company's operating situation.

i) Business ethics

ii) Business strategy

iii) Business environment

b) _____ is significantly transforming traditional business model by introducing automation and data analytics.

i) Technology

ii) Marketing

iii) Globalization

c) _____ skills are essential for delivering messages clearly and effectively.

i) Technical

ii) Communication

iii) Negotiation

d) Entrepreneurial skills include innovation, leadership, and risk _____.

i) Creation

ii) Elimination

iii) Taking

P.T.O.

e) SWOT stands for Strengths, Weaknesses, Opportunities, and _____.

i) Threats

ii) Targets

iii) Trends

f) Green business practices aim to reduce the _____ impact of operations.

i) Economic

ii) Environmental

iii) Social

Q2) What is 'Business Environment'? Explain in detail use and impact of social media, digital marketing and e-commerce in Business. **[18]**

Q3) What is 'Financial Literacy'? Describe in detail Entrepreneurial Skills, Communication Skills and Presentation skills. **[18]**

Q4) What is 'Start-up Culture'? Explain in detail decision making models and Framework (SWOT). **[18]**

Q5) What is 'Sustainability'? Explain in detail Environmental impact and Sustainable business models. **[18]**

Q6) Write Short Notes : (Any 2 out of 4) **[10]**

a) Resource management and allocation.

b) Project Management Skills.

c) Business idea Generation.

d) Zepto.

Total No. of Questions : 6]

PE3610

[6529]-462

M.Com. (Part - II)

BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT

SEBPE 662 MJ : Skill Enhancement in Business Practices and Environment

(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 पर्यंत कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) ..... हे अंतर्गत आणि बाह्य घटकांच्या संयोग कंपनीच्या कार्य प्रणालीवर परिणाम करतात.

i) व्यवसाय नैतिकता

ii) व्यवसाय धोरण

iii) व्यवसाय पर्यावरण

ब) ..... हे स्वयंचलन व माहिती विश्लेषणाच्या मदतीने पारंपारिक व्यवसाय मॉडेलमध्ये महत्त्वपूर्ण परिवर्तन घडवून आणत आहे.

i) तंत्रज्ञान

ii) विपणन

iii) जागतिकीकरण

क) ..... कौशल्ये ही संदेश स्पष्ट आणि प्रभावीपणे पोहोचवण्यासाठी अत्यावश्यक असतात.

i) तांत्रिक

ii) संवाद

iii) वाटाघाटी

ड) उद्योजकीय कौशल्यांमध्ये नवकल्पना, नेतृत्व आणि जोखीम ..... यांचा समावेश होतो.

i) निर्माण

ii) निर्मूलन

iii) स्वीकारणे

इ) SWOT चे पूर्ण रूप सामर्थ्य, कमतरता, संधी आणि ..... असे आहे.

i) धोके (Threats)

ii) उद्दिष्टे (Targets)

iii) प्रवृत्ती (Trends)

फ) हरित व्यवसाय पद्धतींचा उद्देश म्हणजे कामकाजामुळे होणारा ..... परिणाम कमी करणे.

i) आर्थिक

ii) पर्यावरणीय

iii) सामाजिक

प्र.2) 'व्यवसाय पर्यावरण' म्हणजे काय? व्यवसायात सोशल मीडिया, डिजिटल मार्केटिंग आणि ई–कॉमर्सचा वापर आणि प्रभाव सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) 'आर्थिक साक्षरता' म्हणजे काय? उद्योजकीय कौशल्ये, संवाद कौशल्ये आणि सादरीकरण कौशल्ये यांचे सविस्तर वर्णन करा. **[18]**

प्र.4) 'स्टार्ट–अप संस्कृती' म्हणजे काय? निर्णय घेण्याचे मॉडेल आणि फ्रेमवर्क (SWOT) सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) 'शाश्वतता' म्हणजे काय? पर्यावरणीय परिणाम आणि शाश्वत व्यवसाय मॉडेल्स सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (4 पैकी कोणत्याही 2) **[10]**

अ) संसाधन व्यवस्थापन आणि वाटप

ब) प्रकल्प व्यवस्थापन कौशल्ये

क) व्यवसाय कल्पना निर्मिती

ड) झेप्टो

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3611

[Total No. of Pages : 4

[6529]-463

M.Com. (Part - II)

RABPE663MJ : RECENT ADVANCES IN BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

(2023 Credit Pattern) (NEP) (Semester - IV) (Major Elective)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Q.No. 1 and Q.No. 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any 3 questions from Q.No.2 to Q.No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple choice questions. (Any 6) **[6]**

a) Mega and Ultra Mega Projects are encouraged through_____.

i) Heavy taxation

ii) Subsidies and incentives

iii) Export restrictions

iv) Ban on foreign investment

b) MSMEs in India are classified based on _____.

i) Number of employees

ii) Investment and annual turnover

iii) Ownership pattern

iv) Export capacity

c) _____is a major challenge faced by MSMEs in India.

i) Limited access to finance

ii) Availability of unskilled labour

iii) High foreign investment

iv) Excess demand

d) _____is the main objective of NSIC.

i) Import large-scale machinery

ii) Promote large corporations

iii) Support and promote small enterprises

iv) Regulate MNCs

P.T.O.

e) _____is one the key initiatives taken by NSIC to promote village industries.
   i) Centralization of production units
   ii) Ban on handmade goods
   iii) Suport to khadi and Coir industries
   iv) Merger of MSMEs into MNCs

f) _____is the primary aims of environmental audit.
   i) Increase company profits
   ii) Minimize regulatory compliance
   iii) Advertise eco-friendly products
   iv) Evaluate environmental impact of operations

Q2) Explain the policy Objective and Strategies of Maharashtra New Industrial Policy 2019. **[18]**

Q3) What is Micro Small & Medium Enterprises? Explain the importance of MSME in the Indian economy. **[18]**

Q4) Explain the concept and objectives of National Small Industries Corporation (NSIC). **[18]**

Q5) What is Environment Audit? Explain the nature and goals of Environment Audit. **[10]**

Q6) Write a short notes (Any 2 out of 4) **[10]**

a) Textile Policy.

b) Benefits and incentives under PMEGP.

c) Development of Khadi, Village and Coir Industries.

d) Recent Development in Corporate Governance in India.

Total No. of Questions : 6]

PE3611

[6529]-463
M.Com. (Part - II)
RABPE663MJ : RECENT ADVANCES IN BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT
(2023 Credit Pattern) (NEP) (Semester - IV) (Major Elective)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते प्रश्न क्रं. 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* बहुपर्यायी प्रश्न. **[6]**

अ) मेगा व अल्ट्रा मेगा प्रकल्पांना ..... या माध्यमातून प्रोत्साहन दिले जाते.

i) जास्त प्रमाणात कर
ii) सवलती व प्रोत्साहन योजना
iii) निर्यात मर्यादा
iv) विदेशी गुंतवणुकीवर बंदी

ब) भारतातील सूक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग (MSME) यांचे वर्गीकरण ..... वर आधारित आहे.

i) कर्मचाऱ्यांची संख्या
ii) गुंतवणूक आणि वार्षिक उलाढाल
iii) मालकी पद्धती
iv) निर्यात क्षमता

क) ..... हे भारतातील सूक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योगांसमोरील (MSME) प्रमुख आव्हान आहे.

i) आर्थिक सहाय्य मिळण्यात मर्यादा
ii) अकुशल कामगारांची उपलब्धता
iii) जास्त परकीय गुंतवणूक
iv) जास्त मागणी

ड) ..... हे NSIC चे मुख्य उद्दिष्ट आहे.

i) मोठ्या यंत्रसामुग्रीची आयात
ii) मोठ्या कंपन्यांना चालना
iii) लघु व मध्यम उद्योगांना पाठिंबा व प्रोत्साहन
iv) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचे नियंत्रण

इ) खेड्यांतील उद्योगांना चालना देण्यासाठी NSIC ने घेतलेला एक महत्त्वाचा पुढाकार ..... हा आहे.

i) उत्पादन केंद्रांचे केंद्रीकरण ii) हस्तनिर्मित वस्तूंवर बंदी

iii) खादी व काथ्या उद्योगांना मदत iv) MSMEs चे MNCs मध्ये विलीनीकरण

फ) ..... हा पर्यावरण लेखापरीक्षणाचा मुख्य हेतू आहे.

i) कंपनीचा नफा वाढवणे

ii) नियामक आवश्यकता कमी करणे

iii) पर्यावरणपूरक वस्तूंची जाहिरात करणे

iv) कंपनीच्या कार्यपद्धतीचा पर्यावरणावर होणारा परिणाम तपासणे

प्र.2) महाराष्ट्र नवीन औद्योगिक धोरण 2019 चे धोरणात्मक उद्दिष्टे आणि धोरणे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग म्हणजे काय? भारतीय अर्थव्यवस्थेत MSME चे महत्त्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) राष्ट्रीय लघु उद्योग महामंडळ (NSIC) ची संकल्पना आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) पर्यावरण लेखापरीक्षण म्हणजे काय? पर्यावरण लेखापरीक्षणाचे स्वरूप आणि ध्येय स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) वस्त्रोद्योग धोरण

ब) PMEGP योजना अंतर्गत फायदे आणि प्रोत्साहने

क) खादी, ग्राम आणि काथ्या उद्योगांचा विकास

ड) भारतातील कंपनी शासनव्यवस्थेमधील अलीकडील विकास

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3612

[Total No. of Pages : 4

[6529]-464

M.Com. (Part - II)

SCLM 664 MJ : SUPPLY CHAIN AND LOGISTICS MANAGEMENT

(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No.1 and Q6 are compulsory***
2) ***Solve any three questions from Q2 to Q5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks with suitable options. **[6]**

i) The primary goal of supply chain management is to enhance _____ efficiency.

a) Cost

b) Time

c) Resource

ii) Bull-WHIP effect is often caused by poor demand _____ and communication gaps.

a) Forecasting

b) Analytics

c) Logistics

iii) The Process of converting raw materials into finished products is called _____.

a) Production

b) Manufacturing Process

c) Assembly

iv) The system of planning and allocating resources, tasks and time in manufacturing is called _____.

a) Scheduling

b) Inventory Management

c) Logistics Management

P.T.O.

v) E - SCM Primarily relies on _____ for automation and efficiency.

a) Hardware

b) Technology

c) Labour

vi) Human resources ensures the recruitment of _____ individuals for supply chain management.

a) Efficient

b) Skilled

c) Reliable

Q2) Define the term supply chain management. Explain the objectives and functions of supply chain management. **[18]**

Q3) What is manufacturing and scheduling? Explain in detail manufacturing flow system. **[18]**

Q4) Explain the role of information technology in supply chain management and current trends in supply chain management (SCM). **[18]**

Q5) Write a detailed note on supply chain network design and distribution network in supply chains. **[18]**

Q6) Write short notes : (Any two) **[10]**

a) Green supply chain management.

b) Strategies of warehousing and store keeping.

c) Objectives of logistics management.

d) Role of distributors in supply chain management.

Total No. of Questions : 6]

PE3612

[6529]-464

M.Com. (Part - II)

SCLM 664 MJ : SUPPLY CHAIN AND LOGISTICS MANAGEMENT

(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 पर्यंत कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* बहुविकल्पी प्रश्न. **[6]**

अ) पुरवठा साखळी व्यवस्थापनाचे प्राथमिक लक्ष्य हे ..... कार्यक्षमता वाढविणे आहे.

i) किंमत

ii) वेळ

iii) संसाधन

ब) बुल–व्हेप प्रभाव बऱ्याचदा ..... आणि संप्रेषणातील अंतर यांच्या कमकुवतपणामुळे होतो.

i) अंदाज

ii) विश्लेषणे

iii) लॉजिस्टिक्स

क) कच्च्या मालांस तयार उत्पादनांमध्ये रूपांतरित करण्याच्या प्रक्रियेस ..... म्हणतात.

i) उत्पादन

ii) उत्पादन प्रक्रिया

iii) असेंब्ली

ड) उत्पादन प्रक्रियेत संसाधनांचे, कार्यांचे आणि वेळेचे नियोजन करण्याच्या प्रणालीला ..... म्हणतात.

i) सूचीकरण (शेडूलिंग)

ii) साठा व्यवस्थापन

iii) पुरवठा व्यवस्थापन

इ) ई–पुरवठा साखळी व्यवस्थापन स्वयंसंचलन व कार्यक्षमतेसाठी मुख्यत: ..... वर अवलंबून असते.

i) हार्डवेअर

ii) तंत्रज्ञान

iii) मजूर

फ) मानव संसाधन विभाग पुरवठा साखळीसाठी .....व्यक्तींची भरती सुनिश्चित करतो.

i) कार्यक्षम

ii) कुशल

iii) विश्वासहार्य

प्र.*2)* पुरवठा साखळी व्यवस्थापन या संकल्पनेची व्याख्या द्या. पुरवठा साखळी व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे आणि कार्ये स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*3)* उत्पादन व वेळापत्रक (शेड्युलिंग) म्हणजे काय? उत्पादन प्रवाह प्रणालीचे सविस्तर स्पष्टीकरण द्या. **[18]**

प्र.*4)* पुरवठा साखळी व्यवस्थापनामध्ये माहिती तंत्रज्ञानाची भूमिका आणि संध्यकालीन प्रवाह स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.*5)* पुरवठा साखळीतील नेटवर्क डिझाईन आणि वितरण नेटवर्क यावर सविस्तर टीप लिहा. **[18]**

प्र.*6)* टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) हरित पुरवठा साखळी व्यवस्थापन

ब) गोदाम व साठा व्यवस्थापनासाठी व्युहरचना

क) लॉजिस्टिक्स व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे

ड) पुरवठा साखळी व्यवस्थापनातील वितरकांची भूमिका

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3613

[Total No. of Pages : 4

[6529]-465

M.Com. - II

RTBA-665-MJ : RECENT ADVANCES IN BUSINESS ADMINISTRATION

(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Answer any three questions from 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Choose the correct answer from the given options. **[6]**

a) The significance of change management is evident in its ability to minimise_____& disruptions during transitions.
   i) Resistance
   ii) Innovation
   iii) Imitation

b) _____organisation identify the most valuable customers & ensure their satisfaction.
   i) Product centric
   ii) Customer centric
   iii) Employee centric

c) _____is not included in the process of managing change.
   i) Setting the right target
   ii) Tracking & monitoring
   iii) Development of tracking & Monitoring Instruments.

d) Implementing strategies for customer centric approach requires a deep understanding of_____behaviours.
   i) Stagnant
   ii) Customer
   iii) Resistant

e) The purpose of change management is implementing strategies for_____.
   i) Effective change
   ii) Controlling change
   iii) (i) & (ii) both

f) _____is about the restructuring & renewal of a company in order to revive it.
   i) Change Management
   ii) Innovation Management
   iii) Turn around management

P.T.O.

Q2) What is change management? Explain in detail the principle of change management & futuristic approach towards changing business environment. **[18]**

Q3) What is customer centric approach? Explain in detail the challenges to become a customer centric company & best practices to become a customer centric company. **[18]**

Q4) State the meaning of Mergers & Acquisition. Explain in detail the role & importance of Mergers & Acquisition. **[18]**

Q5) Define the term "Innovation". Explain key steps in Innovation Management and advantages of Innovation. **[18]**

Q6) Write short Notes. (Any 2) **[10]**

a) Dimensions towards management change.

b) Internal & external customers.

c) Current trends in mergers on international scenario.

d) Role of Govt. in promoting Innovations.

Total No. of Questions : 6]

PE3613

[6529]-465
M.Com. - II
RTBA-665-MJ : RECENT ADVANCES IN BUSINESS ADMINISTRATION
(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3* तास*]* *[*एकूण गुण *: 70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 व 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) बदल व्यवस्थापनाचे महत्व हे संक्रमण दरम्यान व्यत्यय व ..... कमी करणाच्या क्षमतेमध्ये स्पष्ट होते.

i) प्रतिकार

ii) नवोपक्रम

iii) अनुकरण

ब) ..... संस्था सर्वात मौल्यवान ग्राहकांना ओळखते आणि त्यांचे समाधान सुनिश्चित करते.

i) उत्पादन केंद्रित

ii) ग्राहक केंद्रित

iii) कर्मचारी केंद्रित

क) बदल व्यवस्थापनाच्या प्रक्रियेत ..... समाविष्ट होत नाही.

i) योग्य लक्ष्य निश्चित करणे

ii) ट्रॅकिंग आणि मॉनिटरिंग

iii) ट्रॅकिंग आणि मॉनिटरिंग साधनांचा विकास

ड) ग्राहक–केंद्रित दृष्टिकोनाच्या धोरणांची अंमलबजावणी करण्यासाठी ..... वर्तनाची सखोल माहिती आवश्यक आहे.

i) स्थिर

ii) ग्राहक

iii) प्रतिरोधक

इ) बदल व्यवस्थापनाचा उद्देश ..... साठी व्यूहरचना अंमलात आणणे आहे.

i) प्रभावी बदल

ii) बदल नियंत्रित करणे

iii) (i) आणि (ii) दोन्ही

फ) ..... हे एखाद्या कंपनीचे पुनरूज्जीवन करण्यासाठी त्याच्या पुनर्रचना आणि नुतनीकरणाबद्दल आहे.

i) बदल व्यवस्थापन

ii) नावीन्य व्यवस्थापन

iii) स्थित्यंतर व्यवस्थापन

प्र.2) बदल व्यवस्थापन म्हणजे काय? बदल व्यवस्थापनाची तत्वे व बदलत्या व्यावसायिक पर्यावरणासाठी भविष्यकालीन दृष्टिकोन सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) 'ग्राहक–केंद्रित दृष्टिकोन' म्हणजे काय? ग्राहक–केंद्रित कंपनी बनण्याची आव्हाने आणि ग्राहक–केंद्रित कंपनी होण्यासाठी उत्तम पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) 'विलीनीकरण' आणि 'अधिग्रहण' यांचा अर्थ सांगा. विलीनीकरणाची आणि अधिग्रहणाची भूमिका व महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) 'नावीन्य' या संकल्पनेची व्याख्या द्या. नावीन्य व्यवस्थापनातील प्रमुख टप्पे आणि नावीन्याचे फायदे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) बदल व्यवस्थापनाचे आयाम

ब) अंतर्गत आणि बाह्य ग्राहक

क) आंतरराष्ट्रीय स्तरावर विलीनीकरणातील सद्यकालीन प्रवाह

ड) नावीन्याला चालना देण्यात सरकारची भूमिका

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3614

[Total No. of Pages : 4

[6529]-466

M.Com. (Part - II)

BANKING, FINANCE AND INSURANCE

FEFT 666 MJ : Foreign Exchange & Financing of Foreign Trade

(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No.1 and Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple choice questions. (any 6) **[6]**

a) The value of a currency in the foreign exchange market is determined by _____.

i) Government Policies ii) Demand and Supply
iii) Interest Rates iv) Gold Reserves

b) Immediate delivery is made in the foreign exchange market in the form of _____.

i) Forward market ii) Swap market
iii) Spot market iv) Future market

c) _____ is a type of option contract.

i) Call Option ii) Put Option
iii) Double Option iv) All of above

d) _____ tool is used for to reduce the foreign exchange risk.

i) Inflation control ii) Stock trading
iii) Taxation iv) Futures Contracts

e) ECGC full form is _____.

i) Export Control Gurantee Corporation
ii) Export Credit Gurantee Corporation
iii) Export Credit Gurantee Company
iv) Expert Credit Gurantee Corporation

f) _____ offers export credit insurance to Indian exporters.

i) EGDC ii) RBI
iii) IMF iv) EXIM Bank

g) The headquarters of the International Monetary Fund is located in _____.

i) New York ii) Washington
iii) New Delhi iv) Paris

P.T.O.

Q2) State the merits and demerits of Fixed Exchange Rate. **[18]**

Q3) Discuss in detail about managing foreign exchange risk. **[18]**

Q4) Explain the role and challenges of digitization of trade. **[18]**

Q5) Describe the objectives, functions and limitations of IMF in International Trade. **[18]**

Q6) Write a short notes (any 2) **[10]**

a) Spot Market

b) Future Contracts

c) Bill of landing

d) Environmental and Carbon Standards

Total No. of Questions : 6]

PE3614

[6529]-466

M.Com. (Part - II)

BANKING, FINANCE AND INSURANCE

FEFT 666 MJ : Foreign Exchange & Financing of Foreign Trade

(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं. 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 पर्यंत कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* बहुपर्यायी प्रश्न. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) परकीय चलन बाजारात चलनाचे मूल्य ..... ठरवते.

i) सरकारी धोरणे ii) मागणी आणि पुरवठा

iii) व्याजदर iv) सोन्याचे साठे

ब) ..... प्रकारच्या परकीय चलन बाजारात तात्काळ वितरण केले जाते.

i) फॉरवर्ड बाजार ii) स्वॅप बाजार

iii) स्पॉट बाजार iv) फ्युचर बाजार

क) ..... हा एक प्रकारचा पर्याय करार आहे.

i) कॉल पर्याय ii) पुट पर्याय

iii) डबल पर्याय iv) वरील सर्व

ड) परकीय चलन जोखीम कमी करण्यासाठी ..... हे साधन वापरले जाते.

i) महागाई नियंत्रण ii) स्टॉक ट्रेडींग

iii) कर आकारणी iv) वायद्याचे सौदे

इ) ECGC चे पूर्ण रूप ..... आहे.

i) निर्यात नियंत्रण हमी महामंडळ ii) निर्यात पत हमी महामंडळ

iii) निर्यात पत हमी कंपनी iv) तज्ञ पत हमी महामंडळ

फ) ..... भारतीय निर्यातदारांना निर्यात पत विमा देते.

i) ईजीडीसी ii) आरबीआय

iii) आयएमएफ iv) एक्झिम बँक

य) आंतरराष्ट्रीय नाणे निधीचे मुख्यालय ..... येथे आहे.

i) न्युयॉर्क ii) वॉशिंगटन

iii) नवी दिल्ली iv) पॅरिस

प्र.2) स्थिर विनिमय दराचे फायदे आणि तोटे सांगा. **[18]**

प्र.3) परकीय चलन जोखीम व्यवस्थापित करण्याबद्दल सविस्तर चर्चा करा. **[18]**

प्र.4) व्यापाराच्या डिजिटायझेशनची भूमिका आणि आव्हाने स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील IMF ची उद्दिष्टे, कार्ये आणि मर्यादा यांचे वर्णन करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) स्पॉट मार्केट

ब) भविष्यातील करार

क) लँडिंग बिल

ड) पर्यावरण आणि कार्बन मानके

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3615

[Total No. of Pages : 4

[6529]-467

M.Com. (Part - II)

ADVANCED BANKING & FINANCE

ETBFI667MJ : Emerging Trends in Banking, Finance and Insurance

(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any Three Questions from Q.No 2 to Q.No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple choice questions. **[6]**

a) SEBI stands for_____.

i) Securities and Exchange Board of India

ii) Stock and Equity Board of India

iii) Savings and Economic Board of India

iv) Securities and Economic Board of India

b) Digital banking is an example of an_____trend in the financial sector.

i) Ancient ii) Static

iii) Emerging iv) Declining

c) _____allows handling massive volumes of data for better financial analysis.

i) Big Data ii) Micro Data

iii) Soft Data iv) Fast Data

d) _____involves risks related to unauthorized access and misuse of financial data.

i) Inflation ii) Cyber Threats

iii) Data Entry iv) Exchange Rate

P.T.O.

e) _____guidelines ensure that digital insurance policies follow standard formats and processes.

i) Email ii) Digital Policy

iii) File Storage iv) Bank Lending

f) Natural disasters are leading to higher claims, creating challenges due to_____risks.

i) Climate ii) Tax

iii) Interest Rate iv) Real Estate

Q2) Explain the role of IRDAI in the regulation and promotion of the insurance industry in India. **[18]**

Q3) Explain the major challenges faced by the Indian banking sector in the current scenario. **[18]**

Q4) Analyze the major challenges in the financial sector. How can financial institutions overcome these challenges? **[18]**

Q5) Explain the emerging trends in Insurance Technology. **[18]**

Q6) Write short notes. (Any two) **[10]**

a) Key components of the financial sector in India

b) Central Bank Digital Currency (CBDC)

c) Cyber Threats

d) Behavioral Analytics in the insurance industry

Total No. of Questions : 6]

PE3615

[6529]-467
M.Com. (Part - II)
ADVANCED BANKING & FINANCE
ETBFI667MJ : Emerging Trends in Banking, Finance and Insurance
(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* बहुपर्यायी प्रश्न. **[6]**

अ) SEBI चे पूर्ण रूप ..... आहे.

i) सिक्युरिटीज अँड एक्सचेंज बोर्ड ऑफ इंडिया

ii) स्टॉक अँड इक्विटी बोर्ड ऑफ इंडिया

iii) सेव्हिंग्स अँड इकॉनॉमिक बोर्ड ऑफ इंडिया

iv) सिक्युरिटीज अँड इकॉनॉमिक बोर्ड ऑफ इंडिया

ब) डिजीटल बँकिंग हे वित्तीय क्षेत्रातील ..... प्रवृत्तीचे उदाहरण आहे.

i) प्राचीन ii) स्थिर

iii) उदयोन्मुख iv) घसरणारे

क) ..... चा वापर प्रचंड प्रमाणातील डेटा हाताळण्यासाठी व अधिक चांगले वित्तीय विश्लेषण करण्यासाठी केला जातो.

i) बिग डेटा ii) मायक्रो डेटा

iii) सॉफ्ट डेटा iv) फास्ट डेटा

ड) ..... मध्ये आर्थिक माहितीमध्ये अनधिकृत प्रवेश व गैरवापराशी संबंधित धोक्यांचा समावेश होतो.

i) महागाई ii) सायबर धोके

iii) डेटा एंट्री iv) विनिमय दर

इ) ..... मार्गदर्शक तत्त्वे डिजिटल विमा पॉलिसी मानक स्वरूपाचे व प्रक्रियेचे पालन असल्याची खात्री करतात.

i) ई–मेल ii) डिजिटल पॉलिसी

iii) फाईल स्टोरेज iv) बँक कर्ज

फ) नैसर्गिक आपत्तीमुळे दावे वाढत आहेत, जे ..... धोक्यांमुळे नवीन आव्हाने निर्माण करत आहेत.

i) हवामान ii) कर

iii) व्याज दर iv) रिअल इस्टेट

प्र.2) भारतातील विमा उद्योगाच्या नियमन आणि प्रोत्साहनामध्ये विमा नियामक व विकास प्राधिकरण (IRDAI) ची भूमिका स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) सध्याच्या परिस्थितीत भारतीय बँकिंग क्षेत्रासमोर असलेली प्रमुख आव्हाने स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) आर्थिक क्षेत्रातील प्रमुख आव्हानांचे विश्लेषण करा. या आव्हानांवर वित्तीय संस्था कशी मात करू शकतात ते स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) विमा तंत्रज्ञान क्षेत्रातील उदयोन्मुख विचार प्रवाह स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) भारतातील वित्तीय क्षेत्राचे मुख्य घटक

ब) केंद्रीय बँक डिजिटल चलन (CBDC)

क) सायबर धोके

ड) विमा उद्योगातील ग्राहकांच्या वर्तनाचे विश्लेषण

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3616

[Total No. of Pages : 4

[6529]-468

S.Y. M.Com.

SCML 668 MJ : SUPPLY CHAIN MANAGEMENT & LOGISTICS

(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) *Q.1 and Q.6 are compulsory.*
2) *Solve any three questions from Q2 to Q5.*
3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Fill in the blanks with suitable answers. **[6]**

a) The final stage of the supply chain process is _____.
   i) Sourcing
   ii) Consumption
   iii) Logistics

b) Automated Guided Vehicles (AGVs) are used in warehouses for _____.
   i) improving internet speed
   ii) material handling
   iii) human resource planning

c) _____ technology enables devices to communicate and share data over internet.
   i) IoT
   ii) AI
   iii) Blockchain

d) The major challenge in push based supply chain is the risk of _____.
   i) overstocking
   ii) supplier delays
   iii) low demand

e) Perpetual inventory systems update stock levels in _____ real-time.
   i) Intervals
   ii) Hours
   iii) Days

f) _____ is used to automate procurement and inventory management.
   i) ERP
   ii) Blockchain
   iii) AI

P.T.O.

Q2) What is Supply Chain Process? Explain participants and key components of supply chain process. **[18]**

Q3) Explain in detail push based and pull based supply chain. Explain how to identify appropriate push and pull strategy of supply chain. **[18]**

Q4) What do you mean by the term 'Distribution Management'? Explain distribution strategies and distribution network design. **[18]**

Q5) Explain in detail emerging technologies like RFID, GPS and IoT in Logistics. **[18]**

Q6) Write Short Notes on (Any two) **[10]**

a) Future of supply chain management.

b) Ethical issues in Logistics.

c) Automation and Robotics in Warehousing.

d) Transportation Planning.

Total No. of Questions : 6]

PE3616

[6529]-468

S.Y. M.Com.

SCML 668 MJ : SUPPLY CHAIN MANAGEMENT & LOGISTICS

(2023 Credit Pattern) (NEP 2020) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रं. 1 आणि प्रश्न क्रं 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रं. 2 ते 5 पर्यंत कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य उत्तरांसह रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

अ) पुरवठा साखळी प्रक्रियेचा अंतिम टप्पा ..... आहे.

i) सोर्सिंग

ii) वापर

iii) लॉजिस्टिक्स

ब) ..... साठी गोदामांमध्ये स्वयंचलित मार्गदर्शित वाहने वापरली जातात.

i) इंटरनेटचा वेग सुधारणे

ii) साहित्य हाताळणी

iii) मानव संसाधन नियोजन

क) ..... तंत्रज्ञानामुळे उपकरणे इंटरनेटवर संवाद साधू शकतात आणि डेटा शेअर करू शकतात.

i) IoT

ii) AI

iii) ब्लॉकचेन

ड) पुश आधारित पुरवठा साखळीतील प्रमुख आव्हाने म्हणजे ..... चा धोका आहे.

i) ओव्हरस्टॉकिंग

ii) पुरवठादार विलंब

iii) कमी मागणी

इ) शाश्वत इन्व्हेंटरी सिस्टम्स ..... रिअल–टाइममध्ये स्टॉक पातळी अपडेट करतात.

i) मध्यांतरे

ii) तास

iii) दिवस

फ) ..... खरेदी आणि इन्व्हेंटरी व्यवस्थापन स्वयंचलित करण्यासाठी वापरले जाते.

i) ईआरपी

ii) ब्लॉकचेन

iii) एआय

प्र.2) पुरवठा साखळी प्रक्रिया म्हणजे काय? पुरवठा साखळी प्रक्रियेतील सहभागी आणि प्रमुख घटक स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) पुश आधारित आणि पुल आधारित पुरवठा साखळी तपशीलवार स्पष्ट करा. पुरवठा साखळीची योग्य पुश आणि पुल धोरण कसे ओळखायचे ते स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) 'वितरण व्यवस्थापन' या शब्दाचा अर्थ काय आहे? वितरण व्यूहरचना आणि वितरण नेटवर्क आराखडा स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) लॉजिस्टिक्समध्ये आरएफआयडी, जीपीएस आणि आयओटी सारख्या उदयोन्मुख तंत्रज्ञानाचे तपशीलवार स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) पुरवठा साखळी व्यवस्थापनाचे भविष्य

ब) लॉजिस्टिक्समधील नैतिक समस्या

क) वेअरहाऊससिंगमध्ये ऑटोमेशन आणि रोबोटिक्स

ड) वाहतूक नियोजन

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE3617

[Total No. of Pages : 4

[6529]-469

M.Com. - II

ETM 669 : EMERGING TRENDS IN MARKETING

(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 questions from question no. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Multiple choice questions : (Any six) **[6]**

a) A Marketing campaign is considered_____when it spreads rapidly and widely among consumers.

i) Accurate ii) Viral

iii) Exchange iv) Together

b) News letters, catlogues and invitation to events are associated with_____activity of marketing mix.

i) Pricing ii) Promotion

iii) Production iv) Selling

c) What is primary goal of search Engine optimization?

i) Design a website

ii) Increase Organic Traffic

iii) Create paid advertisements

iv) Reduce content creation

d) Diversification means offering _____.

i) New products in new markets

ii) New products in existing markets

iii) Existing products in existing markets

iv) Existing products in new markets

e) When a famous person uses popularity to promote a product or service it is called as_____.

i) Celebrity Announcement ii) Celebrity Endorsement

iii) Public Announcement iv) Celebration

P.T.O.

f) _____is a common type of sports sponsorship.

i) In game advertising ii) Player Training

iii) Team creation iv) Concession stand management

g) _____is not an advantage of viral Marketing.

i) Low cost ii) Reach

iii) Credibility iv) Costly

h) E-Marketing is part of_____.

i) E Commerce ii) E-Cash

iii) E Payment iv) E-Mail

Q2) What is the meaning of Emerging Marketing Trends? Explain its scope and importance of staying updated with Marketing Trends. **[18]**

Q3) What is Viral Marketing? Explain advantages and disadvantages of viral Marketing. **[18]**

Q4) Explain various types of Events in Marketing. **[18]**

Q5) Define Marketing Communication. Explain recent trends in Marketing communication. **[18]**

Q6) Write short notes. (Any two) **[10]**

a) Impact of Technology on Marketing Communication

b) Digital Marketing

c) Green Marketing

d) Entertainment Marketing

Total No. of Questions : 6]

PE3617

[6529]-469
M.Com. - II
ETM 669 : EMERGING TRENDS IN MARKETING
(2023 Credit Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) बहुपर्यायी प्रश्न. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) जेंव्हा विपणन मोहीम वेगाने आणि मोठ्या प्रमाणावर ग्राहकांपर्यंत पोहोचते तेंव्हा ती ..... समजली जाते.

i) अचूक ii) व्हायरल

iii) देवाणघेवाण iv) एकत्रित

ब) मासिके, कॅटलॉग, कार्यक्रमाचे नियंत्रण हे विपणन मिश्रातील ..... कामाशी संबंधित आहे.

i) किंमत निश्चिती ii) विक्रयवृद्धी

iii) उत्पादन iv) विक्री

क) सर्च इंजिन ऑप्टीमायझेशन चा मूळ उद्देश काय असतो?

i) वेबसाईट तयार करणे ii) ऑरगॅनिक ट्रॅफिक वाढविणे

iii) सशुल्क जाहिरात तयार करणे iv) सामग्रीची निर्मिती कमी करणे

ड) विविधीकरण म्हणजे ..... देणे.

i) नवीन बाजारात नवीन वस्तू ii) विद्यमान बाजारात नवीन वस्तू

iii) विद्यमान बाजारात विद्यमान वस्तू iv) नवीन बाजारात विद्यमान वस्तू

इ) जेंव्हा एखादी प्रसिद्ध व्यक्ती एखाद्या उत्पादनाची किंवा सेवेची जाहिरात करण्यासाठी लोकप्रियतेचा वापर करते तेंव्हा त्याला ..... म्हणतात.

i) सेलिब्रिटी घोषणा ii) सेलिब्रिटी समर्थन

iii) सार्वजनिक घोषणा iv) उत्सव

फ) ..... हा क्रीडा प्रयोजकत्वाचा सामान्य प्रकार आहे.

i) खेळामधील जाहिरात ii) खेळाडू प्रशिक्षण

iii) संघनिर्मिती iv) सवलत स्टँड व्यवस्थापन

य) व्हायरल मार्केटिंगचा ..... हा फायदा नाही.

i) कमी खर्च ii) पोहोचणे

iii) विश्वासार्हता iv) महाग

र) ई–मार्केटिंग ..... चा भाग आहे.

i) ई–कॉमर्स ii) ई–कॅश

iii) ई–पेमेंट iv) ई–मेल

प्र.2) विपणनातील उदयोन्मुख प्रवाह म्हणजे काय? त्यांची व्याप्ती सांगा आणि या प्रवाहांशी अद्ययावत राहण्याचे महत्व स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.3) व्हायरल मार्केटिंग म्हणजे काय? त्याचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.4) विपणनासाठीच्या कार्यक्रमांचे (Events) चे प्रकार स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.5) विपणन संवादाची व्याख्या सांगा. विपणन संवादातील नवीन प्रवाह स्पष्ट करा. **[18]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) तंत्रज्ञानाचा विपणन संवादावर होणारा परिणाम

ब) डिजिटल मार्केटिंग

क) हरित विपणन (ग्रीन मार्केटिंग)

ड) मनोरंजन विपणन